

RP 147/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en ny lag om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen samt att lagen om Finlands ekonomiska zon, lagen om Energimyndigheten, lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi och lagen om rättegång i marknadsdomstolen ändras. Propositionen genomför målet i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering om att förtydliga spelreglerna för den havsbaserade vindkraften inom Finlands ekonomiska zon.

Finlands ekonomiska zon är ett internationellt havsområde som finska staten har rätt att utnyttja ekonomiskt. Enligt den nya lag som föreslås ska statsrådet i den ekonomiska zonen få välja ut områden som lämpar sig för havsbaserad vindkraft och fatta beslut om konkurrensutsättning av dem. Det föreslås att Energimyndigheten ska organisera konkurrensutsättningen av områdena. Vinnaren av en konkurrensutsättning väljs enligt förslaget på basis av såväl anbudets pris som kvalitativa faktorer. Vinnaren av konkurrensutsättningen ges ensamrätt att hos statsrådet ansöka om tillstånd att utnyttja ett visst område. Utnyttjandetillståndet ger ensamrätt att under en viss tid utföra undersökningar inom området i fråga och utnyttja området för projekt som gäller havsbaserad vindkraft. Utnyttjandetillstånd innebär ännu inte visshet om att ett havsbaserat vindkraftsprojekt får genomföras, eftersom genomförandet av projektet också förutsätter andra tillstånd. Genom propositionen preciseras också vilken nationell lagstiftning som ska tillämpas på Finlands ekonomiska zon.

Syftet med propositionen är att främja havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, förtydliga bestämmelserna om projekt för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen och säkerställa att rättigheter att utnyttja havsbaserad vindkraft beviljas på ett jämlikt, transparent och förutsägbart sätt. Ett syfte är också att bestämmelserna om projekt för havsbaserad vindkraft inom Finlands territorialvatten respektive den ekonomiska zonen inte ska avvika från varandra, om det inte finns något motiverat skäl till detta.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	5
2 Nuläge och bedömning av nuläget	6
2.1 FN:s havsrättskonvention	6
2.2 Lagen om Finlands ekonomiska zon	7
2.2.1 Den ekonomiska zonen.....	7
2.2.2 Tillämpad lagstiftning.....	8
2.2.3 Statsrådets samtycke	10
2.3 Havsplanering	11
2.4 Bedömning av miljökonsekvenserna av planer och program.....	12
2.5 Reglerna om statligt stöd	13
2.6 Koncessioner.....	14
2.7 EU:s förordning om nettonollindustri.....	17
2.8 Havsbaseade vindkraftsprojekt i den ekonomiska zonen.....	17
2.9 Territorialvattnet	19
3 Målsättning	19
4 Förslagen och deras konsekvenser	21
4.1 De viktigaste förslagen	21
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	23
4.2.1 Sammanfattning av konsekvenserna och genomförandet av konsekvensbedömningen.....	23
4.2.2 Konsekvenser för företagen.....	25
4.2.3 Konsekvenser för den offentliga ekonomin.....	29
4.2.4 Miljökonsekvenser.....	31
4.2.5 Konsekvenser för myndigheterna	36
4.2.6 Övriga samhällsliga konsekvenser	38
5 Alternativa handlingsvägar.....	40
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	40
5.1.1 Fortsättande med gällande lagstiftning	40
5.1.2 Forststyrelsens verksamhetsmodell	42
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	45
5.2.1 Sverige	45
5.2.2 Danmark	46
5.2.3 Tyskland	47
5.2.4 Nederländerna.....	49
5.2.5 Beaktande av rättsjämförelsen.....	51
6 Remissvar	51
6.1 Allmänt	51
6.2 Konsekvensbedömning.....	52
6.3 Valet av område	53
6.4 Konkurrensutsättningen.....	53

6.5 Säkerheterna	54
6.6 Utnyttjandetillståndet och utnyttjandeavgiften	55
6.7 Ändringssökande	55
6.8 Ändringarna i lagen om Finlands ekonomiska zon	56
6.9 Övriga synpunkter	56
6.10 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen	56
7 Specialmotivering	57
7.1 Lag om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen	57
7.2 Lag om Finlands ekonomiska zon	96
7.3 Lag om Energimyndigheten	102
7.4 Lag om Enheten för utredning av grå ekonomi	102
7.5 Lag om rättegång i marknadsdomstolen	103
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	104
9 Ikraftträdande	107
10 Verkställighet och uppföljning	108
10.1 Verkställighet	108
10.2 Uppföljning	108
11 Förhållande till andra propositioner	108
2.1 Samband med andra propositioner	108
2.2 Förhållande till budgetpropositionen	108
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	109
12.1 Inspektionsrätt	109
12.2 Återkallelse och ändring av utnyttjandetillstånd	110
12.3 Utnyttjandeavgift	111
12.4 Bemyndiganden att utfärda förordning	113
12.5 Ändringssökande	114
12.6 Lagstiftningsordning	116
LAGFÖRSLAG	117
1. Lag om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen	117
2. Lag om ändring av lagen om Finlands ekonomiska zon	127
3. Lag om ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten	132
4. Lag om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi	133
5. Lag om ändring av 1 kap. 3 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen	133
BILAGA	135
PARALLELLEXTER	135
2. Lag om ändring av lagen om Finlands ekonomiska zon	135
3. Lag om ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten	143
4. Lag om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi	143
5. Lag om ändring av 1 kap. 3 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen	144

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering (Statsrådets publikationer 2023:59) är spelreglerna gällande den havsbaserade vindkraften för närvarande oklara och det saknas en lagstiftningsram för detta inom den ekonomiska zonen. Spelreglerna för den havsbaserade vindkraften förtydligas genom ett lagstiftningsprojekt där man omgående fastställer den lagstiftning som ska tillämpas på vattenområdena inom Finlands ekonomiska zon och tillståndprocesserna samt anger ersättnings- och skatteåtgärderna och samordnar detta med spelreglerna för sådana projekt som genomförs i territorialvatten och på markområden. Regeringen har för avsikt att främja förutsägbara och sporrande omvärldsvillkor och en smidig process för projektutveckling och byggande såväl inom Finlands ekonomiska zon som i Finlands territorialvatten. Man strävar efter att skapa incitament för en sådan placering av havsbaserade vindkraftsparker som är gynnsam med tanke på användningen av havsområdena för annan verksamhet såsom exempelvis sjöfart och fiske och som minimerar olägenheter.

Genom propositionen skapas i enlighet med regeringsprogrammet en lagstiftningsgrund för havsbaserad vindkraft i Finlands ekonomiska zon. Finlands ekonomiska zon är ett internationellt område på de yttre havsområdena som Finland enligt FN:s havsrättskonvention har suveräna rättigheter att utnyttja ekonomiskt. Projektutvecklare har visat stort intresse för Finlands ekonomiska zon. Med stöd av lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004) har 14 forskningstillstånd beviljats för områden för havsbaserad vindkraft. Många av de områden för havsbaserad vindkraft som utforskas överlappar varandra. Lagen om Finlands ekonomiska zon beaktar inte särdragen hos havsbaserad vindkraft, och genom lagen har det hittills utöver forskningstillstånd endast beviljats tillstånd för projekt för utläggning av rör och kablar. Den väsentliga skillnaden i fråga om projekt som gäller utläggning av rör och kablar inom den havsbaserade vindkraften är att flera aktörer samtidigt kan vara intresserade av samma havsområde. Till arbets- och näringsministeriet har det med stöd av lagen om Finlands ekonomiska zon inkommit ansökningar om utnyttjanderätt i fråga om 17 områden för havsbaserad vindkraft. Varje ansökan åsyftar ensamrätt till ett specifikt område för havsbaserad vindkraft. Statsrådet har i maj 2024 gett avslag på alla ansökningar om utnyttjanderätt.

På territorialvattnet som ligger närmare kusten och hör till Finlands territorium svarar Forststyrelsen för förvaltningen av de allmänna vattenområdena och delar ut områden för havsbaserad vindkraft till projektutvecklare utifrån sin egen modell för konkurrensutsättning.

De mål och åtgärder för energi- och klimatpolitiken som det avtalats om inom Europeiska unionen styr beredningen och genomförandet av Finlands energi- och klimatpolitik. Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (omarbetning) (nedan *RED-direktivet*) är Europeiska unionens mål för förnybar energi minst 42,5 procent år 2030. Enligt direktivet ska medlemsstaterna dock gemensamt sträva efter att andelen förnybar energi är 45 procent 2030. Målet enligt Finlands nationella energi- och klimatplan är att höja andelen förnybar energi till minst 62 procent av den totala slutliga energianvändningen 2030.¹

¹ Finland's Integrated National Energy and Climate Plan Update. Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2024:30.

Utbyggnaden av havsbaserad vindkraft kommer i Finland huvudsakligen att ske efter RED-direktivets mål år 2030. Främjandet av förnybar energi är viktigt för att EU:s mål ska kunna nås också senare. EU strävar efter att bli klimatneutralt före 2050. Kommissionen publicerade i februari 2024 ett meddelande (COM (2024) 63 final) där den som EU:s mål för 2040 rekommenderar en nettominskning på 90 procent av växthusgasutsläppen jämfört med 1990 års nivåer. Enligt klimatlagen (423/2022) ska Finland uppnå klimatneutralitet före 2035.

EU-strategin för att utnyttja potentialen i havsbaserad förnybar energi för en klimatneutral framtid (COM (2020) 741 final) ställer upp ambitiösa mål för havsbaserad vindkraft. Enligt strategin förutsätter uppnåendet av klimatmålet för 2050 en havsbaserad vindkraftskapacitet på uppskattningsvis 300 gigawatt. Enligt Klimat- och energistrategin (Arbets- och näringsministeriets publikationer 2022:54) är målet att de första havsbaserade vindkraftsprojekten av industriell storlek i Finland ska vara i produktion senast år 2030 och att flera projekt ska vara färdiga i både territorialvattnet och i den ekonomiska zonen senast år 2035.

1.2 Beredning

Regeringspropositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid arbets- och näringsministeriet. Utkastet har beretts i samarbete med övriga ministerier. Arbetsgruppen för havsbaserad vindkraft, som tillsattes av arbets- och näringsministeriet och vars mandattid varade från den 24 oktober 2023 till den 30 juni 2024, har som en del av sitt arbete gått igenom planerna på förfaranden för allokering av områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen.

Arbets- och näringsministeriet har ordnat två möten för intressentgrupper under beredningen (den 2 november 2023 och den 30 januari 2024). Dessutom har arbets- och näringsministeriet ordnat enskilda samråd med utvecklarna av havsbaserade vindkraftsprojekt under tiden den 9–15 februari 2024. Projektutvecklare och andra aktörer inom havsbaserad vindkraft hade möjlighet att anmäla sitt intresse för att delta i samråden. Samråd ordnades med alla projektutvecklare som uttryckte sitt intresse. Företrädare för arbets- och näringsministeriet träffade nio projektutvecklare och företrädare för Geologiska forskningscentralen. En projektutvecklare gav skriftlig respons.

Slutrapporten för projektet Främjande av havsbaserad vindkraft i Finland publicerades i februari 2024 inom ramen för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet (Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2024:4, på finska, presentationsblad på svenska). I projektet utreddes placeringen av havsbaserade vindkraftsprojekt i den ekonomiska zonen, konsekvenserna av havsbaserade vindkraftsprojekt samt eventuella prisområden till havs. Utredningen har utnyttjats särskilt vid bedömningen av lagprojektets konsekvenser.

Utkastet till proposition var på remiss mellan den 23 maj och den 4 juli 2022. Arbets- och näringsministeriet bad 77 instanser yttra sig om propositionen. Det kom in sammanlagt 68 utlåtanden. Det har gjorts ett sammandrag av utlåtandena den 17 juli 2024. Utlåtandena och ett sammandrag av dem finns i statsrådets tjänst för projektinformation med identifieringskoden TEM033:00/2023.²

² <https://tem.fi/sv/projekt?tunnus=TEM033:00/2023>

Rådet för bedömning av lagstiftningen har bedömt utkastet till proposition den 14 augusti 2024. Bedömningen kan läsas på [statsrådets webbsida \(på finska\)](#).³

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 FN:s havsrättskonvention

Finlands ekonomiska zon, som ligger utanför Finlands territorialvatten men som hör till Finlands territorium, är ett internationellt havsområde. Vid utnyttjandet av den ekonomiska zonen ska man beakta Förenta nationernas (FN:s) havsrättskonvention (United Nations Convention on the Law of the Sea, även kallad Unclos, FördrS 49 och 50/1996), i vilken föreskrivs om kuststaters rättigheter och skyldigheter i den ekonomiska zonen.

Enligt artikel 56.1 a i havsrättskonventionen har kuststaten i den ekonomiska zonen suveräna rättigheter i syfte att utforska och utnyttja, bevara och förvalta naturtillgångarna, vare sig dessa är levande eller icke levande, på havsbotten och i dess underlag samt i överliggande vattenområden och vad avser andra verksamheter för ekonomisk exploatering och utforskning av zonen, såsom framställning av energi från vatten, strömmar och vindar. Med stöd av denna punkt har Finland som kuststat suveräna rättigheter att producera havsbaserad vindkraft.

Enligt artikel 56.1 b har kuststaten i den ekonomiska zonen jurisdiktion enligt tillämpliga bestämmelser i havsrättskonventionen med avseende på i) uppförande och användning av konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner, ii) marinvetenskaplig forskning, iii) skydd och bevarande av den marina miljön. Närmare bestämmelser om byggande finns i artikel 60, enligt vilken kuststaten i den ekonomiska zonen har exklusiv rätt att uppföra samt att bemyndiga och reglera uppförandet, driften och användningen av a) konstgjorda öar, b) anläggningar och konstruktioner för de ändamål som avses i artikel 56 och andra ekonomiska ändamål, c) anläggningar och konstruktioner som kan hindra kuststatens utövande av rättigheter i zonen. Kuststaten har exklusiv jurisdiktion över dessa konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner, inbegripet jurisdiktion i fråga om lagar och andra författningar som gäller tullar, skatter, hälsovård, säkerhet och invandring. Finland har alltså ensamrätt att inom sin ekonomiska zon bygga och reglera havsbaserade vindkraftverk. I artikel 60 ingår också vissa byggnadskrav, såsom att det på behörigt sätt ska informeras om uppförande av konstgjorda öar, anläggningar eller konstruktioner, och att permanenta anordningar som varnar för deras förekomst ska underhållas. Alla anläggningar och konstruktioner som är övergivna eller inte längre används ska avlägsnas för att trygga sjöfartens säkerhet och det ska på behörigt sätt informeras om djup, läge och dimensioner av alla anläggningar eller konstruktioner, som inte avlägsnats i sin helhet.

Det bör dock noteras att kuststaten vid utövande av sina rättigheter och vid fullgörande av sina skyldigheter enligt havsrättskonventionen i den ekonomiska zonen ska ta vederbörlig hänsyn till andra staters rättigheter och skyldigheter och uppträda på ett sätt som är förenligt med bestämmelserna i havsrättskonventionen (artikel 56.2). Till exempel enligt artikel 58.1 åtnjuter alla stater i den ekonomiska zonen, vare sig de är kuststater eller kustlösa stater, med förbehåll för tillämpliga bestämmelser i havsrättskonventionen, de i artikel 87 avsedda friheterna till sjöfart och överflygning, utläggande av undervattenskablar och rörledningar samt annan enligt folkrätten legitim användning av havet i samband med dessa friheter, såsom de som har

³ <https://valtioneuvosto.fi/-/miten-merituulivoiman-edistaminen-talousvyohykeella-vaikuttaa-turvallisuuteen->

samband med fartygs och luftfartygs framförande samt skötsel av undervattenskablar och rörledningar och är förenliga med övriga bestämmelser i konventionen.

Exempelvis enligt artikel 79.1 har alla stater rätt att lägga undervattenskablar och rörledningar på kontinentalsockeln i enlighet med bestämmelserna i den artikeln. I Finlands fall omfattar kontinentalsockeln och den ekonomiska zonen geografiskt sett samma område. Med förbehåll för rätten att vidta skäliga åtgärder för undersökning av kontinentalsockeln, för bearbetning av dennas naturtillgångar och för förhindrande, begränsning och kontroll av förorening från rörledningar får kuststaten inte hindra utläggande eller bibehållande av sådana kablar eller rörledningar. Utstakning av rörledningarnas sträckning på kontinentalsockeln måste dock godkännas av kuststaten. Inget i del VI i havsrättskonventionen påverkar kuststatens rätt att fastställa villkor för kablar eller rörledningar som fortsätter in på dess territorium eller i dess territorialhav, eller dess jurisdiktion över kablar och rörledningar som byggs eller används i samband med undersökningen av dess kontinentalsockel eller vid bearbetningen av dennas tillgångar eller i samband med verksamheten på konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner under dess jurisdiktion. Ramvillkoren i den internationella överenskommelsen för byggnader och konstruktioner, såsom havsbaserade vindkraftverk samt kablar och rörledningar som är anslutna till dem, är alltså annorlunda än villkoren för de kablar och rörledningar som inte är anslutna till sådana byggnader och konstruktioner inom Finlands ekonomiska zon som hänför sig till sådant ekonomiskt utnyttjande som avses i artikel 56.

2.2 Lagen om Finlands ekonomiska zon

2.1.1 Den ekonomiska zonen

Enligt 1 § i lagen om Finlands ekonomiska zon omfattar Finlands ekonomiska zon det havsområde som ligger omedelbart utanför Finlands territorialvatten och som avgränsas i enlighet med Finlands överenskommelser med främmande stater och vars yttre gräns anges genom förordning av statsrådet. Territorialvattnet omfattar de havsområden som ligger närmast Finlands kust, och på de yttre havsområdena utanför territorialvattnet finns Finlands ekonomiska zon i Bottniska viken och Finska viken. Enligt 2 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör till landskapet det territorialvatten som enligt gällande bestämmelser om gränserna för Finlands territorialvatten omedelbart ansluter sig till det område som hör till landskapet. Ålands landskapslagstiftning tillämpas inte inom den ekonomiska zonen.

Bild 1. Finlands ekonomiska zon och Finlands territorialvatten

2.1.2 Tillämpad lagstiftning

Eftersom den ekonomiska zonen inte hör till statens territorium, är Finlands lagstiftning inte automatiskt tillämplig inom den ekonomiska zonen. Rätten att utsträcka tillämpningen av finsk lagstiftning till den ekonomiska zonen grundar sig på kuststatens rättigheter och skyldigheter enligt FN:s havsrättskonvention. I lagen om Finlands ekonomiska zon har för informationsvärdets skull valts ett regleringssätt där den lagstiftning som ska tillämpas inom den ekonomiska zonen anges i 2 kap. I 17 § i den lagen fastställs det dessutom att på konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner som uppförts enligt lagen tillämpas finsk lag på samma sätt som om konstruktionen hade funnits på den del av Finlands territorium som ligger närmast.

Enligt 3 § i lagen om Finlands ekonomiska zon tillämpas i den ekonomiska zonen lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (252/2017), miljöskyddslagen (527/2014), lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004), vattenlagen (587/2011), 8 a kap. om havsplanering i markanvändnings- och bygglagen (132/1999) och lagen om avskiljning och lagring av koldioxid (416/2012) samt de bestämmelser som utfärdats med stöd av dem. Av bestämmelserna i markanvändnings- och bygglagen är endast bestämmelserna om havsplanering tillämpliga, vilket innebär att det inte finns något planläggningssystem i den

ekonomiska zonen och inget bygglov från kommunen behövs. Eftersom markanvändnings- och bygglagen inte är tillämplig, gäller vid byggande inom den ekonomiska zonen inte heller markanvändnings- och bygglagens bestämmelser om säkerhet vid byggande, tekniska krav på byggande (t.ex. konstruktioners hållfasthet och stabilitet) och tillsyn över byggandet. För havsbaserade vindkraftverk krävs det vattenhushållningstillstånd enligt vattenlagen. En vattentillståndsprocess enligt vattenlagen fokuserar på byggande under ytan och på projektets konsekvenser. I lagprojektet har man identifierat ett behov av att beakta de tekniska kraven och säkerheten vid byggandet och att ta in bestämmelser som gäller dessa saker i lagstiftningen om den ekonomiska zonen. Samtidigt är det nödvändigt att lösa de frågor som gäller rivandet av vindkraftverk. På grund av tidtabellen för lagprojektet har bestämmelser om detta dock inte tagits in i propositionen.

Enligt 3 § 2 mom. i lagen om Finlands ekonomiska zon finns bestämmelser om förhindrande av sådan miljöförorening i den ekonomiska zonen som orsakas av normal drift av fartyg i miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009) och bestämmelser om åtgärder i samband med bekämpning av oljeskador och fartygskemikalieolyckor i den ekonomiska zonen i lagen om bekämpning av oljeskador (1673/2009). Inom den ekonomiska zonen tillämpas dessutom avfallslagen (646/2011) enligt vad som föreskrivs särskilt. Lagen om bekämpning av oljeskador har upphävts från och med den 1 januari 2019 och bestämmelserna i den har till största delen överförs till räddningslagen.

Enligt 4 § i lagen om Finlands ekonomiska zon gäller i den ekonomiska zonen i fråga om fiske och jakt, bevarande av levande naturtillgångar samt naturvård vad som föreskrivs i lagstiftningen om fiske, jakt och naturvård och i bestämmelserna om Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik eller i de bestämmelser som utfärdats med stöd av denna lagstiftning eller dessa bestämmelser, eller vad som har överenskommits med en främmande stat.

Enligt 5 § i den lagen gäller i den ekonomiska zonen vad som föreskrivs i lagen om skydd för vissa undervattensledningarna (145/1965). På tagande av marksubstanser i den ekonomiska zonen tillämpas vattenlagen. På letning efter och utvinning av fyndigheter som innehåller gruvmineral i den ekonomiska zonen tillämpas gruvlagen (621/2011).

I 5 kap. i lagen om Finlands ekonomiska zon föreskrivs det dessutom särskilt om tillämpning av finsk straffrätt i den ekonomiska zonen. Enligt 10 § i lagen om Finlands ekonomiska zon anses brott som begåtts på i 7 § avsedda konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen, brott som riktar sig mot dem och straffbara försök till sådana brott begångna i Finland enligt 1 kap. 1 § i strafflagen (39/1889). Brott som begåtts någon annanstans i den ekonomiska zonen och som nämns i 11–16 § och straffbara försök till sådana brott anses begångna i Finland enligt 1 kap. 1 § i strafflagen. I 11–16 § föreskrivs det om miljöbrott, tillståndsförseelser enligt vattenlagen, brott i anslutning till fiske och jakt, förseelser mot gruvbestämmelserna samt olovlig verksamhet i den ekonomiska zonen.

Förutom ovannämnda bestämmelser bör det beaktas att det som tidigare konstaterats i 17 § i lagen om Finlands ekonomiska zon fastställs att på konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner som uppförts enligt lagen tillämpas finsk lag på samma sätt som om konstruktionen hade funnits på den del av Finlands territorium som ligger närmast. I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om Finlands ekonomiska zon samt vissa lagar som har samband med den (RP 53/2004 rd) behandlas inte paragrafens bakgrund i någon egentlig mening, med undantag för en hänvisning till artikel 60.2 i havsrättskonventionen, vilket lämnar utrymme för tolkning. Ordalydelsen i paragrafen kan tolkas som att finsk lag tillämpas på verksamhet *på* konstruktioner, såsom begående av brott eller utförande av arbete. Paragrafen lämnar dock utrymme för tolkning när det gäller tillämpningen av flera av de lagar som gäller

uppförande av byggnader, såsom vindkraftverk, och det skede som föregår byggandet. Också tillämpningen av bestämmelserna i fråga om konstruktioner lämnar tolkningsutrymme till många delar. Vid beredningen av lagen om Finlands ekonomiska zon har man inte nämnvärt beaktat havsbaserad vindkraft, och därför har det upptäckts ett klart behov av att precisera den lagstiftning som ska tillämpas på havsbaserade vindkraftsprojekt. Rättsläget i fråga om till exempel tillämpningen av fastighetsskatt i den ekonomiska zonen är för närvarande oklart.

Dessutom är en del av Finlands lagstiftning tillämplig i fråga om ekonomiskt utnyttjande som bedrivs i den ekonomiska zonen utan att lagen om Finlands ekonomiska zon innehåller någon uttrycklig hänvisning till saken. Exempelvis ska mervärdesskattelagen (1501/1993) tillämpas på havsbaserade vindkraftsprojekt i Finlands ekonomiska zon, exempelvis på energi som produceras där.⁴ Likaså ska punktskattelagen (182/2010) och lagen om punktskatt på elström och vissa bränslen (1260/1996) tillämpas.⁵

2.1.3 Statsrådets samtycke

I 3 kap. i lagen om Finlands ekonomiska zon föreskrivs det om två sorters samtycke som statsrådet kan lämna, utnyttjanderätt (6 §) och s.k. bygg rätt (7 §), som ibland också kallas bygglov. Enligt 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon kan statsrådet efter ansökan lämna samtycke till utnyttjande av naturtillgångar på havsbotten och i dess underlag i den ekonomiska zonen liksom också till forskning som åsyftar detta och till att i den ekonomiska zonen idkas annan verksamhet som avser ekonomiskt utnyttjande av zonen (*utnyttjanderätt*). Samtycket kan lämnas för en bestämd tid eller tills vidare. I beslutet ska anges de villkor som anses nödvändiga med tanke på säkerheten eller för att trygga statens rättigheter enligt lagen om Finlands ekonomiska zon. I fråga om havsbaserad vindkraft eller utläggning av rör och kablar är det fråga om annan verksamhet som avser ekonomiskt utnyttjande av zonen. Så kallade forskningstillstånd har med stöd av 6 § beviljats för Finlands ekonomiska zon. Forskningstillstånd har beviljats för både kabel- och rörprojekt och under de senaste åren i allt högre grad för havsbaserade vindkraftsprojekt. Med stöd av samma paragraf har det för rör- och kabelprojekt (t.ex. Nord Stream, Balticconnector, el- och telekommunikationskablar) beviljats utnyttjanderätter, genom vilka samtycke har lämnats för byggande av rör eller läggande av kablar.

Med stöd av 7 § i lagen om Finlands ekonomiska zon kan statsrådet efter ansökan lämna samtycke till att uppföra och använda konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner för de verksamheter som avses i 6 § samt sådana övriga anläggningar och konstruktioner som kan störa utövandet av de rättigheter som Finland enligt folkrätten har i den ekonomiska zonen. Den som erhåller samtycke ska i beslutet åläggas att av sjöfartssäkerhetsskäl avlägsna anläggningar och konstruktioner som inte längre används, om det är möjligt att avlägsna dem. Samtycket kan

⁴ Enligt artikel 398 i mervärdesskattedirektivet (2006/112/EG) ska mervärdesskattekommittén behandla frågor som avser tillämpningen av gemenskapens bestämmelser om mervärdesskatt. Enligt mervärdesskattekommitténs tolkningsrekommendation från 2015 (taxud.c.1(2015)4499050) ska den ekonomiska zonen anses höra till en medlemsstats territorium enligt definitionen i artikel 5.2 i fråga om sådan verksamhet som den på kusten belägna medlemsstaten har suveräna rättigheter till.

⁵ Det är ändamålsenligt att på punktskatt, som liksom mervärdesskatt är en form av indirekt skatt som harmoniserats inom EU, tillämpa mervärdesskattekommitténs tolkningsrekommendation, enligt vilken den ekonomiska zonen ska anses höra till en medlemsstats territorium i fråga om sådan verksamhet som den på kusten belägna medlemsstaten har suveräna rättigheter till. En motsvarande enhetlig tolkning har tillämpats i vissa andra situationer utan att det funnits någon uttrycklig tolkningsrekommendation som gäller punktskatt.

lämnas för en bestämd tid eller tills vidare. I beslutet ska anges de villkor som anses nödvändiga med tanke på säkerheten eller för att trygga statens rättigheter enligt lagen om Finlands ekonomiska zon. I beslutet får bestämmas att en säkerhetszon ska upprättas omkring konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner som har uppförts enligt lagen om Finlands ekonomiska zon. Säkerhetszonen får inte utsträcka sig mer än 500 meter mätt från varje punkt på den konstgjorda öns, anläggningens eller konstruktionens yttersida, om inte något annat är tillåtet enligt allmänt godtagna internationella normer eller rekommenderat av en behörig internationell organisation. Beslut enligt 7 § i lagen om Finlands ekonomiska zon har tills vidare inte fattats i Finland.

I fråga om utnyttjanderätt och bygg rätt är det fråga om statsrådets principbeslut. Statsrådet *kan* ge sitt samtycke, men har omfattande prövningsrätt när det beviljar samtycke och bestämmer beslutsvillkor. Statsrådet måste dock beakta FN:s havsrättskonvention (se närmare avsnitt 2.1). I praktiken har statsrådet omfattande prövningsrätt i fråga om samtycke som hänför sig till konstruktioner, medan staten i fråga om rör och kablar i Finlands ekonomiska zon som inte hänför sig till konstruktioner inte fritt kan vägra tillstånd, eftersom den ska beakta alla staters rätt enligt FN:s havsrättskonvention att på kontinentalsockeln lägga ut undervattenskablar och rörledningar.

I lagen om Finlands ekonomiska zon och i regeringens proposition med förslag till lag om Finlands ekonomiska zon framgår det inte direkt hur samtycken ska tillämpas i fråga om havsbaserade vindkraftsprojekt. Bestämmelserna har ansetts vara delvis bristfälliga med tanke på beviljandet av tillstånd för havsbaserade vindkraftsprojekt. Den största bristen har identifierats som att man i lagen om Finlands ekonomiska zon inte har räknat med situationer där flera aktörer är intresserade av samma område. Lagen om Finlands ekonomiska zon fastställer inte i vilket skede aktören får ensamrätt att utnyttja havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Situationen är inte den samma i fråga om Finlands territorialvatten eller landbaserad vindkraft, eftersom man i fråga om sådana projekt ofta i ett tidigt skede av utvecklingen ingår arrendeavtal för att säkerställa utnyttjanderätten till området. Den ekonomiska zonen kan dock inte arrenderas ut, eftersom ingen äger den och det inte finns något fastighetssystem.

Olovlig verksamhet i den ekonomiska zonen är straffbart. Den som uppsåtligt eller av oaksamhet inleder i 6 eller 7 § avsedd verksamhet utan samtycke av statsrådet eller handlar i strid med villkoren i ett beslut som avses i 6 eller 7 § ska för olovlig verksamhet i den ekonomiska zonen dömas till böter. Tillsynsmyndigheten för den verksamhet som bedrivs med stöd av statsrådets beslut är Gränsbevakningsväsendet. En gränsbevakningsmyndighet har rätt att meddela föreläggande om att sådan i 6–7 § avsedd verksamhet som idkas utan samtycke av statsrådet omedelbart ska upphöra.

Ett beslut enligt lagen om Finlands ekonomiska zon kan förenas med vite eller hot om tvångsutförande på det sätt som föreskrivs i viteslagen (1113/1990). Statsrådets beslut enligt 6–7 § i lagen om Finlands ekonomiska zon överklagas direkt hos högsta förvaltningsdomstolen i enlighet med lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

2.2 Havspanering

I den ekonomiska zonen används till skillnad från Finlands territorium inget planläggningssystem. För den ekonomiska zonen har det dock utarbetats en havsplan i enlighet med 8 a kap. i markanvändnings- och bygglagen (132/1999, kallad lagen om områdesanvändning från och med den 1 januari 2025). Skyldigheten att utarbeta havspaner

grundar sig på Europaparlamentets och rådets direktiv om upprättandet av en ram för havsplanering (2014/89/EU).

Enligt 67 a § i markanvändnings- och bygglagen är syftet med havsplaneringen att främja hållbar utveckling och tillväxt vad gäller ett havsområdes olika användningsområden, hållbar användning av havsområdets naturresurser och god status i den marina miljön. Vid havsplaneringen ska man granska behoven inom olika användningsområden och försöka samordna dessa behov. Användningsområden som ska granskas är i synnerhet sektorerna för energi, sjötransport, fiske och vattenbruk, turism, rekreation samt bevarande, skydd och förbättring av miljön och naturen. Vid havsplaneringen ska hänsyn tas till havsområdets särdrag och växelverkan mellan land och hav. Dessutom ska försvarets behov beaktas.

Enligt 67 b § i markanvändnings- och bygglagen svarar de förbund på landskapsnivå vars område innefattar territorialvatten för att en havsplan utarbetas och godkänns. Förbunden på landskapsnivå ska bereda havsplanen i samarbete med varandra. Förbunden på landskapsnivå ska ordna beredningen av en havsplan så att de myndigheter och sammanslutningar vars verksamhetsområde behandlas vid planeringen har möjlighet att delta i beredningen av planen. Förbunden på landskapsnivå ska begära utlåtande av de myndigheter och sammanslutningar vars verksamhetsområde eller uppgifter planen på ett väsentligt sätt berör.

Omfattande och översiktliga havsplaner har inga rättsverkningar och de har inte heller någon bindande verkan på tillståndsförfaranden eller andra förfaranden enligt annan lagstiftning. Havsplanernas genomslagskraft grundar sig i stor utsträckning på samarbetet mellan olika myndigheter och även andra aktörer och på ett eventuellt åtagande att beakta planerna i sin egen verksamhet.

I lagprojektet har det ansetts ändamålsenligt att bevara havsplanens nuvarande ställning som styrande men icke bindande. Om den var bindande skulle det ses som en risk i den ekonomiska zonen, eftersom det finns mindre information att tillgå om den ekonomiska zonen för planeringssyftet än vad det finns om territorialvattnet och havsplanen uppdateras endast med några års mellanrum. En ändring av havsplanen så att den blir bindande och har rättsverkningar i den ekonomiska zonen skulle också innebära att det i havsplaneringsprocessen bör tas in en möjlighet att söka ändring.

2.3 Bedömning av miljökonsekvenserna av planer och program

Vissa planer och program som utarbetas av myndigheter ska genomgå en bedömning av miljökonsekvenserna (SMB). Med miljöbedömning avses bedömning av miljökonsekvenserna av en plan eller ett program, inklusive utarbetande av en miljörapport, genomförande av samråd, beaktande av miljörapporten och resultaten av samråden i beslutsprocessen samt information om beslutet. Skyldigheten att utföra en sådan bedömning grundar sig på Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan. På nationell nivå finns bestämmelser om skyldigheten att utföra bedömningarna i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program (200/2005, nedan *SMB-lagen*) och i statsrådets förordning om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program (347/2005, nedan *SMB-förordningen*), som utfärdats med stöd av den.

Enligt 4 § i SMB-lagen ska en myndighets plan eller program som baserar sig på en lag, förordning eller administrativ bestämmelse genomgå en miljöbedömning, om det är fråga om en plan eller ett program som utarbetas för jordbruk, skogsbruk, fiske, energiförsörjning, industri, transporter, avfallshantering, vattenhushållning, telekommunikationer, turism,

regionutveckling, områdesanvändning, miljöskydd eller naturvård och där förutsättningarna anges för tillstånd för projekt eller godkännande av projekt. Bedömningsskyldigheten gäller också ändringar av planer och program. För bedömningen ansvarar den myndighet som ansvarar för planen eller programmet.

Enligt 8 § i SMB-lagen ska den myndighet som ansvarar för en plan eller ett program utreda och bedöma de betydande miljökonsekvenser som genomförandet av planen eller programmet och de undersökta alternativen kan antas ha samt utarbeta en miljörapport. Miljörapporten utarbetas som en del av beredningen i övrigt och innan planen eller programmet godkänns. Beredningen av planen eller programmet ska ordnas på ett sådant sätt att allmänheten har möjlighet att få information om utgångspunkterna för, syftena med och beredningen av planen eller programmet och miljörapporten samt att lämna yttranden till den myndighet som ansvarar för planen eller programmet. I miljörapporten ska anges den information som behövs med hänsyn till planens eller programmets innehåll, syfte och detaljeringsgrad.

Enligt 9 § i SMB-lagen ska den myndighet som ansvarar för en plan eller ett program ge allmänheten tillfälle att ta del av utkastet till plan eller program och miljörapporten samt att yttra sig om dem. Enligt 10 § i SMB-lagen ska Finlands miljöcentral sköta informationen till och förhandlingarna med en medlemsstat i Europeiska unionen eller en part i ett internationellt avtal som är förpliktande för Finland beträffande miljöbedömningen i fråga om en plan eller ett program, om genomförandet av planen eller programmet kan antas ha betydande miljökonsekvenser för ett territorium som tillhör denna stat. Om Finlands miljöcentral anser att en plan eller ett program har sådana miljökonsekvenser eller om den stat som miljökonsekvenserna gäller begär det, ska Finlands miljöcentral underrätta den andra staten om bedömningen och sända den utkastet till plan eller program och miljörapporten i god tid innan planen eller programmet godkänns.

När en plan eller ett program bereds ska man beakta miljörapporten och i mån av möjlighet yttranden och utlåtanden enligt 8 och 9 § samt resultaten av förhandlingar mellan stater enligt 10 §. Av ett beslut att godkänna en plan eller ett program eller av planen eller programmet ska framgå ett motiverat ställningstagande till hur miljörapporten, yttranden och utlåtanden enligt 8 och 9 § samt resultaten av förhandlingar mellan stater enligt 10 § har beaktats, samt en utredning om hur dessa aspekter och miljöaspekterna har påverkat planens eller programmets innehåll och valet av alternativ.

I 1 § i SMB-förordningen anges de planer och program som omfattas av bedömningsskyldigheten. Förteckningen är dock inte uttömmande, utan bedömningsskyldigheten kan också uppkomma direkt med stöd av 4 § i SMB-lagen.

Det centrala vid avgörandet av bedömningsbehovet är huruvida *förutsättningarna anges för tillstånd för projekt eller godkännande av projekt*. Med att ange förutsättningarna avses att planen eller programmet innehåller de grunder eller förutsättningar med hjälp av vilka den myndighet som beviljar tillståndet eller beslutet om godkännande fattar beslut om godkännande av projektet. På dessa grunder kan man till exempel begränsa vilken typ av verksamhet eller utveckling som är tillåten i ett visst område. Alternativt kan de innehålla villkor som sökanden måste uppfylla för att tillstånd ska kunna beviljas. Grunderna kan exempelvis också åsyfta att bevara särdragen hos ett visst område.⁶ Begreppen plan och program har getts en bred tolkning

⁶ Miljöministeriet:Handledning om miljöbedömning enligt SMB-lagen den 22 juni 2023.

av Europeiska unionens domstol (EU-domstolen). EU-domstolen har till exempel ansett att en förordning kan vara en plan eller ett program.⁷

2.4 Reglerna om statligt stöd

EU:s regler om statligt stöd grundar sig på artiklarna 107–109 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (nedan *FEUF*). Enligt artikel 107.1 i FEUF är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrider konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna, om inte annat föreskrivs i fördragen. Definitionen av statligt stöd baserar sig på tolkningen av artikel 107 i FEUF. Stöd ska anses utgöra statligt stöd om samtliga följande villkor är uppfyllda: 1) stödet ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är (dvs. fördelen härrör från statliga medel), 2) stödet gynnar vissa företag eller viss produktion (dvs. fördelen är selektiv), 3) stödet snedvrider eller hotar att snedvrider konkurrensen, 4) stödet påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Om en fördel uppfyller kriterierna och betraktas som statligt stöd, måste stödet uppfylla kraven i artikel 107.2 eller 107.3 i FEUF för att betraktas som tillåtet statligt stöd. Statligt stöd kan betraktas som tillåtet med direkt stöd av någon rättsakt, såsom kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget (den s.k. *gruppundantagsförordningen*) eller så kan kommissionen tillåta dem genom ett s.k. *anmälningsförfarande*.

Beviljandet av tillgång till offentlig egendom eller naturresurser eller beviljandet av särskilda eller exklusiva rättigheter utan tillräckligt marknadsmässigt vederlag kan utgöra avstående från statliga intäkter (och beviljande av en fördel). I dessa fall måste det fastställas om staten, utöver sin roll som förvaltare av de offentliga tillgångarna i fråga, agerar som tillsynsmyndighet som fullföljer strategiska mål genom att låta urvalsförandet för de berörda företagen vara föremål för kvalitativa kriterier (fastställda på förhand på ett öppet och icke-diskriminerande sätt). När staten agerar som tillsynsmyndighet kan den lagenligt besluta att inte maximera de intäkter som annars skulle ha kunnat uppnås, utan att de omfattas av reglerna för statligt stöd, under förutsättning att alla berörda aktörer behandlas i linje med principen om icke-diskriminering, och att det finns en naturlig koppling mellan att uppnå regleringssyftet och att avstå från intäkter. I alla händelser handlar det om en överföring av statliga medel om de offentliga myndigheterna i ett givet fall inte tar ut det normala beloppet i enlighet med deras allmänna system för tillgång till den offentliga egendomen eller naturresurserna eller för beviljandet av särskilda eller exklusiva rättigheter.⁸

Åtgärdens exakta form är irrelevant när det gäller att fastställa om den ger företaget en ekonomisk fördel. Det är inte endast beviljandet av positiva ekonomiska fördelar som är relevant för begreppet statligt stöd, utan befrielse från ekonomiska bördor kan också utgöra en fördel. Ekonomiska transaktioner som genomförs av offentliga organ ger inte deras motparter någon fördel och utgör därför inte stöd, om de genomförs enligt normala marknadsvillkor (den s.k. marknadsekonomiska investeringsprincipen som har skapats genom EU:s rättspraxis). Ett sätt

⁷ T.ex. Mål C-290/15 och mål C-24/19.

⁸ Kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd som avses i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (2016/C 262/01), punkterna 53–55.

att visa förenlighet med den marknadsekonomiska investerarprincipen är ett konkurrensutsatt, transparent och villkorslöst anbudsförfarande.⁹

2.5 Koncessioner

Offentliga koncessioner är kontrakt mot ekonomisk ersättning mellan en eller flera upphandlande enheter och en eller flera leverantörer, såsom ett företag. Upphandlande enheter är bl.a. statliga myndigheter. Till kriterierna för koncession hör en överföring av både nyttjanderätten till objektet eller tjänsten och den funktionella och ekonomiska risken på serviceproducenten eller entreprenören.

Koncessioner är avtal mot vederlag. I ett koncessionsavtal innebär en motprestation att den upphandlande enhet som har ingått avtalet erhåller en prestation mot vederlag. I samband med koncessioner får leverantören inget vederlag direkt, varvid den övertar ansvaret för den verksamhetsrisk som hänförs till tjänsten eller entreprenaden. Leverantören får sin ersättning genom att den upphandlande enheten överför till leverantören rätten att erbjuda och utnyttja någon viss tjänst eller något objekt som byggs. Därmed är det också möjligt att leverantören förlorar sin investering.

Bestämmelser om koncessioner finns i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU om tilldelning av koncessioner (nedan *koncessionsdirektivet*). Direktivet tillämpas bland annat på tilldelning av koncessioner för byggentreprenader och tjänster mellan upphandlande myndigheter och ekonomiska aktörer.

Med koncessioner avses enligt artikel 5.1 i direktivet byggkoncessioner eller tjänstekoncessioner. Med byggkoncession avses ett skriftligt avtal mot ett ekonomiskt vederlag genom vilket en eller flera upphandlande enheter överför utförandet av en byggentreprenad och verksamhetsrisken i samband med den på en eller flera ekonomiska aktörer, där vederlaget för överföringen utgörs då antingen enbart av rätten att utnyttja det objekt som byggs eller av dels en sådan rätt, dels betalning. Med tjänstekoncession avses ett skriftligt avtal mot ett ekonomiskt vederlag genom vilket en eller flera upphandlande enheter överför tillhandahållandet och administreringen av andra tjänster än sådana som gäller byggkoncession på en eller flera ekonomiska aktörer, där vederlaget för överföringen utgörs antingen enbart av rätten att utnyttja tjänsterna eller av dels en sådan rätt, dels betalning. Tilldelningen av en byggkoncession eller tjänstekoncession innefattar att verksamhetsrisken vid utnyttjandet av dessa byggnadsentreprenader eller tjänster, som omfattar efterfrågerisken eller utbudsrisken eller bådadera, överförs till koncessionshavaren. Koncessionshavaren ska anses överta verksamhetsrisken om denne, vid normala verksamhetsförhållanden, inte är garanterad att få tillbaka de investeringar som gjorts och de kostnader som uppstått under utnyttjandet av det byggnadsverk eller tillhandahållandet av de tjänster som är föremål för koncessionen. Den del av risken som överförs på koncessionshavaren ska omfatta verklig exponering för marknadens nycker, vilket innebär att eventuella uppskattade förluster för koncessionshavaren inte ska vara endast nominella eller försumbara.

Enligt artikel 8 ska direktivet tillämpas på koncessioner vars värde uppgår till minst 5 538 000 euro. Den upphandlande myndigheten får fritt bestämma om förfarandet vid valet av koncessionshavaren, förutsatt att bestämmelserna i koncessionsdirektivet iakttas. I direktivet anges de krav som ska iakttas vid förfaranden vid tilldelning av koncessioner. Kraven gäller bland annat meddelanden som ska lämnas vid olika skeden under förfarandets gång (artikel 31–

⁹ Föreg., punkterna 68, 74 och 89 i föreg.

33), urval och kvalitativ bedömning av anbudssökande (artikel 38), sista datum för mottagande av ansökningar om koncessioner (artikel 39), tilldelningskriterier (artikel 41), ändringar av kontrakt under löptiden (artikel 43) och uppsägning av koncessioner (artikel 44).

Bestämmelser om prövning av koncessioner finns i rådets direktiv 89/665/EEG om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten (nedan *rättsmedelsdirektivet*).

Koncessionsdirektivet och rättsmedelsdirektivet har i Finland genomförts genom lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016, nedan *upphandlingslagen*). Upphandlingslagen gäller förutom koncessioner också offentlig upphandling, vars reglering i stor utsträckning baserar sig på Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG. Samma bestämmelser gäller delvis för både offentlig upphandling och koncessioner. I 116 § i upphandlingslagen föreskrivs det vilka paragrafer i upphandlingslagen som ska tillämpas på koncessioner.

Enligt skäl 13 i ingressen till koncessionsdirektivet bör arrangemang där samtliga aktörer som uppfyller vissa villkor har rätt att utföra en bestämd uppgift utan selektivitet, exempelvis vid valfrihet för kunden och system med servicecheckar, inte anses utgöra koncessioner, även de som grundas på rättsliga överenskommelser mellan myndigheten och de ekonomiska aktörerna. Sådana system brukar grundas på ett beslut av en myndighet som definierar de öppna och icke-diskriminerande villkoren för de ekonomiska aktörernas kontinuerliga tillträde till tillhandahållandet av särskilda tjänster, exempelvis sociala tjänster, så att kunderna får möjlighet att välja mellan sådana aktörer.

Enligt skäl 14 bör inte vissa av medlemsstaternas dokument, såsom tillstånd eller licenser där medlemsstaten eller en myndighet i denna fastställer villkoren för utförandet av en ekonomisk verksamhet, inbegripet ett villkor för att utföra en viss verksamhet som normalt beviljas på begäran av den ekonomiska aktören och inte på den upphandlande myndighetens eller upphandlande enhetens initiativ, och där den ekonomiska aktören är fri att dra tillbaka utförandet av byggentreprenader eller tillhandahållandet av tjänster, anses utgöra koncessioner. Enligt artikel 10.8 i direktivet ska direktivet inte tillämpas på tjänstekoncessioner som bland annat avser förvärv eller hyra, oavsett finansieringsform, av mark, befintliga byggnader eller annan fast egendom eller rättigheter till sådan egendom.

Som koncession betraktas inte heller avtal som gäller en viss leverantörs privat- eller offentligrättsliga rätt att använda vissa offentliga områden eller tillgångar, såsom mark eller allmän egendom, i synnerhet när det gäller sjöfart, inlandshamnar och flygplatser. I detta fall fastställer myndigheten eller någon annan upphandlande enhet bara de allmänna villkoren för användningen av områdena eller tillgångarna men upphandlar inte entreprenader eller tjänster för egen räkning. Detta gäller t.ex. avtal som berör offentliga områden och arrendavtal, som i allmänhet innefattar villkor i fråga om den tidpunkt vid vilken besittningen övergår till arrendetagaren, arrendegivarens och arrendetagarens skyldigheter i fråga om fastighetsunderhållet, arrendetidens längd, överlåtelse av besittningen till arrendegivaren samt de kostnader som arrendetagaren ska stå för. Om arrendavtalet i alla fall betraktas som ett sådant avtal mot vederlag där den upphandlande enheten har ett direkt ekonomiskt intresse i fråga om de tjänster eller entreprenader som är föremål för avtalet, ska avtalet klassificeras antingen som ett upphandlingskontrakt eller som en koncession.¹⁰

¹⁰ RP 108/2016 rd, s. 79 och skäl 15 i koncessionsdirektivet.

För att det ska vara fråga om en koncession är det alltså avgörande att aktören löper en ekonomisk risk (bl.a. målen C-206/08¹¹ och C-274/09¹²) och å andra sidan att den upphandlande enheten har ett ekonomiskt intresse i fråga om de tjänster eller entreprenader som är föremål för kontraktet (bl.a. målen C-451/08¹³ och C-271/08¹⁴). Förekomsten av ett direkt ekonomiskt intresse kan även påvisas på basis av att den upphandlande enheten har uppställt talrika eller detaljerade krav på föremålet för upphandlingen och andra villkor med hjälp av vilka den upphandlande enheten utövar inflytande vid genomförandet av upphandlingen.¹⁵

Marknadsdomstolen har rättspraxis i fråga om hurdana arrangemang som kan betraktas som koncession. Till exempel I fallet MAO:H197/2021 konstaterade marknadsdomstolen att enbart det faktum att en upphandlande enhet som avses i upphandlingslagen hyr ut ett kafé- eller kioskområde till ett företag inte innebär att det är fråga om en upphandling enligt rättsnormerna i fråga om offentlig upphandling. Frågan ska bedömas som en helhet med beaktande av dess särdrag. Å andra sidan har det inte heller någon betydelse för avgörandet av ärendet att avtalet kallas för hyresavtal. Marknadsdomstolen konstaterade att den upphandlande enheten i den punkt i anbudsförfrågan som gäller val av anbud hade ställt upp ett flertal kriterier för anbudsgivarna i fråga om vilka de skulle lämna utredningar och att den upphandlande enheten hade valt hyresgästerna för sjukhuslokalerna på basis av dessa kriterier. Även om det också i hyresavtalen ska anses ingå prövningsrätt i fråga om valet av hyresgäst till ett offentligt samfund, visar den värderande inverkan av de nämnda kriterierna i fråga om anbudsgivarna och anbuderna och kriteriernas stora antal att den upphandlande enheten har utövat ett så stort inflytande vid genomförandet av upphandlingen att den upphandlande enheten kan anses ha haft ett intresse av att kafé- och kiosk tjänsterna ordnas och genomförs på ett ekonomiskt fördelaktigt sätt med avseende på pris och kvalitet på det sätt som den upphandlande enheten har fastställt i sin anbudsförfrågan. Marknadsdomstolen ansåg utifrån en helhetsbedömning av anbudshandlingarna och hyresavtalen att även om tjänsterna inte överlätits direkt till den upphandlande enheten, har den upphandlande enheten ett direkt ekonomiskt intresse i fråga om de kafé- och kiosk tjänster som erbjuds i de lokaler som hyrs ut och att det är fråga om ett avtal mot vederlag. Marknadsdomstolen ansåg att tjänsteproducenten har åtagit sig ansvaret för den risk som är förknippad med kafé- och kiosk tjänsterna. Med stöd av vad som anförts ovan ansåg marknadsdomstolen att avtalen mellan den upphandlande enheten och producenterna av kafé- och kiosk tjänsterna, trots att arrangemanget i anbudshandlingarna och avtalen har beskrivits som hyresavtal, skulle betraktas som koncessioner.

2.6 EU:s förordning om nettonollindustri

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724 (nedan *förordningen om nettonollindustri*) har utfärdats den 13 juni 2024. Artikel 26 i förordningen om nettonollindustri gäller auktioner för att bygga ut förnybara energikällor. Teknologi för havsbaserad förnybar energi omfattas av artikelns tillämpningsområde. Förordningen förpliktar medlemsstaterna att för auktioner som gäller havsbaserad vindkraft fastställa kriterier för förhandsurval som hänför sig till ansvarsfullt

¹¹ Wasser- und Abwasserzweckverband Gotha und Landkreisgemeinden (WAZV Gotha) mot Eurawasser Aufbereitung- und Entsorgungsgesellschaft mbH.

¹² Privater Rettungsdienst und Krankentransport Stadler mot Zweckverband für Rettungsdienst und Feuerwehralarmierung Passau.

¹³ Helmut Müller GmbH mot Bundesanstalt für Immobilienaufgaben.

¹⁴ Europeiska kommissionen mot Förbundsrepubliken Tyskland.

¹⁵ RP 108/2016 rd, s. 75.

företagande, cybersäkerhet och datasäkerhet samt förmåga att genomföra projektet fullt ut och i tid. Auktioner ska bidra till resiliens, med beaktande av andelen nettonollteknik eller dess huvudsakliga särskilda komponenter som har sitt ursprung i ett tredjeland som står för mer än 50 procent av försörjningen av denna specifika nettonollteknik eller dess huvudsakliga särskilda komponenter inom unionen. Auktionerna ska också antingen främja den miljömässiga hållbarheten utöver minimikraven i den tillämpliga lagstiftningen eller innovation eller integreringen av energisystem. I förordningen fastställs minimiprioriteringar för de urvalskriterier som ska ställas enligt förordningen. Kommissionen kommer senast i mars 2025 att anta en genomförandeakt där urvalskriterierna och kriterierna för förhandsurval specificeras. Artikel 1 som gäller auktioner ska tillämpas från och med utgången av december 2025.

2.7 Havsbaserade vindkraftsprojekt i den ekonomiska zonen

Utnyttjandet av områden inom Finlands ekonomiska zon intresserar i stor utsträckning finländska och utländska aktörer inom havsbaserad vindkraft. Stamnätbolaget Fingrid har mottagit anslutningsförfrågningar i fråga om havsbaserad vindkraft motsvarande över 90 gigawatt. Det är ännu inte ekonomiskt lönsamt att bygga havsbaserad vindkraft i Finland, men situationen förväntas förändras i takt med att tekniken för havsbaserad vindkraft utvecklas. Utvecklingen av marknadspriserna på el inverkar på projektens lönsamhet. Byggnadskostnaderna för projekten bedöms vara större i den ekonomiska zonen än i territorialvattnet, eftersom havet i genomsnitt är djupare i den ekonomiska zonen och överföringsledningarna för el måste vara längre när avståndet till fastlandet ökar. Kostnaderna varierar dock mycket från projekt till projekt. Enligt datasammanställningen om gröna investeringar i Finland från Finlands näringsliv rf uppgår värdet av havsbaserade vindkraftsprojekt (både i territorialvattnet och i den ekonomiska zonen) som är i förhandsutrednings- och planeringsstadiet till över 100 miljarder euro, vilket utgör en tredjedel av alla investeringar som ingår i sammanställningen.¹⁶

Inom den ekonomiska zonen har det ansökts om forskningstillstånd för 23 havsbaserade vindkraftsprojekt. Statsrådet har tills vidare beviljat forskningstillstånd för 20 områden för havsbaserad vindkraft. De pågående projekten befinner sig i olika stadier av projektutvecklingen. Det finns ännu inga havsbaserade vindkraftverk i den ekonomiska zonen. För en del av projekten pågår ett förfarande för miljökonsekvensbedömning (MKB). Många av projekten överlappar varandra geografiskt. Det är dyrt att driva utvecklingen av ett havsbaserat vindkraftsprojekt till ett stadium där byggandet kan inledas – det kostar minst cirka 100 miljoner euro. Aktörernas möjligheter att ta på sig risker i fråga om utvecklingskostnader är begränsade i nuläget, då ingen aktör har beviljats ensamrätt till havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Till arbets- och näringsministeriet har 17 ansökningar om utnyttjanderätt lämnats in med stöd av lagen om Finlands ekonomiska zon. Varje ansökan åsyftar ensamrätt till ett specifikt område för havsbaserad vindkraft. Statsrådet har i maj 2024 gett avslag på alla ansökningar om utnyttjanderätt.

Tidsplanerna för utveckling och byggande av pågående havsbaserade vindkraftsprojekt varierar stort. Således är tidsplanerna för slutförandet av projektet i början av projektutvecklingen endast grova uppskattningar. Utsikterna för utvecklingen av efterfrågan och priset på el påverkar i hög grad genomförandet av projekten. I Finland och i Finlands ekonomiska zon bedömer man att utbyggnaden av havsbaserad vindkraft huvudsakligen kommer att ske från och med 2030-talet.

¹⁶ <https://ek.fi/tutkittua-tietoa/vihreat-investoinnit/>

Områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen har blivit extremt eftertraktade resurser, vars efterfrågan överskrider utbudet. I fråga om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen har man identifierat ett klart behov av förbättring beträffande investeringssäkerheten och av förtydligande beträffande processen för beviljande av ensamrätt. I lagen om Finlands ekonomiska zon fastställs det inte på ett tydligt sätt i vilket skede ett havsbaserat vindkraftsprojekt kan beviljas ensamrätt. På grund av de höga utvecklingskostnaderna för projekten är det viktigt att ensamrätten till området beviljas i ett tillräckligt tidigt skede.

Havsbaserade vindkraftsprojekt i den ekonomiska zonen behöver förutom de samtycken som avses i lagen om Finlands ekonomiska zon och som presenteras ovan i avsnitt 2.2.3 även andra tillstånd, av vilka det viktigaste är vattenhushållningstillstånd enligt vattenlagen (s.k. vattentillstånd), som behövs för byggande av havsbaserade vindkraftverk. Dessutom ska en miljökonsekvensbedömning (s.k. MKB) göras i enlighet med lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning. Anslutningsledningar från havsbaserade vindkraftverk till fastlandet i den ekonomiska zonen förutsätter samtycke enligt lagen om Finlands ekonomiska zon (6 §). Läggningskablar i territorialvatten förutsätter åtminstone vattentillstånd, projekttillstånd för byggande av högspänningsledning enligt 14 § i elmarknadslagen (588/2013) och tillstånd att undersöka och kartlägga havsbotten enligt 19 § i territorialövervakningslagen (755/2000). En anslutningsledning förutsätter också ett MKB-förfarande. Beroende på projektet kan det också behövas andra tillstånd.

Projektutvecklingen är för närvarande koncentrerad i Bottniska viken. Utbyggnad av havsbaserad vindkraft i Finska viken och i den ekonomiska zonen söder om Åland är i praktiken för närvarande uteslutet på grund av Försvarets negativa ståndpunkt i frågan. Havsbaserade vindkraftverk försvårar bland annat radaranläggningarnas funktion.

2.8 Territorialvattnet

Avsikten med lagförslagen i denna proposition är inte att ändra regleringen kring havsbaserade vindkraftsprojekt i det territorialvatten som ingår i Finlands territorium. Det är dock ändamålsenligt att avhandla havsbaserade vindkraftsprojekt i det territorialvatten som hör till Fastlandsfinland och regleringsmiljön som jämförelseobjekt.

Statens affärsverk Forststyrelsen, som styrs av jord- och skogsbruksministeriet, förvaltar Finlands allmänna vattenområden, med undantag för vattenområdena i landskapet Åland. Finanspolitiska ministerutskottet förordade i december 2021 en auktionsmodell för allmänna vattenområden som arrenderas ut för havsbaserad vindkraft. I enlighet med auktionsmodellen gör Forststyrelsen preliminära utredningar om områden för havsbaserad vindkraft och föreslår områden för statsrådet för auktionsförfarandet. Statsrådet fattar i enlighet med lagen om rätt överlåta statlig fastighetsförmögenhet (973/2002) beslut om de områden för havsbaserad vindkraft som ska konkurransutsättas. Vid auktionsförfarandet väljs aktören genom konkurransutsättning. Områdenas arrenderättigheter konkurransutsätts på den internationella marknaden. Konkurrensutsättning enligt auktionsmodellen är ett privaträttsligt förfarande som motsvarar processen för företagsförvärv. Konkurrensutsättningen inleds med att marknaden informeras om saken. Efter att tidsfristen löpt ut ber man de intresserade som lämnat preliminära anbud om bindande anbud och väljer ut en eller flera partner för de slutliga förhandlingarna. Det avtal om överlåtelse av ett havsområde på viss tid som ingås med vinnaren av konkurransutsättningen är uppdelat på en fas med ett reservationsavtal och en fas med ett koncessionsavtal. Avtalen ger arrendatorn rätt att fortsätta utveckla området och ansöka om behövliga tillstånd samt att på basis av dem bygga havsbaserad vindkraft och producera förnybar energi inom avtalsområdet. Staten säljer inte de allmänna vattenområden som den

förvaltar. Beslut om utarrendering av ett område fattas av statsrådet efter föredragning från jord- och skogsbruksministeriet, om projektet är av principiellt stor betydelse eller om det gånge värdet på den egendom som ska arrenderas ut överstiger 10 miljoner euro. I huvudsak hör havsbaserade vindkraftsprojekt till den storleksklassen. Forststyrelsen kan avtala med den projektutvecklare som vunnit konkurrensutsättningen om samarbete i utvecklingen av projektet efter konkurrensutsättningen. Forststyrelsen deltar dock inte i energiproduktionen, utan agerar efter det inledande utvecklingsskedet som arrendegivare.

Statsrådet fattade i november 2023 ett beslut om att ta i bruk en auktionsmodell och att initiera auktioner enligt denna modell i fem områden för havsbaserad vindkraft inom Finlands allmänna vattenområden. Auktionsförfarandet för två områden inleddes i slutet av 2023. Forststyrelsen har under 2022 konkurrensutsatt området för havsbaserad vindkraft vid Korsnäs. Dessutom finns det gällande avtal mellan Forststyrelsen och projektutvecklarna för tre områden för havsbaserad vindkraft i enlighet med den tidigare modellen som baserar sig på reservationer.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att främja havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, förtydliga bestämmelserna om havsbaserade vindkraftsprojekt i den ekonomiska zonen – i synnerhet i fråga om de tillstånd som behövs för sådana projekt – och säkerställa att rättigheter att utnyttja havsbaserad vindkraft beviljas på ett rättvist, transparent och förutsägbart sätt.

Syftet är att förtydliga bestämmelserna särskilt i fråga om hur rättigheterna att utnyttja havsbaserad vindkraft beviljas i en situation där flera utvecklare av havsbaserade vindkraftsprojekt är intresserade av samma områden inom den ekonomiska zonen. Avsikten är att förtydliga ramarna för utvecklingen av havsbaserade vindkraftsprojekt i den ekonomiska zonen så att spelreglerna för beviljande av tillstånd för projekt är tydligare än för närvarande. På så sätt förbättras förutsägbarheten i verksamhetsmiljön för aktörer som är verksamma inom havsbaserad vindkraft och därmed också investeringssäkerheten. Målet är att det ska finnas en fungerande ram för havsbaserade vindkraftsprojekt långt in i framtiden – projekten i den ekonomiska zonen är inte ännu lönsamma, men de kommer sannolikt att vara det i framtiden. Målet är att skapa ett förfarande som är fungerande med tanke på reglerna om statligt stöd även om marknadsläget förändras. Ett syfte är också att spelreglerna för projekt inom Finlands territorialvatten och den ekonomiska zonen inte ska avvika från varandra, om det inte finns något motiverat skäl till detta.

Avsikten är att främja havsbaserad vindkraft genom att öka säkerheten att projekt inom branschen genomförs. Avsikten är dessutom att säkerställa att det för de olika områdena utses aktörer som har förutsättningar att slutföra ett långvarigt och dyrt havsbaserat vindkraftsprojekt. Avsikten är också att säkerställa att staten får ersättning för de rättigheter som staten överlåter. På så sätt säkerställs också att EU:s regler om statligt stöd iakttas. Målet är dock inte att maximera inkomsterna, utan att överlåta rättigheterna på grunder som förutom priset också har att göra med projektets kvalitet.¹⁷ Genom de kvalitativa kriterierna säkerställer man att det väljs en aktör som har förmåga att främja projektet och som också är önskvärd med tanke på samhällets helhetsintresse, såsom den nationella säkerheten. Syftet med förfarandet är att minska risken för att projektet enligt det högsta anbudet inte genomförs och att statens inkomster och de övriga positiva ekonomiska följderna inte alls uppnås. Ett ytterligare mål är att förbättra

¹⁷ Se närmare avsnitt 2.5.

statens möjligheter att ingripa i verksamhet som avser ekonomiskt utnyttjande i den ekonomiska zonen av skäl som hänför sig till den nationella säkerheten.

Genom propositionen eftersträvar man att styra placeringen av havsbaserade vindkraftsprojekt till områden som är optimala med tanke på samhällets helhetsintresse. Med detta avses bland annat att projekten placeras på de områden som lämpar sig bäst för utbyggnad av havsbaserad vindkraft, är lämpliga med tanke på elsystemet och samtidigt medför så små olägenheter för miljön, trafiken, fisket och det övriga utnyttjandet av havet som möjligt. Avsikten är också att säkerställa att de havsbaserade vindkraftsprojekten i Finlands ekonomiska zon är till nytta för Finland.

Syftet med konkurrensutställningsmodellen i propositionen är att säkerställa att EU:s regler om statligt stöd iakttas, att säkerställa valet av aktörer som har förutsättningar att främja projekten och att se till att urvalsprocessen är öppen, transparent och rättvis. Öppenheten, transparensen och rättvisan främjas av att urvalskriterierna är sådana som redan på förhand har angetts i lagen och förordningen och att besluten i urvalsprocessen är offentliga och bereds som en del av förvaltningsprocessen. Syftet med konkurrensutställningsmodellen är dessutom att samordna spelreglerna för havsbaserade vindkraftsprojekt inom territorialvattnet och den ekonomiska zonen. I fråga om territorialvattnet väljs aktörer också genom konkurrensutställning.

Genom förfarandet med utnyttjandetillstånd eftersträvar man att tidigarelägga tidpunkten för erhållande av ensamrätten, det vill säga den tidpunkt då projektutvecklaren för havsbaserad vindkraft är säker på att den kan utnyttja ett visst område för ett havsbaserat vindkraftsprojekt, så länge den får de andra behövliga tillstånden. Samtidigt strävar man efter att förtydliga tillståndsförfarandet och främja genomförandet av havsbaserad vindkraft genom att förbättra statens möjligheter att frigöra ett visst område för en annan aktörs bruk, om projektet inte framskrider.

Syftet med att precisera de lagar som ska tillämpas inom den ekonomiska zonen är för det första att främja utvecklingen av havsbaserad vindkraft genom att förtydliga den lagstiftning som ska tillämpas på projekten och de tillstånd som behövs. För det andra strävar man efter att säkerställa att samma krav i så stor utsträckning som möjligt tillämpas på projekt i territorialvattnet och den ekonomiska zonen.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås en konkurrensutställningsmodell för havsbaserade vindkraftsprojekt som planeras i den ekonomiska zonen. Enligt modellen avgörs rätten att utnyttja den ekonomiska zonen genom ett anbudsförfarande som ordnas av Energimyndigheten. De områden som är föremål för konkurrensutställningen ska väljas av statsrådet med beaktande av samhällets helhetsintresse, bland annat olika former av utnyttjande av havet och möjligheterna att överföra producerad energi. Vid konkurrensutställningen utser Energimyndigheten det vinnande anbudet på basis av både det pris som erbjuds och vissa kvalitativa faktorer. Mer exakta bestämmelser om de kvalitativa faktorerna som beaktas samt om prioriteringen av pris jämte kvalitativa faktorer utfärdas senare genom förordning av statsrådet. Vinnaren av konkurrensutställningen ska få ensamrätt att hos statsrådet ansöka om rätt att utnyttja det konkurrensutställda området för ett havsbaserat vindkraftsprojekt. Statsrådet kan låta bli att bevilja vinnaren utnyttjandetillstånd endast i vissa specifika situationer, exempelvis ifall beviljandet av tillstånd till vinnaren äventyrar den nationella säkerheten. Statsrådets prövningsrätt riktar sig däremot främst till valet

av område och tidpunkten för konkurrensutsättning av området. Bestämmelser om de faktorer som påverkar valet av aktör får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Genom konkurrensutsättningsmodellen löser man problemet i fråga om hur rättigheterna att utnyttja vindkraft i den ekonomiska zonen fördelas på ett rättvist och öppet sätt med beaktande av reglerna om statligt stöd. Genom modellen säkerställer man också att den aktör som väljs är en som har förutsättningar att främja ett långvarigt och dyrt havsbaserat vindkraftsprojekt. I den ekonomiska zonen råder för närvarande riktig konkurrens i fråga om vindkraftsrättigheterna till havs, eftersom flera företag är intresserade av samma områden. Därför är konkurrensutsättningsmodellen ett motiverat tillvägagångssätt när det gäller havsbaserad vindkraft. I fråga om andra former av utnyttjande av havet finns det för närvarande inget motsvarande behov, och därför föreslås en separat lag om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Eftersom konkurrensutsättning har valts som metod, måste de områden som konkurrensutsätts väljas på någon grund. Eftersom finska staten har ensamrätt till ekonomiskt utnyttjande av den ekonomiska zonen och eftersom andra former av utnyttjande av havet bör beaktas vid valet av område, föreslås statsrådet vara den som väljer område.

Deltagarnas anbud ska bestå av en avgift som de är beredda att betala för rätten att utnyttja ett område för havsbaserad vindkraft och uppgifter om vissa kvalitativa faktorer. Om det vid konkurrensutsättningen inte har fastställts något minimipris, kan den avgift som anges i anbudet vara noll. De kvalitativa faktorerna kan gälla anbudsgivarens ekonomiska situation, erfarenhet, kompetens och övriga förmåga att främja projektet, projektets miljökonsekvenser, främjandet av acceptansen för projektet, främjandet av flexibiliteten i energisystemet, säkerheten samt omständigheter som krävs enligt Europeiska unionens lagstiftning. Anbudsgivaren ska väljas på basis av förhållandet mellan pris och kvalitet så att anbudsgivarna ges poäng både för den erbjudna avgiften och för de kvalitativa faktorerna.

I och med ändringen kan utvecklarna av havsbaserade vindkraftsprojekt inte längre direkt hos statsrådet ansöka om samtycke enligt lagen om Finlands ekonomiska zon för utnyttjande av och byggande inom den ekonomiska zonen på samma sätt som för närvarande. I fortsättningen ska den enda kanalen för att få rättigheter till havsbaserade vindkraftsprojekt i den ekonomiska zonen vara att delta i den konkurrensutsättning som Energimyndigheten ordnar. Det nya systemet ska tillämpas på projekt som utnyttjar vindenergi. Således ska det också vara möjligt att genomföra produktion av väte eller andra elektrobränslen som planeras i anslutning till ett havsbaserat vindkraftverk med samma utnyttjandetillstånd. Däremot ska läggande av rör och kablar och andra slags byggprojekt och andra projekt liksom för närvarande förutsätta samtycke av statsrådet i enlighet med lagen om Finlands ekonomiska zon.

Med stöd av utnyttjandetillståndet kan vinnaren av konkurrensutsättningen undersöka området för havsbaserad vindkraft och ansöka om de tillstånd som behövs för projektet. Utnyttjandetillståndet ger projektutvecklaren ensamrätt att utnyttja havsbaserad vindkraft i de tidiga stadierna av projektutvecklingen. Detta är för att minska riskerna för projektutvecklaren om denna utför dyra undersökningar av havsområdet och utvecklar projektet samt för att ge utvecklaren möjlighet att ansöka om behövliga tillstånd. Förutom utnyttjandetillstånd behövs det för havsbaserade vindkraftsprojekt i den ekonomiska zonen bland annat en miljökonsekvensbedömning och vattentillstånd. Förutsättningarna för beviljande av vattentillstånd ska även i fortsättningen bedömas skilt för sig, på samma sätt som för närvarande. För vattentillstånd krävs rätt till de områden som projektet förutsätter. Ett utnyttjandetillstånd garanterar denna rätt.

De som deltar i konkurrensutsättningen och som beviljats utnyttjandetillstånd ska ställa säkerheter vars syfte är att garantera att aktörerna förbinder sig till projektet och deras förmåga

att främja projektet. Den säkerhet som ställts i konkurrensutsättningsskedet returneras om anbudsgivaren förlorar konkurrensutsättningen. Vinnaren ska få tillbaka säkerheten, om vinnaren efter att ha fått utnyttjandetillståndet ställer en annan säkerhet för främjande av projektet. Syftet med säkerheten för främjande av projektet är att säkerställa att innehavaren av utnyttjandetillståndet faktiskt utvecklar projektet och vid behov frigöra området för framtida konkurrensutsättning, om det inte de facto utnyttjas. Säkerheten ska utökas, och om den inte utökas kan statsrådet återkalla utnyttjandetillståndet. Tillståndet kan också återkallas till exempel om tillståndshavaren väsentligt bryter mot tillståndsvillkoren, såsom iakttagandet av de kvalitativa faktorer på basis av vilka vinnaren av konkurrensutsättningen har valts.

Det föreslagna förfarandet, som består av konkurrensutsättning och ett utnyttjandetillstånd som beviljas vinnaren av konkurrensutsättningen, kan anses vara en kombination av beviljandet av tillstånd och konkurrensutsättningen av den som har rätt att ansöka om det, där också rekvisitet för koncession uppfylls. Därför bör förfarandet följa koncessionsdirektivet och rättsmedelsdirektivet som gäller prövning av koncessioner (se närmare avsnitt 2.6). Ett utnyttjandetillstånd kan inte sökas fritt på begäran av en aktör. Möjligheten att ansöka om ett sådant tillstånd beror direkt på huruvida aktören vinner den konkurrensutsättning som ordnas på statens initiativ. Därför kan utnyttjandetillståndet inte anses vara ett sådant tillstånd som faller utanför koncessionsdirektivets tillämpningsområde. Ett annat väsentligt inslag i det föreslagna förfarandet är statens intresse i fråga om valet av aktör och projekt. Valet sker bland annat med hjälp av kriterierna för konkurrensutsättningen, vilka blir förpliktande när utnyttjandetillståndet beviljas. Således är det inte heller fråga om ett arrangemang som kan jämföras med ett arrendeavtal och som också faller utanför koncessionsdirektivets tillämpningsområde. Vad man kallar arrangemanget har i rättspraxis inte varit avgörande för huruvida det definieras som koncession eller inte. Det finns ingen EU-rättspraxis om motsvarande fall. Det föreslagna förfarandet har dock kännetecknen för en koncession: staten fastställer på förhand ramvillkoren för havsbaserade vindkraftsprojekt och överlåter genomförandet till en projektutvecklare som i sin tur får utnyttjanderätt och tar över verksamhetsrisken. EU:s koncessionsdirektiv förpliktar till att tillämpa direktivet på koncessioner. Även om det i den föreslagna helheten som består av konkurrensutsättning och utnyttjandetillstånd också finns drag som i sig inte omfattas av koncessionsdirektivets tillämpningsområde, kan de inte skiljas åt, och därför bör koncessionsdirektivet tillämpas på det föreslagna förfarandet för att säkerställa genomförandet av koncessionsdirektivet.

Vid förfarandet tillämpas dock inte direkt upphandlingslagen, genom vilken koncessionsdirektivet och rättsmedelsdirektivet har genomförts nationellt. Upphandlingslagen är en allmän lag om upphandling och koncessioner, från vilken man kan avvika genom speciallag. Den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen är en speciallag som delvis direkt uppfyller kraven i koncessionsdirektivet och rättsmedelsdirektivet, och till den del den inte gör det görs det kompletterande hänvisningar till bestämmelserna i upphandlingslagen. Som rättsmedel vid den föreslagna konkurrensutsättningen ska det vara möjligt att begära omprövning eller anföra besvär hos marknadsdomstolen. Koncessionsdirektivet ska enligt dess artikel 8 endast tillämpas på koncessioner vars värde uppgår till minst 5 538 000 euro. Det är svårt att exakt på förhand uppskatta värdet av det föreslagna utnyttjandetillståndet, men värdet överskrids i praktiken alltid, så kraven i koncessionsdirektivet ska tillämpas på det föreslagna förfarandet oberoende av det uppskattade värdet av utnyttjandetillståndet. Således uppfylls kraven på det uppskattade värdet enligt artikel 8.1 i direktivet genom att den föreslagna lagen uppfyller kraven i koncessionsdirektivet antingen direkt eller genom hänvisningar till upphandlingslagen. Ett utnyttjandetillstånd enligt den

föreslagna lagen ska betraktas som en byggkoncession, det vill säga en slags koncession, enligt artikel 5.1 i koncessionsdirektivet.¹⁸

Genom propositionen föreslås det också att den lagstiftning som ska tillämpas inom den ekonomiska zonen preciseras. Den ekonomiska zonen är ett internationellt område, så Finlands lagstiftning tillämpas inte automatiskt. I och med preciseringarna krävs det av havsbaserade vindkraftsprojekt bland annat flyghindertillstånd och projekttillstånd för byggande av högspänningsledning, och av väteproduktionsanläggningar krävs tillstånd för omfattande industriell hantering och upplagring av farliga kemikalier. Syftet är att förtydliga regleringsmiljön för projekten och samordna tillståndskraven för havsbaserade vindkraftsprojekt i territorialvattnet och den ekonomiska zonen.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Sammanfattning av konsekvenserna och genomförandet av konsekvensbedömningen

Propositionens konsekvenser har bedömts som ett tjänsteuppdrag som en del av beredningen av propositionen. Som material för konsekvensbedömningen har använts slutrapporten Främjande av havsbaserad vindkraft i Finland från statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet, remissvaren samt diskussioner med intressentgrupper.

Propositionen har konsekvenser för dem som utvecklar havsbaserade vindkraftsprojekt och som är intresserade av verksamheten i Finlands ekonomiska zon. Införandet av konkurrensutsättningsmodellen gör beviljandet av ensamrätt i den ekonomiska zonen tydligare och öppnare jämfört med nuläget. I den föreslagna modellen styr statsrådet valet av områden, vilket förbättrar möjligheterna att samordna den havsrelaterade verksamheten.

Den föreslagna modellen bedöms öka sannolikheten för att havsbaserade vindkraftsprojekt genomförs i den ekonomiska zonen samt förbättra konkurrensen och öppenheten på marknaden. Havsbaserade vindkraftsprojekt har positiva samhällsekonomiska konsekvenser och förbättrar tillgången till förnybar energi. Å andra sidan ökar de konsekvenser som havsbaserad vindkraft har för miljön och annan havsrelaterad verksamhet.

Havsbaserade vindkraftsprojekt kan, när de genomförs, förbättra tillgången på förnybar el i Finland, vilket man bedömer kan vara en faktor som lockar nya industriella investeringar till Finland. Om havsbaserade vindkraftsparkar ska anslutas till Finlands stamnät, kräver det betydande tilläggsinvesteringar av stamnätsbolaget Fingrid.

Propositionen kan öka statens inkomster i form av såväl ökade skatteinkomster som utnyttjandeavgifter. Det är omöjligt att förutspå vad det pris som tillkommer genom konkurrensutsättningen kommer att vara, eftersom motsvarande konkurrensutsättningar i fråga om havsbaserad vindkraft aldrig har ordnats tidigare i Finlands ekonomiska zon. Vid de första konkurrensutsättningarna förväntas inkomsterna inte nödvändigtvis vara betydande, men de kommer sannolikt att öka i och med att lönsamheten för utbyggnaden av havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen förbättras.

Det finns endast begränsad tillgång till forskningsdata om den havsbaserade vindkraftens miljökonsekvenser och internationell forskning kan till många delar inte tillämpas direkt, eftersom förhållandena är olika. Det finns mycket som behöver utredas i fråga om de

¹⁸ Artikel 5.1 i koncessionsdirektivet och 4 § 1 mom. 5–6 punkten i upphandlingslagen.

sammantagna konsekvenserna för de havsbaserade vindkraftsprojekten i Bottniska viken. Utforskning av den ekonomiska zonen samt byggandet, driften och rivningen av havsbaserade vindkraftverk har miljökonsekvenser. Havsbaserade vindkraftverk påverkar fåglarnas livsmiljö. När det gäller konsekvenserna för fiskbeståndet och undervattensnaturen bedöms de konsekvenser som infaller under kraftverkens byggnadsskede vara de mest betydande. Konsekvenserna under byggnadsfasen hänför sig till ingrepp i botten, den grumling av vattnet som de orsakar och buller från byggandet.

Konsekvenserna av havsbaserad vindkraft för fisket uppstår genom eventuella konsekvenser för fiskbeståndet och genom att de områden som kan användas för fisket krymper. Konsekvenserna för fisket i den ekonomiska zonen gäller i synnerhet trälfisket.

Havsbaserad vindkraft kan ha negativa konsekvenser för sjöfarten i synnerhet vintertid när havet är täckt av is. Det finns brist på forskningsdata och praktiska erfarenheter, och därför är det osäkert hur konsekvenserna kommer att se ut och hur omfattande de kommer att vara. Utmaningarna för samordningen av sjöfarten och havsbaserad vindkraft förväntas vara de största i Bottenviken och Kvarken, medan utmaningarna i Bottenhavet förväntas vara mindre. Den minskning av fartområdena som havsbaserad vindkraft orsakar kan orsaka störningar i vintersjöfarten, längre restider och ökad bränsleförbrukning.

Propositionens mest betydande konsekvenser för myndigheterna berör Energimyndigheten, som ordnar konkurrensutsättningen av områden för havsbaserad vindkraft. Energimyndigheten har i enlighet med förslaget också en betydande roll i tillsynen över verkställigheten av lagen.

4.2.2 Konsekvenser för företagen

Kostnader för företagen

Propositionen påverkar framför allt projektutvecklare och producenter av havsbaserad vindkraft. Det uppskattas att det globalt finns cirka hundra företag inom branschen. Havsbaserade vindkraftsprojekt är investeringar i miljardklass, vilket begränsar antalet företag som är verksamma inom branschen. Bakom projektutvecklarföretagen kan det förutom företag finnas till exempel placeringsfonder. Branschen är internationell och aktörerna är i huvudsak aktiva på flera olika marknader. Propositionen har störst inverkan på de projektutvecklare som är verksamma endast i Finland. Det finns dock endast enstaka sådana företag. Propositionen gäller havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, och i Finland kan havsbaserade vindkraftverk förutom den ekonomiska zonen också uppföras i territorialvattnet. Propositionen bedöms öka sannolikheten att havsbaserade vindkraftsprojekt genomförs i den ekonomiska zonen. Projekten kan medföra konsekvenser för andra företag, såsom underleverantörer i byggnadsskedet eller hamnar och företag som tillhandahåller drifts- och servicetjänster, för vilka affärsverksamheten kan växa. Många av de funktioner som projekten behöver finns ännu inte tillgängliga, vilket innebär att projekten kan skapa ny företagsverksamhet eller utvidga verksamhetsfältet för redan existerande företag. En del av företagen, till exempel hamnar som deltar i byggnadsskedet, behöver betydande tilläggsinvesteringar för att kunna tillhandahålla de tjänster som projekten behöver.

I nuläget framgår inte tidpunkten för när ensamrätt beviljas på ett tydligt sätt av lagen om Finlands ekonomiska zon. Företagen har börjat göra undersökningar i den ekonomiska zonen innan de är säkra på att de har ensamrätt till området. Flera företag har inlett MKB-förfarandet efter att ha fått ett s.k. forskningstillstånd med stöd av 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon. Forskningstillstånd har beviljats för överlappande havsområden, vilket innebär att flera aktörer kan utforska samma område. Kostnaderna för MKB-förfarandet i områden för havsbaserad

vindkraft uppgår till miljontals euro. Ibrukttagandet av konkurrensutsättningsmodellen förtydligar spelreglerna för beviljande av ensamrätt och minskar mängden överlappande undersökningar inom potentiella områden för havsbaserad vindkraft. I och med propositionen är det möjligt att statsrådet inte anvisar ett redan utforskat område till att bli ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, eller att inga av de företag som gjort undersökningar för projektet vinner konkurrensutsättningen av området i fråga, varvid de undersökningar som gjorts kan visa sig vara onödiga. I nuläget finns det dock också en risk för att det på området inte kommer att beviljas rätt att bygga ett havsbaserat vindkraftsprojekt. Om det på området beviljas rätt att bygga skulle det göra eventuella undersökningar som görs av andra aktörer än den som genomför projektet onödiga. Efter att den föreslagna lagen träder i kraft är det inte längre möjligt att med stöd av lagen om Finlands ekonomiska zon bevilja sådana samtycken till havsbaserade vindkraftsprojekt som berättigar till undersökning, och endast innehavaren av utnyttjandetillståndet kan få tillstånd att utföra undersökningar på området. Forskningstillstånd som redan beviljats gäller som längst fram till 2027. Det krävs betydande expertresurser för att genomföra undersökningarna. Inom branschen beställs undersökningar vanligtvis av konsulter, så om överlappande undersökningar av samma områden upphör kan det leda till att konsultföretagens beställningar minskar.

Rätten till ett område för havsbaserad vindkraft avgörs genom konkurrensutsättningar, vars vinnare väljs på basis av kvalitativa faktorer och den avgift som erbjuds. Lagen om Finlands ekonomiska zon gör det inte möjligt att ta ut en avgift för ett område för havsbaserad vindkraft. Vinnaren av konkurrensutsättningen ska till skillnad från nuläget i fortsättningen betala en extra kostnad i form av den utnyttjandavgift som vinnaren erbjudit i samband med konkurrensutsättningen. Beviljandet av rättigheter med stöd av den gällande lagen innebär dock en risk för brott mot EU:s regler om statligt stöd. Den deltagarsäkerhet som krävs för deltagande i konkurrensutsättningen samt den säkerhet för främjande av projektet som ställs efter att utnyttjandetillståndet beviljas medför också kostnader för det företag som vinner konkurrensutsättningen.

Den avgift som erbjuds vid konkurrensutsättningen ska betalas under produktionstiden för det havsbaserade vindkraftsprojektet. Företaget får således också inkomster från försäljningen av den el som den havsbaserade vindkraftsparken producerar. I den ekonomiska zonen har det bedömts att det med tanke på främjandet av havsbaserad vindkraft är den bästa lösningen att ta ut avgiften först i produktionsskedet, eftersom det i synnerhet i den inledande fasen av projektutvecklingen råder stora osäkerhetsfaktorer i fråga om ett projekts genomförbarhet. Kostnaderna för projektutveckling är betydande för företagen under hela projektutvecklingsperioden, uppskattningsvis 100–200 miljoner euro per projekt. Om avgiften tas ut först i produktionsskedet minskar kostnaderna och riskerna för företagen under projektutvecklingsperioden, vilket kan öka intresset för att delta i konkurrensutsättningen.

Enligt FN:s havsrättskonvention har alla kuststater och kustlösa stater frihet att lägga ut undervattenskablar och rörledningar i den ekonomiska zonen. Havsbaserade vindkraftsparker i den ekonomiska zonen kan påverka ruttplaneringen för de kablar och rörssystem som ska läggas, och rutterna kan bli längre än de hade varit i en situation där det inte hade byggts havsbaserade vindkraftverk i den ekonomiska zonen. Således kan de havsbaserade vindkraftsparkerna förorsaka merkostnader för sådana företag som lägger ut kablar eller rörledningar.

Konkurrens och en fungerande marknad

Genom att välja projektutvecklare för områdena för havsbaserad vindkraft genom konkurrensutsättning stärker man konkurrensen och öppenheten på marknaden. Detaljerade bestämmelser om de bedömningsgrunder som ska tillämpas vid konkurrensutsättningen och

deras viktning vid valet utfärdas genom förordning och är offentliga. Den öppna modellen förbättrar rättssäkerheten och företagens möjligheter att förutse sin egen ställning vid konkurrensutsättningen. Konkurrensen och öppenheten bedöms stärka affärsverksamheten inom branschen, särskilt på längre sikt.

Områden för havsbaserad vindkraft är en bristvara. I nuläget finns det flera områden inom den ekonomiska zonen som av ansökningarna om forskningstillstånd att döma intresserar flera projektutvecklare. Syftet med konkurrensutsättningen enligt propositionen är att fastställa värdet på en begränsad tillgång. Syftet med den föreslagna säkerheten för främjande av projektet är att förbinda den aktör som vunnit konkurrensutsättningen till att utveckla området och minska risken för att områden reserveras av aktörer som inte har någon genuin avsikt att främja projektet. Konkurrensen om områden för havsbaserad vindkraft kan öka i och med den föreslagna lagen, eftersom också sådana aktörer som på grund av bristen på investeringssäkerhet och de stora riskerna inte har ansökt om forskningstillstånd och inlett undersökningar enligt den gällande lagstiftningen kan vara intresserade av områdena.

Flera projektutvecklare har redan börjat utforska den ekonomiska zonen med stöd av ett s.k. forskningstillstånd. Projektutvecklarna har inte publicerat resultaten av sina undersökningar. Forskningstillstånd har beviljats för så många havsområden att det är sannolikt att de områden för havsbaserad vindkraft som konkurrensutsätts åtminstone delvis överlappar de områden för vilka forskningstillstånd har beviljats. Således kan det antas att de grunduppgifter om området som konkurrensutsätts som de potentiella deltagarna besitter vid tidpunkten för konkurrensutsättningen skiljer sig från varandra och att konkurrensläget till följd av detta inte är rättvist. I beredningsskedet av propositionen har man inte identifierat någon metod för att helt eliminera problemet, men saken kan påverkas genom en förordning av statsrådet som utfärdas senare. Den konkurrensutsättningsmodell som ska ingå i förordningen kunde till exempel grunda sig på två anbudsomgångar. Då skulle det vara möjligt att publicera de utnyttjandeavgifter som erbjudits in i den första anbudsomgången och till dessa foga uppgifter om huruvida anbudsgivaren har haft forskningstillstånd för området i fråga eller inte. I den andra anbudsomgången skulle de bästa anbuden gå vidare, och deltagarna skulle ännu ha möjlighet att höja sina egna anbud. Den prisnivå som de anbudsgivare som utfört undersökningar uppskattar förmedlas på detta sätt till de övriga deltagarna under konkurrensutsättningen. Då skulle den fördel som det företag som utfört undersökningarna på egen bekostnad får vid konkurrensutsättningen kunna anses vara rättvis. Det finns dock en risk för att en anbudsgivare med färre grunduppgifter vid konkurrensutsättningen erbjuder en för hög utnyttjandeavgift i förhållande till områdets värde och därmed vinner konkurrensutsättningen. Då är det inte möjligt att vinna konkurrensutsättningen genom ett mer realistiskt anbud som baserar sig på bättre information från det företag som redan utfört undersökningarna. Genomförandet av projektet kan äventyras, om den som vinner konkurrensutsättningen i och med undersökningarna upptäcker att det har erbjudit en för hög avgift för området. Det är ändamålsenligt att konkurrensutsättningarna ordnas stegvis, så att erfarenheterna kan vara till nytta nästa gång.

Med tanke på en effektiv resursanvändning är det önskvärt att företagen i fortsättningen inte gör överlappande undersökningar på samma område på det sätt som de gör för närvarande.

Investeringar

Tillgången till ren energi till rimligt pris är central för besluten om placeringen av den energiintensiva industrin. Den ökande produktionen av förnybar el kommer enligt bedömningar att locka ny industri till Finland. Å andra sidan inverkar förväntningarna på utvecklingen av elpriset och efterfrågan på projektens lönsamhet och möjligheterna att genomföra dem. Ett alltför lågt elpris främjar inte investeringar i elproduktion. Efterfrågan på el som produceras

med havsbaserad vindkraft bör vara på en prisnivå som är tillräcklig med avseende på projektens lönsamhet i framtiden, så att det lönar sig att bygga projekten.

Den föreslagna konkurrensutsättningsmodellen bedöms öka sannolikheten för investeringar i havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Genom att beakta kvalitativa faktorer vid konkurrensutsättningen kan staten bedöma förmågan hos dem som deltar i konkurrensutsättningen att främja ett havsbaserat vindkraftsprojekt. Å andra sidan kan projektutvecklingen inom den ekonomiska zonen sakta av jämfört med nuläget. Nu pågår utvecklingen av många projekt parallellt till och med i överlappande områden. I nuläget finns det en risk för att företagen satsar på utveckling av sådana områden där det till exempel med tanke på samordningen av havsrelaterad verksamhet eller ordnandet av energiöverföringen inte är möjligt att bygga ut havsbaserad vindkraft. I konkurrensutsättningsmodellen styr statsrådet valet av områden och tidsramen för ordnandet av konkurrensutsättningar och kommer att beakta samhällets helhetsintresse när det fattar beslut, vilket inbegriper bland annat samordning av verksamheten till havs, nationella mål för ökning av den havsbaserade vindkraftskapaciteten samt möjligheten för projekten att ansluta sig till stamnätet. Således kan takten i projektutvecklingen komma att sakta av jämfört med nuläget, men sannolikheten för att de projekt som är under utveckling genomförs kan öka.

Havsbaserade vindkraftsprojekt kan, när de genomförs, förbättra tillgången på förnybar el i Finland, vilket man bedömer kan vara en faktor som lockar nya industriella investeringar i Finland. Om el som producerats med havsbaserad vindkraft matas in i Finlands stamnät, förbättrar det också den nationella tillgången på el. Om en havsbaserad vindkraftspark å andra sidan kopplas direkt till ett förbrukningsobjekt på fastlandet, medför det konsekvenser på lokal nivå. Havsbaserade vindkraftsparker kan i princip också anslutas till exempel till Sveriges stamnät, men detta kan påverkas genom villkor som ställs på verksamheten. Den el som den havsbaserade vindkraftsparken producerar kan också omvandlas till väte eller annat syntetiskt bränsle antingen på fastlandet eller till havs. Havsbaserad vindkraft kan ha en betydande betydelse för utvecklingen av väteproduktionen i Finland. Väte som produceras på det sättet kan säljas till inhemska eller utländska aktörer. Ökningen av den väderberoende produktionen ökar också variationen i elpriset. Företagen kan ingå långfristiga elköpsavtal (Power purchase agreement, nedan PPA) med elproducenter, genom vilka prisfluktuationerna kan jämnas ut. PPA-avtalen är viktiga också för elproducenterna för att säkerställa finansieringen av projektet. Jämfört med landbaserad vindkraft är vinden till havs dock jämnare.

Havsbaserade vindkraftsprojekt i Finlands ekonomiska zon kan påverka genomförandet av andra havsbaserade vindkraftsprojekt i Finlands territorialvatten och deras lönsamhet. Havsbaserade vindkraftsparker påverkar varandras produktion, om de ligger tillräckligt nära varandra. Det rör sig bland annat om den så kallade vakeffekten (på engelska wake effect), vilket innebär att vindkraftverket sänker vindhastigheten och ökar turbulensen. Vakeffekten kan sträcka sig mycket långt och minska produktionen hos vindparker som står i vindriktningen från källan. Den förhärskande vindriktningen på Östersjön är sydvästvinden.¹⁹ Konsekvenserna för andra havsbaserade vindkraftsparker kan minskas genom att beakta vakeffekten vid valet av områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen.

Konsekvenser för stamnätet för el

¹⁹ Vihavainen, Saari et al 2024. Främjande av havsbaserad vindkraft i Finland. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2024:4 (på finska, svenskt presentationsblad).

Havsbaserade vindkraftsparker är stora elproduktionsenheter i samma storleksklass som kärnkraftverk och det krävs betydande tilläggsinvesteringar för att ansluta dem till stamnätet. Projektutvecklarna svarar för byggandet av anslutningsledningen vid stamnätets anslutningspunkt och för dess kostnader samt betalar anslutningsavgiften till Fingrid. Anslutningsavgiften täcker närmast de direkta kostnaderna för anslutningen. Fingrid svarar för de förstärkningar som anslutningen till stamnätet förutsätter och för deras kostnader, vilka kan uppgå till hundratal miljoner euro per projekt. Genom att stamnätet förstärks kommer stamnätet och projektens anslutningsledningar att kräva större yta på fastlandet för elöverföring.

Stamnätsbolaget Fingrid utreder eventuella anslutningspunkter för stamnätet för havsbaserad vindkraft. Utredningens resultat förväntas bli klara senast hösten 2024. Fingrid har mottagit anslutningsförfrågningar i fråga om havsbaserad vindkraft motsvarande cirka 95 gigawatt, men en del av projektområdena överlappar varandra. Det är inte realistiskt att ansluta så mycket havsbaserad vindkraft till stamnätet under de närmaste årtiondena. Enligt Fingrids preliminära bedömning kan det under 2030-talet vara möjligt att ansluta cirka fem projekt. De tekniska ramvillkoren för elnätet ska beaktas när projekten ansluts, och en enskild anslutningspunkt kan inte ha en produktionskapacitet på över 1 300 megawatt. Det bör noteras att havsbaserade vindkraftsprojekt i Finland koncentreras till västkusten, och i samma områden utvecklas också projekt för landbaserad vindkraft och solenergi aktivt. Olika produktionsformer konkurrerar om stamnätets anslutningskapacitet. I fråga om havsbaserade vindkraftsprojekt är det också nödvändigt att överväga andra sätt att överföra el än anslutning till stamnätet. El kan till exempel överföras direkt till ett förbrukningsobjekt på fastlandet, till exempel till en anläggning för vätgasproduktion eller någon annan industriärläggning, eller så kan den i framtiden förädlas till väte redan till havs.

Regleringsbörda

Vid beredningen av propositionen har man beaktat att regleringsbördan måste förbli skäligen för företagen. Propositionen ålägger dem som planerar havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen en skyldighet att ansöka om ett utnyttjandetillstånd som kan fås endast genom att delta i en konkurrensutsättning. Utnyttjandetillståndet ersätter dock de nuvarande utnyttjanderätterna och byggrätterna som avses i 6 och 7 § i lagen om Finlands ekonomiska zon. Företagen är i nuläget tvungna att separat ansöka om forskningstillstånd (6 §) för havsbaserade vindkraftsprojekt. Dessutom ska företagen ansöka om byggrätt (7 §) innan byggandet i samband med projektet kan inledas. Det nya utnyttjandetillstånd som föreslås i propositionen ska innebära rätt att undersöka området och att ansöka om tillstånd som berättigar till byggande. Till denna del minskar alltså antalet behövliga tillstånd. Utnyttjandetillstånd kan dock fås endast genom att delta i en konkurrensutsättning, och dessutom ska aktörerna ställa säkerheter, båda av vilka innebär kostnader. Förfarandet enligt den gällande lagen om Finlands ekonomiska zon innehåller dock ingen direkt jämförelsepunkt med den föreslagna lagstiftningen, eftersom beviljande av ensamrätt för havsbaserade vindkraftsprojekt enligt den gällande lagen om Finlands ekonomiska zon skulle utgöra en risk med tanke på EU:s regler om statligt stöd. Eftersom det inte är ett jämförbart alternativ att fortsätta med den gällande lagstiftningen jämfört med den föreslagna regleringen och det ännu inte finns någon marknad för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, är det motiverat att skapa en ny modell för konkurrensutsättning och tillstånd, även om det medför en viss regleringsbörda för företagen. Å andra sidan minskar regleringsbördan i och med att mångtydigheten minskar genom den nya lagen.

Genom de föreslagna ändringarna av lagen om Finlands ekonomiska zon blir ny lagstiftning tillämplig inom den ekonomiska zonen, vilket innebär att havsbaserade vindkraftsprojekt inom den ekonomiska zonen kräver nya tillstånd, såsom projektstillstånd enligt elmarknadslagen och

flyghindertillstånd enligt luftfartslagen (864/2014). Dessa medför en regleringsbörda för företagen, som dock är motiverad, eftersom utgångspunkten är att samma krav ska tillämpas på havsbaserade vindkraftsprojekt både i territorialvattnet och i den ekonomiska zonen. Den ekonomiska zonen är ett internationellt territorium och på grund av regleringstekniken i lagen om Finlands ekonomiska zon föreskrivs det särskilt om den lagstiftning som ska tillämpas där. Det har inte tidigare fastställts några riktlinjer för detta, eftersom anläggningar för havsbaserad vindkraft inte hittills har byggts i den ekonomiska zonen.

I samband med beredningen av propositionen har man identifierat ett behov av att precisera byggnadskraven för den ekonomiska zonen och att skapa förfaranden som säkerställer rivningen av vindkraftverk. Dessa förfaranden kommer att beredas senare och i samband med beredningen kommer regleringsbördan och kostnaderna för företagen att bedömas.

4.2.3 Konsekvenser för den offentliga ekonomin

Propositionen bedöms öka sannolikheten att havsbaserade vindkraftsprojekt genomförs i den ekonomiska zonen. Havsbaserade vindkraftsprojekt som genomförs har positiva direkta och indirekta konsekvenser för de offentliga finanserna både nationellt och regionalt. Havsbaserade vindkraftsprojekt har under hela sin livscykel en betydande sysselsättningseffekt, som är koncentrerad till kraftverkens byggnadsfas. Sysselsättningseffekten i samband med driften och underhållet av kraftverken är dock också betydande. Omfattningen av sysselsättningseffekterna för Finland beror på i vilken utsträckning komponenter som producerats i Finland och finländsk arbetskraft utnyttjas i havsbaserade vindkraftsprojekt. Sysselsättningseffekterna i Finland medför ökade skatteinkomster för staten och kommunerna genom beskattningen av löner och företag. Till exempel vid tillverkningen och installationen av fundament samt vid underhållet av kraftverken är det möjligt att andelen finländsk tillverkning och arbetskraft spelar en betydande roll.

Havsbaserade vindkraftsprojekt kan ha omfattande konsekvenser för den industriella verksamheten i Finland och därigenom positiva konsekvenser för den offentliga ekonomin. I och med havsbaserade vindkraftsprojekt ökar produktionen av förnybar el betydligt i Finland. Havsbaserade vindkraftsparker i den ekonomiska zonen är i princip projekt i gigawattklass, varvid elproduktionen för varje enskilt projekt uppgår till flera terawattimmar (TWh) per år. Ett projekt med en kapacitet på en gigawatt skulle producera cirka 4–5 TWh el per år. I Finland producerades det sammanlagt 78 TWh under 2023. Den ökande produktionen av förnybar el bedöms vara en attraktionsfaktor för nya industriella investeringar. Investeringarna kan gälla till exempel produktion av väte eller andra syntetiska bränslen eller andra energiintensiva industrier som övergår från fossila bränslen till förnybar energi. Konsekvenserna för den offentliga ekonomin är desto större ju längre energin förädlas i Finland. Havsbaserad vindkraft medför nya affärsmöjligheter också för hamnarna i Finland, som i synnerhet i projektens byggnadsfas också kan betjäna havsbaserade vindkraftsparker som byggs på annat håll i Östersjön.

Propositionen kan öka statens inkomster i form av utnyttjandeavgifterna. Erhållandet av intäkterna från utnyttjandeavgifterna beror på om det finns tillräckligt många deltagare i konkurrensutsättningarna, de avgifter som deltagarna i konkurrensutsättningarna erbjuder, hur många områden som konkurrensutsätts och på hur många av områdena man kommer att uppföra anläggningar för havsbaserad vindkraft. Om det vid konkurrensutsättningen inte har fastställts något minimipris, kan den avgift som anges i anbudet vara noll, och inga inkomster skulle då uppstå. Utnyttjandeavgiften ska betalas först i produktionsskedet för ett havsbaserat vindkraftsprojekt, vilket innebär att utbyggnaden av projekten likaledes är en förutsättning för att staten ska erhålla intäkter från utnyttjandeavgifterna. Avsikten är att säkerställa aktörernas

ekonomiska förbindelse till områdena för havsbaserad vindkraft med den säkerhet för främjande av projektet som föreslås i propositionen. Med hjälp av de kvalitativa faktorer som beaktas under konkurrensutsättningen strävar man efter att säkerställa att vinnaren har tillräckliga förutsättningar att främja projektet.

Vid konkurrensutsättningen fastställs priset för varje område för havsbaserad vindkraft. Det är omöjligt att förutspå vad priset kommer att vara, eftersom motsvarande konkurrensutsättningar i fråga om havsbaserad vindkraft aldrig har ordnats tidigare i Finlands ekonomiska zon. Beträffande Finlands territorialvatten har det hittills bara ordnats en konkurrensutsättning av ett område för havsbaserad vindkraft, men det pris som fastställdes vid konkurrensutsättningen har inte offentliggjorts. De ökade kostnaderna har också försämrat marknadsläget i fråga om territorialvattnet efter det att konkurrensutsättningen ordnades. Till skillnad från territorialvattnet har man mindre omfattande grunduppgifter beträffande området i den ekonomiska zonen, vilket innebär att risken för att projektet inte genomförs är större. Den risk som bristen på grunduppgifter medför bedöms dra ner på de utnyttjandeavgifter som erbjuds. Konkurrensutsättning av områdena utan omfattande preliminära utredningar har dock konstaterats ha positiva konsekvenser för tidsplanerna för konkurrensutsättningen och utvecklingen av projekten. Å andra sidan betalas utnyttjandeavgiften för projekt i den ekonomiska zonen först i projektens produktionsskede, då de redan har tagits i bruk och elförsäljningen redan genererar inkomster. Vid internationella konkurrensutsättningar i fråga om havsbaserad vindkraft har det huvudsakligen också varit fråga om en konkurrensutsättning av den stödnivå som beviljas. Vid de första konkurrensutsättningarna förväntas inkomsterna inte nödvändigtvis vara betydande, men de kommer sannolikt att öka i och med att lönsamheten för utbyggnaden av havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen förbättras. Havsbaserad vindkraft håller först nu på att bli lönsam i den ekonomiska zonen. Projektutvecklingstiderna för havsbaserad vindkraft är långa och utbyggnaden av de första projekten för havsbaserad vindkraft beräknas ske i den ekonomiska zonen på 2030-talet.

Det är möjligt att utbudet av områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen påverkar efterfrågan på områden för havsbaserad vindkraft i territorialvattnet och därigenom inkomsterna från områdena. Största delen av projektutvecklarna är verksamma internationellt på flera olika marknader, vilket innebär att de områden för havsbaserad vindkraft som står till buds i Finland inte har någon avgörande inverkan på den helhet av områden för havsbaserad vindkraft som står till buds globalt. De olika konkurrensutsättningsmodellerna för territorialvattnet, som förvaltas av Forststyrelsen, och den ekonomiska zonen, kan också öka intresset för Finlands områden för havsbaserad vindkraft, eftersom dessa möjliggör olika verksamhetsmodeller för projektutveckling. Propositionen anses i vilket fall som helst balansera situationen mellan den ekonomiska zonen och territorialvattnet jämfört med nuläget, eftersom områden för havsbaserad vindkraft konkurrensutsätts i båda områdena och det tas ut ett pris för utnyttjanderätt till områden för havsbaserad vindkraft. Jämfört med nuläget förbättrar förslaget möjligheterna att samordna projektområdena mellan territorialvattnet och den ekonomiska zonen, när statsrådet beslutar om valet av de områden för havsbaserad vindkraft som ska konkurrensutsättas.

4.2.4 Miljökonsekvenser

Allmänt

Den föreslagna lagen skapar ett förfarande för att få ensamrätt för havsbaserade vindkraftsprojekt i den ekonomiska zonen. Förfarandet för projekt finns redan för närvarande, men det är på det sätt som avses ovan (bl.a. avsnittet om regleringsbörda) förenat med juridiska risker i nuläget. Därför kan det å ena sidan anses att det till följd av lagförslaget blir möjligt att

föra fram havsbaserade vindkraftsprojekt inom den ekonomiska zonen och att byggandet således medför nya miljökonsekvenser. Å andra sidan kan det anses att projektutveckling redan i nuläget är möjligt, varvid lagförslaget inte har några nya direkta miljökonsekvenser, eftersom miljökonsekvenser uppstår oberoende av genom vilket förfarande rättigheterna till ett område inom den ekonomiska zonen förvärvas. I vilket fall som helst anses den föreslagna lagen öka sannolikheten för att havsbaserade vindkraftsprojekt genomförs i den ekonomiska zonen, och därför ökar också antalet miljökonsekvenser.

Utforskning av den ekonomiska zonen samt byggandet, driften och rivningen av havsbaserade vindkraftverk har miljökonsekvenser. Vid konkurrensutsättningen kan man genom fastställandet av kvalitativa faktorer som ska beaktas och genom viktningen av dem påverka projektets miljökonsekvenser. Även ett utnyttjandetillstånd kan innehålla villkor som gäller miljön. Bestämmelser om projektens miljökonsekvenser ingår dock i huvudsak i de andra tillstånden, t.ex. i vattentillståndet. Eftersom statsrådet i och med den nya lagen väljer det område för havsbaserad vindkraft som ska utnyttjas i stället för projektutvecklaren förbättras möjligheterna att beakta miljömässiga faktorer vid valet av område. Statsrådets beslut om att anvisa ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen garanterar dock inte att ett havsbaserat vindkraftsprojekt genomförs på området i fråga.

Som miljökonsekvenser har man allmänt bedömt de konsekvenser som havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen har för miljön. Utvecklingen av ett havsbaserat vindkraftsprojekt tar uppskattningsvis 8–10 år, och den havsbaserade vindkraften i Finland håller först nu på att bli lönsam, vilket innebär att utbyggnaden av havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen mycket väl kan sträcka sig långt in på 2030-talet.

Det har ännu inte byggts några stora havsbaserade vindkraftsparker på Finlands territorialvatten eller ekonomiska zon. Inte heller Sverige har byggt ut havsbaserad vindkraft i Bottniska viken. Det finns endast begränsad tillgång till forskningsdata om den havsbaserade vindkraftens miljökonsekvenser och internationell forskning kan till många delar inte tillämpas direkt, eftersom förhållandena är olika. Det finns mycket som behöver utredas i fråga om de sammantagna konsekvenserna för de havsbaserade vindkraftsprojekten i Bottniska viken. Vid bedömningen av miljökonsekvenserna har man utnyttjat utredningen Främjande av havsbaserad vindkraft i Finland, som har publicerats i publikationsserien för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet.

Med tanke på den havsbaserade vindkraftens miljökonsekvenser är det också viktigt att bedöma projektens kumulativa konsekvenser, men kunskapsunderlaget är fortfarande svagt. I Bottniska viken planeras ett betydande antal havsbaserade vindkraftsprojekt på både Finlands och Sveriges sida. Utredningen av de kumulativa verkningmekanismerna i geografiskt vidsträckt område kräver flera års forskning, och utifrån de grunduppgifter som för närvarande finns tillgängliga är det inte nödvändigtvis möjligt att göra den bedömningen som en del av miljökonsekvensutredningen för ett enskilt projekt.²⁰ Havsbaserade vindkraftsprojekt kan ha gränsöverskridande miljökonsekvenser, i synnerhet sådana som påverkar Sverige. I samband med projekten kommer man att bedöma eventuella gränsöverskridande miljökonsekvenser, och de stater som skulle påverkas av miljökonsekvenserna har rätt att delta i förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

²⁰ Vihavainen, Saari et al 2024. Främjande av havsbaserad vindkraft i Finland. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2024:4 (på finska, svenskt presentationsblad).

I samband med havsbaserade vindkraftsprojekt kan det byggas produktionsanläggningar för väte på fastlandet och i framtiden också till havs, antingen som anläggningar som är integrerade i vindkraftverk eller som centraliserade anläggningskomplex till havs. De viktigaste miljöbelastningsfaktorerna i väteproduktionen är rejektvatten som har en högre salthalt än omgivningen och kylvatten som är varmare än omgivningen, vilket påverkar den marina miljön.²¹ Byggandet av de konstruktioner och överföringsrör till havs som krävs för väteproduktionen kan ha motsvarande miljökonsekvenser som byggandet av vindkraftverk och läggande av kablar i anslutning till dem.

Havsbaserade vindkraftverk kan påverka havsströmmarna. Konstruktioner i havet ökar turbulensen i områden med t.ex. tidvattenflöden. I Östersjön kommer dessa konsekvenser sannolikt att bli små, eftersom det inte förekommer några stora strömningar som upprepas dagligen. I Östersjön kan konsekvenserna av kraftverken vara till exempel svagare ytvind och mindre turbulens i havet. Det finns mycket lite forskningsdata om ämnet och knappt alls från Östersjön.²²

Som en indirekt konsekvens av denna proposition kan de miljökonsekvenser som orsakas av kablar eller rör som läggs för överföring av energi från havsbaserade vindkraftsprojekt öka. De kablar och rör som dras från den ekonomiska zonen till fastlandet kommer att passera genom Finlands territorialvatten. Havsbaserade vindkraftsprojekt har indirekta konsekvenser också för fastlandet, eftersom behovet av elöverföring sannolikt kommer att öka i stamnätet i och med projekten. Anslutningspunkten i stamnätet för ett havsbaserat vindkraftsprojekt kan ligga tiotals kilometer från kusten, varvid anslutningsledningen delvis är belägen på fastlandet. Havsbaserade vindkraftsprojekt är i en storleksklass som innebär att stamnätet behöver betydande förstärkningar för att överföra den el som projekten producerar. All el som produceras av havsbaserade vindkraftverk överförs dock inte via stamnätet, utan elen kan t.ex. överföras direkt till ett förbrukningsobjekt vid kusten.

Konsekvenser för fågelbeståndet

Den havsbaserade vindkraften kan ha negativa konsekvenser för fåglar. Havsbaserade vindkraftsparker är stora och påverkar fåglarnas livsmiljö. Fåglar kan dö om de kolliderar med havsbaserade vindkraftverk.

Det finns få uppgifter om hur havsbaserad vindkraft påverkar fåglarnas flyttvägar. Enligt utredningen har experterna bedömt att största delen av fåglarnas flyttning sker nära kusten längs skärgårdszonerna och grunda havsområden, men även områden på det öppna havet kan vara betydelsefulla som mat- och rastplatser under flyttningen till den del området till sitt djup är lämpligt. Vindkraftverken kan vara i vägen för fåglarnas flyttfärd och leda till att den blir längre.²³

Havsbaserad vindkraft kan ha konsekvenser för sjöfåglar. Många sjöfåglar tillbringar merparten av sitt liv till havs. Sjöfåglarna är dock inte jämnt utspridda över havsområdena, utan de samlar sig på vissa områden. Områden som lämpar sig för havsbaserad vindkraft kan vara samma områden som fåglarna trivs på. Det är dock svårt att identifiera dessa känsliga områden under

²¹ Föreg.

²² Föreg.

²³ Föreg.

projektutvecklingen, eftersom fåglarna rör på sig mycket och vistas i olika livsmiljöer under olika årstider.²⁴

Konsekvenser för fiskbeståndet och undervattensnaturen

Den ekonomiska zonen är i genomsnitt ett djupare havsområde än territorialvattnet och i djupa havsområden är mångfalden i genomsnitt mindre än i de grundare områdena i territorialvattnet. Havsbaserad vindkraft kan ha konsekvenser för fiskbeståndet och undervattensnaturen under flera faser av projektets livscykel. Konsekvenserna i den fas då kraftverken byggs bedöms vara de mest betydande. Konsekvenserna under byggnadsfasen hänför sig till ingrepp i botten, den grumling av vattnet som de orsakar och buller från byggandet. Konsekvenserna av byggandet av fundamenten för havsbaserade vindkraftverk och installationen av undervattenskablar kan jämföras med muddringsprojekt där spridningen av fasta partiklar kan sträcka sig hundratals meter från det område som muddras. Byggnadsarbeten och muddertippning dödar bottenlevande organismer och förstör habitat och skyddsplatser i byggnadsområdena, vilket i sin tur inverkar på den population som äter de bottenlevande organismerna. Fiskarnas lek kan misslyckas om byggnadsarbetena utförs under fiskarnas lektid och i värsta fall kan lekområden gå förlorade för alltid. Enligt experterna finns det knappast några betydande lekområden i den ekonomiska zonen, eftersom de i allmänhet är koncentrerade till kustområdena. Den bottenlevande faunan förväntas dock återhämta sig relativt snabbt i dessa områden, och därför bedöms konsekvenserna för näringsvävet till denna del vara tillfälliga. Alla arter som är beroende av ljus påverkas av att vattnet blir grumligt till följd av byggnadsarbeten. Ökningen av fasta partiklar i vattnet minskar ljusmängden och försvårar makroalgers och vattenväxters assimilation. Grumligt vatten kan till exempel leda till att fiskar tillfälligt lämnar området.²⁵

Konsekvenserna av bullret för fiskbeståndet och undervattensnaturen bedöms förbli förhållandevis små. Bullrets konsekvenser beror i hög grad på metoden för byggandet av fundamenten, vilken väljs beroende på bottenens djup och särdrag. Byggnad av gravitationsfundament orsakar minst buller av dessa metoder. Buller under byggnadsarbetet kan orsaka fysisk stress, ökad dödlighet eller fysiska skador hos fiskarna eller påverka deras beteende. Eventuella sprängningar i samband med byggnadsarbetet kan tillfälligt orsaka farligt kraftigt buller för fiskarna. Bullret under driften av ett vindkraftverk överskrider vanligen bakgrundsbullret under vattnet, och enligt mätningar som gjorts i Östersjön hörs ett vindkraftverk med en kapacitet på 1,5 megawatt enligt beräkningarna på flera kilometers avstånd från vindkraftverket under vattnet. Det har dock inte visats att ljudet som orsakas av driften stör fiskarna förutom på de nivåer som bullret orsakar i vindkraftverkets omedelbara närhet på bara några meters avstånd. Det finns dock stora variationer i hörselns känslighet mellan olika fiskarter. Också det elektromagnetiska fält som elöverföringen orsakar har ansetts vara en möjlig konsekvens som driften av havsbaserad vindkraft har för fisk.²⁶ I synnerhet bullret under byggnadsarbetet kan också ha gränsoverskridande konsekvenser beroende på var projekten är belägna.

Av havsdäggdjuren förekommer i den ekonomiska zonen gråsäl, östersjövikare och tumlare. Det har gjorts undersökningar om havsbaserade vindkraftparkers inverkan på havsdäggdjur i södra Östersjön och man har observerat att de anpassar sig till vindkraftverkens konstruktioner, men att de å andra sidan störs av byggnadsarbetet och den ökade mänskliga verksamheten. Bullret bedöms medföra de mest betydande störningarna för havsdäggdjur. Möjliga skadliga

²⁴ Föreg.

²⁵ Föreg.

²⁶ Föreg.

biverkningar är ljudkällor som lockar dem till sig eller skrämmer bort dem, att olika ljud blandas ihop, att ljudet dränker havsdäggdjurens egna röster eller att de får bestående hörselskador. Dessutom bör det beaktas att den havsbaserade vindkraftens konsekvenser för fiskarna också återspeglas i havsdäggdjuren, som när sig på fisk.²⁷

Konstruktioner för havsbaserad vindkraft förändrar livsmiljön på lokal nivå. Förändringarna i livsmiljön inom projektområdet beror i betydande grad på de lokala miljöförhållandena. Till exempel kan bottenfaunan förändras i närheten av kraftverken. Arealen av de botten där ingrepp ska göras är dock i regel relativt liten i förhållande till projektområdenas storlek, vilket innebär att den effekt som konsekvenserna för bottenfaunan har på fiskarnas anskaffning av föda lär förbli liten. Det kan ta uppskattningsvis 1–3 år för bottenfaunan att återhämta sig efter muddring eller ingrepp i botten. Det kan ta längre tid för vattenvegetationen att återhämta sig.²⁸

Havsbaserade vindkraftsprojekt kan ha konsekvenser för vandringsfisk. Projekten kan påverka vandringsfiskarnas rutter, om de går runt projektområdena. Till följd av den havsbaserade vindkraften kan till födoarterna eller deras antal i vandringsfiskens födosöksområden förändras till följd av projekten, vilket påverkar fiskarnas födosöksvandringar.²⁹

Konsekvenserna vid rivningen av projekten bedöms vara jämförbara med konsekvenserna i byggnadsskedet, om än kortvarigare. Konsekvenserna av rivningar den ekonomiska zonen beror på framtida krav i fråga om i vilken utsträckning kraftverkens konstruktioner måste rivs efter att drifttiden har tagit slut.³⁰

Projektens miljökonsekvenser kan påverkas genom val av områden och planering av projekten. Vid handläggningen av vattentillstånd beaktas projektets miljökonsekvenser och den miljökonsekvensbedömning som gjorts för projektet. Vattentillståndet kan förenas med tillståndsvillkor som gäller minskning av miljöolägenheter. Även i fråga om de kvalitativa kriterierna vid konkurrensutsättningen kan man beakta åtgärder som minskar miljökonsekvenserna och som överskrider den lagstadgade miniminivån.

Klimatkonsekvenser

Lagförslaget bedöms öka sannolikheten för att havsbaserade vindkraftsprojekt genomförs i den ekonomiska zonen och således också den mängd förnybar energi som produceras på detta sätt. I Finland är andelen utsläppsfri elproduktion redan för närvarande hög. Andelen steg 2023 till över 90 procent av den totala elförbrukningen och beräknas öka ytterligare. Det är således inte ändamålsenligt att granska den havsbaserade vindkraftens klimatkonsekvenser i förhållande till utsläppen från den övriga elproduktionen i Finland, utan man måste bedöma den roll som den havsbaserade vindkraften spelar som något som möjliggör elektrifieringen av samhället. Att minska växthusgasutsläppen förutsätter elektrifiering på samhällsnivå i fråga om trafiken, uppvärmningen och industrin, och därför är det viktigt att öka produktionen av förnybar el. Havsbaserade vindkraftsprojekt är mycket stora elproduktionsenheter i samma storleksklass som kärnkraftverk. Havsbaserade vindkraftsparker i den ekonomiska zonen är i princip projekt i gigawattklass, vars produktionsvolym har en väsentlig betydelse för den totala mängd el som produceras i Finland. En havsbaserad vindkraftspark med en kapacitet på en gigawatt beräknas producera ca 4–5 terawattimmar (TWh) el per år. Jämförelsevis är effekten av kärnkraftverket

²⁷ Föreg.

²⁸ Föreg.

²⁹ Föreg.

³⁰ Föreg.

Olkiluoto 3 1,6 gigawatt och årsproduktionen ca 12 TWh. År 2023 producerades 78 TWh el i Finland.

Produktionen av havsbaserad vindkraft är utsläppsfri. Bygandet, transporter och underhållet av kraftverken orsakar i förhållande till produktionsvolymen små mängder klimatutsläpp. De överföringsledningar som dras på fastlandet har klimatkonsekvenser genom att de leder till förändringar i markanvändningen. Det ökade utbudet av förnybar energi möjliggör dock minskade växthusgasutsläpp från industrin, trafiken och uppvärmningen. Propositionens klimatkonsekvenser är således positiva. Inom trafiken kan el utnyttjas i form av el eller elektrobränslen, som kan tillverkas av förnybar el som produceras av havsbaserade vindkraftverk. På så sätt ersätter den fossila bränslen. El kan också utnyttjas till exempel i industriella processer som kan utvecklas från att basera sig på fossila energikällor till att basera sig på förnybara energikällor. Ökningen av produktionen av förnybar el bedöms vara en attraktionsfaktor för nya industriella investeringar i Finland, varvid växthusgasutsläppen eventuellt kan minska i de länder från vilka industrianläggningarna flyttar till Finland. Vid uppvärmning utnyttjas el i allt högre grad i värmepumpar och elpannor.

Konsekvenser för fisket

De eventuella konsekvenserna av havsbaserade vindkraftsprojekt för fiskbeståndet återspeglas också i fiskets verksamhetsförutsättningar och kan således försämra möjligheterna att idka näring eller lönsamheten jämfört med nuläget. Projekten kan i byggnadsskedet tillfälligt orsaka olägenheter för fisket på grund av buller och grumling av vattnet till följd av ingrepp på botten, till exempel i och med att fiskarna skräms bort, vilket minskar fiskfångsten. Dessutom blir man sannolikt tvungen att införa begränsningar i rörelsefriheten på projektområdet under byggnadsskedet, vilket för sin del försvårar både kommersiellt fiske och fritidsfiske. Efter byggnadsskedet har förhållandena dock konstaterats jämförbara ut sig under tiden parkerna är i drift, senast några år efter det att byggnadsarbetena avslutats.³¹ Det är viktigt att utreda de sammantagna konsekvenserna av havsbaserade vindkraftsprojekt också med tanke på konsekvenserna för fisket.

Konsekvenserna för fisket i den ekonomiska zonen gäller i synnerhet trålfisket. Över 90 procent av fångsterna inom det kommersiella fisket i Finland fångas genom trålning. Den viktigaste fångstarten vid trålfiske är strömming (över 80 % av trålfångsten).³² Den nuvarande uppfattningen är att strömmingsfiske med stora trålar inte går att bedriva inom områden för havsbaserad vindkraft. De fartyg och trålar som används vid trålfiske efter siklöja är betydligt mindre och åtminstone i princip kan trålfisket därmed lyckas också inom vindkraftsområdena. Även i detta fall har man dock ansett att det finns en risk för att träffa kablarna. Utöver de begränsningar som projektområdena medför kan också läggning av kablar och rör till kusten försvåra fisket, eftersom dessa fortsättningen allt oftare kan befinna sig i samma områden som fisket.³³ Om kablarna inte har täckts helt och hållet finns det en uppenbar risk för att trålen eller dess vikter träffar kablarna vid trålning nära botten.³⁴

³¹ Föreg.

³² Naturresursinstitutet. 2023. Suomen troolilaivaston kalastusalueet Itämerellä vuosina 2010–2022.

³³ Vihavainen, Saari et al 2024. Främjande av havsbaserad vindkraft i Finland. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2024:4 (på finska, svenskt presentationsblad).

³⁴ Naturresursinstitutet. 2023. Suomen troolilaivaston kalastusalueet Itämerellä vuosina 2010–2022.

Statsrådets starkare roll vid valet av områden bedöms göra det möjligt att bättre än för närvarande samordna den havsrelaterade verksamheten och minska den havsbaserade vindkraftens konsekvenser för fisket.

4.2.5 Konsekvenser för myndigheterna

Arbets- och näringsministeriet

Arbets- och näringsministeriet kommer att behöva resurser för beredningen av den förordning som ska utfärdas med stöd av den föreslagna lagen och av beslut om val av områden för havsbaserad vindkraft samt av beslut om utnyttjandetillstånd. Å andra sidan minskar mängden myndighetsarbete för arbets- och näringsministeriet, eftersom samtycken enligt lagen om Finlands ekonomiska zon i fråga om havsbaserade vindkraftsprojekt inte längre behöver behandlas förutom i fråga om kablar och rör. Valet av områden för havsbaserad vindkraft förutsätter ett omfattande samarbete med flera ministerier och intressentgrupper för att man ska kunna säkerställa att samhällets helhetsintresse beaktas. Med tanke på främjandet av havsbaserad vindkraft är det viktigt att framskrida så snabbt som möjligt med anordnandet av konkurrensutsättningarna och ett behov av tilläggsresurser för beredningen av en förordning och valet av områden finns redan från år 2025. Arbets- och näringsministeriets behov av tilläggsresurser för 2025 är ett årsverke. För de köpta tjänster som behövs för beredningen av valet av områden för havsbaserad vindkraft behöver det reserveras 100 000 euro samt för bedömning av miljökonsekvenserna (SMB) av beslutet om valet av områden behöver det reserveras 90 000 euro för år 2025.

Energimyndigheten

Energimyndigheten ska ordna konkurrensutsättningar av områden för havsbaserad vindkraft inom de områden och enligt den tidsram som statsrådet bestämmer. Energimyndigheten ska utarbeta anvisningar och blanketter i anslutning till konkurrensutsättningarna samt sörja för rådgivning och information om anbudsförfarandena. Energimyndigheten ska också svara för förvaltningen av deltagande- och främjandesäkerheterna samt för insamlingen av utnyttjandeavgifter. Dessutom svarar Energimyndigheten delvis för tillsynen över efterlevnaden av lagen.

Energimyndigheten har erfarenhet av och kompetens i fråga om anbudsförfaranden som gäller stöd för förnybar energi och infrastrukturstöd för trafiken. Bestämmelser om konkurrensutsättningsmodellen utfärdas genom förordningen och den kan komma att ändras inom olika områden, vilket inte möjliggör kostnadseffektiv planering av informationssystemet för genomförandet av konkurrensutsättningen. Man skulle vara tvungen att ta emot och behandla anbuden för hand. Dessutom innehåller konkurrensutsättningen helt nya element jämfört med tidigare tävlingar, såsom en bedömning av företagets ekonomiska situation och tillämpning av upphandlingslagen, vilket kräver utveckling och omdirigering av Energimyndighetens kompetens.

Arbets- och näringsministeriet har bedömt att Energimyndighetens behov av tilläggsresurser i samband med beredningen av genomförandet av propositionen är 2–2,5 årsverken i fråga om anordnandet av den första konkurrensutsättningen. I fråga om senare konkurrensutsättningar beräknas behovet av tilläggsresurser vara 0,75–1 årsverken per konkurrensutsättning. Tidsmässigt beror resursbehovet på tidpunkten för konkurrensutsättningarna. Eftersom propositionen inte innehåller exakta uppgifter om den konkurrensutsättningsmodell som väljs i förordningen är detta en grov uppskattning. Kostnaderna påverkas i betydande grad av den valda konkurrensutsättningsmodellen och dess varaktighet. Energimyndigheten kan samla in avgifter

för deltagande i konkurrensutsättningen och med dessa avgiftsintäkter delvis täcka de tilläggsresurser som behövs för beredningen och genomförandet av konkurrensutsättningen. Resursbehovet kommer att vara betydligt större när man ordnar den första konkurrensutsättningen jämfört med när man ordnar senare konkurrensutsättningar, om det inte sker några betydande förändringar i konkurrensmodellen mellan konkurrensutsättningarna. Antalet anbud från deltagarna har en betydande inverkan på Energimyndighetens intäkter från deltagaravgifter, men det är svårt att på förhand uppskatta antalet anbud. Under remissbehandlingen lyfte flera instanser fram att det rådde osäkerhet om huruvida en konkurrensutsättning skulle hämta in ens tre anbud per konkurrensutsatt område. Enligt arbets- och näringsministeriets bedömning behöver Energimyndigheten tilläggsresurser motsvarande ett årsverke för beredningen och ordnandet av konkurrensutsättningen 2025–2026. På det sättet blir deltagaravgiften inte oskäligt stor för deltagarna och för att risken för att konkurrensutsättningen fördröjs på grund av otillräckliga myndighetsresurser minskar. I och med de föreslagna tilläggsresurserna beräknas deltagaravgiften uppgå till cirka 20 000 euro.

Energimyndigheten har i enlighet med förslaget också en betydande roll i tillsynen över verkställigheten av lagen. Tillsynen omfattar tillsyn över säkerheter som ställts av den som vunnit konkurrensutsättningen samt tillsyn över att villkoren i utnyttjandetillståndet iakttas. Arbets- och näringsministeriet bedömer att Energimyndigheten dock inte ännu 2025 har behov av tilläggsresurser för tillsynen över verkställigheten av den föreslagna lagen. Tillsynsuppgifterna medför ett behov av tilläggsresurser från och med 2026, dock huvudsakligen från och med 2030. De tilläggsresurser som tillsynen kräver ökar betydligt när projektens utveckling framskrider, i synnerhet i byggnadsskedet, varvid tillsynen över de villkor som ingår i utnyttjandetillståndet, i synnerhet de villkor som gäller byggande, är särskilt viktig. Energimyndigheten ska garanteras tillräckliga resurser för tillsynen i kommande budgetförslag.

Övriga myndigheter

Propositionen innehåller nya förvaltningsbeslut som det är möjligt att söka ändring i hos förvaltningsdomstolen, marknadsdomstolen eller direkt hos högsta förvaltningsdomstolen. Propositionen bedöms endast i ringa utsträckning påverka det totala antalet ärenden som kommer till domstolarna för behandling. Det är svårt att göra en exakt bedömning, eftersom det är svårt att på förhand bedöma hur många gånger möjligheten att söka ändring de facto kommer att utnyttjas. I propositionen styrs sökande av ändring i Energimyndighetens beslut om resultatet av konkurrensutsättningen och om uteslutning från konkurrensutsättning till marknadsdomstolen, vilket skulle öka antalet ärenden vid marknadsdomstolen. Effekten är dock mycket liten i förhållande till antalet mål vid marknadsdomstolen. Till marknadsdomstolen inkom t.ex. år 2023 sammanlagt 556 ärenden för behandling. Åtminstone för närvarande finns det i den ekonomiska zonen endast ett mycket begränsat antal områden för havsbaserad vindkraft som kan konkurrensutsättas att hitta, och det sammanlagda antalet områden som väljs ut under en period på flera år torde i vilket fall som helst stanna på högst cirka tio. Antalet ärenden som styrs till marknadsdomstolen till följd av propositionen kommer uppskattningsvis att vara av samma storleksklass, om möjligheterna att söka ändring utnyttjas i stor utsträckning.

I fråga om andra beslut som ingår i propositionen ska besvär anföras hos förvaltningsdomstolen eller direkt hos högsta förvaltningsdomstolen. Rättigheter för projekt som gäller havsbaserade vindkraftsparker (med undantag för kablar och rör) beviljas dock inte längre med stöd av lagen om Finlands ekonomiska zon, och antalet beslut om s.k. undersökningstillstånd minskar betydligt. Detta minskar antalet överklagbara beslut som styrs till högsta förvaltningsdomstolen. Å andra sidan kommer det i och med den nya lagen att fattas nya slags beslut som styrs till förvaltningsdomstolarna, såsom i fråga om frigörande av säkerheter och utnyttjandetillstånd. Det är svårt att bedöma risken för att besvär anföras över de nya slagen av beslut, men det är

möjligt att propositionen i någon mån ökar det totala antalet ärenden som behandlas hos förvaltningsdomstolarna och högsta förvaltningsdomstolen.

Propositionen bedöms öka sannolikheten att havsbaserade vindkraftsprojekt genomförs i den ekonomiska zonen, vilket i praktiken ökar arbetsmängden i fråga om Gränsbevakningsväsendets övervakning i den ekonomiska zonen. Gränsbevakningsväsendet övervakar de forskningstillstånd som beviljats med stöd av den gällande lagen om Finlands ekonomiska zon. Antalet havsbaserade vindkraftsprojekt som samtidigt är under utveckling kommer att minska i enlighet med den föreslagna lagen. Enligt Gränsbevakningsväsendet är den arbetsmängd som övervakningen av projekt under byggnad kräver dock betydligt större än för projekt under utveckling, och därför bedöms propositionen öka Gränsbevakningsväsendets arbetsmängd.

4.2.6 Övriga samhällseliga konsekvenser

Konsekvenser för den nationella säkerheten

Propositionen bedöms eventuellt ha konsekvenser för Finlands nationella säkerhet. Energiproduktionen hör till samhällets centrala grundläggande funktioner med tanke på den nationella säkerheten. I och med havsbaserade vindkraftsparker kommer det i den ekonomiska zonen att finnas stora energiproduktionsanläggningar som kan skadas. Också till exempel datanät och kablar kan bli utsatta för attacker.

De havsbaserade vindkraftsparkerna kan påverka förutsättningarna för territorialövervakningsverksamheten och den militära rörligheten. Undersökningsverksamheten vid gränsen mellan den ekonomiska zonen och territorialvattnet ger också information om hurdana undervattensförhållanden som råder i territorialvattnet. Infrastrukturen för havsbaserade vindkraftsparker kan dessutom möjliggöra integreringen av sådana anordningar genom vilka allmän underrättelseinhämtning kan bedrivas och myndigheternas verksamhet i övrigt följas på området. Vindkraftverk kan dessutom orsaka skuggområden i det radarnät som används för territorialövervakningen. Effektens storlek beror t.ex. på vindkraftverkens läge och höjd.

Den nationella säkerheten kan äventyras också genom att försörjningsberedskapen äventyras. Den kritiska undervattensinfrastruktur som byggandet av havsbaserad vindkraft förutsätter är föremål för ett växande intresse, och störande av den kritiska undervattensinfrastrukturen har identifierats som ett betydande säkerhetshot. Havsbaserade vindkraftsparker kan försämra sjötrafikens verksamhetsförutsättningar vintertid, vilket har konsekvenser för försörjningsberedskapen. Ågarskapet samt åtgärder som hänför sig till upprätthållandet och underhållet av havsbaserade vindkraftsparker kan utgöra hot mot den nationella säkerheten. Vindkraftsparker kan till exempel göra det möjligt att under förevändning av laglig verksamhet röra sig på området i underrättelsesyfte.

I propositionen ingår en bedömning av hur den nationella säkerheten äventyras i förutsättningarna för beviljande, överföring och återkallande av utnyttjandestillstånd. Konsekvenserna för den nationella säkerheten och försörjningsberedskapen kan minskas genom att dessa synpunkter beaktas också vid valet av områden för havsbaserad vindkraft.

Konsekvenser för sjöfarten

Finlands import och export är starkt beroende av handelssjöfarten. Sammanlagt 96 procent av Finlands utrikeshandel transporterades år 2023 sjövägen. Tryggandet av sjöfartens verksamhetsmöjligheter året om har också en stark koppling till försörjningsberedskapen.

Havsbaserad vindkraft kan ha negativa konsekvenser för sjöfarten i synnerhet vintertid när havet är täckt av is. Det finns brist på forskningsdata och praktiska erfarenheter, och därför är det osäkert hur konsekvenserna kommer att se ut och hur omfattande de kommer att vara. Områdena för havsbaserad vindkraft kommer att påverka de nuvarande fartområdena inom sjöfarten. Konsekvenserna för sjöfarten varierar dock i betydande grad för varje enskilt område för havsbaserad vindkraft. Utmaningarna för samordningen av sjöfarten och havsbaserad vindkraft förväntas vara de största i Bottenviken och Kvarken, medan utmaningarna i Bottenhavet förväntas vara mindre. Inom vintersjöfarten strävar man efter att beroende på isläget välja den lättaste och säkraste rutten. De rutten som används inom vintersjöfarten är spridda över ett större område och kan avsevärt avvika från rutterna under tiden då havet ligger öppet. Isen i yttre havet rör på sig, och de isformationer som uppstår genom isens rörelser och som kan utgöra en utmaning kan förskjutas med tiotals kilometer under vintern. Den minskning av fartområdena som havsbaserad vindkraft orsakar kan orsaka störningar i vintersjöfarten, längre restider och ökad bränsleförbrukning. För närvarande styrs fartygstrafiken i Bottniska viken i samarbete mellan Finland och Sverige längs de områden som har de lättaste isförhållandena, oberoende av fartygens ankomst- eller avgångshamn. Också de havsbaserade vindkraftsprojekt som byggs på Sveriges sida är således av betydelse med tanke på trafiken till eller från Finlands hamnar. Projekt som är belägna på Finlands sida påverkar i sin tur Sveriges sjöfart, vilket framhäver behovet av samarbete mellan länderna. Omfattande havsbaserade vindkraftsprojekt kan förutom fartområdena också påverka tillgången till hamnarna via vattenleder.³⁵

Det är möjligt att isfältet spricker när det slår mot de havsbaserade vindkraftverken, vilket ger upphov till mer is. Man har observerat att energieffektiviteten framhävs alltmer vid planeringen av fartyg, på bekostnad av fartygens förmåga att ta sig fram genom is. Denna utveckling i kombination med byggandet av havsbaserad vindkraft framhäver det sannolikt ökade behovet av isbrytarassistans inom vintersjöfarten. Hela Finlands isbrytarkapacitet är redan i nuläget i bruk vid toppnoteringen under en vanlig vinter. Havsbaserade vindkraftsprojekt har också konsekvenser för lotsningen av fartyg. Havsbaserade vindkraftsparker kan påverka radarsystem för både fartygs- och sjötrafikstyrning, väderradar, satellitpositioneringssystem för fartyg samt användningen av radiosystem. Störningar som påverkar radaranläggningar kan vara sinsemellan annorlunda vad gäller isnavigering och navigering på öppet vatten. Projekten har också konsekvenser för säkerheten inom sjöfarten, och risken för kollisioner mellan fartyg, kollisioner med kraftverk och grundstötningar ökar. Sjöräddningen stöder sig för närvarande starkt på användningen av luftfartyg. Havsbaserade vindkraftsparker kommer att fördröja och försvåra i synnerhet sådana sjöräddningsuppdrag som utförs med luftfartyg. Larmuppdrag kan i värsta fall förhindras på grund av vindkraftverk.³⁶

Statsrådets starkare roll vid valet av områden bedöms göra det möjligt att bättre än för närvarande samordna den havsrelaterade verksamheten och minska den havsbaserade vindkraftens konsekvenser för sjöfarten.

Konsekvenser för luftfarten

³⁵ Vihavainen, Saari et al 2024. Främjande av havsbaserad vindkraft i Finland. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2024:4 (på finska, svenskt presentationsblad).

³⁶ Föreg.

I Finland finns det flera flygplatser i omedelbar närhet av kusten, och havsbaserade vindkraftsprojekt kan ha konsekvenser för luftfarten. I synnerhet flygtrafiken från flygplatserna i Kemi-Torneå, Uleåborg, Björneborg och Mariehamn riktar sig mot havet. Havsbaserade vindkraftverk i den ekonomiska zonen kan också förutsätta att höjden i början av inflygningar till flygplatserna höjs, vilket förlänger luftfartygens flygsträcka. Ett flyghinder kan höja beslutshöjden för den slutliga inflygningen så att man inte kan landa på flygplatsen i ett lågt liggande molntäcke eller vid dålig sikt. En längre flygsträcka ökar bränsleförbrukningen. Konsekvenserna gäller delvis också militära aktörers luftfart. Flyghindren ska anpassas till flygplatsens flygprocedurer. Uppdateringen av procedurerna medför kostnader för flygplatsoperatören.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

5.1.1 Fortsättande med gällande lagstiftning

Ett alternativ till de föreslagna lagändringarna är att inte alls föreslå någon ny lag om havsbaserad vindkraft inom den ekonomiska zonen, utan att utvecklingen av havsbaserade vindkraftsprojekt fortsätter på samma sätt som hittills med stöd av lagen om Finlands ekonomiska zon. Enligt 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon kan statsrådet lämna samtycke till utnyttjande och enligt 7 § i den lagen till byggande. Hittills har statsrådet med stöd av 6 § beviljat s.k. forskningstillstånd för forskning i den ekonomiska zonen som åsyftar havsbaserade vindkraftsprojekt. Ingen äger den ekonomiska zonen, så ensamrätt till ett område där ett vindkraftsprojekt planeras kan inte förvärfvas genom ett arrendeavtal på samma sätt som i Finland. På fastlandet fastställs besittningen av området ofta genom arrendeavtal redan i början av vindkraftsprojektet och i fråga om territorialvattnet ingår Forststyrelsen ett avtal om utnyttjanderätt med vinnaren av auktionen. Det att områdets besittning har fastställts är viktigt för att minska den risk som är förenad med projektet och också en förutsättning för att få t.ex. vattentillstånd.

Eftersom det inte finns någon möjlighet att ingå arrendeavtal i den ekonomiska zonen har verksamhetsutövarna strävat efter ensamrätt till områdena genom att med stöd av 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon ansöka om ensamrätt till ekonomiskt utnyttjande av området för havsbaserad vindkraft. Att utveckla projektet utan ensamrätt innebär en stor risk, vilket begränsar aktörernas möjligheter att göra undersökningar i området. I fråga om samma områden i den ekonomiska zonen har det lämnats in flera ansökningar som gäller s.k. ensamrätt, men i lagen om Finlands ekonomiska zon finns inga bestämmelser om på vilka grunder aktören väljs i ett konkurrensläge av detta slag. Lagen om Finlands ekonomiska zon hindrar inte att en sådan ensamrätt beviljas, eftersom lagen om Finlands ekonomiska zon och FN:s havsrättskonvention, som reglerar användningen av den ekonomiska zonen, ger statsrådet omfattande prövningsrätt i fråga om på vilka grunder statsrådet lämnar samtycken, förutom i de fall som gäller läggande av rör eller kablar. Beviljande av ensamrätt är dock en risk med tanke på EU:s regler om statligt stöd, eftersom beviljande av ensamrätt utan att någon avgift tas ut kan överklagas hos EU-domstolen och det är möjligt att rätten kan betraktas som förbjudet statligt stöd. Om detta konstateras ska det monetära värdet av den beviljade rätten återkrävas och ensamrättsbeslutet återkallas. Beviljandet av tillgång till offentlig egendom eller naturresurser eller beviljandet av särskilda eller exklusiva rättigheter utan tillräckligt marknadsmässigt

vederlag kan utgöra avstående från statliga intäkter (och beviljande av en fördel). Risken finns, eftersom man på Finlands territorialvatten åtminstone inom projektet för havsbaserad vindkraft i Korsnäs har betalat för rättigheterna till området. Detta är ett bevis på att rättigheterna har ett värde. De havsbaserade vindkraftsprojekten inom den ekonomiska zonen förväntas bli mer lönsamma, vilket ökar risken för att beviljandet av rättigheter betraktas som förbjudet statligt stöd och samtidigt ökar behovet av ett sätt att bevilja rättigheter på ett sätt som inte inbegriper risk för förbjudet statligt stöd. Genom att ordna ett öppet, transparent och rättvist anbudsförfarande säkerställs det att rättigheterna fördelas på ett sådant sätt att det inte är fråga om statligt stöd, utan att det fås tillräcklig ersättning för rättigheterna. Nackdelen med att fortsätta med den nuvarande modellen är också att staten förlorar möjligheten att få ersättning för beviljandet av rättigheter.

Man har stannat för att skapa en konkurrensutsättningsmodell genom ny lagstiftning också av den anledningen att syftet med propositionen är att samordna förfarandena i territorialvattnet och den ekonomiska zonen. Även i fråga om territorialvattnet avgörs fördelningen av rättigheterna genom konkurrensutsättning. Dessutom talar lagprojektets övriga mål för konkurrensutsättningsmodellen, framför allt för förtydligande av regleringen och ökad förutsägbarhet. Beviljandet av rättigheter grundar sig för närvarande på statsrådets helhetsbedömning, och aktörerna kan inte förutse på vilka grunder samtycken beviljas. Lagen om Finlands ekonomiska zon har inte ansetts entydig i fråga om hur många samtycken av statsrådet ett havsbaserat vindkraftsprojekt behöver. På grund av den oklara regleringsmiljön och de stora riskerna med projektutvecklingen har inte alla projektutvecklare som är intresserade av havsområden ansökt om samtycke enligt lagen om Finlands ekonomiska zon. Lämnande av samtycke enligt den nuvarande modellen säkerställer inte nödvändigtvis att den aktör som har de bästa förutsättningarna att främja ett havsbaserat vindkraftsprojekt är den som väljs. Utvecklingen av havsbaserade vindkraftsprojekt tar flera år och produktionsfasen tiotals år. Projekten har stora ekonomiska konsekvenser och potentiella konsekvenser också för Finlands säkerhet. Därför är det mer ändamålsenligt att skapa ett förfarande där det är möjligt att välja den bästa aktören bland alla intresserade. Samtidigt är konkurrensutsättningen rättvisare ur aktörernas synvinkel än den nuvarande modellen, eftersom alla har samma mängd tid på sig att förbereda sig inför konkurrensutsättningen.

Det har inte heller ansetts ändamålsenligt att fortsätta med den nuvarande modellen av den anledningen att det i den är området som väljer aktören inom havsbaserad vindkraft. Till skillnad från Finland finns det ingen planläggning i den ekonomiska zonen, vilket innebär att områdenas lämplighet för vindkraft inte utreds genom en planläggningsprocess. I synnerhet därför är det nödvändigt att man vid valet av områden bättra än för närvarande beaktar samhällets helhetsintresse, dvs. utöver områdenas ekonomiska lönsamhet också miljön, trafiken, fisket, det övriga utnyttjandet av havsområdena samt möjligheterna att ansluta projekt till elnätet i olika områden. Därför föreslås det i propositionen en modell där statsrådet väljer område genom att samordna olika intressen. Den information som aktörerna inom havsbaserad vindkraft har om lämpliga områden är en faktor som ska beaktas i beslutsfattandet.

Statsrådet har också som alternativ att inte lämna samtycken enligt lagen om Finlands ekonomiska zon till havsbaserade vindkraftsprojekt. Detta alternativ har dock inte granskats i kombination med alternativet att inte föreslå någon ny lag, eftersom målet är att främja havsbaserad vindkraft.

5.1.2 Forststyrelsens verksamhetsmodell

Ett annat alternativ till de föreslagna lagändringarna som övervägts är att utsträcka den modell som Forststyrelsen använder på territorialvattnet till den ekonomiska zonen till den del det är möjligt inom ramen för de rättsliga skillnaderna mellan områdena.

Forststyrelsen är ett statligt affärsverk inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde som styrs av jord- och skogsbruksministeriet. Bestämmelser om Forststyrelsens verksamhet finns i lagen om Forststyrelsen (234/2016). Enligt 2 § i den lagen ska Forststyrelsen på ett hållbart sätt använda, vårda, och skydda statens jord- och vattenegendom och bedriva en resultatrik verksamhet. Forststyrelsen förvaltar de allmänna vattenområdena i Fastlandsfinland och ordnar konkurrensutsättningar i fråga om havsbaserad vindkraft i territorialvattnet. Som slutresultat av konkurrensutsättningen ingås med vinnaren ett avtal om utnyttjande av området för havsbaserad vindkraft som kallas koncession. Forststyrelsens verksamhet omfattar dels offentliga förvaltningsuppgifter, som den sköter i egenskap av myndighet, samt affärsverksamhet. På Forststyrelsens verksamhet som affärsverk tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, nedan även *offentlighetslagen*). Vindkraftsverksamheten hör till Forststyrelsens affärsverksamhet och är förenad med ett avkastningsmål. Vindkraftsverksamheten grundar sig på 3 § i lagen om Forststyrelsen, enligt vilken Forststyrelsen bedriver affärsverksamhet inom det ekonomiska utnyttjandet av statens jord- och vattenegendom som anvisats i dess besittning samt genom att administrera aktierna i de dotter- och intressebolag som bedriver affärsverksamhet som ansluter till besittningen av jord- och vattenegendomen. I detta syfte bedriver Forststyrelsen försäljning och uthyrning samt projekt- och utvecklingsverksamhet som gäller land- och vattenområden. Forststyrelsen söker områden på land- och havsområden som lämpar sig för produktion av vindkraft och utvecklar vindkraftsprojekt i deras inledande skeden. På havsområdena gör Forststyrelsen förstudier om områdena före de konkurrensutsätts, men planläggningen och tillståndprocessen genomförs först efter konkurrensutsättningen. Forststyrelsen kan samarbeta med den som vinner konkurrensutsättningen i egenskap av projektutvecklare också efter konkurrensutsättningen, om de sinsemellan kommer överens om detta.

Statsrådet fattar beslut om tillämpning av Forststyrelsens auktionsmodell på vissa områden för havsbaserad vindkraft innan konkurrensutsättningen inleds. Forststyrelsen genomför konkurrensutsättningen av vindkraftsområdena i territorialvattnet genom att anlita utomstående konsulter i ett förfarande som motsvarar processen för företagsförvärv (M & A). Aktören väljs på basis av både pris och kvalitativa kriterier. De kvalitativa kriterierna hänför sig särskilt till förmågan att främja projektet samt till ESG-utvärderingar (ansvarskriterier i fråga om miljö, socialt ansvarstagande och god förvaltning). Det finns inga bestämmelser om konkurrensutsättningsförfarandet i lag, och detaljerade uppgifter om urvalskriterierna eller det pris till vilket rättigheter hittills har beviljats har inte offentliggjorts. När vinnaren av konkurrensutsättningen är utsedd bereder jord- och skogsbruksministeriet för statsrådet ett beslut genom vilket Forststyrelsen får tillstånd att arrendera ut området. Ett positivt beslut av statsrådet är en förutsättning för att koncession ska kunna tilldelas. Enligt 9 § i lagen om rätt att överlåta statlig fastighetsförmögenhet (973/2002) fattas beslut om utarrendering av statlig jordegendom av statsrådet, om det gängse värdet på den jordegendom som ska arrenderas ut överstiger tio miljoner euro och arrendetiden är längre än 50 år, eller utarrenderingen är av principiellt stor betydelse. I lagen avses med statlig jordegendom också statsägda vattenområden.

Tillämpningen av modellen för havsbaserad vindkraft i territorialvattnet i den ekonomiska zonen skulle innebära att statsrådet beviljar rätt att utnyttja den ekonomiska zonen för havsbaserad vindkraft i form av särskilda rättigheter enligt 3 § 1 mom. 4 punkten i lagen om

rätt att överlåta statlig fastighetsförmögenhet, innan Forststyrelsen ordnar en konkurrensutsättning där det egentliga valet av aktör görs. Detta skulle också förutsätta att lagen om Forststyrelsen ändras så att Forststyrelsens affärsverksamhet också omfattar rättigheter i fråga om havsbaserad vindkraft inom den ekonomiska zonen.

Vid lagberedningen har man inte stannat för att Forststyrelsen skulle ordna konkurrensutsättningarna, främst av skäl som hänför sig till lagprojektets målsättning. Målet med lagprojektet är en öppen, transparent och ur aktörernas synvinkel förutsägbar modell. Forststyrelsen offentliggör inte grunderna för valet av aktör. Målet med lagprojektet är en modell där grunderna för överlåtelse av rättigheter som gäller ekonomiskt och annars betydelsefulla havsområden kan bedömas offentligt. Grunderna finns i lagen och närmare bestämmelser i statsrådets förordning. Detta ger statsrådet möjlighet att genom förordningen påverka de grunder på vilka rättigheter som tillhör Finland överläts till privata aktörer. I Forststyrelsens modell fastställer Forststyrelsen kriterierna och statsrådets styrning av grunderna för valet av aktör sker på ett mycket generellt plan.

Den ekonomiska zonens status skiljer sig till många delar från territorialvattnets. De delar av territorialvattnet som förvaltas av Forststyrelsen är finska statens fastighetsförmögenhet och de är förenade med ett avkastningsmål. Möjligheterna att bestämma om användningen av de vattenområden som omfattas av äganderätten är mer omfattande än inom den ekonomiska zonen, som Finland inte äger. I den ekonomiska zonen ska också andra staters rättigheter beaktas, och Finland har inte möjlighet att fritt reglera användningen av den ekonomiska zonen. Beaktandet av olika intressen har således en större betydelse i den ekonomiska zonen. Affärsmodellen lämpar sig således sämre för den ekonomiska zonen. Syftet med lagprojektet är inte att maximera avkastningen från den ekonomiska zonen, utan att säkerställa ett konkurrensmässigt pris och valet av aktörer som har förutsättningar att främja projekten.

I Forststyrelsens auktionsmodell ingår villkoren för användningen av området i privaträttsliga avtal. I den föreslagna modellen ska aktörernas rättigheter och skyldigheter basera sig på offentliga förvaltningsbeslut. Öppenhet och de möjligheter till ändringssökande som ingår i den föreslagna modellen kan också öka den havsbaserade vindkraftens samhällseliga acceptans.

Delvis på grund av lagprojektets målsättning kring öppenhet och transparens och delvis på grund av att man vill välja en aktör också på andra grunder än priset följer att det till stöd för valet behövs kvalitativa kriterier, om vilka det föreskrivs genom den föreslagna lagen och förordningen. Tillämpningen av kvalitativa kriterier förutsätter prövningsrätt, där det är fråga om faktiska ingrepp i individens rättigheter och skyldigheter. Överlämnandet av uppgiften att konkurrensutsätta områden inom den ekonomiska zonen till Forststyrelsen förutsätter således prövning enligt 124 § i grundlagen i fråga om huruvida konkurrensutsättningsuppgiften kan anförtros någon annan än en myndighet. Forststyrelsen är inte en myndighet på affärssidan av sin verksamhet. Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning.

Syftet med bestämmelsen är att begränsa överföringen av offentliga förvaltningsuppgifter utanför det egentliga myndighetsmaskineriet. Genom bestämmelsens ordalydelse betonas att offentliga förvaltningsuppgifter i regel ska skötas av myndigheter och att uppgifter av detta slag endast i begränsad utsträckning kan anförtros andra än myndigheter. Begreppet offentliga förvaltningsuppgifter används i detta sammanhang i en relativt vidsträckt bemärkelse, så att det omfattar uppgifter som hänför sig exempelvis till verkställigheten av lagar samt beslutsfattande om enskilda personers och sammanslutningars rättigheter, skyldigheter och förmåner.

Paragrafen inbegriper både överföring av uppgifter som för närvarande hör till myndigheterna och överföring av nya till förvaltningen hänförliga uppgifter på andra än myndigheter. Enligt paragrafen kan en offentlig förvaltningsuppgift anförtros andra än myndigheter endast om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgiften. Kravet på ändamålsenlighet är i detta sammanhang en rättslig förutsättning som bedöms från fall till fall. Att en uppgift anförtros en privat aktör får inte enligt paragrafen äventyra de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Här åsyftas bland annat rätten att söka ändring. (RP 1/1998 rd, s. 178–179). Vad som betraktas som en offentlig förvaltningsuppgift bestäms från fall till fall i grundlagsutskottets praxis. Till tillämpningsområdet för 124 § i grundlagen kan också höra en faktisk offentlig förvaltningsuppgift av teknisk natur som inte inbegriper offentligt beslutsfattande som grundar sig på prövning.

Eftersom den föreslagna konkurrensutsättningsmodellen förutom priset även beaktar kvalitativa kriterier och också andra former av prövningsrätt, t.ex. grunder för uteslutning och genom förutsättningar för deltagande även vem som kan vinna konkurrensutsättningen, bör det anses att den föreslagna konkurrensutsättningen är en offentlig förvaltningsuppgift. Dessutom kunde överföringen av en offentlig förvaltningsuppgift innebära ändringar i lagstiftningen om Forststyrelsen för att överföringen skulle vara motiverad. Syftet med lagprojektet är dock inte att ändra modellen för territorialvattnet, utan att förtydliga verksamhetsmodellen inom den ekonomiska zonen.

Fördelen med den modell där Forststyrelsen ordnar konkurrensutsättningarna vore att samma aktör ordnar konkurrensutsättningarna i fråga om båda havsområdena, vilket vore effektivare än två skilda modeller och skulle stöda centraliseringen av kompetensen. En annan fördel som identifierats är att processen är snabb och smidig, eftersom besvärshörsrätt inte ingår i Forststyrelsens modell. Ett mål för lagprojektet är att i enlighet med regeringsprogrammet samordna den lagstiftning som ska tillämpas på vattenområdena inom Finlands ekonomiska zon och tillståndprocesserna samt ersättnings- och skatteåtgärderna med spelreglerna för sådana projekt som genomförs i territorialvatten och på markområden. Om Forststyrelsen hade ordnat konkurrensutsättningarna i fråga om den ekonomiska zonen skulle det dock inte innebära att modellerna för territorialvattnet och den ekonomiska zonen skulle vara likadana. Detta beror på att territorialvattnets och den ekonomiska zonens ställning är sinsemellan mycket olika i Finlands lagstiftning. I den ekonomiska zonen finns det till exempel ingen planläggning. Eftersom olika aktörers intressen inte beaktas i planläggningen, måste sådana frågor avgöras på ett annat sätt inom den ekonomiska zonen. Därför lämpar sig modellen som används för territorialvattnet, där Forststyrelsen kartlägger lämpliga delar av statsägda områden, inte direkt för den ekonomiska zonen.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

5.1.1 Sverige

Sverige är på många sätt i en liknande situation som Finland när det gäller havsbaserad vindkraft. Sverige har inte någon separat lagstiftning om havsbaserad vindkraft och det har inte heller särskilt föreskrivits om erhållande av ensamrätt till ett område för havsbaserad vindkraft i lagstiftningen. Sverige har en så kallad modell med öppet hus där aktörerna på eget initiativ ansöker om de tillstånd som de behöver för havsbaserad vindkraft. Liksom Finland har också Sverige en lag om den ekonomiska zonen³⁷, enligt vilken tillstånd av regeringen behövs för att utforska, utnyttja eller bebygga den ekonomiska zonen i andra fall än sådana som gäller

³⁷ Lag (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

utvinning av naturtillgångar och fiske (om vilka det finns skilda bestämmelser). Vid prövning av tillstånd ska en princip i Sveriges miljöbalk tillämpas, enligt vilken företräde ska ges sådan områdesanvändning som medför en från allmän synpunkt ”god hushållning”. I Sverige möjliggör regleringen inte att staten tar ut en avgift för utövande av verksamhet i den ekonomiska zonen.

Sveriges regering tillsatte år 2023 en kommitté att utarbeta ett förslag till hur regelverket för användning av havsområden vid etablering av vindkraft kan förbättras och hur tillståndsprövningen i Sveriges ekonomiska zon kan bli mer effektiv och tydlig. En del av utredningen är att utarbeta ett förslag hur ensamrätten bör regleras. Avsikten var att förslaget skulle vara klart den 28 juni 2024³⁸, men uppdraget och beredningstiden förlängdes och den nya tidsfristen för slutförandet av utredningen är den 30 november 2024³⁹.

Sveriges regering fattade i maj 2023 två beslut med stöd av lagen om Sveriges ekonomiska zon, där två olika företag beviljades rätt att uppföra och driva vindkraftparker inom vissa havsområden i den ekonomiska zonen i 40 år. De två företagens ansökningar överlappade delvis varandra. Motiveringarna till besluten är relativt detaljerade och det konstateras i dem att det projekt som vann i fråga om de delar där anspråken överlappar varandra på ett bättre sätt uppfyllde kravet på god hushållning. I motiveringarna konstaterades det också att det vinnande projektet ligger längre fram i sina processer och att regeringen ser en fördel med att flera olika aktörer ges tillstånd att bedriva storskalig vindkraftsproduktion till havs. I besluten ålades aktörerna att ställa en säkerhet för eventuell nedläggning av kraftverken i enlighet med lagen om Sveriges ekonomiska zon. Säkerheten, som ska ställas senast när anläggningsarbetena påbörjas, ska uppgå till 5 miljoner kronor per uppfört vindkraftverk i det ena projektet och 6 miljoner kronor i det andra.⁴⁰

Det finns ännu inga havsbaserade vindkraftverk i drift i Sveriges ekonomiska zon. Liksom i Finland är Sveriges havsplaner inte rättsverkande och behöver sålunda inte iaktas i tillståndsprövningen. Likaså krävs det i Sverige tillstånd av regeringen för utläggande av kablar eller rörledningar⁴¹. På en konstgjord ö, anläggning eller annan inrättning som tillkommit med stöd av lagen om Sveriges ekonomiska zon tillämpas svensk lag på samma sätt som om inrättningen varit belägen inom riket. Inrättningen ska därvid anses vara belägen inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.⁴²

5.1.2 Danmark

Den danska regeringens mål är att kapaciteten för den havsbaserade vindkraft som är i drift ska öka till 12,6 gigawatt fram till år 2030. För närvarande uppgår produktionen till 2,7 gigawatt. De senast färdigställda havsbaserade vindkraftsparkerna i Danmark är Vesterhav Nord och Vesterhav Syd som togs i bruk år 2024. Vesterhav Nord som har en effekt på 176 megawatt

³⁸ Kommittédirektiv 2023:61 En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft.

³⁹ Kommittédirektiv 2024:33: Tilläggsdirektiv till Utredningen om havsbaserad vindkraft.

⁴⁰ Regeringsbeslut: Ansökan om tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon för uppförande och drift av vindkraftparken Kattégatt Syd. Klimat- och näringslivsdepartementet KN2023/01060 och Ansökan om tillstånd enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon för uppförande och drift av vindkraftparken Galatea-Galene. Klimat- och näringslivsdepartementet KN2023/01077.

⁴¹ Lag (1966:314) om kontinentalsockeln.

⁴² Lag (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

består av 21 anläggningar och Vesterhav Syd som har en effekt på 168 megawatt består av 20 anläggningar.

I Danmark regleras havsbaserad vindkraft i lagen om främjande av förnybar energi (lov om fremme af vedvarende energi). För ett projekt för havsbaserad vindkraft behövs undersökningstillstånd, bygglov och elproduktionstillstånd. Aktörerna väljs genom ett anbudsförfarande som resulterar i att vinnaren får ensamrätt till undersökningstillstånd. Konkurrensutsättningen ordnas i enlighet med EU:s upphandlingsdirektiv. Om stöd kan beviljas ska konkurrensutsättningen ordnas med stöd av direktivet om offentlig upphandling 2014/24/EU⁴³ och om stöd inte kan beviljas ska den ordnas med stöd av koncessionsdirektivet 2014/23/EU⁴⁴. Villkoren för verksamheten bestäms i hög grad i dessa avtal om upphandling och koncessioner.

Energiverket och sjöfartsverket i Danmark kartlägger områden för havsbaserad vindkraft som ska konkurrensutsättas. Anbudsförfarandet avgörs genom politiska beslut. Konkurrensutsättningen ordnas av energiverket utifrån de preliminära undersökningar av området som gjorts, inklusive en strategisk bedömning av miljökonsekvenserna (SMB). I Danmark är havsplanerna juridiskt bindande, vilket innebär att planerna ska följas i tillståndprocessen.

Hittills har de som vunnit konkurrensutsättningarna tilldelats statligt stöd. Till exempel Thor-projektet har notifierats till kommissionen som statligt stöd. Stödet var ett så kallat contract for difference -stöd. Anbudsgivarna kunde utöver det stöd de behöver också erbjuda ett pris för rättigheterna, och om fler än en aktör erbjöd ett pris valdes vinnaren genom lottdragning. I konkurrensutsättningen fanns ett pristak på 2,8 miljarder danska kronor, som priset stannade på. Stöd betalas sålunda egentligen inte ut, eftersom vinnaren måste betala för erhållna rättigheter.⁴⁵

I fortsättningar ordnar Danmark dock konkurrensutsättningar där stöd inte betalas. Modellen baserar sig på ett politiskt avtal om att konkurrensutsätta havsbaserad vindkraft på 6 gigawatt. Vid konkurrensutsättningen erbjuds en årlig koncessionsavgift till staten för en tid på 30 år och vinnaren åläggs att betala denna avgift. Modellen avviker från den tidigare också genom att staten äger 20 procent av projektet (projektbolaget) genom ett holdingbolag. Vinnarna har möjlighet att producera mer än vad som auktioneras, men då får överskottsproduktionen inte föras in i elnätet. Vid auktion finns det olika minimikrav (s.k. kriterier för förhandsval) som i synnerhet hänför sig till miljön, men om de uppfylls väljs vinnaren endast utifrån anbudets pris.

Genomförandet av projekten säkerställs bland annat genom de tidsfrister och avtalsviten som ingår i avtalen. Ett villkor kan till exempel vara att projektet ska anslutas till nätet senast ett visst datum för att det statliga stödet inte ska gå förlorat.

Det har utfärdats en förordning om teknisk certifiering och underhåll av vindkraftverk⁴⁶ i syfte att säkerställa att kraftverken är säkra. Det krävs ett certifikat för vindkraftverk och ett annat certifikat för ägare till sådana vindkraftverk som överskrider en viss storleksklass.

⁴³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG.

⁴⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU av den 26 februari 2014 om tilldelning av koncessioner.

⁴⁵ Europeiska kommissionen: State Aid SA.57858 (2021/N) - Denmark - Thor Offshore wind farm.

⁴⁶ Bekendtgørelse om teknisk certificering og servicering af vindmøller.

I bygglovet kan det också bestämmas om rivning. I byggloven har det till exempel bestämts att tillståndshavaren ska lämna in en nedläggningsplan och en bedömning av dess miljökonsekvenser två år innan tillståndet upphör att gälla. I tillståndet har det till exempel bestämts att tillståndshavaren ska ställa en tillräcklig säkerhet för rivning 15 år från det att elproduktionen inleds. Säkerhetens belopp påverkas av en tredje parts bedömning, som tillståndshavaren ska skaffa.⁴⁷

Vid sidan av modellen med anbudsförfarande hade Danmark förut också en parallell så kallad modell med öppet hus. Modellen påminde om Finlands och Sveriges nuvarande modeller på det sättet att projektutvecklarna själva kunde ansöka om undersökningstillstånd utan egentlig konkurrensutsättning, och tillståndet kunde fås av den aktör som först hade lämnat in ansökan. Undersökningstillståndet gav i sin tur företräde i fråga om bygglov. År 2022 slopades modellen i den ekonomiska zonen.

Danmark beslöt dock att först att avbryta behandlingen av ansökningar och slopade sedan modellen helt och hållet år 2023. Det danska ministeriet för klimat, energi och allmännyttiga tjänster motiverade slopandet av modellen med EU:s regler om statligt stöd. Problemen berodde på att det i modellen med öppet hus var möjligt att få områden gratis för den som först hann lämna in ansökan, även om marknaden samtidigt hade förändrats så att anbudsgivarna i konkurrensutsättningar var villiga att betala för områdena. Områdena hade alltså ett ekonomiskt värde. I bakgrunden fanns konkurrensutsättningen av Thor-projektet år 2021, där anbudsgivarna för första gången var villiga att betala för rättigheter.

5.1.3 Tyskland

Produktionen av havsbaserad vindkraft i Tyskland uppgår till 8,8 gigawatt och det lagstadgade målet är att öka produktionen till minst 30 gigawatt till år 2030. Tyskland har en omfattande speciellag om havsbaserad vindkraft (*Gesetz zur Entwicklung und Förderung der Windenergie auf See, WindSeeG*). Lagens syfte är att utöka vindkraftskapaciteten och i lagen bestäms det också hur mycket vindkraftskapacitet som ska konkurrensutsättas och när.

I Tyskland används en statsledd modell där myndigheterna fastställer de vindkraftsområden som ska konkurrensutsättas. Det finns två modeller för anbudsförfarandet: Den ena är en modell som gäller områden som på förhand har undersökts av Tysklands sjöfarts- och vattenverk, där vinnaren väljs på basis av priset (60%) och kvalitativa kriterier (40%) och den andra är en modell som gäller områden som inte har undersökts av myndigheten, där vinnaren väljs enbart på basis av priset. Anbudsförfarandena ordnas av förbundsstatens nätmyndighet (Bundesnetzagentur).

I modellen med objekt som förhandsundersökts av myndigheten är det sjöfarts- och vattenverket som utför eller låter utföra undersökningarna, som tar flera år. Kostnaderna för undersökningarna betalas av vinnaren i samband med konkurrensutsättningen. I den här modellen betalades det tidigare ut statligt stöd, men inte längre i den nuvarande modellen som infördes år 2023. Kvalitetskriterierna är följande: en satsning på att utfasa fossila bränslen vid utvidgningen av havsbaserad vindkraft som baserar sig på andelen förnybar energi och grönt väte i vindturbinernas produktionsprocess (högst 10 poäng), antalet långfristiga elköpsavtal (s.k. PPA) (högst 10 poäng), låg bullernivå vid bygget av fundamenten samt konsekvenser för

⁴⁷ Tilladelse til etablering af elproduktionsanlægget Aflandshage Vindmøllepark. Energistyrelsen 11.11.2022. Tillgänglig på webbplatsen: https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Vindenergi/etableringstilladelse_aflandshage_vindmoellepark.pdf

botten (högst 10 poäng) och utbildningsinsatser för kompetent arbetskraft som baserar sig på andelen praktikanter av arbetskraften (högst 10 poäng).⁴⁸

I den modell som gäller objekt som inte undersökts av myndigheterna betalas statligt stöd (cent/kilowattimme), och vinnaren är den som anger det lägsta stödet i sitt anbud. Om dock fler än en erbjuder noll, används ett dynamiskt anbudsförfarande (dynamic bidding procedure) där vinnaren är den som betalar mest (cent/kilowattimme).⁴⁹ Denna modell har särskilt notifierats till kommissionen som statligt stöd baserat på kommissionens meddelande ”Riktlinjer för statligt stöd till klimat, miljöskydd och energi 2022” (2022/C 80/01).

År 2023 konkurrensutsattes fyra undersökta objekt (sammanlagt 1,8 GW) och fyra oundersökta objekt (sammanlagt 7 GW) i Tyskland. Alla oundersökta objekt gick till dynamiskt anbudsförfarande. Avkastningen var sammanlagt 12,6 miljarder euro. Inkomsterna av de undersökta objekten var 784 miljoner euro. År 2024 konkurrensutsattes två oundersökta objekt (sammanlagt 2,5 GW). De oundersökta objekten gick till dynamiskt anbudsförfarande. Sommaren 2024 ordnades också konkurrensutsättning av tre undersökta områden (sammanlagt 5,5 GW) i Tyskland.

I Tyskland styrs användningen av havsområden av havsplaner, för vilka sjöfarts- och vattenverket ansvarar. Havsplanerna är juridiskt bindande, vilket innebär att deras gränser för områdena för havsbaserad vindkraft ska iakttas. Myndigheten väljer ut områden för havsbaserad vindkraft utifrån havsplanerna och målen för den havsbaserade vindkraften. Efter detta utarbetas områdesutvecklingsplaner (Flächenentwicklungsplan, site development plan). De innehåller många olika slag av miljöinformation, till exempel om vindförhållandena. Därför har också Tysklands ”oundersökta objekt” i verkligheten undersökts relativt mycket jämfört med Finlands ekonomiska zon. I fråga om dem blir utforskning av havsbotten det viktigaste undersökningsobjektet för aktörerna.

I båda modellerna för anbudsförfarande ska aktörerna innan konkurrensutsättningen inleds ställa en säkerhet, som vinnaren ännu måste utöka betydligt efter vinsten. Vinnaren får säkerheten tillbaka när vindkraftverken är färdiga för drift. Den som anordnar anbudsförfarandet kan i samförstånd med förbundsstatens ekonomi- och klimatministerium på grunder som hänför sig till allmän ordning och säkerhet ur konkurrensutsättningen utesluta en anbudsgivare som finns eller vars innehav finns utanför EU eller EES (Europeiska frihandelssammanslutningen, dvs. Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz).⁵⁰

I båda anbudsförfarandena får vinnaren ensamrätt till tillståndprocessen. Tillståndsinnehavaren ska bland annat beskriva säkerhetsåtgärderna, tidsplanen, nedläggningsplanen och MKB-beskrivningen. Tillståndshavaren ska också säkerställa att den iakttar den detaljerade standard som myndigheten fastställt för byggande i den ekonomiska zonen⁵¹. Tillståndet beviljas för 25 år och ska sökas inom 12 månader (undersökta objekt) eller 24 månader (oundersökta objekt) efter konkurrensutsättningen.⁵²

⁴⁸ WindSeeG § 53.

⁴⁹ WindSeeG § 19 och 21.

⁵⁰ WindSeeG § 15, 18, 52 och 88.

⁵¹ https://www.bsh.de/DE/PUBLIKATIONEN/_Anlagen/Downloads/Offshore/Standards/Standard-Minimum-requirements-concerning-the-constructive-design-of-offshore-structures-within-the-Exclusive-Economic-Zone-EEZ-en.pdf?__blob=publicationFile&v=3

⁵² WindSeeG § 69 och 81.

Tysklands överföringsnätinnehavare svarar för byggandet av nätet till havs och inkomsterna från konkurrensutsättningen används för kostnaderna. År 2023 täcks merparten av kostnaderna med inkomsterna från konkurrensutsättningen, men inte alla. I Tyskland görs en strategisk miljökonsekvensbedömning, en så kallad SMB, av både havsplanen och områdesutvecklingsplanen. MKB görs av sjöfarts- och vattenverket med undantag för beskrivningen.

Byggandet av och verksamheten vid anläggningarna övervakas av sjöfarts- och vattenverket. När tillståndet upphör att gälla ska anläggningarna avlägsnas. Sjöfarts- och vattenverket beslutar om omfattningen av avlägsnandet. Tillståndet kan dessutom förenas med en säkerhet för att säkerställa att rivningsskyldigheten fullgörs. Om det ställs en säkerhet ska den ställas innan byggandet inleds. Myndigheten ska se över säkerhetsbeloppet åtminstone vart fjärde år så att det är tillräckligt.⁵³

5.1.4 Nederländerna

Också Nederländerna har en speciell lag om havsbaserad vindkraft (Wet windenergie op zee). För byggande av havsbaserade vindkraftverk i territorialvattnet och den ekonomiska zonen krävs tillstånd från närings- och klimatministern. Lagen möjliggör fyra olika förfaranden för val av tillståndshavare. Beslut om förfarandet fattas genom förordning. Förfarandena är ett stödförfarande, ett jämförande test, ett jämförande test i kombination med ett finansiellt anbud eller en auktion.⁵⁴ I stödförfarandet är vinnaren den som anger det lägsta stödet i sitt anbud. Denna modell har använts två gånger år 2016. De andra modeller som använts är ett jämförande test samt ett jämförande test i kombination med ett finansiellt anbud. De senaste förfarandena har varit en kombination av ett jämförande test och ett finansiellt anbud.

I Nederländerna har staten en stor roll i fråga om havsbaserade vindkraftsprojekt, och närings- och klimatministeriet och infrastrukturs- och miljöministeriet anvisar områden för havsbaserad vindkraft i vattenplanen (water plan). De områden för havsbaserad vindkraft som ska konkurrensutsättas bestäms i en lagstadgad färdplan. Staten låter också utföra undersökningar och en miljökonsekvensbedömning före konkurrensutsättningen. Före konkurrensutsättningen publicerar regeringen ännu ett områdesbeslut (site decision), där platsen för vindkraftsparken fastställs och villkoren för verksamheten och byggandet anges, såsom kraftverkens storlek och beaktandet av miljöfaktorer.

Vinnaren av konkurrensutsättningen får automatiskt tillstånd att bygga och driva ett havsbaserat vindkraftsprojekt. Vindparken ska byggas på cirka 4–5 år och tillståndet är i kraft i högst 40 år. Planeringen, byggandet och verksamheten övervakas av infrastrukturs- och miljöministeriet.⁵⁵

Tillståndet beviljas på villkor att tillståndshavaren ställer en byggsäkerhet. Om säkerheten inte ställs på föreskrivet sätt beviljas tillståndet till den som blev följande i konkurrensutsättningen. Om villkoren i tillståndet inte iakttas, utökas säkerhetsbeloppet. Ministern kan ändra eller återkalla ett tillstånd bland annat om det i ansökan har lämnats felaktiga eller ofullständiga uppgifter i sådan omfattning som skulle ha haft betydelse för beslutet, om verksamhet inte längre bedrivs eller om tillståndshavarens tekniska eller ekonomiska förutsättningar har

⁵³ WindSeeG § 79–80 och Appendix.

⁵⁴ Wet windenergie op zee, artiklarna 12 och 14a.

⁵⁵ Artiklarna 14a och 15.

förändrats. Tillståndet kan återkallas bland annat om tillståndshavaren inte iakttar tillståndsvillkoren, lagen om havsbaserad vindkraft eller vattenlagen i sin verksamhet.⁵⁶

I områdesbeslutet för ett havsbaserat vindkraftverk (site decision) kan det också bestämmas om en rivningssäkerhet. Enligt vattenförordningen (Waterbesluit) ska ett vindkraftverk som inte används avlägsnas. Till exempel i områdesbeslutet för Hollandse Kust (west) VI fastslogs en rivningsgaranti på 120 000 euro per megawatt, som för en installerad kapacitet på 760 megawatt uppgick till 91,2 miljoner euro. Säkerheten är indexbunden, varför dess belopp ökar. Betalningen av säkerheten börjar när elproduktionen har inletts. Rivningen ska inledas senast två år efter att elproduktionen upphörde.⁵⁷

Genom vattenförordningen föreskrivs det om krav som gäller byggande och säkerhet. Byggnadernas bärförmåga ska vara tillräcklig, vilket säkerställs bland annat genom ett utlåtande från en utomstående sakkunnig. Underhållsarbete ska utföras i enlighet med den nationella standarden.

Till exempel konkurrensutsättningen av områdena Hollandse Kust (west) VI och Hollandse Kust (west) VII avgjordes genom en kombination av ett jämförande test och ett finansiellt anbud. I båda fallen stod priset för 10 procent av valet och kvalitetskriterierna för 90 procent. I fråga om det förstnämnda området fördelades poängen på följande sätt: insats för ekologin i Bottenhavet (50 %), uppskattad produktionsmängd som vindkraftsparken matar in i nätet (20 %), hur säkert det är att vindparken genomförs (20 %) och priset (10 %). I fråga om det senare nämnda området var poängens andelar annars desamma, men i stället för ekologin fick det 50 % av poängen för vindparkens integration i det nederländska energisystemet. Beloppet av den säkerhet som skulle ställas vid dessa konkurrensutsättningar var 70 miljoner euro per projekt.

De senast färdigställda havsbaserade vindkraftsparkerna i Nederländerna är Hollandse Kust Zuid och Hollandse Kust Noord som togs i bruk år 2023. Hollandse Kust Zuid har en effekt på 1,5 GW och består av 139 anläggningar och Hollandse Kust Noord har en effekt på 759 MW och består av 69 anläggningar.

5.1.5 Beaktande av rättsjämförelsen

I rättsjämförelsen har man framför allt koncentrerat sig på länder som är juridiskt sett nära Finland där utvecklingen av den havsbaserade vindkraften redan kommit långt. Av jämförelseländerna är Sverige på många sätt i samma situation som Finland, eftersom Sverige inte har något särskilt förfarande för att bestämma ensamrätten och inte heller någon lag om havsbaserad vindkraft. I Danmark, Nederländerna och Tyskland har det länge funnits särskild reglering om havsbaserad vindkraft. Ensamrätt erhålls i dessa länder genom en lagstadgad konkurrensutsättning och det föreskrivs också särskilt om byggande av havsbaserade vindkraftverk. Granskningen av modellerna i dessa länder som kommit längre i utvecklingen av havsbaserad vindkraft har inverkat på propositionen på många sätt. I propositionen har man stannat för en modell med egen specifik reglering av den havsbaserade vindkraften och modellen är statsledd. Tyskland, Nederländerna och Danmark har alla idag en statsledd modell, som till exempel innebär att områdena inte väljs ut av företagen, utan konkurrensutsätts av staten. Nederländernas och Tysklands lösningar har bidragit till att man har stannat för att

⁵⁶ Artiklarna 15a och 17.

⁵⁷ Neatherlands Enterprise Agency: Hollandse Kust (west) Wind Farm Zone. Appendix A: Applicable Law Part of Project and Site Description. https://offshorewind.rvo.nl/file/download/c85ef7b0-6229-4055-964b-9667164e4624/hkw_20220413_psd_appendix-a.pdf

föreslå en modell där vinnaren väljs utifrån både priset och kvalitativa faktorer. Nederländernas och Tysklands modeller har inverkat på nivån på den föreslagna modellens transparens och på det att vinnaren väljs genom att anbudet poängsätts.

Den största skillnaden mellan länderna i rättsjämförelsen och Finland är dock att användningen av den ekonomiska zonen styrs noggrannare än i Finland genom planering och planläggning. Sålunda har de andra länderna tillgång till täckande forskningsdata om havsområdet vid konkurrensutsättningen. Finlands ekonomiska zon har inte planlagts och det finns inte tillgång till lika täckande data om miljöförhållandena som i länder med mer etablerad havsbaserad vindkraft. Miljöförhållandena i södra delarna av Östersjön och i Nordsjön har undersökts, men förhållandena avviker från Bottniska viken, varför dessa forskningsdata till många delar inte är jämförbara. Väsentliga skillnader är Bottniska vikens tillfrysning på vintern och de skillnader i grundläggningen som beror på havsbottens egenskaper.

En annan skillnad är att man i Nederländerna, Tyskland och Danmark har delat ut statligt stöd för havsbaserade vindkraftsprojekt och att övergången till marknadsbaserade modeller skett först på senare tid. Detta skiljer sig från den föreslagna modellen som inte ens från början innehåller något statligt stöd. Dessutom är det i andra länder med havsbaserad vindkraft vanligt att staten bekostar förbindelseledningen från havsområdet till elnätet på fastlandet. I den finländska modellen svarar projektutvecklaren för kostnaderna för anslutningsledningen.

6 Remissvar

6.1 Allmänt

Utkastet till proposition har varit på remiss under perioden 23.5–4.7.2024 i webbtjänsten utlåtande.fi. Sammanlagt 68 utlåtanden lämnades in, och i ett av dessa hade man inget att anmärka på förslaget. Begäran om utlåtande och de utlåtanden som lämnats finns i webbtjänsten Utlåtande.fi.

Utlåtanden lämnades av Ålands landskapsregering, Energiategollisuus ry, Energimyndigheten, Eolus Finland Oy, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, Fingrid Abp, Fortum Abp, Gasgrid Finland Oy, Geologiska forskningscentralen, Helsingfors förvaltningsdomstol, Helsingfors tingsrätt, Ilmatar Energy Oy, Östra Finlands förvaltningsdomstol, Centralförbundet för fiskerihushållning, Mellersta Österbottens förbund, Centralhandelskammaren, Konkurrens- och konsumentverket, högsta förvaltningsdomstolen, Kymmenedalens förbund, Lapplands förbund, kommunikationsministeriet, Transport- och kommunikationsverket, Naturresursinstitutet, jord- och skogsbruksministeriet, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf, marknadsdomstolen, Sjöfartsförbundet, Meriteollisuus ry, Forststyrelsen, Museiverket, justitieministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, OX2, P2X Solutions Oy, Österbottens handelskammare, NTM-centralen i Norra Österbotten, försvarsministeriet, Raumo stad, Satakunta förbund, inrikesministeriet, Skyborn Renewables offshore Finland Oy, social- och hälsovårdsministeriet, Finsk-svenska gränsälvscommissionen, Finlands Yrkesfiskarförbund rf, Suomen Hyötytuuli, Suomen kalankasvattajaliitto ry, Finlands Kommunförbund rf, Finlands naturskyddsförbund rf, Finlands naturpanel, Suomen tuulivoimayhdistys ry, Rederierna i Finland rf, Vattenvägar i Finland rf, Finlands miljöcentral, Säkerhets- och kemikalieverket (inget att yttra), utrikesministeriet, Nylands förbund, Vasa förvaltningsdomstol, finansministeriet, NTM-centralen i Egentliga Finland,

fiskerimyndigheten, NTM-centralen i Egentliga Finland, ansvarsområdet för miljö och naturresurser, Egentliga Finlands förbund, Skatteförvaltningen, Trafikledsverket, WWF Finland, miljöministeriet, Österbottens förbund samt två privatpersoner.

Det kom in tackande remissvar om lagförslaget. I huvudsak fick lagförslaget understöd och det ansågs uppfylla skrivningen i regeringsprogrammet, dvs. förtydliga spelreglerna i den ekonomiska zonen. Flera farhågor framfördes dock, och de gällde huvudsakligen konsekvensbedömningen för havsbaserade vindkraftsprojekt och detaljer i konkurrensutsättningen.

Utöver remissbehandlingen har Rådet för bedömning av lagstiftningen har lämnat ett utlåtande om utkastet till regeringsproposition.

6.2 Konsekvensbedömning

Flera remissinstanser från olika sektorer kommenterade att konsekvensbedömningen i det utkast till proposition som var på remiss till många delar är begränsad. I Östersjön planeras havsbaserad vindkraft i stor omfattning, och de sammantagna konsekvenserna för naturen i fråga om dessa många projekt, inklusive undervattenskablar och annan infrastruktur för elöverföring, och verksamheten bör bedömas på ett heltäckande sätt genom myndighetssamarbete och gränsöverskridande samordning. I utlåtandena lyftes det fram att projektens kumulativa sammantagna konsekvenser för vattennaturen, i synnerhet för fiskbeståndet, fiskarnas lekplatser, vandringsfiskarnas rutter, fågelbeståndet, sälarna, havsströmmarna, isbildningen och markområdenas natur bör utredas mer ingående. Framför allt myndigheter, intresseorganisationer och företag inom sjöfartssektorn efterlyser en mer omfattande utredning av de havsbaserade vindkraftsprojektens sammantagna konsekvenser i förhållande till förutsättningarna för sjöfart året om och i förhållande till de radar- och radiosystem som används inom sjöfarten. I utlåtandena uttrycktes dessutom oro över att fiskerinäringen försvagas.

I flera utlåtanden betonades det att myndigheterna i anslutning till havsbaserade vindkraftsprojekt, statens forsknings- och affärsverk samt fullföljdsdomstolarna bör garanteras tillräckliga resurser för att fullgöra skyldigheterna enligt propositionen. Projektutvecklarna uttrycker sin oro över att myndigheternas otillräckliga resurser leder till att konkurrensutsättningsprocessen och därigenom projektutvecklingen fördröjs.

Forststyrelsen lyfte fram att genom att på medellång och lång sikt introducera projekt på marknaden stegvis på ett kontrollerat sätt skapas förutsättningar för investeringar som är nödvändiga för att genomföra havsbaserade vindkraftsprojekt i Finland. I utlåtandena önskades det därtill att investeringarnas lokala, regionala och riksomfattande ekonomiska konsekvenser analyseras mer ingående. Försvarsministeriet och några andra remissinstanser betonade att propositionsutkastet inte på ett samlat sätt behandlar propositionens konsekvenser för den nationella säkerheten, exempelvis hur projekten i framtiden påverkar användningen och underhållet av farleder, sjösäkerheten och sjöräddningen, parkernas egenskydd eller verksamhetsförutsättningarna för landets försvar i allmänhet.

Utifrån remissvaren har kapitlet om propositionens huvudsakliga konsekvenser kompletterats och preciserats. Den tillgängliga informationen om de havsbaserade vindkraftsprojektens sammantagna konsekvenser är dock bristfällig på det sätt som konstateras i utlåtandena. I processen för val av områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen görs dock en miljökonsekvensbedömning (SMB) av planerna och programmen. De havsbaserade vindkraftsparkernas konsekvenser hänför sig till områdesvalet. Vid valet av område är det

möjligt att undvika områden där de oönskade konsekvenserna är stora. Konsekvenserna av havsbaserade vindkraftsprojekt beaktas också till exempel i vattentillståndet, där det är möjligt att utfärda tillståndsvillkor som minskar de oönskade konsekvenserna.

6.3 Valet av område

I remissvaren efterlystes att projektens sammantagna konsekvenser ska bedömas och beaktas på ett heltäckande sätt som en del av processen för val av område. Flera projektutvecklare föreslog att man vid valet av område i första hand ska prioritera områden som redan har undersökts med stöd av den gällande lagen om Finlands ekonomiska zon. I svaren begärdes det dessutom att eventuella hybridprojekt och förbindelseleden till elöverföringsnätet på fastlandet ska beaktas vid valet av område. I svaren föreslogs det att områden för vilka miljöutredningar redan har gjorts ska konkurransutsättas först. I synnerhet landskapsförbunden önskade att havsplanerna utnyttjas i stor utsträckning. På ett allmänt plan skilde sig svaren som gällde havsplanerna från varandra; en del remissinstanser önskade att havsplanerna ska ha en starkare styrande effekt, medan andra ansåg det vara ändamålsenligt att planerna inte ges rättsligt bindande verkan.

Flera remissinstanser ansåg att 2 § i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen som styr valet av område och paragrafens motivering gällande samhällets helhetsintresse är snäva. Flera remissinstanser efterlyser en noggrannare definition av kriterierna för val av område samt en precisering av vilken vikt kriterierna ges i en inbördes jämförelse. I synnerhet i responsen från intresseorganisationer för naturskydd betonades det att förbättringen av den marina miljös tillstånd inte får äventyras väsentligt på grund av energiproduktionen.

Med anledning av remissvaren har specialmotiveringen till 2 §, som gäller valet av område, kompletterats och preciserats. Definitionen av samhällets helhetsintresse har dock avsiktligt lämnats bred så att många faktorer ska kunna beaktas vid valet av område. Jämfört med nuläget kan man vid valet av område bättre än för närvarande beakta olika intressen. Enligt den gällande lagen om Finlands ekonomiska zon görs valet av område i praktiken av projektutvecklarna som kan ansöka om statsrådets samtycke till sina projekt. I och med den föreslagna lagen ska valet göras av statsrådet redan av den anledningen att det i den föreslagna lagen ingår konkurransutsättning, vilket innebär att det område som konkurransutsätts ska vara känt före konkurransutsättningen. När det gäller t.ex. äventyrande av den marina miljös tillstånd garanterar valet av ett område inte att projektet genomförs i området. Projektet behöver också exempelvis ett vattentillstånd, där miljöfaktorer beaktas vid tillståndsprövningen.

6.4 Konkurrensutsättningen

I fråga om de kvalitativa kriterier som fastställs senare genom förordning betonade projektutvecklarna i sina remissvar att projektutvecklarnas ekonomiska situation bör bedömas på ett mångsidigt sätt. Det är sannolikt att ett nytt företag grundas för projekten, och därför är det viktigt att man i första hand bedömer de företag som ligger bakom anbudsgivaren och deras förmåga att främja projektet. Projektutvecklarna ansåg att det med tanke på en lyckad konkurransutsättningsprocess är av största vikt att kriterierna är så tydliga, transparenta, strukturerade och praktiskt genomförbara som möjligt.

I sina remissvar specificerade jord- och skogsbruksministeriet och Forststyrelsen skillnaderna mellan det system som redan tillämpas på territorialvattnen och det system som avses i utkastet till proposition. I sitt remissvar frågade jord- och skogsbruksministeriet om den konkurransutsättningsmodell som nu valts för den ekonomiska zonen är den bästa möjliga med

tanke på Finlands helhetsintresse eller med tanke på marknaden för havsbaserad vindkraft och såg stora risker i modellen i förhållande till marknadsläget med avseende på den offentliga konkurrensutsättningsprocessens alltför långa varaktighet, placeringen av områdena i den ekonomiska zonen samt utvecklingen av det behövliga konkurrensutsättningskunnandet hos myndigheten. Allmänt taget bör man vid lagberedningen säkerställa att verksamhetsramarna inom både den ekonomiska zonen och territorialvattnen är enhetliga och att möjligheterna till projektutveckling är så jämlika som möjligt.

I synnerhet föreslog projektutvecklarna att man slopar minimiantalet med tre anbudsgivare enligt 13 § i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Motiveringen var att paragrafen anses begränsa konkurrensen på ett artificiellt sätt och strida mot lagens syfte. Endast ett utlåtande understödde det föreslagna minimiantalet deltagare. På grund av de omfattande remissvaren som gällde detta beslut man vid beredningen att stryka ifrågakarande bestämmelse som fanns i remissversionen. Avsikten med bestämmelsen hade varit att ensamrätt endast skulle beviljas för områden som det finns ett tillräckligt intresse för och att projektet således skulle ha större sannolikhet att förverkligas. Det är dock möjligt att påverka sannolikheten för att projektet genomförs också exempelvis genom de förutsättningar för deltagande som föreskrivs genom förordning av statsrådet och genom en tillräcklig deltagande- och främjandesäkerhet.

Projektutvecklarnas åsikter var delade i fråga om deltagaravgiften. Vissa företag understödde den föreslagna deltagaravgiften, medan andra projektutvecklare och Konkurrens- och konsumentverket ansåg att deltagaravgiften begränsar konkurrensen onödigt och ansåg att kostnaderna för konkurrensutsättningen inte bör täckas med deltagaravgifter.

6.5 Säkerheterna

I remissvaren framkom ingen respons som i sin helhet motsatte sig säkerhetsarrangemangen. Säkerhetsarrangemangen ansågs allmänt motiverade för att säkerställa att staten inte orsakas olägenhet eller kostnader av misslyckade projekt. Projektföretagen betonade dock att nivåerna på säkerheterna bör hållas skäliga. Det framfördes många preciseringar och förslag i fråga om deltagandesäkerheten och säkerheten för främjande av projektet. I remissvaret från Forststyrelsen påpekades att säkerheterna är avsevärt stora och kostar även för dem som ställer dem, varvid kostnaderna för säkerheter som köps av tredje parter till sina alternativa kostnader är intäkter som uteblir för staten. I svaret föreslogs det att man i stället för säkerheten för främjande av projektet skulle begrunda att införa en projekträttsavgift som tas ut av projektaktörerna stegvis. Projektutvecklarna betonade att det i projektutvecklingen kan förekomma faktorer som är oberoende av projektutvecklaren, och därför vore det viktigt att skyldigheterna i fråga om säkerheter inte blir en faktor som bromsar projekten.

Remissvaren om säkerheterna har beaktats genom att skyldigheten att ställa en deltagandesäkerhet har lindrats så att endast en deltagandesäkerhet behöver ställas när aktören deltar i flera konkurrensutsättningar som ordnas samtidigt. Därtill förlängdes tiden för ställande av en främjandesäkerhet och bestämmelsen om utökning av främjandesäkerheten ändrades så att det i utnyttjandetillståndet kan anges en tidpunkt efter vilken säkerheten inte längre behöver utökas.

6.6 Utnyttjandetillståndet och utnyttjandeavgiften

Det lämnades endast lite respons som gällde utnyttjandetillståndet i allmänhet. I svaret från en projektutvecklare föreslogs det att utnyttjandetillståndet för forskningsverksamhet kunde beviljas för ett område som är något större än själva föremålet för konkurrensutsättningen, så

att aktören om den så vill skulle ha möjlighet att använda hela det konkurrensutsatta området för byggande av havsbaserad vindkraft. För att kunna använda området ända till dess gränser krävs det enligt utlåtandet forskning även utanför områdets gränser för att bedöma möjligheterna att bygga och olika miljökonsekvenser. I remissvaren ansågs möjligheten att överföra utnyttjandetillståndet vara en positiv sak som främjar projekten.

Projektutvecklarna understödde allmänt förslaget om att utnyttjandeavgiften ska betalas efter att produktionen inletts. Å andra sidan föreslog projektföretagen att utnyttjandeavgiften ska vara en fast och förutsägbar avgift som baserar sig på produktionen med beaktande av inflationen. Verksamheten vid havsbaserade vindkraftsparker baserar sig sannolikt på PPA-avtal med fasta avgifter, dvs. elköpsavtal, varvid det att utnyttjandeavgiften binds vid marknadspriset på el enligt vissa remissinstanser kan vara en faktor som försämrar investeringssäkerheten.

Med anledning av remissvaren har motiveringen till lagförslaget preciserats i fråga om forskning som sker utanför området för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Med anledning av försvarsministeriets utlåtande har kriteriet gällande nationell säkerhet i anslutning till utnyttjandetillståndet skärpts så att utnyttjandetillstånd kan beviljas, om beviljandet av tillståndet inte bedöms äventyra den nationella säkerheten.

6.7 Ändringssökande

Högsta förvaltningsdomstolen, justitieministeriet, marknadsdomstolen, Helsingfors förvaltningsdomstol, Östra Finlands förvaltningsdomstol och Vasa förvaltningsdomstol ansåg att det i propositionen inte har framförts tillräckliga motiveringar till att sökande av ändring i konkurrensutsättningsförfarandet riktas till Vasa förvaltningsdomstol. Domstolarna och justitieministeriet förordade att ändringssökandet styrs till marknadsdomstolen. Östra Finlands förvaltningsdomstol tillade i sitt utlåtande att om besvärärenden riktas till allmänna förvaltningsdomstolar, bör besvärärenden som avses i propositionen delas upp mellan alla förvaltningsdomstolar i enlighet med den gällande huvudregeln. Östra Finlands förvaltningsdomstol konstaterade i sitt utlåtande att förvaltningsdomstolarnas ställning som allmänna regionala domstolar bör stödjas. I utlåtandena betonades att tillämpningen av upphandlingslagen, EU:s koncessionsdirektiv och tillsynsdirektivet har en central betydelse vid konkurrensutsättningen och att marknadsdomstolen har omfattande erfarenhet och kompetens i dessa frågor. Marknadsdomstolen påpekade som en del av sitt utlåtande att i synnerhet koncessioner är mångfacetterade och juridiskt utmanande, vilket talar för att ändringssökandet styrs till marknadsdomstolen.

Med anledning av remissvaren har de föreslagna bestämmelserna om ändringssökande ändrats så att sökande av ändring efter begäran om omprövning av Energimyndighetens beslut om resultatet av konkurrensutsättningen och beslut om utslutning från konkurrensutsättningen styrs till marknadsdomstolen.

6.8 Ändringarna i lagen om Finlands ekonomiska zon

Det kom in endast lite respons gällande ändringarna i lagen om Finlands ekonomiska zon. De föreslagna ändringarna i lagen om Finlands ekonomiska zon ansågs i huvudsak vara bra, men samtidigt påpekades det att laghänvisningarna enligt propositionen gör författningsramen mer komplicerad och att mindre projektutvecklare därför kan fördröja sin projektutveckling. I responsen från projektföretagen betonades kopplingen mellan utvecklingen av väteekonomin och den havsbaserade vindkraften och det ansågs positivt att utkastet till proposition inte utesluter havsbaserad väteproduktion.

6.9 Övriga synpunkter

I sina utlåtanden betonade remissinstanserna hur brådskande all verksamhet är för att trygga samhällets helhetsintresse, dock så att projektens sammantagna konsekvenser beaktas och de skadliga konsekvenserna minimeras. I remissvaren betonades dessutom att havsbaserade vindkraftsprojekt har stor samhälls- och miljömässig betydelse i synnerhet när det gäller att uppnå klimatmålen. I flera remissvar begärdes det att frågor som gäller social acceptans ska beaktas som en del av havsbaserade vindkraftsprojekt.

Flera remissinstanser uttryckte oro över bristen på bestämmelser om avveckling av havsbaserade vindkraftsparkar. I vissa utlåtanden föreslogs det att främjandesäkerheten kunde omvandlas till en avvecklingssäkerhet när vindkraftsparken har tagits i bruk och skyldigheterna i anslutning till utnyttjandetillståndet har fullgjorts. I lagprojektet har det identifierats att det finns ett behov av reglering när det gäller avveckling av havsbaserade vindkraftverk i den ekonomiska zonen. På grund av tidtabellen för lagprojektet har bestämmelser om detta dock inte tagits in i denna proposition.

6.10 Utlåtande av rådet för bedömning av lagstiftningen

Rådet för bedömning av lagstiftningen har lämnat ett utlåtande om utkastet till regeringsproposition den 14 augusti 2024⁵⁸. Rådet för bedömning av lagstiftningen anser att utkastet till regeringens proposition följer anvisningarna om konsekvensbedömning vid lagberedning på ett nöjaktigt sätt. Rådet rekommenderade att utkastet till proposition korrigeras i enlighet med rådets utlåtande innan regeringens proposition lämnas till riksdagen. I utlåtandet konstaterades att bakgrunden till ärendet och de viktigaste förslagen framgår av utkastet till regeringens proposition. Rådet ansåg också att det är positivt att det i utkastet ingår en sammanfattning av konsekvenserna och genomförandet av konsekvensbedömningen. Enligt rådet hade konsekvenserna för säkerheten samt riskerna dock inte bedömts tillräckligt i utkastet till proposition. Därtill ansåg rådet att konsekvenserna för företagen och miljön bör förtydligas. Vidare önskades en bedömning av de gränsöverskridande konsekvenserna ur olika perspektiv. Rådet önskade också förtydligande i fråga om helheten med tillstånd för havsbaserad vindkraft samt i fråga om storleksklassen på de kostnader som orsakas företagen.

Med anledning av rådets utlåtande har konsekvensbedömningen kompletterats på många punkter. Till konsekvensbedömningen fogades ett avsnitt om nationell säkerhet, och konsekvenserna för företagen preciserades. Även bedömningen av miljökonsekvenserna preciserades, och till den del det finns endast lite information eller ingen information om konsekvenserna lyftes detta fram bättre. Till propositionen fogades en beskrivning av de tillstånd som behövs för havsbaserade vindkraftsprojekt. Till följd av rådets rekommendation fogades till propositionen därtill ett avsnitt om hur den internationella rättsjämförelsen har påverkat propositionen. I enlighet med rådets rekommendation förtydligades de punkter som gäller marknadspriset. Vidare preciserades klimatkonsekvenserna samt konsekvenserna för projekt i territorialvattnen och för luftfarten.

⁵⁸ <https://valtioneuvosto.fi/-/miten-merituulivoiman-edistaminen-talousvyohykkeella-vaikuttaa-turvallisuuteen->

7 Specialmotivering

7.1 Lag om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Tillämpningsområde. Enligt förslaget tillämpas lagen på utnyttjande av vindenergi och på forskning som avser utnyttjande av vindenergi i Finlands ekonomiska zon. Det är fråga om en speciallag som ska tillämpas på havsbaserade vindkraftsprojekt i stället för 3 kap. i lagen om Finlands ekonomiska zon, med undantag för installation och användning av kablar och rör som hänför sig till utnyttjande av vindenergi och anknytande forskning utanför området för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, på vilken 3 kap. 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon ska tillämpas. Med andra ord omfattar tillämpningsområdet för det första forskning som görs i den ekonomiska zonen för projekt för havsbaserad vindkraft. För det andra tillämpas lagen enligt förslaget på utnyttjande av vindenergi. Till följd av bestämmelsen förutsätter forskning och byggande i fråga om havsbaserade vindkraftsprojekt inte längre statsrådets samtycke enligt 3 kap. i lagen om Finlands ekonomiska zon, utan rätten att forska i och utnyttja området grundar sig på ett utnyttjandetillstånd som beviljas av statsrådet. Rätt till utnyttjandetillstånd har företag som väljs genom konkurrensutsättning. För annan forskning i och annat utnyttjande av den ekonomiska zonen än sådant som hänför sig till vindenergi tillämpas fortfarande 3 kap. i lagen om Finlands ekonomiska zon. Till utnyttjande av vindenergi enligt den nya lagens tillämpningsområde hör enligt förslaget utöver forskning också vindkraftverk och byggnader i anslutning till dem, såsom elstationer och eventuella väteanläggningar.

För att beakta andra staters rättigheter och de kablar och rör som redan finns i havet ska platserna för nya kablar och rör godkännas i något tillstånd, men utnyttjandetillståndet som föreslås i den nya lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen kan beviljas i ett skede då platserna för havsbaserade vindkraftverk och deras eventuella anslutningspunkt till stamnätet på fastlandet ännu inte är kända, och därför kan inte heller platserna för kablar och rör fastställas i det skedet. Begreppet kabel omfattar också föremål som kallas ledningar, såsom elledningar. Forskning som gäller kablar och rör förutsätter inte något separat tillstånd enligt 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon om den sker på ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, utan forskningen kan ske med stöd av ett utnyttjandetillstånd som avses i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. För forskning utanför området för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen krävs dock samtycke enligt 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon.

Den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen är en speciallag om utnyttjande av vindkraft. Lagen om Finlands ekonomiska zon ska även i fortsättningen vara den allmänna lag som gäller den ekonomiska zonen och som tillämpas parallellt med lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen.

2 kap. Konkurrensutsättningen

2 §. Område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Enligt paragrafen kan statsrådet fatta beslut om att anvisa ett område inom Finlands ekonomiska zon för användning som anknyter till utnyttjande av vindenergi. Ett sådant område kallas enligt förslaget område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Enligt förslaget kan statsrådet fatta beslut om att möjliggöra utnyttjande av områden i den ekonomiska zonen för havsbaserad vindkraft. Statsrådet kan också fatta beslut om att konkurrensutsätta ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Detta beslut kan också innehålla en tidsplan för inledandet av

konkurrensutsättningen. Det föreslås att statsrådet väljer det område det vill konkurrensutsätta och i samma urvalsbeslut kan statsrådet ange en tidsfrist då Energimyndigheten ska inleda konkurrensutsättningen. Statsrådet kan avgöra om det samtidigt beslutar om ett eller flera områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen och likaså om det samtidigt beslutar också om tidsplanen för konkurrensutsättningen av dessa. Det är till exempel möjligt att fatta ett beslut där flera områden anges som områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, men där det till en början fattas beslut om konkurrensutsättning av endast ett område.

Beslutet kan också innehålla villkor som gäller utnyttjandet av området. När villkoren ställs ska det beaktas att villkoren för verksamheten till stor del fastställs senare i det utnyttjandetillstånd som den som vinner konkurrensutsättningen kan ansöka om. Enligt förslaget ska statsrådet dock redan i beslutet om val av område för havsbaserad vindkraft ha möjlighet att fastställa sådana villkor som ska vara kända före deltagandet i konkurrensutsättningen. Om man till exempel vill ställa ett villkor som gäller minimieffekten i användningen av det område som ska utnyttjas, dvs. hur mycket vindkraftskapacitet som installeras per kvadratkilometer som utnyttjas, eller ett villkor enligt vilket en del av den energi som produceras ska importeras till Finland, bör aktörerna inom havsbaserad vindkraft känna till dessa faktorer redan när de planerar att delta i konkurrensutsättningen. Likaså ska det på förhand vara känt om det finns exempelvis ett villkor som syftar till att begränsa den kapacitet som ansluts till elnätet från det område som ska utnyttjas. I valet av ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen ska statsrådet enligt förslaget ta hänsyn till samhällets helhetsintresse. Statsrådet har prövningsrätt vid valet av område, men rätten begränsas av hänsynen till samhällets helhetsintresse. Med samhällets helhetsintresse avses beaktandet av olika intressen. Det innebär hänsyn till den övriga användningen av havet, framför allt trafiken och fisket, samt miljöfaktorer. Syftet med begreppet samhällets helhetsintresse är att styra den havsbaserade vindkraften till områden där den ur samhällets synvinkel medför så stor nytta som möjligt, dock så att den övriga användningen av havet inte orsakar alltför stor olägenhet. Syftet är också att stärka möjligheterna att genomföra projektet.

För vindkraftsprojekt och andra byggprojekt inom den ekonomiska zonen krävs vattenhushållningstillstånd enligt vattenlagen. Enligt 3 kap. 4 § i vattenlagen beviljas tillstånd för ett vattenhushållningsprojekt, om projektet inte nämnvärt kränker allmänna eller enskilda intressen eller om projektet medför sådan nytta för allmänna eller enskilda intressen som är avsevärd i förhållande till de förluster som det medför för sådana intressen. Tillstånd får dock inte beviljas, om vattenhushållningsprojektet äventyrar det allmänna hälsotillståndet eller den allmänna säkerheten, orsakar avsevärda skadliga förändringar i omgivningens naturförhållanden eller i vattennaturen och dess funktion eller i hög grad försämrar bosättnings- eller näringsförhållandena på orten. Vid valet av område är det viktigt att beakta bland annat trafik- och miljöfaktorer redan av den anledningen att dessa faktorer är väsentliga vid bedömningen av möjligheterna att bevilja vattentillstånd för området. Om olägenheterna till exempel för miljön och trafiken blir tillräckligt stora, beviljas vattentillstånd inte nödvändigtvis. De områden för havsbaserad vindkraft som väljs är dock sannolikt stora, och vindkraftverkens exaktare läge fastställs först i vattentillståndet. En trafikled på området hindrar således inte nödvändigtvis att området väljs till område för havsbaserad vindkraft. Vid regionförvaltningsverkets prövning av vattentillstånd bedöms om tillstånd kan beviljas. Likaså beaktas miljöfaktorer i vattentillståndet, där även projektaktörens miljökonsekvensbedömning ska beaktas. Valet av område garanterar alltså inte att hela området kan byggas ur miljösynpunkt, eftersom närmare undersökningar krävs som en del av miljökonsekvensbedömningen först i vattentillståndet.

Med beaktande av samhällets helhetsintresse avses också beaktande av olika intressen i större utsträckning. Till dessa kan höra t.ex. beaktande av havsbaserade vindkraftsprojekt i

territorialvattnet så att ett tillräckligt skyddsavstånd lämnas mellan projekten, havsbaserade vindkraftsprojektets möjligheter att överföra el samt de kostnader som anslutningen av projektet till stamnätet medför för elsystemet. Beaktandet av helhetsintresset inbegriper också att området ekonomiskt sett är så lämpligt som möjligt för havsbaserade vindkraftsprojekt, vilket påverkas till exempel av vindförhållandena, isförhållandena, havsdjupet och havsbottens egenskaper med tanke på byggandet. Beaktandet av den ekonomiska lämpligheten ökar också säkerheten i fråga om att projektet genomförs.

Enligt förslaget fattar statsrådet beslutet på föredragning från arbets- och näringsministeriet. Enligt 34 § i förvaltningslagen (434/2003) ska en part, innan ett ärende avgörs, ges tillfälle att framföra sin åsikt om ärendet och avge sin förklaring med anledning av sådana yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. Part i ett förvaltningsärende är enligt 11 § i förvaltningslagen den vars rätt, fördel eller skyldighet ärendet gäller. Om avgörandet i ett ärende kan ha en betydande inverkan på andras än parternas livsmiljö, arbete eller övriga förhållanden, ska myndigheten enligt 41 § i förvaltningslagen ge dessa personer möjlighet att få uppgifter om utgångspunkterna och målen för behandlingen av ärendet samt att uttala sin åsikt om ärendet. Eftersom man i beslutet om områdesval bör beakta samhällets helhetsintresse och utreda de lämpligaste områdena, kan det vid beredningen av beslutet sannolikt vara nödvändigt att i detta syfte höra också andra aktörer än parter enligt förvaltningslagen och dem som ska ges möjlighet att påverka. Enligt 31 § i förvaltningslagen ska en myndighet se till att ett ärende utreds tillräckligt och på behörigt sätt. Myndigheten ska i detta syfte skaffa den information och den utredning som behövs för att ärendet ska kunna avgöras. För att utreda de ekonomiskt mest lämpade områdena för havsbaserad vindkraft är det möjligt att höra till exempel projektutvecklare som har information om områdenas lämplighet. För att utreda de områden som är mest gynnsamma med tanke på samhällets helhetsintresse kan arbets- och näringsministeriet till exempel begära utlåtanden av olika aktörer som har information om faktorer som hänför sig till områdesvalet och vars verksamhet påverkas av områdesvalet. Utlåtanden ska begäras åtminstone av Försvarmakten, Forststyrelsen som förvaltar territorialvattnen, relevanta ministerier när det gäller användningen av havsområden, såsom jord- och skogsbruksministeriet, relevanta myndigheter i fråga om sjöfart och projektets närmommuner.

Bland de övriga marina verksamheterna är i synnerhet sjöfarten och fisket väsentliga vid valet av områden för havsbaserad vindkraft. När det gäller sjöfarten är målet även framöver att trygga sjöfarten till alla hamnar i Finland året om. När det gäller fisket beaktas betydande fiskeområden i den ekonomiska zonen och målet är att även i fortsättningen trygga tillräckliga verksamhetsförutsättningar för fiskerinäringen. Vid beredningen av beslutsförslaget ska arbets- och näringsministeriet samarbeta med andra ministerier för att identifiera sådana områden för havsbaserad vindkraft som är möjliga med tanke på samordningen av de marina funktionerna. För att utreda vilka områden som lämpar sig för konkurrensutsättning kan man också studera havsplanen. I havsplanen har man granskat behoven för olika former av användning av havet och strävat efter att samordna dem. Användningsområden som granskas i havsplanen är i synnerhet sektorerna för energi, sjötransport, fiske och vattenbruk, turism, rekreation samt bevarande, skydd och förbättring av miljön och naturen. Havsplanen är inte bindande, vilket innebär att planens avgränsningar av de områden som är avsedda för energiproduktion inte måste iaktas i beslutsfattandet, men havsplanen kan användas för att utreda lämpliga områden. Basuppgifterna om den ekonomiska zonen som används vid planeringen av havsområdena är bristfälliga, och därför ger avgränsningarna av energiproduktionsområdena inte tillräcklig information om områdenas lämplighet för utbyggnad av havsbaserad vindkraft.

För statsrådets beslut om val av område ska det göras en bedömning av planernas och programmens miljökonsekvenser (s.k. SMB), som beskrivs närmare i avsnitt 2.4. Den

miljörapport som ingår i SMB ska i enlighet med 8 § 1 mom. i SMB-lagen utarbetas som ett led i den övriga beredningen av beslutet innan det fattas.

3 §. Rätt att utnyttja vindenergi. Enligt paragrafen förutsätter rätten att utnyttja vindenergi i den ekonomiska zonen och bedriva forskning som avser utnyttjande av vindenergi tillstånd av statsrådet. Detta tillstånd kallas utnyttjandetillstånd. Bestämmelser om utnyttjandetillståndet och ansökan om tillstånd finns i 3 kap. i den föreslagna lagen. Enligt förslaget avgörs rätten att ansöka om utnyttjandetillstånd genom konkurrensutsättning. Statsrådet fattar således först ett beslut om områdesval enligt 2 §, sedan konkurrensutsätts området och vinnaren får rätt att ansöka om utnyttjandetillstånd för området i fråga.

4 §. Ordnande av konkurrensutsättning. Enligt 1 mom. ordnas konkurrensutsättningen av ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen av Energimyndigheten. Konkurrensutsättningen ska ordnas på ett opartiskt och icke diskriminerande sätt och Energimyndigheten ska informera om tidsfristerna och andra omständigheter som är av väsentlig betydelse med tanke på konkurrensutsättningen och lämnandet av anbud. I momentet ingår för det första Energimyndighetens skyldighet att ordna konkurrensutsättning. Skyldigheten följer efter statsrådets beslut om konkurrensutsättning av ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Konkurrensutsättningen ska vara opartisk och icke diskriminerande för att villkoren i EU:s regler om statligt stöd ska uppfyllas och den utnyttjanderätt som beviljas till följd av konkurrensutsättningen inte ska kunna betraktas som statligt stöd. På detta sätt uppfylls även kraven i koncessionsdirektivet, särskilt kravet i artikel 37.4 första meningen samt principen om likabehandling, icke-diskriminering och öppenhet i artikel 3. Energimyndigheten har prövningsrätt i fråga om det exakta sätt på vilket den informerar om omständigheter som hänför sig till konkurrensutsättningen, men Energimyndigheten ska beakta villkoren i reglerna om statligt stöd och säkerställa en skälig tid för beredning av anbud. Enligt förslaget ska man i synnerhet beakta de hänvisningsbestämmelser till 28, 68, 69 och 120 § i upphandlingslagen som föreslås i 26 § och som hänför sig till beräkning av det uppskattade värdet, anbudsförfrågan och annonsering om konkurrensutsättning, och som behandlas närmare i detaljmotiveringen till den föreslagna 26 §.

Enligt 2 mom. kan Energimyndigheten genom sitt beslut ordna konkurrensutsättning av samma område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen en gång till, om det företag eller den sammanslutning som vunnit konkurrensutsättningen inte ansöker om utnyttjandetillstånd senast fyra månader efter att beslutet om resultatet av konkurrensutsättningen har vunnit laga kraft. Om vinnaren av någon anledning inte vill utnyttja sina rättigheter och börja föra projektet vidare, kan området således konkurrensutsättas en gång till utan att statsrådet fattar ett separat beslut. Energimyndigheten har dock prövningsrätt i fråga om ordnandet. Enligt förslaget ska Energimyndigheten pröva om det finns grunder för att ordna en konkurrensutsättning. Som grund för avgörandet ska marknadsläget och andra omständigheter som är väsentliga med tanke på konkurrensutsättningen bedömas. Energimyndigheten kan låta bli att konkurrensutsätta området på nytt till exempel om det i fråga om det område som konkurrensutsätts efter statsrådets beslut om val av område har framkommit sådana väsentliga faktorer som hindrar eller väsentligt försvårar genomförandet av ett havsbaserat vindkraftsprojekt på området. Utgångspunkten är dock att Energimyndigheten ska ordna konkurrensutsättningen på nytt om den bedömer att marknadsläget är gynnsamt för konkurrensutsättning. Syftet med momentet är att förhindra en situation där områdena konkurrensutsätts i onödan. Samtidigt är avsikten att förhindra att processen alltid måste inledas från början med ett beslut av statsrådet om vinnaren av någon anledning inte ansöker om utnyttjandetillstånd, Energimyndigheten kan genom ett sådant beslut ordna konkurrensutsättningen en gång till. Enligt förslaget kan samma område därefter konkurrensutsättas endast genom beslut av statsrådet.

Enligt det föreslagna 3 mom. får närmare bestämmelser om ordnandet av konkurrensutsättning utfärdas genom förordning av statsrådet.

5 §. Förfarande för konkurrensutsättning. Enligt 1 mom. utser Energimyndigheten vid konkurrensutsättningen det anbud som har det bästa förhållandet mellan pris och kvalitet till vinnare av konkurrensutsättningen genom att anbudsgivarna får poäng både för den utnyttjandeavgift som de erbjudit och för kvalitativa faktorer. Enligt förslaget grundar sig valet av vinnare i konkurrensutsättningen således både på den utnyttjandeavgift som erbjudits för utnyttjanderätten och på kvalitativa faktorer. Med kvalitativa faktorer avses kvalitativa omständigheter som anbudsgivaren lägger fram som en del av sitt anbud vid sidan av det erbjudna priset och som Energimyndigheten poängsätter. Bestämmelser om poängsättningen av kvalitativa faktorer och den erbjudna utnyttjandeavgiften, dvs. om urvalskriterier, utfärdas enligt förslaget genom förordning av statsrådet.

De kvalitativa faktorerna, som föreskrivs om genom förordning av statsrådet, kan gälla anbudsgivarens ekonomiska situation, erfarenhet, kompetens och övriga förmåga att främja projektet, projektets miljökonsekvenser, främjandet av acceptansen för projektet, främjandet av flexibiliteten i energisystemet, säkerheten samt omständigheter som krävs enligt Europeiska unionens lagstiftning. Kriterierna som berör den ekonomiska situationen kan gälla t.ex. anbudsgivarens omsättning och kreditvärdering. Syftet med bedömningen av faktorer som gäller den ekonomiska situationen är att på en tillräcklig nivå säkerställa anbudsgivarens möjligheter att finansiera ett havsbaserat vindkraftsprojekt av stor skala. Kriterierna som berör erfarenhet, kompetens och annan förmåga att främja projektet kan gälla t.ex. anbudsgivarens erfarenhet av vindkraftsbranschen. Syftet med ovanstående kriterier är att säkerställa att aktören som väljs har trovärdiga förutsättningar att främja projektet. Det är också viktigt att bedöma erfarenheten och kompetensen för att man ska kunna försäkra sig om anbudsgivarens förmåga att bedöma faktorer som är väsentliga med tanke på främjandet av projektet och projektets lönsamhet när anbudet utarbetas. Kriterierna som berör projektets miljökonsekvenser kan gälla förbindelsen till exempel till sådana åtgärder för att förbättra miljöns tillstånd i projektet som lagstiftningen eller tillståndspraxisen inte förutsätter. Syftet med kvalitetskriterierna som gäller miljön är således inte att främja åtgärder som sannolikt ställs som villkor för projektet i andra tillstånd, såsom vattentillståndet. Däremot kan miljökriterierna gälla till exempel möjligheterna att återvinna vindkraftverkens blad eller ökad av den biologiska mångfalden.

Kriteriet som gäller främjandet av acceptansen för projektet kan handla exempelvis om åtgärder som syftar till att minska projektets eventuella negativa konsekvenser för lokalinvanare eller näringar till havs eller på land på sådana sätt som inte förutsätts i lagstiftningen eller tillståndspraxisen. Kriteriet som gäller främjandet av flexibiliteten i energisystemet kan handla exempelvis om utbyggnad av kapacitet för lagring av el eller produktion av väte eller om en stor del av den el som projektet producerar som ansluts till elnätet. Det är tekniskt möjligt att koppla havsbaserade vindkraftsparker direkt till förbrukningspunkter, såsom olika industrianläggningar. Säkerhetskriterierna kan gälla till exempel förbindelse till standarder som gäller arbete till sjöss och som är striktare än Finlands lagstiftning. Med omständigheter som krävs i EU-lagstiftningen avses kvalitativa kriterier vars tillämpning förutsätts i EU-lagstiftningen. Med detta avses framför allt de krav på kvalitativa kriterier för anbudsförfaranden som ingår i EU:s förordning om netto noll-industrin (NZIA).

Om det samtidigt ordnas konkurrensutsättning av fler än ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, kan en anbudsgivare enligt förslaget endast vinna en konkurrensutsättning. Det föreslås att statsrådet samtidigt kan fatta beslut om flera områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen och konkurrensutsättning av dem. Tekniskt sett gäller en konkurrensutsättning endast ett område, men Energimyndigheten kan i enlighet med

statsrådets beslut ordna konkurrensutsättning av fler än ett område på en gång. I en sådan situation kan en aktör vinna endast en konkurrensutsättning. På detta sätt säkerställs det att vinnaren har faktiska förutsättningar att genomföra projektet och vidare minskas statens beroende av en enda projektutvecklare. Om det ordnas till exempel två konkurrensutsättningar samtidigt och samma deltagare är den bästa i båda i fråga om förhållandet mellan pris och kvalitet, ska det fattas ett beslut enligt vilket deltagaren vinner endast det ena området. I den andra konkurrensutsättningen fattas ett beslut där den anbudsgivare som kommit näst i fråga om förhållandet mellan pris och kvalitet vinner konkurrensutsättningen. Vilket område som deltagaren med det bästa förhållandet mellan pris och kvalitet vinner beror på anbudsgivarens prioritetsordning för områdena, om vilket det föreskrivs i det föreslagna 6 § 2 mom.

I 2 mom. finns enligt förslaget bemyndiganden att utfärda förordningar gällande konkurrensutsättningsförfarandet och dessa beskrivs närmare i avsnitt 8. I 3 mom. föreslås att Energimyndigheten ska meddela ett skriftligt beslut om resultatet av konkurrensutsättning.

6 §. Anbud. Enligt det föreslagna 1 mom. ska anbudet för deltagande i konkurrensutsättningen lämnas in elektroniskt till Energimyndigheten senast den dag och på det sätt som Energimyndigheten meddelar. I fråga om tidsfristerna för anbud ska Energimyndigheten beakta 121 § i upphandlingslagen, som ska tillämpas med stöd av hänvisningsbestämmelsen i den föreslagna 26 §. Enligt 121 § i upphandlingslagen är huvudregeln för tidsfristen för lämnande av anbud minst 30 dagar. När Energimyndigheten beslutar om tidsfristerna ska den dock beakta konkurrensutsättningens karaktär och tidsfristens tillräcklighet. Energimyndigheten ska informera om sista inlämningstidpunkten för anbudet och om hur anbudet ska lämnas in. Det föreslås att anbudet ska lämnas in elektroniskt. Den som inte lämnar in anbudet senast den utsatta dag som Energimyndigheten meddelar har enligt förslaget inte rätt att delta i konkurrensutsättningen.

Kravet på elektronisk kommunikation är ändamålsenligt och effektivt både för anbudsgivaren och för Energimyndigheten. Grundlagsutskottet har i anslutning till jämlikhetsbestämmelsen i grundlagen (6 §) ansett att det finns godtagbara grunder för att förutsätta elektronisk kommunikation i situationer där skyldigheten inte direkt gäller enskilda personer utan i främsta rummet juridiska personer (GrUU 32/2018 rd). Med tanke på jämlikheten anses den föreslagna skyldigheten att utträta ärenden elektroniskt inte försätta personer som utträtt ärenden hos myndigheten i en ojämlig ställning, eftersom deltagargruppen är mycket begränsad (se 7 § 1 mom.) och utvecklare av havsbaserade vindkraftsprojekt kan antas ha förutsättningar att använda elektroniska ärendehanteringssystem.

Enligt förslaget ska anbudet bestå av en erbjuden utnyttjandeavgift, uppgifter som behövs för bedömningen av de kvalitativa faktorerna samt andra uppgifter om deltagaren och deltagarens verksamhet som behövs vid bedömningen av anbud. Anbudet motsvarar begreppsmässigt på många sätt en ansökan, eftersom det ska innehålla alla de uppgifter som behövs för behandlingen av ärendet. I 3 mom. föreslås att närmare bestämmelser om anbud och innehållet i dem får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 mom. får anbudsgivaren inte efter den utsatta dagen på eget initiativ ändra sitt anbud eller återkalla anbudet. Eftersom Energimyndigheten gör en inbördes jämförelse av anbuden på basis av de uppgifter som anges i dem ska det inte vara möjligt för anbudsgivarna att längre ändra sina anbud efter den utsatta dagen. Även ur anbudsgivarnas perspektiv är det rättvist att alla har samma tidsfrist för att lämna de uppgifter som behövs.

Om man genom förordning av statsrådet väljer en konkurrensutsättningsmodell med fler än en anbudsomgång ska anbudsgivarna dock ha möjlighet att göra ett nytt anbud. På grund av detta

föreslås det i paragrafen att anbudet inte kan ändras på eget initiativ. Till exempel i en konkurrensutsättning med två omgångar ger Energimyndigheten anbudsgivarna möjlighet att under en viss tid höja sina anbud i fråga om den föreslagna utnyttjandeavgiften. Energimyndigheten kan också be anbudsgivarna lämna en utredning om anbudet, om de uppgifter som lämnats är oklara. Begäran om utredning kan dock inte gälla centrala element som påverkar poängsättningen av anbudet, och om till exempel en erbjuden utnyttjandeavgift saknas helt och hållet i anbudet ska det anses att ett anbud inte har lämnats. Den erbjudna utnyttjandeavgiften kan också vara noll euro.

Syftet med förbudet mot återkallande av anbud är bl.a. att säkerställa att den som deltar i konkurrensutsättningen förbinder sig till det givna anbudet samt att minska risken för att det lämnas anbud som vilseleder andra deltagare, i synnerhet i situationer där konkurrensutsättningen har fler än en anbudsomgång. Dessutom kan konkurrensutsättningens tid förlängas och den administrativa bördan öka om det skulle vara möjligt att återkalla anbudet, eftersom Energimyndigheten i detta fall måste ompröva bedömningen. Enligt förslaget behöver Energimyndigheten inte bedöma alla anbud med samma noggrannhet, utan till exempel de obligatoriska grunder för uteslutning som det föreskrivs om i den föreslagna 11 § kan granskas endast i fråga om de anbud som är ledande i jämförelsen.

Om det samtidigt ordnas konkurrensutsättning av flera områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen och en anbudsgivare deltar i konkurrensutsättningen av flera områden, ska prioritetsordningen för områdena anges i anbudet. Med hjälp av detta avgör Energimyndigheten slutresultaten av konkurrensutsättningarna i en situation där det samtidigt har ordnats fler än en konkurrensutsättning. Om det samtidigt ordnas konkurrensutsättning av flera områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, kan samma anbudsgivare enligt det föreslagna 5 § 1 mom. endast vinna en av konkurrensutsättningarna.

7 §. Deltagande i konkurrensutsättning. Enligt 1 mom. har företag och sammanslutningar samt grupper av sådana rätt att delta i en konkurrensutsättning. Gruppernas rätt att delta grundar sig på artikel 26.2 led 1 i koncessionsdirektivet. Enligt förslaget ska deltagarna ha tillräckligt med kompetens och erfarenhet, vara tillräckligt tillförlitliga samt ha tillräcklig ekonomisk beredskap för att främja ett havsbaserat vindkraftsprojekt. Enligt det föreslagna 4 mom. får närmare bestämmelser om deltagarens kvalifikationer utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förutsättningarna för deltagande och kvalitetskriteriet som behandlas i motiveringen till 5 § uppfylls kraven i artiklarna 37.1 och 38.1 i koncessionsdirektivet.

Enligt förslaget får av företagen i en koncern som avses i 1 kap. 6 § i bokföringslagen (1336/1997) endast ett företag delta antingen på egen hand eller som en del av en grupp. I 1 kap. 6 § 1 mom. i bokföringslagen föreskrivs att om en bokföringsskyldig har bestämmande inflytande i målföretaget enligt 5 §, är den förstnämnda moderföretag och det sistnämnda dotterföretag. Moderföretaget och dess dotterföretag bildar en koncern. Moderföretaget och dess dotterföretag kallas i bokföringslagen koncernföretag. Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas också om en bokföringsskyldig tillsammans med ett eller flera dotterföretag eller ett dotterföretag till den bokföringsskyldige ensamt eller tillsammans med andra dotterföretag har bestämmande inflytande i målföretaget. Genom att begränsa rätten att delta till endast ett koncernföretag strävar man efter att säkerställa genuin konkurrens. Om exempelvis alla deltagare var från samma koncern skulle det inte råda någon genuin konkurrenssituation. Enligt förslaget gäller koncernbegränsningen också koncernföretag till en sammanslutning eller ett företag som hör till en grupp. Således kan t.ex. både en grupp och ett självständigt företag delta i samma konkurrensutsättning, om ett koncernföretag till ett företag som hör till gruppen hör till samma koncern som det självständiga företagens koncernföretag.

Enligt 2 *mom.* saknas dock rätt att delta i en konkurrensutsättning på egen hand eller som en del av en grupp om en sammanslutning, ett företag eller dess koncernföretag ensamma eller tillsammans har minst tre utnyttjandetillstånd för sådana områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen där en vindkraftspark inte har tagits i planerad drift. Syftet med bestämmelsen är att ur statens synvinkel sprida den risk som är förknippad med projektutvecklaren. Risker skulle vara stora ur statens synvinkel om slutförandet av många havsbaserade vindkraftsprojekt i den ekonomiska zonen var beroende av en enda aktörs förmåga att genomföra projekten. Med att en vindkraftspark inte är i planerad drift avses att området ännu är i projektutvecklings- eller byggnadsskedet och att de havsbaserade vindkraftverk som beviljats tillstånd i området och de anläggningar som behövs för överföring eller användning av den energi dessa producerar ännu inte har färdigställts och tagits i bruk. Med planerad drift avses att de vindkraftverk som aktören har planerat för området och för vilka aktören har fått tillstånd till största delen är i drift. Om det för området har beviljats behövliga tillstånd till exempel för 80 vindkraftverk och aktören av någon anledning inte bygger och tar i bruk fler än 70 kraftverk, ska det ändå anses att vindkraftsparken är i planerad drift.

Begränsningen på tre områden för havsbaserad vindkraft gäller enligt förslaget också deltagarnas koncernföretag, eller i fråga om gruppdeltagare koncernföretag för sammanslutningarna eller företagen som hör till gruppen, dvs. moderföretaget och moderföretagets dotterföretag. Till exempel i en situation där ett företag som vill delta har ensamrätt till ett område för havsbaserad vindkraft och ett dotterföretag som hör till samma koncern som företaget har ensamrätt till två områden för havsbaserad vindkraft, kan företaget inte delta i konkurrensutsättningen – varken självständigt eller som en del av en grupp.

Rätt att delta i en konkurrensutsättning på egen hand eller som en del av en grupp har inte heller sammanslutningar, företag eller deras koncernföretag som tidigare har vunnit en konkurrensutsättning som till största delen gäller det område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen som nu konkurrensutsätts, men inte har en vindkraftspark i planerad drift i området. Om en aktör redan har avstått från ett projekt som gäller samma område, ska aktören inte kunna delta i konkurrensutsättningen på nytt. Avsikten är att säkerställa att områdena för havsbaserad vindkraft tilldelas projektutvecklare som har förutsättningar och vilja att främja projektet. En förutsättning för hinder för deltagande är att det till största delen är fråga om samma område. Om det område som konkurrensutsätts har ändrats endast i någon mån från det tidigare, blir det således fråga om ett hinder för deltagande. Med största delen avses ett område som till arealen är större än hälften.

Enligt 3 *mom.* får de som deltar i konkurrensutsättningen inte bedriva förbjudet samarbete när det gäller konkurrensutsättningen. Bestämmelsen hindrar inte deltagande som grupp, eftersom gruppen betraktas som en enda deltagare och endast samarbete mellan deltagarna är förbjudet. Som förbjudet samarbete betraktas att ingå avtal om anbudens innehåll, utbyte av information om anbudens innehåll under konkurrensutsättningen eller före den samt annan sådan verksamhet mellan deltagarna som syftar till att påverka konkurrensutsättningens förlopp och slutresultat. Avsikten är att förhindra sådana konkurrensbegränsningar som kan ha skadliga verkningar med tanke på ett lyckat slutresultat i konkurrensutsättningen. Syftet med bestämmelsen är att förhindra manipulation av resultatet av konkurrensutsättningen. Det förbjudna samarbetet som avses i paragrafen är förbjudet också direkt med stöd av 5 § i konkurrenslagen (948/2011). Enligt 5 § 1 *mom.* i konkurrenslagen är avtal mellan näringsidkare, beslut av sammanslutningar av näringsidkare samt samordnade förfaranden av näringsidkare förbjudna om de har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrider konkurrensen på ett betydande sätt eller om det av dem följer att konkurrensen på ett betydligt sätt hindras, begränsas eller snedvrider. En separat bestämmelse om förbjudet samarbete behövs dock i den föreslagna lagen, eftersom Energimyndigheten med stöd av det föreslagna 11 § 3 *mom.* kan utesluta en aktör som

har bedrivit förbjudet samarbete ur konkurrensutsättningen, om det förbjudna samarbetet kommer fram under konkurrensutsättningen.

Med stöd av 4 mom. får närmare bestämmelser förutom om de kvalifikationer som förutsätts av deltagarna även om förutsättningarna för deltagande i konkurrensutsättning utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §. Deltagaravgift. Enligt 1 mom. är den som deltar i konkurrensutsättningen senast den dag då anbudet senast ska lämnas in skyldig att betala en deltagaravgift till Energimyndigheten för att täcka de totala kostnaderna för konkurrensutsättningen. Enligt förslaget återbetalas inte deltagaravgiften. För Energimyndigheten medför ordnandet av konkurrensutsättningen administrativa kostnader som ska täckas. Sådana kostnader är i första hand personalkostnader som direkt hänför sig till konkurrensutsättningen. De totala kostnaderna för ordnandet av en konkurrensutsättning täcks huvudsakligen med en deltagaravgift. Det föreslås att deltagaravgiften för deltagande i en konkurrensutsättning är anbudsspecifik. Deltagaravgiften beräknas uppgå till cirka 20 000 euro. Deltagaravgiften täcker jämförelsen av anbudet samt granskningen av att de anbud som ska godkännas uppfyller förutsättningarna enligt lagen. Därtill ska deltagaravgiften täcka beredning och översättning av anvisningar och blanketter som hänför sig till konkurrensutsättningen samt rådgivning och kommunikation i fråga om konkurrensutsättningen. Avgiften är direkt utsökbar. Bestämmelser om indrivning av avgiften finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). Deltagaravgiften återbetalas inte, även om deltagaren inte vinner konkurrensutsättningen eller utesluts ur konkurrensutsättningen.

Deltagaravgiften är förenlig med principerna om jämlikhet och icke-diskriminering i artikel 3 i koncessionsdirektivet. Syftet med konkurrensutsättningen är att välja en aktör som kan genomföra ett havsbaserat vindkraftsprojekt. Slutförande av ett havsbaserat vindkraftsprojekt förutsätter en soliditet och förmåga som avviker från det normala. På grund av projektens storleksklass och karaktär har små företag inte faktiska möjligheter att genomföra dem. Deltagaravgiften kan således inte anses vara diskriminerande. Syftet med deltagaravgiften är att täcka kostnaderna för ordnandet av konkurrensutsättningen och ett alternativ till den skulle vara en beslutsavgift. Det föreslagna förfarandet har drag av både tillståndsprocess och koncessionsförfarande, och syftet med deltagaravgiften hänför sig till förfarandets karaktär av tillståndsprocess.

Enligt 2 mom. utfärdas bestämmelser om deltagaravgiftens storlek genom förordning av arbets- och näringsministeriet. Det är fråga om en informativ bestämmelse, och förordningen utfärdas med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

9 §. Deltagandesäkerhet. Enligt 1 mom. ska den som deltar i en konkurrensutsättning senast den utsatta dag då anbudet ska lämnas in lämna en deltagandesäkerhet till förmån för Energimyndigheten. Om en deltagare inte har ställt en säkerhet senast vid den tidpunkt som Energimyndigheten meddelat ska Energimyndigheten enligt förslaget lämna anbudet obeaktat. Ställande av säkerhet är således en absolut förutsättning för deltagande i konkurrensutsättningen. Syftet med säkerheten är att säkerställa att deltagarna i konkurrensutsättningen har förutsättningar och intresse att främja projektet och få ett utnyttjandetillstånd. Genom att kräva en deltagandesäkerhet strävar man särskilt efter att säkerställa att anbudsgivaren förbinder sig att främja ifrågavarande område för havsbaserad vindkraft, medan man genom de förutsättningar för deltagande som ingår i den föreslagna 7 § strävar efter att på ett mer allmänt plan försäkra sig om anbudsgivarens förmåga att främja projektet. Skyldigheten att ställa en deltagandesäkerhet säkerställer att anbudsgivaren redan när

anbudet lämnas in har analyserat sina möjligheter att främja projektet, eftersom lämnande av ett anbud är förenat med en betydande ekonomisk risk genom deltagandesäkerheten.

Deltagaren behöver dock inte ställa fler än en deltagandesäkerhet om deltagaren deltar i flera konkurrensutsättningar som ordnas samtidigt. Enligt det föreslagna 5 § 1 mom. kan samma anbudsgivare vinna endast en av konkurrensutsättningarna om det samtidigt ordnas konkurrensutsättning av flera områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. När Energimyndigheten konkurrensutsätter flera områden samtidigt vore det därför inte skäligt att deltagaren måste ställa en separat säkerhet för varje konkurrensutsättning, eftersom deltagaren ändå kan vinna endast ett område. Enligt förslaget ska säkerhetens belopp vara tillräckligt stort för att garantera att deltagaren förbinder sig till att främja projektet. Enligt det föreslagna 3 mom. får närmare bestämmelser om säkerhetens belopp utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 mom. godkänns som säkerhet *proprieborgen*, en pantsatt insättning eller en säkerhet som Energimyndigheten på begäran får ta i anspråk. Med *proprieborgen* avses sådan *proprieborgen* som avses i 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om borgen och tredjemanspant (361/1999). Med *proprieborgen* avses en borgen enligt vilken borgensmannen svarar för huvudförpliktelsen så som en personligt ansvarig gäldenär. Borgenären kan kräva betalning direkt av borgensmannen utan att först vända sig till gäldenären. Borgenären behöver inte lägga fram för borgensmannen en utredning om gäldenärens insolvens eller betalningsovilja. *Proprieborgen* behövs för att underlätta realisering av säkerheten, eftersom borgen annars kan vara en sekundär borgen där borgensmannen svarar för huvudförpliktelsen endast om betalning inte fås av gäldenären. Då kan betalning krävas av borgensmannen först efter det att gäldenären vid utsökning har konstaterats vara medlös eller när gäldenärens insolvens har visats på något annat sätt. Med pantsatt insättning avses ett arrangemang där verksamhetsutövaren på ett konto deponerar pengar som genom ett pantsättningsavtal eller en pantsättningsförbindelse pantsätts hos myndigheten som säkerhet för förpliktelserna i fråga. Som säkerhet som Energimyndigheten får ta i anspråk på begäran räknas s.k. ”on first demand”-garantier, för vilka det inte finns något etablerat namn på svenska. Det är skäl att särskilt nämna den typen av garanti i lagen, eftersom den inte betraktas som en borgen som omfattas av borgenslagen. Skillnaden mellan en on first demand-garanti och borgen är garantins självständighet i förhållande till huvudförpliktelsen. En borgen har ingen självständig betydelse om inte skulden har förfallit, men betalning av en on first demand-garanti kan krävas när som helst.

Enligt förslaget ska den som ställer säkerheten vara ett sådant kreditinstitut, en sådan försäkringsanstalt eller ett sådant annat yrkesmässigt finansiellt institut som har hemort i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Säkerheten kan inte ställas av ett företag som hör till samma koncern som verksamhetsutövaren, till exempel av koncernens moderbolag.

Det föreslås att säkerheten ska gälla 12 månader från den utsatta dagen för lämnande av anbud. Enligt förslaget ska säkerheten för vinnaren av konkurrensutsättningen dock gälla tills det att en säkerhet för främjande av projektet har ställts. Bestämmelser om säkerhet för främjande av projektet föreslås i 18 §. Den som vinner konkurrensutsättningen ska således försäkra sig om att säkerheten fortsätter att gälla så att säkerheten gäller hela tiden tills en säkerhet för främjande har ställts. Om säkerhetens giltighet förlängs på detta sätt, ska förnyandet ske i god tid innan säkerhetens giltighetstid löper ut. På detta sätt säkerställs det att tillsynsmyndigheten Energimyndigheten har tillräckligt med tid för att ingripa i att säkerheten inte förnyas i tid och försäkra sig om att säkerheten inte löper ut. Enligt det föreslagna 3 mom. får närmare bestämmelser om tidsfristen för förnyande av säkerheten utfärdas genom förordning av statsrådet.

10 §. Frigörande och realisering av deltagandesäkerheten. Enligt 1 mom. 1 punkten ska Energimyndigheten frigöra deltagandesäkerheterna för andra deltagare än den som lämnat det vinnande anbudet inom tre månader från det att Energimyndigheten har fattat beslut om resultatet av konkurrensutsättningen. Detta inbegriper också frigörande av säkerheterna för deltagare som har uteslutits ur konkurrensutsättningen med stöd av 11 §. En tidsfrist på tre månader för frigörande av säkerheten behövs, eftersom det kan begäras omprövning av beslutet om konkurrensutsättningens resultat. Det är ändamålsenligt att eventuella begäranden om omprövning hinner behandlas innan säkerheterna frigörs för att säkerheterna inte ska vara frigjorda om Energimyndigheten skulle ändra beslutet om konkurrensutsättningens resultat med anledning av en begäran om omprövning. Enligt 2 punkten i momentet ska deltagarsäkerheten för den deltagare som lämnat det vinnande anbudet dock frigöras först när den säkerhet för främjande av projektet som avses i 18 § har ställts. Således har vinnaren alltid någon säkerhet ställd för att säkerställa främjandet av projektet. Syftet med deltagarsäkerheten är att säkerställa förutom att anbudsgivarna förbinder sig till konkurrensutsättningen också att de genuint är intresserade av att genomföra ett projekt med havsbaserad vindkraft. Om vinnarens säkerhet frigjordes genast efter konkurrensutsättningen, skulle företaget eller sammanslutningen kunna delta i konkurrensutsättningen, erbjuda en hög utnyttjandeavgift och låta bli att söka utnyttjandetillstånd utan några betydande ekonomiska konsekvenser. Till exempel genom ett anbud med högt pris skulle vinstmöjligheterna vara stora, och vinnaren kunde låta bli att ansöka om utnyttjandetillstånd. På detta sätt skulle det vara möjligt att fördröja inledandet av främjandet av området för havsbaserad vindkraft. Därför föreslås det att den vinnande anbudsgivarens säkerhet frigörs först när anbudsgivaren har fått utnyttjandetillståndet och ställt en säkerhet för främjande av projektet.

Vinnaren förlorar deltagandesäkerheten om den inte får ett utnyttjandetillstånd och således inte kan ställa en säkerhet för främjande av projektet. Detta är dock inte oskäligt med tanke på vinnaren, eftersom statsrådet ska bevilja vinnaren ett utnyttjandetillstånd förutsatt att vinnaren inte vid konkurrensutsättningen har lämnat felaktiga uppgifter samt förutsatt att vinnaren har ansökt om utnyttjandetillstånd i tid, har lämnat de uppgifter som behövs för detta och fortfarande är kapabel att följa sitt anbud. Därtill får den nationella säkerheten inte äventyras. Den nationella säkerheten behandlas närmare i motiveringen till den föreslagna 15 § 1 mom. 3 punkten. I praktiken har ett företag redan när det deltar i konkurrensutsättningen en viss möjlighet att bedöma om dess ägare är sådana att det kan vara motiverat att inte bevilja tillstånd med hänvisning till den nationella säkerheten. Avsikten med risken att mista säkerheten är därtill att säkerställa att det inte finns incitament att delta i konkurrensutsättningen för en aktör som vet att den sannolikt inte kommer att få utnyttjandetillstånd med hänvisning till den nationella säkerheten. I detta fall kunde konkurrensutsättningen ordnas i onödan och utnyttjandet av området för havsbaserad vindkraft fördröjas.

Om Energimyndigheten ordnar flera konkurrensutsättningar på en gång och efter konkurrensutsättningarna frigör säkerheterna för de anbudsgivare som förlorat, ska Energimyndigheten beakta att deltagandesäkerheten för en anbudsgivare som förlorat inte ska frisläppas om anbudsgivaren har vunnit en annan konkurrensutsättning. Med stöd av den föreslagna 9 § behöver endast en deltagandesäkerhet ställas vid deltagande i flera konkurrensutsättningar på en gång. Vinnarens säkerhet ska dock gälla tills en säkerhet för främjande av projektet har ställts.

Med stöd av 1 mom. 3 punkten ska Energimyndigheten frigöra alla deltagares deltagandesäkerheter när Energimyndigheten fattat beslut om att avbryta konkurrensutsättningen. Bestämmelser om avbrytande föreslås i 13 §.

I 2 mom. föreskrivs enligt förslaget att Energimyndigheten har rätt att inleda realiseringen av den säkerhet som vinnaren av konkurrensutsättningen ställt, om vinnaren har försummat att se till att deltagandesäkerheten är giltig, inte har ställt en säkerhet för främjande av projektet inom den föreskrivna tiden eller om statsrådet har fattat ett nekande beslut om utnyttjandetillstånd. Avsikten är att det hela tiden ska finnas en giltig säkerhet för att säkerställa att aktören förbinder sig och att aktören inte kan delta i konkurrensutsättningen utan faktiska avsikter att främja projektet. För att säkerställa att en säkerhet för främjande av projektet ställs kan deltagandesäkerheten enligt förslaget realiserars om ingen främjandesäkerhet ställs. Eftersom försummelse att se till att deltagandesäkerheten är giltig leder till att säkerheten inte kan realiserars, ska säkerheten kunna realiserars redan precis innan den går ut.

11 §. Grunder för uteslutning. Enligt 1 mom. tillämpas på Energimyndigheten när den ordnar konkurrensutsättning 80, 81, 88 och 171 § i upphandlingslagen, vilka hänför sig till obligatoriska och av prövning beroende grunder för uteslutning. Enligt förslaget ska Energimyndigheten således iaktta skyldigheterna för upphandlande enheter enligt paragraferna i fråga i upphandlingslagen. Genom hänvisningarna uppfylls kraven på uteslutning i artikel 38 i koncessionsdirektivet, förutom hänvisningen till 88 § som är ett nationellt krav.

Enligt 80 § i upphandlingslagen ska den upphandlande enheten genom sitt beslut utesluta en anbudssökande, anbudsgivare eller underleverantör ur anbudsförfarandet, om den upphandlande enheten fått kännedom om att anbudssökanden, anbudsgivaren eller underleverantören, en ledamot i dess förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan eller en person som är behörig att företräda, fatta beslut om eller kontrollera anbudssökanden, anbudsgivaren eller underleverantören genom en lagakraftvunnen dom som framgår av straffregistret dömts till straff för något av de brott som räknas upp i paragrafen. Den upphandlande enheten ska ur anbudsförfarandet utesluta också en anbudssökande eller anbudsgivare som genom ett lagakraftvunnet beslut eller en lagakraftvunnen dom har befunnits ha försummat sin skyldighet att betala skatter eller socialförsäkringsavgifter i Finland eller i etableringslandet. Ovannämnda bestämmelse tillämpas dock inte om anbudssökanden eller anbudsgivaren har betalat skatterna eller socialförsäkringsavgifterna eller ingått en bindande överenskommelse i syfte att betala dem.

Energimyndigheten är skyldig att utesluta en anbudsgivare i vilket skede av konkurrensutsättningen som helst, om det framgår att anbudsgivaren belastas av någon obligatorisk grund för uteslutning på grund av åtgärder som vidtagits eller inte vidtagits antingen före konkurrensutsättning eller under den. I fråga om obligatoriska grunder för uteslutning har Energimyndigheten inte prövningsrätt. De obligatoriska grunderna för uteslutning beskrivs närmare på sidorna 185–189 i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om upphandlingsförfarandet (RP 108/2016 rd).

I 81 § i upphandlingslagen föreskrivs det om av prövning beroende grunder för uteslutning, som omfattar bland annat olika insolvenssituationer, försummelse av skatter eller socialförsäkringsavgifter, försummelse av miljö-, social- och arbetsrättsliga skyldigheter, snedvridning av konkurrensen samt vissa andra omständigheter som hänför sig till otillförlitlighet. En del av de av prövning beroende grunderna för uteslutning tillämpas endast på anbudssökande och anbudsgivare och en del också på ledamöter i anbudssökandens eller anbudsgivarens förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan eller personer som är behöriga att företräda, fatta beslut om eller kontrollera anbudssökanden eller anbudsgivaren. En anbudssökande eller anbudsgivare får inte uteslutas ur ett anbudsförfarande om det har gått mer än tre år sedan händelsen. En närmare beskrivning av de av prövning beroende grunderna för uteslutning finns på sidorna 189–195 i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om upphandlingsförfarandet (RP 108/2016 rd).

I konkurrensutsättningen är det nödvändigt att säkerställa att vinnaren å ena sidan har förmåga att främja ett havsbaserat vindkraftsprojekt och å andra sidan att rätten att använda havsområdet beviljas en tillförlitlig aktör. De obligatoriska och av prövning beroende grunderna för uteslutning i upphandlingslagen säkerställer en viss miniminivå. Utöver detta behövs det olika kvalitativa kriterier för att säkerställa valet av den anbudsgivare som har det bästa förhållandet mellan pris och kvalitet.

Energimyndigheten har prövningsrätt i fråga om tillämpningen av de av prövning beroende grunderna för uteslutning. Vid prövningen av tillämpningen av dem ska det dock beaktas att förutsättningarna för deltagande i konkurrensutsättningen enligt 7 § är tillräcklig kompetens, erfarenhet och tillförlitlighet och tillräcklig ekonomisk beredskap att främja ett havsbaserat vindkraftsprojekt. Därför kan det inte anses att t.ex. ett företag som är försatt i konkurs eller ett företag vars konkurs är anhängig inte kan uteslutas från konkurrensutsättningen. Vid prövningen av tillämpningen av de av prövning beroende grunderna för uteslutning ska också karaktären hos havsbaserade vindkraftsprojekt beaktas. Enligt detaljmotiveringen till regeringens proposition med förslag till upphandlingslag kan till exempel miljöbrott enligt 48 kap. i strafflagen betraktas som försummelse av sådana miljöskyldigheter som avses i 81 § 1 mom. 5 punkten i upphandlingslagen. Med beaktande av miljökonsekvenserna av utbyggnad av havsbaserad vindkraft kan det anses finnas en låg tröskel för tillämpningen av denna grund för uteslutning.

Bestämmelser om utredning av huruvida grunder för uteslutning föreligger och lämplighetskraven uppfylls finns i 88 § i upphandlingslagen. Enligt 1 mom. i den paragrafen ska den upphandlande enheten innan ett upphandlingskontrakt ingås kräva att den valda anbudsgivaren lämnar in aktuella intyg och utredningar för att utreda huruvida anbudsgivaren berörs av någon sådan obligatorisk grund för uteslutning som avses i 80 § och om den uppfyller de lämplighetskrav som den upphandlande enheten ställer och som avses i 83 §. Enligt 3 mom. kan en upphandlande enhet också när som helst under upphandlingsförfarandet be anbudssökande och anbudsgivare lämna in samtliga eller en del av de utredningar som avses i 1 mom., om det behövs för att säkerställa att förfarandet genomförs på ett korrekt sätt. Koncessionsdirektivet förutsätter inte att bestämmelsen i fråga tillämpas, men den behövs för att förtydliga hur Energimyndigheten får de uppgifter som behövs för tillämpningen av grunderna för uteslutning och vilka uppgifter som är tillräckliga. En närmare redogörelse om utredning av huruvida grunder för uteslutning föreligger och lämplighetskraven uppfylls finns i regeringens proposition RP 108/2016 rd på sidorna 200–203.

Enligt 171 § i upphandlingslagen har vissa upphandlande enheter, som innefattar statliga myndigheter, trots sekretessbestämmelserna rätt att av myndigheter och av dem som sköter offentliga uppdrag få nödvändiga uppgifter om de företag och sammanslutningar som avses i 3 § i företags- och organisationsdatalagen (244/2001) för att utreda om de av prövning beroende uteslutningsgrunder som avses i 81 § 1 mom. föreligger. Enligt detaljmotiveringen till regeringens proposition med förslag till upphandlingslag är det meningen att bestämmelsen ska minska den administrativa bördan både för de anbudsgivare som deltar i upphandling och för de upphandlande enheterna då de nödvändiga myndighetsutredningar som behövs vid offentlig upphandling utan besvär och utan kostnader är direkt tillgängliga för de upphandlande enheterna (RP 108/2016 rd, s. 253).

Vid tillämpningen av grunderna för uteslutning ska den hänvisning till 82 § i upphandlingslagen som föreslås i 26 § beaktas. Med stöd av den paragrafen har anbudsgivaren möjlighet att föreslå avhjälpan åtgärder för att förhindra uteslutning.

Enligt det föreslagna 2 *mom.* ska Energimyndigheten ur konkurrensutsättningen utesluta en deltagare vars ägande under tiden för konkurrensutsättningen ändras så att deltagaren inte längre uppfyller förutsättningarna för deltagande i konkurrensutsättningen. Grunden för uteslutning hänför sig till den föreslagna koncernavgränsningen i 7 § 1 *mom.* samt till 7 § 4 *mom.*, enligt vilket statsrådet genom förordning får utfärda bestämmelser om förutsättningarna för deltagande i konkurrensutsättning och om deltagarens kvalifikationer. Om anbudsgivarens ägarstruktur ändras under tiden för konkurrensutsättningen så att de villkor som föreskrivs i 7 § och ställts för deltagaren genom förordning av statsrådet inte längre uppfylls, ska Energimyndigheten enligt förslaget utesluta anbudsgivaren ur konkurrensutsättningen.

Det föreslås att om fler än ett företag i en i 1 kap. 6 § i bokföringslagen avsedd koncern deltar i en konkurrensutsättning, ska Energimyndigheten utesluta alla dessa företag ur konkurrensutsättningen. Moderföretaget och dess dotterföretag bildar en koncern. Från en koncern får endast ett företag delta i konkurrensutsättningen. Bestämmelser om denna förutsättning för deltagande föreslås i 7 §. Detta lämnar dock frågan öppen om hur det skulle avgöras vilket koncernföretag som har rätt att delta om det var flera som lämnade anbud. På grund av detta föreslås det en särskild bestämmelse om att alla koncernföretag i samma koncern i en sådan situation ska uteslutas ur konkurrensutsättningen.

I 3 *mom.* föreslås det att Energimyndigheten kan utesluta en deltagare ur konkurrensutsättningen, om denna har lämnat väsentligt oriktiga uppgifter om omständigheter som är relevanta för konkurrensutsättningen eller har bedrivit förbjudet samarbete. Uppgifterna ska vara både väsentligt oriktiga och relevanta för konkurrensutsättningen för att det ska bli aktuellt med en grund för uteslutning som gäller oriktiga uppgifter. Om uppgifterna inte till sin karaktär är sådana att de är relevanta med tanke på resultatet av konkurrensutsättningen eller om det är fråga om ett litet fel, finns det ingen grund för uteslutning. Förbjudet samarbete beskrivs i motiveringen till det föreslagna 7 § 3 *mom.* som gäller förbjudet samarbete. Enligt förslaget har Energimyndigheten prövningsrätt vid uteslutningen, men dess behörighet begränsas dock av förvaltningens rättsprinciper, såsom proportionalitetsprincipen och principen om ändamålsbundenhet (6 § i förvaltningslagen).

Grunderna för uteslutning är till sin karaktär sådana att de inte kan tillämpas enbart före konkurrensutsättningen på samma sätt som urvalskriterier, utan det ska vara möjligt att tillämpa grunderna för uteslutning under hela konkurrensutsättningens tid.

Enligt 4 *mom.* ska beslutet om uteslutning få verkställas trots besvär, om inte fullföljdsdomstolen bestämmer något annat. Begäran om omprövning av uteslutningsbeslutet ska dock behandlas innan beslutet om konkurrensutsättningen fattas. Om Energimyndigheten fattar ett beslut om uteslutning före beslutet om resultatet av konkurrensutsättningen, utgör besvär över uteslutningen inte något hinder för beslut om slutresultatet av konkurrensutsättningen. Enligt 122 § 3 *mom.* 1 punkten i lagen om rättegång i förvaltningsärenden får ett beslut verkställas trots att det inte har vunnit laga kraft, om så föreskrivs i lag. Med stöd av 123 § i den lagen har dock förvaltningsdomstolen under den tid ett besvärssärende är anhängigt möjlighet att förbjuda att beslutet verkställs, förordna att verkställigheten ska avbrytas eller förordna om något annat som gäller verkställigheten av beslutet.

12 §. Skyldighet att underrätta Energimyndigheten om ändringar. Enligt paragrafen ska den som deltar i en konkurrensutsättning omedelbart underrätta Energimyndigheten om mer än ringa ändringar i deltagarens aktieinnehav, ändringar i motsvarande faktiskt inflytande, ändringar som gäller medlemmar i deltagarens förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan eller personer med representations-, beslutande- eller tillsynsbefogenheter samt andra ändringar som

kan påverka konkurrensutsättningen. Om det har skett ändringar i innehavet, uppfyller anbudsgivaren inte nödvändigtvis förutsättningarna för deltagande i konkurrensutsättningen efter ändringen. Bestämmelser om förutsättningarna för deltagande får enligt förslaget utfärdas genom förordning av statsrådet och de kan också gälla faktorer som hänför sig till ägandet. Begreppen mer än ringa förändringar i aktieinnehavet samt motsvarande faktiskt inflytande är motsvarar de som används i 23 §. Begreppen beskrivs i specialmotiveringen till 23 §. Ändringar som gäller förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorganets ledamöter eller personerna som är behöriga att företräda, fatta beslut om eller kontrollera anbudsgivaren kan inverka på tillämpningen av de grunder för uteslutning som det föreskrivs om i 11 §. På grund av detta föreslås det att sådana ändringar ska meddelas.

13 §. Avbrytande av en konkurrensutsättning. Enligt förslaget ska Energimyndigheten avbryta konkurrensutsättningen om en miniminivå enligt 5 § 2 mom. 2 punkten har föreskrivits för den utnyttjandeavgift som erbjuds och den nivån inte uppnås. Enligt det nämnda lagrummet får det genom förordning av statsrådet ställas en miniminivå för utnyttjandeavgiften i anbudet så att konkurrensutsättningen inte kan vinnas genom anbud som underskrider den. Om en sådan miniminivå har ställts kan konkurrensutsättningen inte vinnas genom anbud som underskrider miniminivån. Tidpunkten för ett eventuellt avbrytande av konkurrensutsättningen beror på den konkurrensutsättningsmodell som har valts genom förordning av statsrådet.

14 §. Offentlighet. På grund av det övriga innehållet i paragrafen ingår i 1 mom. enligt förslaget en nödvändig informativ hänvisning, enligt vilken bestämmelser om anbudens offentlighet finns i offentlighetslagen. Avvikelse från tillämpningen av offentlighetslagen görs dock så att en part inte har i 11 § 1 mom. i offentlighetslagen avsedd rätt att ta del av uppgifter om en annan anbudsgivares eller statens företagshemligheter. Enligt 11 § 1 mom. i offentlighetslagen, som gäller en parts rätt att ta del av en handling, har den som i ett ärende är sökande eller anför besvär eller någon annan vars rätt, fördel eller skyldighet ärendet gäller (*part*) rätt att hos den myndighet som behandlar eller har behandlat ärendet ta del av en myndighetshandling som kan eller har kunnat påverka behandlingen, även om handlingen inte är offentlig. Med stöd av denna bestämmelse i offentlighetslagen skulle deltagarna i en konkurrensutsättning också kunna få uppgifter om andra anbudsgivares anbud. Detta skulle kunna förvränga prisbildningen i konkurrensutsättningarna, och därför är det nödvändigt att avvika från bestämmelsen. En liknande undantagsbestämmelse finns redan i 11 § 2 mom. 6 punkten i offentlighetslagen, men den gäller endast offentlig upphandling, till vilken konkurrensutsättning av havsbaserad vindkraft inte hör.

Till övriga delar tillämpas offentlighetslagen på anbuderna. Anbuderna kan innehålla uppgifter som med stöd av 24 § 1 mom. 20 punkten i offentlighetslagen kan betraktas som företagshemligheter också efter att konkurrensutsättningen har avslutats. Beloppen för andra anbud än de vinnande ska betraktas som hemliga också med stöd av 24 § 1 mom. 17 punkten i offentlighetslagen, eftersom information om beloppen i anbuderna kan inverka på prisbildningen vid andra motsvarande konkurrensutsättningar av områden för havsbaserad vindkraft och därmed orsaka staten ekonomisk skada. Om alla anbudsgivare i efterhand fick kännedom om varandras anbud, skulle detta kunna påverka anbuderna som lämnas in vid kommande konkurrensutsättningar så att konkurrensen försämras. Beloppet i det vinnande anbudet ska dock betraktas som en offentlig uppgift.

I 2 mom. föreslås att Energimyndigheten dock trots sekretessbestämmelserna efter andra anbudsomgångar än den sista får lämna ut uppgift om beloppet för varje anbud samt i anslutning till anbudsbeloppen uppgift om huruvida anbudsgivaren har beviljats utnyttjanderätt enligt 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon i fråga om havsbaserad vindkraft som åtminstone delvis gäller det område som konkurrensutsätts. Bestämmelsen behövs om det genom förordning av

statsrådet föreskrivs att konkurrensutsättningsförfarandet följer en modell med fler än en omgång. Till exempel vid en konkurrensutsättning i två omgångar kan Energimyndigheten enligt förslaget offentliggöra de erbjudna beloppen efter den första omgången, och i den andra omgången kan anbudsgivarna höja sina anbud med hjälp av denna information. I anslutning till varje erbjudet belopp kan Energimyndigheten lämna uppgift om huruvida anbudsgivaren har beviljats utnyttjanderätt enligt lagen om Finlands ekonomiska zon för området som ska konkurrensutsättas för havsbaserad vindkraft. Med stöd av beviljade utnyttjanderätter har det varit möjligt att göra undersökningar. Uppgiften behövs eftersom deltagarna i konkurrensutsättningen kan ha olika informationsunderlag som stöd för att lämna anbud. De som har haft möjlighet att åtminstone delvis undersöka huruvida området i den ekonomiska zonen i fråga lämpar sig för ett havsbaserat vindkraftsprojekt har sannolikt bättre kunskaper för att lämna anbud än de som inte har gjort några undersökningar. Uppgiften om utnyttjanderätten ger inga garantier för att man med stöd av det skulle ha undersökt området, men det är sannolikt att de beviljade samtyckena har utnyttjats för konkurrensutsättningen. Syftet med utjämningen av kunskapsunderlaget är att förbättra möjligheterna att genomföra det vinnande projektet (se närmare avsnitt 4.2.1, *Konkurrens och marknadens funktion*).

3 kap. **Utnyttjandetillstånd**

15 §. *Beviljande av utnyttjandetillstånd.* I paragrafen föreslås bestämmelser om ett utnyttjandetillstånd som ger rätt att utnyttja vindenergi i den ekonomiska zonen och bedriva forskning som avser utnyttjande av vindenergi. Det är fråga om ett tillstånd som statsrådet beviljar med stöd av rätten enligt artikel 56 i FN:s havsrättskonvention att producera energi från vindar inom ett visst område. Området för vilket tillstånd kan beviljas ska ha fastställts genom statsrådets beslut enligt den föreslagna 2 § som gäller val av område. Området är sålunda detsamma som det konkurrensutsatta området. Den som vinner konkurrensutsättningen kan dock ansöka om utnyttjandetillstånd för ett mindre område än det konkurrensutsatta området, men det område som får utnyttjas kan inte i övrigt ändras eller utvidgas. Om byggandet inom ett konkurrensutsatt område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen till exempel förutsätter undersökningar av havsnaturen utanför området, kan utförandet av undersökningar emellertid möjliggöras i utnyttjandetillståndet för ett större område än det som konkurrensutsatts. Inte heller i detta fall ändras det område som får utnyttjas, utan endast det område som får undersökas.

Det föreslås att utnyttjandetillstånd tillämpas på havsbaserad vindkraft i stället för det samtycke som avses i 3 kap. i lagen om Finlands ekonomiska zon. Utnyttjandetillstånd ger ensamrätt endast till att använda området för havsbaserad vindkraft och hindrar alltså inte helt att området används för något annat. Utnyttjandetillstånd innebär inte rätt att bygga, eftersom byggrätt avgörs genom andra tillståndsförfaranden, såsom en vattentillståndsprocess. Utnyttjandetillstånd garanterar sålunda ännu inte en möjlighet att genomföra ett projekt. Utnyttjandetillstånd innebär endast rätt att göra undersökningar i den ekonomiska zonen och möjlighet att ansöka om de tillstånd som behövs för ett havsbaserat vindkraftsprojekt. När tillstånd beviljas krävs inte uppgifter om antalet kraftverk och andra byggnader eller om kraftverkens eller de andra byggnadernas planerade läge eller storlek. Avsikten är att aktören ska utreda möjligheterna att bygga bland annat genom undersökningar av havsbotten och sedan ansöka om de tillstånd som behövs för byggnader. Utnyttjandetillstånd kan alltså inte anses vara ett tillstånd enligt 2 § 1 mom. 9 punkten i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (252/2017), eftersom utnyttjandetillståndet inte gäller projekt som avses i 10 punkten i det momentet. Följaktligen kan projektaktören genomföra ett förfarande för miljökonsekvensbedömning först efter att ha fått utnyttjandetillstånd.

Utnyttjandetillstånd ger inte rätt att lägga kablar eller rör. För kablar och rör behövs samtycke enligt 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon. Utnyttjande av vindenergi är både vindkraftsverksamhet och utnyttjande av el från vindkraft till exempel i väteanläggningar.

I paragrafens *1 mom.* föreslås bestämmelser om villkor som alla ska vara uppfyllda för att statsrådet ska bevilja utnyttjandetillstånd till den deltagare i konkurrensutsättningen vars anbud har vunnit konkurrensutsättningen. Om villkoren uppfylls har statsrådet alltså inte prövningsrätt för beviljandet av tillståndet. Statsrådets prövningsrätt gäller beslut enligt 2 § om val av område och konkurrensutsättning av området. När ett visst område för havsbaserad vindkraft har konkurrensutsatts har vinnaren rätt till utnyttjandetillstånd, om vinnaren uppfyller kraven i detta moment.

Enligt den föreslagna paragrafens *1 mom. 1 punkt* ska tillstånd beviljas den som vinner konkurrensutsättningen, om vinnaren har lämnat in tillståndsansökan inom den tid som avses i 16 § och en i 9 § avsedd deltagandesäkerhet är i kraft. Enligt 16 § *1 mom.* ska utnyttjandetillstånd sökas senast fyra månader efter att beslutet om konkurrensutsättningen har vunnit laga kraft. Syftet är att säkerställa att om vinnaren inte ansöker om tillstånd inom utsatt tid blir området inte outnyttjat, utan det kan då konkurrensutsättas på nytt. Deltagandesäkerheten ska enligt det föreslagna 9 § *2 mom.* vara i kraft tills en säkerhet för främjande av projektet har ställts. Vid beviljandet av utnyttjandetillstånd ska det dessutom kontrolleras att tillståndssökandens deltagandesäkerhet fortfarande är i kraft, och det är en förutsättning för beviljande av tillståndet att det finns en säkerhet som är i kraft.

Med stöd av *1 mom. 2 punkten* är ett annat villkor för beviljande av tillstånd att vinnaren av konkurrensutsättningen har lämnat de uppgifter som behövs för bedömning av ansökan. Tillstånd kan inte beviljas om uppgifterna för bedömning av tillståndsansökan är bristfälliga.

Med stöd av den föreslagna *1 mom. 3 punkten* är ett tredje villkor för att vinnaren av konkurrensutsättningen ska beviljas tillstånd att beviljandet av tillstånd inte bedöms äventyra den nationella säkerheten. Statsrådets prövningsrätt är i den föreslagna bestämmelsen bunden till sådana situationer där beviljande av utnyttjandetillstånd bedöms äventyra den nationella säkerheten. Syftet är att säkerställa att ett företag vars verksamhet kan äventyra den nationella säkerheten inte får utveckla ett projekt i den ekonomiska zonen som är av betydelse för Finlands försvar och övriga säkerhet. Bestämmelsen är särskilt viktig också eftersom Finland inte har likadana befogenheter i den ekonomiska zonen som inom territorialvattnet. Grunden som gäller äventyrande av den nationella säkerheten kan komma i fråga till exempel om det tillståndssökande företaget ägs av en stat som är fientlig gentemot Finland och det finns en stark misstanke om att den är ute efter att orsaka skada. I praktiken grundar sig statsrådets beslutsfattande i ärendet till exempel på utrikesministeriets, försvarsministeriets och skyddspolisens utlåtanden om sökanden.

Begreppet nationell säkerhet har inte entydigt definierats på lagnivå. I 10 § *4 mom.* i grundlagen, som gäller skydd för privatlivet, används dock uttrycket ”verksamhet som allvarligt hotar den nationella säkerheten”. Bestämmelsen har fogats till grundlagen genom regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 10 § i Finlands grundlag (RP 198/2017 rd). Enligt detaljmotiveringen till 10 § i den propositionen finns uttrycket nationell säkerhet som en grund för begränsning av de mänskliga rättigheterna i Europeiska unionens rättsordning och i internationella konventioner om mänskliga rättigheter. Exempelvis i tolkningen av Europakonventionen har staterna ansetts ha en ganska bred marginal för bedömning av vilken typ av verksamhet som de anser äventyrar den nationella säkerheten (t.ex. Kennedy mot Förenade kungariket, 18.5.2010). Enligt motiveringen är sådana grundläggande samhällsfunktioner centrala med hänsyn till den nationella säkerheten som om de störs eller

lamslås i sista hand kan leda till att människors liv eller hälsa äventyras allvarligt. Till dessa hör till exempel el-, kommunikations- och trafiknät och funktioner som upprätthåller livsmedels- och läkemedelsförsörjningen eller den nationella försörjningsberedskapen. Även sådan yttre verksamhet som syftar till eller gör det möjligt att störa det demokratiska samhället och dess institutioner eller lamslå deras verksamhet kan allvarligt hota den nationella säkerheten. Uttrycket ”nationell säkerhet” betyder att den hotfulla verksamhet som avses i bestämmelsen inte i första hand riktar sig mot en viss individ, utan mer allmänt mot samhället och den mänskliga gemenskapen.

En så bred definition som möjligt av begreppet nationell säkerhet behövs för att förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön ska kunna beaktas. En bred definition är också motiverad eftersom beslutet fattas av statsrådet. Utnyttjanderätten i fråga om Finlands ekonomiska zon tillkommer finska staten, varför staten i princip har en omfattande prövningsrätt när det gäller på vilka grunder den överlåter rätten till någon annan. Av samma orsak är det skäl att kontrollera att villkoret som gäller nationell säkerhet är uppfyllt först i samband med utnyttjandetillståndet, och inte i den konkurrensutsättning som Energimyndigheten ordnar, även om det skulle vara ändamålsenligt för projektaktörerna att så tidigt som möjligt få visshet om huruvida villkoret gällande den nationella säkerheten uppfylls.

Ett motsvarande hinder för beviljande av tillstånd finns i gruvlagen (621/2011), enligt vilken gruvtillstånd, malmletningstillstånd och guldvaskningstillstånd inte får beviljas om verksamheten bedöms äventyra landets försvar, försörjningsberedskapen, den för samhället nödvändiga infrastrukturens funktion eller något annat jämförbart nationellt säkerhetsintresse (48 § 3 mom. och 46 § 1 mom. 10 punkten). Man kan också jämföra med lagen om tillståndsplikt för vissa fastighetsförvärv (470/2019), enligt vilken en sammanslutning eller fysisk person från en stat utanför EU och EES behöver försvarsministeriets tillstånd för fastighetsförvärv. Enligt 5 § 1 mom. i den lagen beviljas tillstånd för förvärv av en fastighet inte, om förvärvet kan bedömas hota den nationella säkerheten eller försvara ordnandet av landets försvar, övervakningen och tryggheten av den territoriella integriteten eller säkerställandet av gränsbevakningen, gränssäkerheten eller försörjningsberedskapen.

Enligt 1 mom. 4 punkten i den föreslagna paragrafen är ett fjärde villkor för beviljande av tillstånd att det inte har framkommit att vinnaren av konkurrensutsättningen lämnat oriktiga eller bristfälliga uppgifter vid konkurrensutsättningen om sådana omständigheter som är väsentliga med tanke på konkurrensutsättningens slutresultat eller att vinnarens förmåga att agera i enlighet med det anbud som lämnats vid konkurrensutsättningen väsentligen har försämrats. Eftersom endast en deltagare kan vinna konkurrensutsättningen och valet av vinnare förutom på basis av priset också görs på basis av kvalitativa faktorer, är det av stor betydelse att de kvalitativa faktorerna är korrekta. Därför ska utnyttjandetillstånd också kunna förvägras, om det ännu efter konkurrensutsättningen framkommer att vinnaren vid konkurrensutsättningen har lämnat felaktiga eller bristfälliga uppgifter om omständigheter som är väsentliga med tanke på konkurrensutsättningens slutresultat. Med felaktiga uppgifter avses uppgifter som inte stämmer överens med fakta vid den tidpunkt då uppgifterna lämnas. Med bristfälliga uppgifter avses att den information som krävts inte har lämnats eller endast har lämnats till en del. En förutsättning är också att uppgifterna till sin natur är sådana att de skulle vara av betydelse för resultatet av konkurrensutsättningen. Det är närmast fråga om olika sådana uppgifter om de kvalitativa faktorerna och förutsättningarna för deltagande som om de hade varit annorlunda skulle innebära att resultatet av konkurrensutsättningen också skulle kunna vara ett annat. Syftet med bestämmelsen är inte att statsrådet ska förnya Energimyndighetens bedömning, utan möjliggöra att utnyttjandetillstånd förvägras i en situation där det först efter konkurrensutsättningen framgår att den vinnande aktören har lämnat felaktiga eller bristfälliga uppgifter som kunde ha lett till att en annan aktör hade vunnit.

Ett ytterligare hinder för beviljande av tillstånd är enligt förslaget att vinnarens förmåga att agera i enlighet med det anbud som lämnats vid konkurrensutsättningen har försämrats väsentligt. Först då utnyttjandetillstånd har beviljats blir de kvalitativa faktorer som erbjudits vid konkurrensutsättningen förpliktande för vinnaren. Syftet med bestämmelsen är att förhindra en situation där en tillståndssökande får utnyttjandetillstånd trots att sökandens verksamhet inte längre uppfyller de faktorer på basis av vilka sökanden har vunnit konkurrensutsättningen, det vill säga framför allt kvalitativa faktorer och förutsättningar för deltagande. En förutsättning för beviljande av utnyttjandetillstånd är att alla villkor enligt 1 mom. uppfylls.

Enligt 2 mom. kan utnyttjandetillstånd dock inte beviljas en grupp. Om vinnaren av en konkurrensutsättning är en grupp, kan utnyttjandetillstånd endast beviljas ett företag eller en sammanslutning som bildats av alla medlemmar i gruppen. Gruppen ska alltså till exempel bilda ett aktiebolag för att kunna ansöka om utnyttjandetillstånd. Det företag eller den sammanslutning som ansöker om tillståndet får endast bestå av medlemmar i den vinnande gruppen och alla medlemmar i gruppen måste vara med. Kravet är möjligt med stöd av artikel 26.3 i koncessionsdirektivet. Ägarförhållandena i den sammanslutning eller det företag som bildats av gruppens medlemmar ska motsvara det som angetts i anbudet, vilket beror på kravet i 1 mom. 4 punkten.

Enligt 3 mom. kan ett utnyttjandetillstånd beviljas villkorligt, även om beslutet om resultatet av konkurrensutsättningen inte vunnit laga kraft. Bestämmelsen behövs för att besvär som eventuellt anförts inte ska fördröja projektutvecklingen, om den som vunnit konkurrensutsättningen är villig att ansöka om utnyttjandetillstånd på egen risk. Utvecklingen av ett havsbaserat vindkraftsprojekt tar flera år och den föreslagna modellen innehåller flera olika beslut. Med beaktande av lagprojektets mål för främjande av förnybar energi är det ändamålsenligt att möjliggöra att processen för utnyttjandetillstånd kan framskrida även om ändringsökande i fråga om konkurrensutsättningen pågår. Bestämmelsen innebär i sak att konkurrensutsättningsbeslutet är verkställbart även om besvär har anförts. Enligt 122 § 1 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden får ett beslut inte verkställas förrän det har vunnit laga kraft. I 3 mom. i samma paragraf föreskrivs det dock att ett beslut får verkställas trots att det inte har vunnit laga kraft bland annat om så föreskrivs i lag. Ett beslut av Energimyndigheten om resultatet av konkurrensutsättningen har dock inte några självständiga rättsverkningar. Beslutets betydelse är att den som vinner konkurrensutsättningen med anledning av beslutet får rätt att ansöka om statsrådets utnyttjandetillstånd. Sålunda har konkurrensutsättningsbeslutets omedelbara verkställbarhet inga konsekvenser, utan istället föreslås det att utnyttjandetillstånd kan beviljas även om ändring i konkurrensutsättningsbeslutet har sökts. Villkorligheten innebär att utnyttjandetillståndets giltighet ska bindas till det att vinnaren av konkurrensutsättningen förblir densamma trots sökande av ändring. Utnyttjandetillstånd kan dock inte beviljas, om omprövning av beslutet om konkurrensutsättnings resultat har begärts och beslut med anledning av begäran om omprövning inte har fattats. Begäran om omprövning utgör alltså ett hinder för beviljande av utnyttjandetillstånd tills Energimyndigheten har meddelat ett beslut i ärendet.

Bestämmelsen i 122 § 3 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden gör det möjligt att i ett beslut om utnyttjandetillstånd bestämma att beslutet är verkställbart trots att ändring har sökts. Bestämmelsen möjliggör verkställande av beslutet bland annat om verkställigheten med hänsyn till ett allmänt intresse inte kan skjutas upp. Enligt 123 § 1 mom. i samma lag kan förvaltningsdomstolen under den tid ett besvärssärende är anhängigt förbjuda att beslutet verkställs, förordna att verkställigheten ska avbrytas eller förordna om något annat som gäller verkställigheten av beslutet. Med stöd av utnyttjandetillståndet är tillståndshavaren direkt berättigad att inleda undersökningar i den ekonomiska zonen. Undersökningar som görs från fartyg och i havsbotten har tillfälliga, lokala och små konsekvenser. Tillståndshavaren är inte

direkt med stöd av utnyttjandetillståndet berättigad att bygga, eftersom byggande förutsätter bland annat vattentillstånd. Sålunda är de direkta konsekvenserna av beviljande av tillstånd i den ekonomiska zonen små och en eventuell ändringssökandes besvär blir inte onödiga på grund av omedelbar verkställighet. Omedelbar verkställighet av utnyttjandetillståndet kan dock ha stor betydelse med tanke på projektets tidsplan eftersom projektutvecklingen tar flera år, men utan den ensamrätt som utnyttjandetillståndet medför kan risken vid långtgående projektutveckling vara alltför stor. Med beaktande av lagens mål om främjande av förnybar energi är det möjligt att anse att omedelbar verkställighet är viktigt med tanke på det allmänna intresset, varför eventuella besvär inte hindrar att undersökningar görs i den ekonomiska zonen och att till exempel förfarandet för miljökonsekvensbedömning därigenom främjas. Också samtycke till forskning enligt 6 § i den gällande lagen om Finlands ekonomiska zon har kunnat verkställas omedelbart.

16 §. Ansökan om utnyttjandetillstånd. Enligt paragrafens 1 mom. ska utnyttjandetillstånd sökas senast fyra månader efter att beslutet om konkurrensutsättningen har vunnit laga kraft. Syftet är att säkerställa att om vinnaren inte ansöker om tillstånd inom utsatt tid blir området ändå inte outnyttjat, utan kan då konkurrensutsättas på nytt. Det att beslutet om konkurrensutsättningen inte har vunnit laga kraft utgör dock inget hinder för ansökan om utnyttjandetillstånd. Vinnaren av konkurrensutsättningen har möjlighet att ansöka om utnyttjandetillstånd omedelbart efter att beslutet om konkurrensutsättningen fattats. En redogörelse kring laga kraft finns ovan i specialmotiveringen till 15 §.

Enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen ska ansökan om utnyttjandetillstånd lämnas till arbets- och näringsministeriet. I egenskap av föredragande ministerium föredrar arbets- och näringsministeriet utnyttjandetillståndet för statsrådet. Ansökan ska innehålla en redogörelse som behövs för att säkerställa att förutsättningarna för beviljande av tillstånd enligt 15 § är uppfyllda samt för att meddela de tillståndsvillkor som avses i 17 §. Enligt 3 mom. i paragrafen får närmare bestämmelser om den redogörelse som ansökan ska innehålla utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 §. Villkor för utnyttjandetillstånd. I paragrafens 1 mom. föreslås bestämmelser om de omständigheter som de behövliga villkoren i utnyttjandetillståndet ska gälla. Bestämmelsen i 1 mom. 1 punkten gäller betalning av den utnyttjandeavgift som erbjudits i det anbud som vunnit konkurrensutsättningen. Särskilda bestämmelser om betalningsskyldigheten finns i 20 §, men utnyttjandetillståndet kan förenas med närmare villkor för betalningen, såsom om betalningssätten och tidsplanen för betalningen.

Bestämmelsen i 2 punkten i momentet gäller iakttagande av de kvalitativa faktorer som angetts i det anbud som vunnit konkurrensutsättningen. I konkurrensutsättningen baserar sig valet av vinnaren både på den utnyttjandeavgift som erbjudits och olika kvalitativa kriterier, av vilka en del kan vara kriterier för förhandsurval. Utnyttjandetillståndet behöver innehålla villkor för iakttagandet av dessa kriterier, och om det genom förordning föreskrivs om förutsättningar för deltagande i konkurrensutsättningen också för uppfyllandet av dem, för att säkerställa att vinnaren också uppfyller de faktorer på basis av vilka vinnaren har vunnit konkurrensutsättningen. Den som vunnit konkurrensutsättningen ska alltså inte bara under tiden för konkurrensutsättningen kunna uppfylla de kvalitativa faktorer som den erbjudit, utan också när utnyttjandetillstånd söks och efter det att tillståndet har beviljats. En del av villkoren i utnyttjandetillståndet kan vara tidsbundna, till exempel så att skyldigheten endast gäller den tid då ett område för havsbaserad vindkraft utvecklas och bebyggs.

Bestämmelsen i 1 mom. 3 punkten gäller de tidsfrister som ska iakttas i projektet, andra omständigheter som är relevanta med tanke på projektets framskridande samt rapporteringen

om dem. I utnyttjandetillståndet behöver det fastställas åtminstone någon tidsfrist i anslutning till hur projektet framskrider. Syftet är att förhindra att man genom ett utnyttjandetillstånd endast reserverar ett havsområde utan avsikter att genomföra projektutveckling och dessutom vill man med en tidsfrist säkerställa att projektutvecklingen framskrider inom en rimlig tidsplan. Tidsfristerna kan till exempel gälla utförande av undersökningar, ansökande av de tillstånd eller utförande av den miljöbedömning som behövs för projektet samt färdigställande av en havsbaserad vindkraftspark. När tidsfristerna fastställs bör det beaktas att man strävar efter att projektet framskrider också genom en säkerhet för främjande av projektet (18 §). Andra omständigheter som är relevanta med tanke på projektets framskridande samt rapporteringen om dem kan till exempel gälla skyldighet att rapportera hur projektet framskrider redan före utgången av någon tidsfrist.

Momentets *4 punkt* gäller forskning som hänför sig till utnyttjande och lämnande av uppgifter som gäller den. Tillståndet ska förenas med behövliga villkor i anslutning till forskning och omständigheter som ska beaktas där. Om byggande inom ett konkurrensutsatt område till exempel förutsätter undersökningar av havsnaturen utanför området, kan undersökningar genom utnyttjandetillståndet tillåtas inom ett sådant begränsat område utanför det konkurrensutsatta området. Det är dock inte möjligt att utnyttja vindenergi annat än inom det område som statsrådet har valt ut i enlighet med 2 § och som Energimyndigheten har konkurrensutsatt.

Bestämmelsen i 1 mom. *5 punkten* gäller säkerheten för främjande av projektet. Särskilda bestämmelser om säkerheten för främjande av projektet föreslås i 18 §, men utnyttjandetillståndet får vid behov innehålla närmare villkor bland annat i fråga om betalningen av säkerheten.

Bestämmelsen i 1 mom. *6 punkten* gäller andra omständigheter som behövs med tanke på säkerheten eller med tanke på statens rättigheter eller skyldigheter enligt lagen om Finlands ekonomiska zon. Det kan vara nödvändigt att utnyttjandetillståndet förenas med villkor för att säkerställa att FN:s havsrättskonvention iakttas och att det inte uppkommer någon olägenhet eller fara för Finlands säkerhet. Enligt FN:s havsrättskonvention har Finland i sin ekonomiska zon i enlighet med tillämpliga bestämmelser i konventionen till exempel jurisdiktion med avseende på skydd och bevarande av den marina miljön, vilket möjliggör utfärdande av bestämmelser om beaktande av miljön till exempel när det gäller undersökningar som utförs i den ekonomiska zonen. Med tanke på den nationella säkerheten kan det vara nödvändigt med till exempel ett villkor enligt vilket äganderätten till byggnader, konstruktioner och anordningar inom ett område inte får överlåtas separat från utnyttjanderätten till området. Med stöd av den föreslagna punkten kan också andra behövliga villkor ställas, till exempel ett villkor för hur man ska gå till väga i fråga om vrak som påträffas inom området för att säkerställa att artikel 303 i FN:s havsrättskonvention iakttas. Enligt artikel 303 är staterna skyldiga att skydda arkeologiska och historiska föremål som påträffats i havet.

Enligt det föreslagna *2 mom.* ska resultaten av forskning som bedrivits med stöd av utnyttjandetillståndet samt forskningsmaterialet lämnas till arbets- och näringsministeriet. Skyldigheten ska anses behövlig dels med avseende på tillsynen och klarläggandet av de totala konsekvenserna, dels för att det informationsmaterial som forskningsarbetet resulterat i kan samlas in och vid behov utnyttjas om verksamhetsutövaren avstår från projektet och området konkurrensutsätts på nytt. Utgångspunkten är att informationsmaterialet med stöd av offentlighetslagen ska betraktas som offentliga uppgifter. Skyldighet att meddela resultaten av forskningen gäller också om utnyttjandetillståndet inte längre är i kraft, men uppgifterna ännu inte har lämnats.

Enligt 3 mom. i den föreslagna paragrafen beviljas ett utnyttjandetillstånd för viss tid. Med beaktande av de havsbaserade vindkraftsparkernas livslängd och den långa tid som går till projektutvecklingen är det ändamålsenligt att ett utnyttjandetillstånd gäller flera årtionden. Utnyttjandetillståndets giltighet kan dock begränsas så att tillståndet efter en viss tid gäller endast det område där det havsbaserade vindkraftsprojektet är beläget. Villkoret behövs eftersom projektaktören undersöker området för havsbaserad vindkraft först efter att ha fått utnyttjandetillstånd. Eftersom det vid valet av område ännu inte finns någon närmare information om de exakta förhållandena i områdets botten och andra omständigheter som inverkar på möjligheten att bygga, behöver det område som konkurrensutsätts vara relativt stort. Då är det mera säkert att projektaktören i området finner en tillräcklig yta där det är möjligt att bygga en havsbaserad vindkraftspark som är tillräckligt stor med tanke på ekonomisk lönsamhet och med beaktande av bland annat förhållandena på havsbotten, isförhållandena, vindförhållandena samt miljöfaktorer. På basis av undersökningarna och en miljökonsekvensbedömning är det sannolikt att ett lämpligt område för byggande kan avgränsas och att aktören kan ansöka om de övriga tillstånd som behövs för projektet i detta område. Det är dock inte ändamålsenligt för staten att utnyttjanderätten under flera årtionden gäller hela det stora havsområde som konkurrensutsätts, om inte hela havsområdet används för det havsbaserade vindkraftsprojektet. Med beaktande av detta och behovet av att begränsa antalet föreskrivna samtycken av statsrådet kan det i tillståndet behöva bestämmas att tillståndet efter en viss tid gäller endast det område där byggandet genomförs. Tillståndshavaren har alltså rätt att utnyttja hela området för byggande inom det havsbaserade vindkraftsprojektet om tillståndshavaren så önskar och får de tillstånd som behövs för verksamheten. För den del av området för vilken tillstånd inte söks, föreslås en begränsad giltighetstid för utnyttjandetillståndet. Syftet är att säkerställa att ett område där inget havsbaserat vindkraftsprojekt är beläget vid behov ska kunna utnyttjas för något annat ändamål eller genom beslut av statsrådet kunna konkurrensutsättas på nytt. I beslutet är det i sådana fall skäl att beakta att det mellan de havsbaserade vindkraftsområdena ska finnas ett tillräckligt utrymme som är skäligt med tanke på främjandet av havsbaserad vindkraft.

Enligt 3 mom. kan det i utnyttjandetillståndet dessutom bestämmas att den energi som producerats eller en del av den ska föras in i Finland. Ett sådant villkor kan behövas för att säkerställa att Finland drar nytta av den energi som det havsbaserade vindkraftsprojektet producerar. Om elektricitet eller till exempel väte som produceras inom den ekonomiska zonen förs ut direkt från den ekonomiska zonen till områden utanför Finland kan nyttan av projektet bli liten för Finlands del. Eftersom rätten att utnyttja vindenergi i Finlands ekonomiska zon enligt FN:s havsrättskonvention tillkommer finska staten, har statsrådet om det anser att det behövs möjlighet att ställa villkor som gäller införsel av den producerade energin till Finland. Syftet med bestämmelsen är inte att förhindra utförsel av energi från Finland, utan att bidra till att utnyttjandet av den ekonomiska zonen medför tillräcklig nytta också för Finland.

18 §. Säkerhet för främjande av projektet. Syftet med säkerheten för främjande av projektet är att säkerställa att projektet faktiskt främjas i tillräcklig takt och att vissa villkor i utnyttjandetillståndet iakttas. Man behöver sträva efter att påskynda projektutvecklingen i synnerhet i början då syftet bara är att undersöka området och det ännu inte är aktuellt att till exempel ansöka om tillstånd. Därför behövs något sätt att säkerställa en aktiv utveckling av projektet. Krav i fråga om projektets framskridande kan också ställas genom att det i tillståndet tas in villkor som gäller tidsfrister. Om säkerställandet av att projektet framskrider skulle vara helt bundet till villkor som gäller tidsfrister i utnyttjandetillståndet, skulle de dock behöva vara exakta och gälla flera faser i projektutvecklingen vilket gör det arbetsdrygt att övervaka hur tidsfristerna iakttas. I en sådan situation måste man också ta ställning till huruvida man i övervakningen av tidsfristerna också borde beakta sådana omständigheter som lett till en försening som innehavaren av utnyttjandetillståndet inte har kunnat påverka. Det är svårt att

göra en entydig bedömning av dessa omständigheter. För att undvika omfattande och detaljerade villkor med tidsfrister behövs också något annat sätt att säkerställa att projektet framskrider.

Enligt *1 mom.* i paragrafen ska innehavaren av ett utnyttjandetillstånd inom tre månader från det att beslutet om tillståndet meddelades till förmån för Energimyndigheten lämna en säkerhet för att garantera att det havsbaserade vindkraftsprojektet aktivt utvecklas och att de villkor som gäller kvalitativa faktorer och tidsfrister i utnyttjandetillståndet iakttas. Det är viktigt att säkerställa att de kvalitativa faktorerna uppfylls, eftersom rätten till ett havsbaserat vindkraftsområde avgörs genom konkurrensutsättning och de kvalitativa faktorerna har en stor roll där. Om det väsentligen bryts mot tillståndsvillkor som gäller kvalitativa faktorer, kan utnyttjandetillståndet återkallas. Eftersom det är viktigt att de kvalitativa faktorerna uppfylls, bör det dock finnas ett sätt att säkerställa att de iakttas också i en situation där tillståndet inte återkallas. Säkerhetens belopp ska vara tillräckligt stort för att garantera att tillståndsinnehavaren förbinder sig till att främja projektet på det sätt som bestäms i utnyttjandetillståndet.

Enligt *2 mom.* godkänns som säkerhet proprieborgen, en pantsatt insättning eller en säkerhet som Energimyndigheten på begäran får ta i anspråk. Den som ställer säkerheten ska vara ett sådant kreditinstitut, en sådan försäkringsanstalt eller ett sådant annat yrkesmässigt finansiellt institut som har hemort i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. De föreslagna bestämmelserna är desamma som bestämmelserna om deltagandesäkerhet i 9 § 2 mom. I specialmotiveringen till det momentet redogörs det för bakgrunden till förslagen. Säkerheten för främjande av projektet ska gälla tills vindkraftsparken är i planerad drift. Med planerad drift avses detsamma som i den föreslagna 7 §. Om säkerhetens giltighet förlängs, ska förnyandet ske i god tid innan säkerhetens giltighetstid löper ut. På detta sätt säkerställs det att tillsynsmyndigheten Energimyndigheten har tillräckligt med tid för att ingripa i att säkerheten inte förnyas i tid och försäkra sig om att säkerheten inte löper ut.

Enligt det föreslagna *3 mom.* ska säkerheten utökas med ett års mellanrum fram till den tidpunkt som bestämts i utnyttjandetillståndet. Syftet är att säkerheten först är relativt låg, eftersom riskerna för genomförandet av projektet är större i den inledande fasen när området ännu inte har undersökts och behövliga tillstånd inte har erhållits. Sålunda kan innehavaren av utnyttjandetillståndet ännu under de första åren frånträda utnyttjandetillståndet till relativt låga kostnader. Att beloppet av säkerheten för främjande av projektet utökas i takt med att projektet framskrider sporrar sålunda aktören att utföra de undersökningar som är väsentliga med tanke på genomförandet av projektet så snart som möjligt efter att utnyttjandetillståndet beviljats. Det att säkerheten för främjande av projektet utökas i takt med att projektet framskrider sporrar till ett snabbt genomförande av projektet. Närmare bestämmelser om hur säkerheten räknas ut och utökas samt om tidsfristen för förnyande av säkerheten får utfärdas genom förordning av statsrådet.

19 §. Frigörande och realisering av säkerheten för främjande av projektet. Enligt *1 mom.* i den föreslagna paragrafen ska Energimyndigheten på ansökan frigöra säkerheten när vindkraftsparken är i planerad drift och innehavaren av utnyttjandetillståndet har uppfyllt sina skyldigheter i fråga om kvalitativa faktorer och tidsfrister. Innehavaren av utnyttjandetillståndet ska alltså ansöka om att säkerheten frigörs genom att lämna uppgifter om ibruktagandet av vindkraftsparken. Med planerad drift avses detsamma som i den föreslagna 7 §.

Enligt *2 mom.* har Energimyndigheten rätt att inleda realiseringen av säkerheten om utnyttjandetillståndet har återkallats eller frånträts. Huvudregeln är sålunda att tillståndshavaren förlorar säkerheten om tillståndshavaren förlorar utnyttjandetillståndet. Ett utnyttjandetillstånd kan för det första gå förlorat om tillståndshavaren själv frånträder tillståndet

i enlighet med den föreslagna 25 §. Tillståndsinnehavaren kan gå miste om tillståndet också i en situation som avses i 24 §. Till exempel om tillståndshavaren inte utökar säkerheten för främjande av projektet förlorar tillståndsinnehavaren utnyttjandetillståndet och säkerheten kan realiserats. Likaså kan säkerheten gå förlorad om tillståndshavaren väsentligt bryter mot villkoren i utnyttjandetillståndet. Om det inte är fråga om ett sådant brott mot tillståndsvillkoren som leder till att utnyttjandetillståndet återkallas, har Energimyndigheten dock rätt att inleda realisering av säkerheten helt eller delvis om kvalitativa faktorer i utnyttjandetillståndet eller villkor som gäller tidsfrister har försumrats inom projektet och tillståndshavaren i en situation där överträdelsen kan avhjälpas trots uppmaning inte har korrigerat sitt förfarande inom en skälig tidsfrist. Bestämmelsen föreslås eftersom det behöver finnas något sätt att ingripa i överträdelse av tillståndsvillkoren även om utnyttjandetillståndet inte återkallas. Om överträdelsen kan rättas till, ska Energimyndigheten uppmana tillståndshavaren att inom en skälig tid rätta till sitt förfarande. Om det har brutits mot ett villkor som inte kan rättas till, till exempel som gäller användning av byggteknik som minskar byggandets miljökonsekvenser, och överträdelsen upptäcks efter byggandet, kan överträdelsen inte anses möjlig att rätta till och då kan säkerheten realiserats utan uppmaning om korrigerings. Med beaktande av de allmänna rättsprinciperna inom förvaltningen, såsom proportionalitetsprincipen, kan säkerheten realiserats endast delvis på grund av en sådan överträdelse.

20 §. Utnyttjandeavgift. Enligt 1 mom. i den föreslagna paragrafen är innehavaren av ett utnyttjandetillstånd skyldig att till Energimyndigheten betala en utnyttjandeavgift för rätten att utnyttja vindenergi i den ekonomiska zonen. Utnyttjandeavgiften är den utnyttjandeavgift som angetts i det anbud som vunnit konkurrensutsättningen. Enligt förslaget ska utnyttjandeavgiften utgöra en ersättning för rätten att utnyttja ett visst område inom den ekonomiska zonen för utnyttjande av vindenergi. Avgiftens författningsrättsliga karaktär beskrivs närmare i avsnitt 12.3. I enlighet med det föreslagna 5 § 2 mom. kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas om bestämningsgrunderna för den utnyttjandeavgift som anges i anbudet. Skyldighet att betala utnyttjandeavgift föreligger dock inte, om den utnyttjandeavgift som angetts i det vinnande anbudet är noll. Om anbudsgivaren i sitt anbud alltså inte varit beredd att betala någon utnyttjandeavgift alls och har vunnit konkurrensutsättningen på basis av de kvalitativa faktorerna och det inte genom förordning av statsrådet har ställts något minimipris för konkurrensutsättningen, föreligger ingen skyldighet att betala en utnyttjandeavgift. I utnyttjandetillståndet ställs behövliga villkor för utnyttjandeavgiften. Den avgiftsskyldige har alltså rätt att söka ändring i fråga om avgiften genom att överklaga beslutet om utnyttjandetillstånd. Beslut om utnyttjandetillståndet fattas av statsrådet, varför ändring kan sökas genom besvär direkt hos högsta förvaltningsdomstolen.

Enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen ska Energimyndigheten redovisa utnyttjandeavgiften till staten.

Om avgiften inte betalas senast på förfallodagen, ska det enligt det föreslagna 3 mom. tas ut årlig dröjsmålsränta på det obetalda beloppet enligt den räntesats som avses i 4 § i räntelagen (633/1982). Enligt huvudregeln i 4 § i räntelagen ska gäldenären vid dröjsmål med betalning av gäld på det försenade beloppet betala en årlig dröjsmålsränta som är sju procentenheter högre än den i 12 § avsedda referensränta som gäller vid tidpunkten i fråga. Enligt 12 § i räntelagen är referensräntan den ränta som Europeiska centralbanken tillämpat vid den sista huvudsakliga refinansieringstransaktionen före den första kalenderdagen i varje halvårsperiod avrundad uppåt till närmast följande halva procentenhet. Avgiften är direkt utsökbar. Bestämmelser om indrivning av avgifter finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter. Avgiften kan alltså drivas in genom utsökning utan att en dom eller ett separat beslut har meddelats om utsökning.

21 §. Ändring av utnyttjandetillstånd. Enligt 1 mom. 1 punkten i den föreslagna paragrafen kan villkoren i ett utnyttjandetillstånd ändras om det behövs för att säkerställa att den nationella säkerheten inte äventyras. Den säkerpolitiska miljön kan förändras under den långa giltighetstiden för ett utnyttjandetillstånd, varför det kan vara skäl att ändra villkoren i utnyttjandetillståndet. Villkoren kan till exempel gälla hur tillståndshavaren ska beakta den nationella säkerheten i sin verksamhet. Enligt 1 mom. 2 punkten kan villkoren i utnyttjandetillståndet ändras om det behövs på grund av en ändring i Europeiska unionens lagstiftning eller i internationella avtalsförpliktelser som gjorts efter det att tillståndet beviljades.

Enligt 1 mom. 3 punkten kan tillståndet ändras på grund av att verksamhetens yttre förhållanden väsentligt har förändrats efter det att tillståndet beviljades. Det ska vara fråga om yttre förhållanden och vara väsentligt framför allt med avseende på tillståndshavarens rättsskydd. Tröskeln att ändra tillståndet på myndighetens initiativ får inte vara för låg, så att principerna om förutsägbarhet i myndigheternas verksamhet och skydd för berättigade förväntningar uppfylls. Eftersom utnyttjandetillstånd kan beviljas för tiotals år är det emellertid inte möjligt att på förhand exakt fastställa karaktären hos sådana här eventuella väsentliga ändringar. Dessutom är möjligheten att ändra tillståndsvillkoren viktig, eftersom den ekonomiska zonen är ett internationellt område som den nationella regleringen inte fritt kan utsträckas till. Förslagen är förenliga med artikel 43.1 c i koncessionsdirektivet.

Enligt den föreslagna 4 punkten kan villkoren i tillståndet dessutom ändras på grund av en sådan områdesbegränsning som avses i 17 § 3 mom. En ändring kan behövas för att närmare definiera det område för vilket behövliga tillstånd har erhållits och inom vilket det havsbaserade vindkraftsprojektet byggs och som ska omfattas av hela giltighetstiden för utnyttjandetillståndet. Förslaget är förenligt med artikel 43.1 a i koncessionsdirektivet. Med stöd av det föreslagna 3 mom. ska beslutet enligt 1 mom. fattas antingen av arbets- och näringsministeriet eller statsrådet.

Vid ändring av tillståndsvillkoren på myndighetsinitiativ ska rättsprinciperna inom förvaltningen enligt förvaltningslagen, i synnerhet proportionalitetsprincipen och principen om skydd för berättigade förväntningar, beaktas. I enlighet med förvaltningslagen ska också tillståndshavaren höras i fråga om planerade ändringar. De författningsrättsliga villkoren för ändring tillståndet behandlas i kapitel 12.2.

Enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen kan villkoren i ett utnyttjandetillstånd ändras också på ansökan av tillståndshavaren. Det är alltså möjligt att på ansökan ändra tillståndet också av andra skäl än de som följer av 1 mom. Ändringen är dock beroende av prövning. Villkor som gäller uppfyllelse av kvalitativa faktorer får dock ändras endast i situationer som avses i 1 mom. av särskilda skäl. Utnyttjandetillstånd beviljas baserat på en konkurrensutsättning där vinnaren väljs på basis av den erbjudna utnyttjandeavgiften och kvalitativa faktorer. Genom utnyttjandetillståndet blir de kvalitativa faktorerna till behövliga delar förpliktande för att vinnaren också faktiskt ska iaktta de omständigheter som vinsten grundade sig på. Därför ska en ändring av dessa tillståndsvillkor inte vara möjlig annat än i de begränsade situationer som anges i 1 mom., dvs. en grund som gäller den nationella säkerheten, en ändring som skett i Europeiska unionens lagstiftning eller i internationella avtalsförpliktelser, en väsentlig förändring i de yttre förhållandena eller en områdesbegränsning. Dessutom ska det finnas ett särskilt skäl till ändringen. En ändring på denna grund kan komma i fråga till exempel om någon åtgärd som förbättrar miljöns tillstånd och som är förpliktande för tillståndshavaren på grund av en förändring i förhållandena har blivit onödig. Den utnyttjandeavgift som ska betalas kan inte heller ändras, eftersom betalningen av den grundar sig direkt på lag. Området för havsbaserad vindkraft kan inte heller utvidgas genom en ändring i tillståndet, eftersom valet av område

baserar sig på ett separat beslut av statsrådet. En ansökan om ändring av tillståndet ska lämnas till arbets- och näringsministeriet.

Med stöd av det föreslagna 3 mom. fattas ändringsbeslut som hänför sig till den nationella säkerheten av statsrådet och övriga ändringsbeslut av arbets- och näringsministeriet. Beslutet om utnyttjandetillstånd fattas av statsrådet, men ändringar i tillståndet som inte hänför sig till den nationella säkerheten är inte av sådan natur att de skulle förutsätta beslut av statsrådet.

22 §. Överförande av utnyttjandetillstånd. Enligt 1 mom. i den föreslagna paragrafen kan statsrådet på ansökan av tillståndshavaren överföra ett utnyttjandetillstånd till ett annat företag eller en annan sammanslutning, om överföringen inte bedöms äventyra den nationella säkerheten och om verksamheten kan fortsätta i enlighet med tillståndsvillkoren och statsrådet inte har några skäl att misstänka att mottagaren av överföringen inte kan iaktta villkoren. Båda dessa villkor ska uppfyllas för att överföringen ska vara möjlig. En överföring är möjlig endast på ansökan av tillståndshavaren.

Den prövning av huruvida kravet i fråga om den nationella säkerheten uppfylls som ingår i 1 punkten i momentet motsvarar den prövning som ska göras vid beviljande av utnyttjandetillstånd (15 §). Enligt den föreslagna 1 mom. 2 punkten är en förutsättning för överföring att verksamheten kan fortsätta i enlighet med tillståndsvillkoren och att statsrådet dessutom inte har några skäl att misstänka att den nya tillståndshavaren inte kan iaktta villkoren. Syftet är framför allt att säkerställa att den nya tillståndshavarens verksamhet i tillräcklig utsträckning motsvarar de faktorer på basis av vilka den ursprungliga innehavaren av utnyttjandetillståndet har vunnit konkurrensutsättningen. Annars skulle en aktör kunna vinna konkurrensutsättningen till exempel på basis av kvalitativa faktorer som hänför sig till en aktörens ekonomi eller erfarenhet och sedan överföra det havsbaserade vindkraftsprojektet på ett företag vars ekonomi och erfarenhet inte är på samma nivå som hos vinnaren av konkurrensutsättningen. Vid prövningen av en överföring av ett utnyttjandetillstånd ska statsrådet alltså bland annat granska mottagarens verksamhet ur det perspektivet att denne ska uppfylla de villkor i anslutning till kvalitativa faktorer som angetts i beslutet om utnyttjandetillstånd. Mottagaren av överföringen ska också ha förutsättningar att fortsätta verksamheten på det sätt som förutsätts i beslutet om utnyttjandetillstånd. Om villkoren i 1 mom. uppfylls och det finns någon objektiv orsak till behovet av överföring, ska utgångspunkten vara att tillståndet överförs eftersom möjligheten att överföra tillståndet är central med tanke på erhållande av finansiering för projektet. Vid prövningen av överförbarheten ska dessutom 136 § i upphandlingslagen beaktas, vilken ska tillämpas med stöd av en hänvisningsbestämmelse i den förslagna 26 §.

Enligt det föreslagna 2 mom. kan tillståndshavaren be statsrådet meddela ett förhandsbeslut i fråga om överföringen. När det är fråga om överlåtelse av affärsverksamhet kan det vara ytterst viktigt för företagen att på förhand säkerställa att de planerade ändringarna inte leder till att utnyttjandetillståndet återkallas. Ansökningar om överföring och om förhandsbeslut lämnas till arbets- och näringsministeriet.

Enligt det föreslagna 3 mom. ska alla de rättigheter och skyldigheter som ingår i utnyttjandetillståndet och som gäller innehavaren av ett utnyttjandetillstånd enligt den förslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen övergå på mottagaren av överföringen genom ett beslut om överföring. Mottagaren är alltså skyldig att iaktta utnyttjandetillståndet och skyldigheterna i fråga om den säkerhet som ställts samt betala utnyttjandeavgiften.

Enligt det föreslagna 4 mom. får utnyttjandetillstånd inte överföras till företag eller sammanslutningar som ensamma eller tillsammans med sina koncernföretag har minst tre

utnyttjandetillstånd för sådana områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen där en vindkraftspark inte har tagits i planerad drift. Syftet med bestämmelsen överensstämmer med förbudet att delta som föreslås i 7 § 2 mom. Samma begränsning av antalet vindkraftsparker i projektutvecklings- eller byggnadsskedet som gäller den som deltar i konkurrensutsättningen gäller också vid en överföring av utnyttjandetillståndet. Genom bestämmelsen säkerställs det att alltför många pågående projekt inte koncentreras till en enda aktör genom överföring. Ett tillstånd kan inte med anledning av bestämmelsen överföras till exempel till ett bolag som har ett enda pågående projekt, om bolagets koncernföretag har ett annat pågående projekt och ett annat av bolagets koncernföretag har ett tredje pågående projekt.

23 §. Anmälningsskyldighet och skyldighet att lämna uppgifter. Enligt 1 mom. i den föreslagna paragrafen ska innehavaren av ett utnyttjandetillstånd omedelbart underrätta arbets- och näringsministeriet om mer än ringa ändringar i innehavarens aktieinnehav samt om ändringar i motsvarande faktiskt inflytande. Med anledning av anmälan ska det övervägas om utnyttjandetillståndet ska återkallas med stöd av 24 §. I praktiken kan förutsättningarna för återkallande bli aktuella om en ändring i aktieinnehavet eller det motsvarande faktiska inflytandet leder till att det finns anledning att misstänka att den nationella säkerheten äventyras eller verksamheten på grund av det nya innehavet inte längre uppfyller villkoren i utnyttjandetillståndet. Den senare situationen kan komma i fråga, om valet av vinnare i konkurrensutsättningen skulle ha påverkats till exempel av faktorer gällande erfarenhet som inte längre uppfylls genom det nya innehavet.

Anmälningsskyldigheten behöver begränsas till att gälla mer än ringa ändringar i aktieinnehavet, eftersom det är möjligt att bedriva kontinuerlig handel med aktierna. Det är dock inte skäl att begränsa tröskeln för anmälan endast till sådana förändringar i innehav som uppfyller definitionen av bestämmande inflytande i 1 kap. 5 § i bokföringslagen. Enligt den paragrafen anses en bokföringsskyldig ha bestämmande inflytande i en annan bokföringsskyldig bland annat om den bokföringsskyldige innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i målföretaget och denna röstmajoritet grundar sig på ägande, medlemskap, bolagsordningen, bolagsavtalet eller därmed jämförbara stadgar eller något annat avtal.

Också försäljning av en mindre ägarandel, som inte är mer än hälften, kan nämligen leda till att den nationella säkerheten äventyras eller till att det inte längre är möjligt att iakttä tillståndsvillkoren. Tröskeln för anmälan ska vara tillräckligt låg också eftersom på varandra följande ägarbyten tillsammans kan leda till att förutsättningarna för återkallande av tillståndet uppfylls, även om de inte separat orsakar detta. Av ovan nämnda skäl ska ändringar i aktieinnehavet som är större än 10 procent anses som mer än ringa ändringar. Med motsvarande faktiskt inflytande avses sådant inflytande på det företag som innehar tillståndet som baserar sig på annat än aktieinnehav och motsvarar det inflytande som en aktieinnehavsandel på över 10 procent medför. Det kan till exempel vara fråga om ett arrangemang som baserar sig på ett aktieägaravtal genom vilket aktieägaren kan påverka tillståndshavarföretagets beslut med större inflytande än sin ägarandel. Med en ändring av aktieinnehavet på mer än 10 procent innebär att en aktörs ägarandel ändras med över 10 procent. Det att flera minoritetsägare i börsbolag bedriver handel med en andel på sammanlagt till exempel 12 procent av bolagets aktier ska sålunda inte anses som en sådan ändring som är mer än ringa och omfattas av anmälningsskyldigheten.

Tillståndsinnehavaren kan be statsrådet meddela ett förhandsbeslut om hur en ändring i aktieinnehavet eller det motsvarande faktiska inflytandet påverkar tillståndet. När det är fråga om företagsomstruktureringar och företagsköp kan det vara ytterst viktigt för företagen att på förhand säkerställa att de planerade ändringarna inte leder till att utnyttjandetillståndet återkallas.

Enligt det föreslagna 2 *mom.* ska tillståndshavaren lämna riktiga och tillräckliga uppgifter till arbets- och näringsministeriet för prövning som gäller överföring, ändring och återkallande av utnyttjandetillstånd och till Energimyndigheten och Gränsbevakningsväsendet för tillsyn över efterlevnaden av tillståndsbeslutet. Energimyndigheten och Gränsbevakningsväsendet ska med stöd av den föreslagna 27 § övervaka att utnyttjandetillståndet iakttas och har rätt att av tillståndshavaren få behövliga uppgifter för tillsynen. Arbets- och näringsministeriet behöver för sin del uppgifter av tillståndshavaren för ändring av utnyttjandetillståndet enligt 21 §, överföring av tillståndet enligt 22 § och återkallande enligt 24 § i lagförslaget. Dessa beslut fattas av statsrådet på föredragning av arbets- och näringsministeriet, förutom en del ändringsbeslut som fattas av arbets- och näringsministeriet. Med stöd av det föreslagna momentet ska tillståndshavaren till exempel i situationer där ägandet ändras på begäran meddela hur iakttagandet av villkoren i utnyttjandetillståndet säkerställs trots ägarändringen.

24 §. Återkallande av utnyttjandetillstånd. I den föreslagna paragrafen föreskrivs det om situationer där statsrådet kan eller ska återkalla ett utnyttjandetillstånd. För det första är återkallande enligt 1 *mom.* 1 *punkten* möjligt om tillståndsinnehavaren har brutit mot bestämmelserna i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen eller väsentligt överträtt villkoren i utnyttjandetillståndet och trots uppmaning inte inom skälig tid har rättat till sitt förfarande. Det är fråga om brott mot lagen till exempel om tillståndshavaren har försummat att betala utnyttjandeavgiften. Det kan vara fråga om ett väsentligt brott mot villkoren i utnyttjandetillståndet till exempel om tillståndshavaren inte iakttar de tidsfrister eller villkor som angetts i tillståndet till den del det i dem är fråga om uppfyllelse av urvalskriterierna i konkurrensutsättningen. Villkoret om väsentligt brott mot tillståndsvillkoren är en följd av grundlagsutskottets utlåtanedpraxis i fråga om återkallande av tillstånd som behandlas i avsnitt 12.2. Tillståndshavaren ska först ges en skälig tidsfrist för att rätta till sitt förfarande innan tillståndet kan återkallas. Vid prövning av återkallelse ska rättsprinciperna inom förvaltningen enligt förvaltningslagen, i synnerhet proportionalitetsprincipen och principen om skydd för berättigade förväntningar, beaktas.

Enligt den föreslagna 2 *punkten* kan statsrådet återkalla ett utnyttjandetillstånd om det bedöms att den nationella säkerheten äventyras. Äventyrande av den nationella säkerheten är enligt förslaget en grund för att utnyttjandetillstånd inte ska beviljas samt för att ändra tillståndet på myndighetens initiativ. På samma grunder ska det också vara möjligt att återkalla ett tillstånd.

Enligt den föreslagna 1 *mom.* 3 *punkten* kan statsrådet återkalla ett utnyttjandetillstånd om tillståndshavaren vid konkurrensutsättningen har lämnat oriktiga eller bristfälliga uppgifter om omständigheter som är väsentliga med tanke på konkurrensutsättningens slutresultat. Möjligheten att få utnyttjandetillstånd avgörs genom konkurrensutsättning. Återkallande ska vara möjligt i en situation där det i efterhand framgår att den vinnande aktören har lämnat felaktiga eller bristfälliga uppgifter som om de varit korrekta skulle ha kunnat leda till att en annan aktör vunnit.

Enligt den föreslagna 4 *punkten* kan statsrådet återkalla ett utnyttjandetillstånd om tillståndshavaren olovligt överför tillståndet på ett annat företag eller en annan sammanslutning. Överföring av tillstånd behandlas i motiveringen till den föreslagna 22 §. Ansökan om överföring av tillstånd ska göras hos statsrådet och ett förhandsbeslut om överföringen kan begäras hos statsrådet. På så sätt kan återkallande av tillståndet inte komma som en överraskning för tillståndshavaren.

Enligt den föreslagna 5 *punkten* kan statsrådet återkalla ett utnyttjandetillstånd om ingen verksamhet bedrivs med stöd av tillståndet. Bestämmelsen är framför allt avsedd för den havsbaserade vindkraftsparkens driftsfas, om elproduktionen på havet avslutas. Under tiden för

projektutvecklingen säkerställs främjandet av projektet med hjälp av en säkerhet, och i utnyttjandetillståndet är det också möjligt att bestämma vissa tidsfrister för projektets framskridande. Syftet är inte att göra det möjligt att återkalla ett tillstånd i en situation där elproduktionen avbryts under en viss tid av en överraskande orsak, utan att göra det möjligt att återkalla tillståndet och få området i annan användning om verksamheten klart har avslutats.

Enligt det föreslagna 2 mom. ska statsrådet återkalla ett utnyttjandetillstånd, om tillståndshavaren inte ställer en säkerhet för främjande av projektet eller inte utökar säkerheten inom den tid som föreskrivs i 18 § eller trots uppmaning inte rättar till sitt förfarande inom skälig tid. Statsrådet har i detta fall ingen prövningsrätt, utan ska återkalla utnyttjandetillståndet. Genom säkerheten för främjande av projektet och utökningen av den säkerställs det att havsområdet verkligen utnyttjas och inte bara reserveras för användning. Säkerheten för främjande av projektet är en central åtgärd för att säkerställa att tillståndshavaren förbinder sig till att främja projektet. Statsrådet ska sålunda återkalla utnyttjandetillståndet om säkerheten inte ställs eller inte utökas. Tillståndshavaren ska dock före återkallandet ges möjlighet att inom en tid som anses skälig rätta sin försummelse av skyldigheten att ställa eller utöka säkerheten. Det skulle inte vara skäligt att omedelbart återkalla tillståndet om försummelsen till exempel beror på glömska. En särskilt lång tilläggstid för ställande av säkerhet kan dock inte ges.

Till följd av ett återkallande upphör tillståndshavarens rättigheter och skyldigheter i anslutning till utnyttjandetillståndet, om inte något annat föreskrivs eller bestäms i lag eller i beslutet om utnyttjandetillståndet. Till exempel skyldigheten att betala utnyttjandeavgiften och skyldigheten att utöka säkerheten upphör då. Aktören får inte längre undersöka området och kan inte bygga i området även om aktören skulle ha fått behövliga tillstånd för det. Energimyndigheten har rätt att inleda realisering av säkerheten. Statsrådet kan om det så önskar besluta att området konkurrensutsätts på nytt.

Återkallande av tillståndet kan dessutom göras med stöd av den bestämmelse med hänvisning till upphandlingslagen som föreslås i 26 §.

25 §. Frånträde av utnyttjandetillstånd. Enligt den föreslagna paragrafen kan tillståndshavaren frånträda utnyttjandetillståndet genom att meddela arbets- och näringsministeriet om saken. Meddelandets konsekvenser är desamma som vid ett beslut om återkallande av tillståndet.

4 kap. **Särskilda bestämmelser**

26 §. Tillämpning av upphandlingslagen. I paragrafen föreslås bestämmelser om tillämpning av upphandlingslagen på det föreslagna förfarande som består av konkurrensutsättning och utnyttjandetillstånd. Avsikten är att säkerställa att kraven i EU:s koncessionsdirektiv och rättsmedelsdirektiv uppfylls till den del den föreslagna lagen inte direkt uppfyller dem. Upphandlingslagen gäller både offentlig upphandling och koncessioner. Regleringstekniken i upphandlingslagen är sådan att de bestämmelser som ska tillämpas på koncessioner anges i 116 § i den lagen. I den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen tillämpas dock inte alla de bestämmelser som anges i 116 §, eftersom den föreslagna lagen till många delar uppfyller kraven i koncessionsdirektivet och rättsmedelsdirektivet direkt. På grund av upphandlingslagens regleringsteknik talas det dock i många paragrafer i upphandlingslagen om upphandling, även om paragraferna också tillämpas på koncessioner.

Enligt det föreslagna 1 mom. tillämpas utöver vad som föreskrivs i 2 kap. på förfarandet för konkurrensutsättning 28, 68, 69 och 82 §, 92 § 2–4 mom., 120 och 121 § samt 123 § 1–2 mom. i upphandlingslagen. Vid tillämpningen av paragraferna ska definitionerna i 4 och 5 § i upphandlingslagen beaktas. Utnyttjandetillstånd enligt den föreslagna lagen betraktas som

koncession enligt 4 § 5 punkten i upphandlingslagen. I 5 § i upphandlingslagen föreskrivs det om upphandlande enheter, bland annat statliga myndigheter. Således ska Energimyndigheten, arbets- och näringsministeriet och statsrådet betraktas som upphandlande enheter.

Upphandlingslagens 28 § gäller beräkning av det uppskattade värdet av en koncession. Enligt 28 § ska beräkningen av det uppskattade värdet av en koncession grunda sig på den upphandlande enhetens uppskattning av koncessionshavarens omsättning som genererats under kontraktets giltighetstid, exklusive mervärdesskatt. Det uppskattade värdet av en koncession ska beräknas med hjälp av en objektiv metod som ska anges i upphandlingsannonsen, anbudsfrågan eller andra upphandlingsdokument. Skyldigheten att beräkna det uppskattade värdet härrör från artikel 8.3 i koncessionsdirektivet och gäller i det föreslagna förfarandet Energimyndigheten. I det föreslagna förfarandet motsvarar utnyttjandetillståndet ett upphandlingskontrakt. Man känner inte exakt till dess värde i konkurrensutsättningskedet, men för att kraven i direktivet ska uppfyllas ska värdet anges med största möjliga noggrannhet, till exempel genom att ange det intervall där värdet kan röra sig.

Upphandlingslagens 68 § gäller innehållet i anbudsfrågan. Anbudsfrågan, upphandlingsannonsen, inbjudan till anbudssökandena eller bilagorna till dem ska innehålla beskrivning av föremålet för upphandlingen eller en projektbeskrivning samt andra krav som är kopplade till upphandlingsföremålets typ samt de viktigaste kontraktsvillkoren. Energimyndigheten ska tillämpa paragrafen vid sidan av den föreslagna 4 § om ordnande av konkurrensutsättning. Anbudsgivarna ska känna till de viktigaste villkoren för utnyttjandetillståndet. Statsrådet beslutar dock om utnyttjandetillstånd först efter konkurrensutsättningen. I praktiken ska Energimyndigheten vid konkurrensutsättningen ge anbudsgivarna tillgång till statsrådets tidigare beslut om val av område, de förutsättningar som anges i statsrådsförordningen samt en allmän beskrivning av de bestämmelser som utnyttjandetillståndet kan innehålla.

I upphandlingslagens 69 § anges hur anbudsfrågan och de övriga upphandlingsdokumenten tillhandahålls anbudssökandena och anbudsgivarna. Genom hänvisningen säkerställs att artikel 34 i koncessionsdirektivet iakttas vid konkurrensutsättningen.

I 82 § i upphandlingslagen föreskrivs det om anbudssökandes och anbudsgivares avhjälpande åtgärder, vilka har samband med de obligatoriska och de av prövning beroende grunderna för uteslutning enligt 80–81 §. Enligt den föreslagna 11 § ska de obligatoriska och de av prövning beroende grunderna för uteslutning i upphandlingslagen tillämpas vid sidan av andra grunder för uteslutning. Energimyndigheten kan i vissa fall utesluta anbudsgivaren från konkurrensutsättningen. Enligt 82 § i upphandlingslagen kan en anbudssökande eller anbudsgivare lägga fram bevis på sin tillförlitlighet trots att en grund för uteslutning enligt 80 eller 81 § föreligger. Om den upphandlande enheten anser att bevisen och tillförlitligheten är tillräckliga, får den inte utesluta anbudsgivaren i fråga ur anbudsproceduren.

I 92 § 2–4 mom. i upphandlingslagen föreskrivs det att en anbudsgivare för fullgörande av kontraktet får utnyttja andra enheters kapacitet. Enligt 92 § 3 mom. ska den upphandlande enheten kräva att anbudssökanden eller anbudsgivaren byter ut en leverantör vars kapacitet den utnyttjar, om den berörda leverantören är föremål för en obligatorisk grund för uteslutning enligt 80 § eller inte uppfyller lämplighetskraven enligt 83 §. Genom hänvisningen uppfylls kraven i artikel 38.2 och 38.3 i koncessionsdirektivet.

Enligt 120 § i upphandlingslagen ska den upphandlande enheten annonsera om koncessioner enligt 13 kap. på det sätt som föreskrivs i 7 kap. Till följd av hänvisningen ska Energimyndigheten annonsera om konkurrensutsättningsförfarandet i enlighet med 7 kap. i

upphandlingslagen. En central skyldighet är att publicera en annons om konkurrensutsättningen i den elektroniska annonseringskanalen HILMA (www.hankintailmoitukset.fi). Från HILMA sänds annonserna vidare för publicering i EU:s databas TED (Tenders Electronic Daily). Energimyndigheten ska sörja för annonseringsskyldigheterna till den del de gäller konkurrensutsättningsförfarandet. Arbets- och näringsministeriet ska med stöd av hänvisningen i det föreslagna 2 mom. sörja för annonseringsskyldigheterna i anslutning till utnyttjandetillstånd. Genom hänvisningen säkerställs att artiklarna 31–33 samt artikel 37.2 och punkt 4 andra meningen i koncessionsdirektivet iakttas.

I 121 § i upphandlingslagen föreskrivs det om tidsfrister för lämnande av anbud. Genom hänvisningen säkerställs att artikel 39 i koncessionsdirektivet iakttas.

I 123 § 1–2 mom. i upphandlingslagen föreskrivs det om upphandlingsbeslut. I den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen motsvarar detta Energimyndighetens beslut enligt 5 § 3 mom. om resultatet av konkurrensutsättningen. I övrigt uppfylls kraven i 123 § 1–2 mom. i upphandlingslagen redan i den föreslagna lagen när den tillämpas tillsammans med förvaltningslagen, men kravet i 123 § 2 mom. i upphandlingslagen ska dessutom iakttas. Enligt det momentet ska det av beslutet eller av de handlingar som hänför sig till beslutet framgå när upphandlingskontraktet kan ingås, om det vid upphandlingen ska iakttas en väntetid som avses i 129 §. Kravet baserar sig på artikel 2a.2 led 4 andra strecksatsen i rättsmedelsdirektivet.

Enligt det föreslagna 2 mom. tillämpas utöver vad som föreskrivs i 3 kap. på processen för utnyttjandetillstånd och utnyttjandetillståndet vad som i 77 § 2 mom., 117 och 120 §, 129 § 1 mom. samt 136 och 137 § i upphandlingslagen föreskrivs om upphandlingsförfarande, upphandlingskontrakt och koncessioner. Bestämmelser om utnyttjandetillstånd finns i 3 kap. i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. De nämnda paragraferna i upphandlingslagen ska alltså tillämpas jämsides med 3 kap.

Enligt 77 § 2 mom. i upphandlingslagen ska den upphandlande enheten vid byggentreprenadkontrakt eller sådan tjänsteupphandling som ska tillhandahållas vid en anläggning under direkt tillsyn av den upphandlande enheten senast då fullgörandet av upphandlingskontraktet påbörjas kräva att den valda anbudsgivaren uppger namn på, kontaktpuppgifter till och lagliga företrädare för sina underleverantörer som deltar i byggentreprenaderna eller tjänsterna, i den mån de är kända vid den tidpunkten. Kravet grundar sig vad gäller koncessioner på artikel 42.3 i koncessionsdirektivet. Eftersom anbudsgivaren ska lämna dessa uppgifter senast när fullgörandet av upphandlingskontraktet påbörjas gäller skyldigheten arbets- och näringsministeriet.

Enligt 117 § i upphandlingslagen ska kontraktperioden för en koncession vara tidsbegränsad. Koncessioner som varar längre än fem år får inte ha en längre maximal giltighetstid än den tid inom vilken koncessionshavaren rimligen kan förväntas få tillbaka de investeringar som gjorts för att genomföra byggentreprenaderna eller tillhandahålla tjänsterna och få avkastning på det investerade kapitalet och på de investeringar som gjorts i syfte att nå kontraktmålen. Bestämmelsen hindrar inte att utnyttjandetillstånd beviljas i princip för en så lång tid att vindkraftverkens uppskattade tekniska livslängd kan utnyttjas helt och hållet, eftersom återbetalningstiden för investeringar i vindkraftsparker är lång. Genom en hänvisning till 117 § i upphandlingslagen säkerställs det att artikel 18 i koncessionsdirektivet iakttas.

Upphandlingslagens 120 § gäller annonsering om koncessioner i enlighet med 7 kap. i upphandlingslagen. Arbets- och näringsministeriet ska fullgöra annonseringsskyldigheterna till den del det är fråga om annonseringsskyldigheter i anslutning till utnyttjandetillstånd.

Med stöd av 129 § 1 mom. i upphandlingslagen får kontrakt vid upphandling som överstiger EU-tröskelvärdet och vid i bilaga E avsedd tjänsteupphandling eller koncession som överstiger det nationella tröskelvärdet ingås tidigast 14 dagar från det att anbudssökanden eller anbudsgivaren har fått eller anses ha fått del av beslutet och besväransvisningen (*väntetid*). På grund av hänvisningen kan utnyttjandetillstånd inte beviljas förrän väntetiden för Energimyndighetens beslut om konkurrensutsättning har löpt ut. Kravet på väntetid baserar sig på artikel 2a i rättsmedelsdirektivet.

I 136 § i upphandlingslagen finns bestämmelser om ändring av upphandlingskontrakt under kontraktperioden. De krav som gäller ändring ska tillämpas utöver vad som i den föreslagna 21 § föreskrivs om ändring av utnyttjandetillstånd och i 22 § om överföring av utnyttjandetillstånd. Till största delen uppfyller de föreslagna bestämmelserna redan kraven i artikel 43 i koncessionsdirektivet. I synnerhet vid överföring av ett utnyttjandestillstånd ska dock 136 § 2 mom. 4 punkten beaktas, med stöd av vilken ett upphandlingskontrakt kan ändras utan ett nytt upphandlingsförfarande bland annat om till följd av att en annan leverantör som uppfyller de kvalitativa lämplighetskrav som ursprungligen fastställts träder eller delvis i den ursprungliga avtalspartens ställe som en följd av strukturella arrangemang, företagsköp, fusioner och förändringar i det bestämmande inflytandet eller insolvens, under förutsättning att detta inte medför andra väsentliga ändringar av kontraktet och inte syftar till att kringgå tillämpningen av denna lag. Enligt den föreslagna 22 § är överföring bara möjligt om verksamheten kan fortsätta i enlighet med tillståndsvillkoren och statsrådet inte har några skäl att misstänka att mottagaren av överföringen inte kan iakta villkoren. Statsrådet ska ha prövningsrätt i fråga om överföringen av utnyttjandetillstånd, men överföring ska vara möjligt, eftersom det också med tanke på samhällets helhetsintresse skulle vara negativt att ett projekt inte kunde fortsätta på grund av företagsomstruktureringar, utan att hela processen måste börja om från början genom konkurrensutsättning av området.

I 137 § i upphandlingslagen finns bestämmelser om uppsägning av upphandlingskontrakt i särskilda situationer. Paragrafen ska tillämpas på ett kompletterande sätt jämsides med den föreslagna 24 § om återkallande av utnyttjandetillstånd. Vad gäller koncessioner grundar sig 137 § i upphandlingslagen på artikel 44 i koncessionsdirektivet.

Enligt det föreslagna 3 mom. ska på Energimyndigheten tillämpas vad som föreskrivs i 172 § 2 mom. i upphandlingslagen. I 172 § 2 mom. i upphandlingslagen ingår en bestämmelse om skyldigheten att lämna uppgifter, enligt vilken upphandlande enheter och andra myndigheter på begäran ska lämna de uppgifter som behövs för utarbetande av en övervakningsrapport och för statistikföring samt informationsutbyte till arbets- och näringsministeriet.

27 §. Tillsyn. Enligt 1 mom. är tillsynsmyndigheter enligt lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen Gränsbevakningsväsendet och Energimyndigheten. Gränsbevakningsväsendet övervakar att utnyttjandetillståndet iakttas i den ekonomiska zonen och att verksamhet som kräver utnyttjandetillstånd har ett sådant. Gränsbevakningsväsendet ska ansvara för övervakningen av utnyttjandetillstånd till den del verksamheten fysiskt bedrivs i den ekonomiska zonen. Sådan övervakning inbegriper till exempel forskning som bedrivs med stöd av ett utnyttjandetillstånd. I detta ingår även övervakning av forskningsmetoderna. Till övervakningen hör också huruvida den verksamhet som bedrivs i den ekonomiska zonen, såsom forskning som avser utnyttjande av vindenergi, har utnyttjandetillstånd. Gränsbevakningsväsendet är en ändamålsenlig tillsynsmyndighet, eftersom det har sådan materiel som behövs för övervakningen och eftersom det också övervakar sådan verksamhet som bedrivs med samtycke enligt lagen om Finlands ekonomiska zon. På samma sätt som Gränsbevakningsväsendet med stöd av lagen om Finlands ekonomiska zon övervakar att aktörer som bedriver forskning i den ekonomiska zonen har rätt till det enligt lagen om Finlands

ekonomiska zon och att forskningen är förenlig med det beviljade samtycket, övervakar Gränsbevakningsväsendet således också verksamheten enligt den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen.

Till övriga delar övervakas efterlevnaden av den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen av Energimyndigheten. Detta innebär tillsyn i fråga om sådant som inte fysiskt sker inom den ekonomiska zonen, till exempel tillsyn i anslutning till säkerheter och tillsyn över att tidsfristerna och urvalskriterierna för utnyttjandetillstånd iakttas. I fråga om vissa saker är det inte möjligt att helt och hållet separera övervakningen inom och utanför den ekonomiska zonen från varandra, utan Energimyndigheten och Gränsbevakningsväsendet måste samarbeta. När Energimyndigheten övervakar t.ex. efterlevnaden av sådana tillståndsvillkor där det också krävs observationer inifrån den ekonomiska zonen för att myndigheten ska kunna försäkra sig om efterlevnaden, ska den till denna del kunna begära att Gränsbevakningsväsendet utför en inspektion inom den ekonomiska zonen. Till Energimyndighetens uppgifter hör inte att övervaka andra myndigheter, utan övervakandet av efterlevnaden av den föreslagna lagen omfattar övervakning av dem som deltar i konkurrensutsättningen och över innehavarna av utnyttjandetillstånd.

Enligt 2 *mom.* har en gränsbevakningsmyndighet rätt att meddela föreläggande om att verksamhet som kräver utnyttjandetillstånd men bedrivs utan sådant tillstånd omedelbart ska upphöra. Om till exempel forskning eller byggnadsarbeten som hänför sig till ett havsbaserat vindkraftsprojekt utförs utan tillstånd eller utanför det område för vilket utnyttjandetillståndet har beviljats, har Gränsbevakningsväsendet rätt att meddela föreläggande om att verksamheten omedelbart ska upphöra.

Enligt 3 *mom.* ska arbets- och näringsministeriet ska underrätta Energimyndigheten och Gränsbevakningsväsendet om beslut om utnyttjandetillstånd, ändringsbeslut enligt 21 §, överföringsbeslut enligt 22 §, återkallande enligt 24 § och frånträde enligt 25 §. Detta behövs för att tillsynsmyndigheterna ska kunna övervaka verksamheten. Informationen behövs också för att Energimyndigheten ska kunna frigöra eller realisera en säkerhet för främjande av ett projekt. Bestämmelser om frigörande och realisering av den finns i 19 §.

28 §. Tillsynsmyndigheternas rätt att få tillträde till fartyg. Enligt paragrafen har de myndigheter som med stöd av den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen eller någon annan lag utövar tillsyn över verksamhet som bedrivs med stöd av ett utnyttjandetillstånd rätt att komma ombord på fartyg som tillståndsinnehavaren använder när fartygen besöker ett tillsynsobjekt. I den ekonomiska zonen övervakas havsbaserade vindkraftsprojekt också av andra myndigheter än Gränsbevakningsväsendet. I synnerhet i byggnads- och driftsskedet för havsbaserade vindkraftverk och eventuella anslutna byggnader och konstruktioner kan det finnas flera myndigheter som utövar tillsyn. Till exempel utövar närings-, trafik- och miljöcentralen tillsyn över vattentillstånd och Säkerhets- och kemikalieverket utövar tillsyn över efterlevnaden av lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor. Dessa myndigheter har inte den materiel som behövs för att nå den ekonomiska zonen. Därför är det nödvändigt att myndigheterna för tillsynen kan få tillträde till fartyg som tillståndshavaren använder när fartygen även annars är på väg till ett tillsynsobjekt. Det kan till exempel vara fråga om resor som görs för underhåll av havsbaserade vindkraftverk. Enligt 77 § 1 *mom.* i Gränsbevakningslagen (578/2005) kan Gränsbevakningsväsendet, utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag, på begäran lämna statliga myndigheter handräckning för fullgörande av en lagstadgad tillsynsskyldighet. Gränsbevakningsväsendet kan dessutom med stöd av 2 *mom.*, om vissa villkor uppfylls, ge en annan finsk myndighet assistans också utanför finskt territorium, såsom i Finlands ekonomiska zon. Tillsynsmyndigheterna har således möjlighet att begära handräckning och assistans av Gränsbevakningsväsendet för tillträde till tillsynsobjektet.

Gränsbevakningsväsendet har dock prövningsrätt i fråga om lämnande av handräckning och assistans, och en förutsättning för handräckningen eller assistansen är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som enligt lag ska skötas av Gränsbevakningsväsendet. Med beaktande av det potentiella antalet havsbaserade vindkraftverk och deras läge långt från varandra är det dessutom ändamålsenligt att tillsynsmyndigheterna för tillsynen har rätt att få tillträde till och avlägsna sig från tillsynsobjekten också med de fartyg som verksamhetsutövarna använder.

29 §. Inspektionsrätt. Med inspektion avses att myndigheten själv skaffar utredning på platsen, och inte bara utreder ärendet på basis av skriftligt material genom att utnyttja sin rätt till information. Enligt *1 mom.* har tillsynsmyndigheterna rätt att få tillträde till utrymmen som innehavaren av utnyttjandetillstånd har i sin besittning, om det behövs för den tillsyn som avses i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, samt utföra inspektioner i utrymmena och vidta andra åtgärder som tillsynen förutsätter. Inspektionerna av utrymmena kan gälla konstruktioner och byggnader i den ekonomiska zonen, framför allt vindkraftverk. Inspektioner av havsbaserade vindkraftverk kan för det första behövas för att säkerställa att de villkor för utnyttjandetillståndet som gäller kvalitativa faktorer uppfylls. Kvalitativa faktorer kan också gälla omständigheter som kräver fysisk verifiering, såsom på ett visst sätt tillverkade delar av havsbaserade vindkraftverk. Också verifiering av att ett havsbaserat vindkraftverk har tagits i bruk kan kräva tillsyn på plats. Inspektioner av utrymmen kan också hänföra sig till tillståndshavarens lokaler på fastlandet när det är nödvändigt att granska tillståndshavarens dokument.

Vid inspektioner ska bestämmelserna i 39 § i förvaltningslagen iakttas. Förfarandet vid inspektioner relaterade till behandling av förvaltningsärenden enligt bestämmelserna i 39 § i förvaltningslagen kan tillsammans med rättsprinciperna i 6 § i förvaltningslagen anses uppfylla de lagstiftade kraven för genomförande av inspektioner. I specialmotiveringen till 39 § i förvaltningslagen (RP 72/2002 rd, s. 104) konstateras det att den föreslagna paragrafen endast gäller sådan inspektion som med stöd av annan lagstiftning hör till myndighetens behörighet och som behövs för att ett visst förvaltningsärende ska kunna utredas eller för att förutsättningarna för ett beslut ska kunna konstateras, men att inspektioner som har karaktären av tillsyn som faller inom myndighetens behörighet däremot också i fortsättningen ska vara beroende av speciallagstiftning. Det är således nödvändigt att till den föreslagna paragrafen foga en hänvisning enligt vilken bestämmelserna i 39 § i förvaltningslagen ska iakttas vid inspektionen.

Tillsynsåtgärder får dock utsträckas till utrymmen som är avsedda för boende av permanent natur endast om det finns anledning att misstänka att ett brott enligt 16 kap. 8 § (ingivande av osant intyg till myndighet) eller 33 kap. 1 § (förfalskning) i strafflagen (39/1889) har begåtts och inspektionen är nödvändig för att utreda de omständigheter som är föremål för inspektionen. Hemfriden har tryggats i 10 § 1 mom. i grundlagen. Enligt 10 § 3 mom. i grundlagen kan det genom lag dock föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Myndighetsinspektioner får företas i utrymmen som omfattas av hemfriden då det finns anledning att misstänka att ett brott har inträffat som kan medföra fängelsestraff. Därför är tillsynsmyndighetens behörighet i fråga om inspektioner begränsad när det är fråga om utrymmen som används för boende av permanent natur.

Inspektion av dokument kan behövas bland annat vid tillsynen över att utnyttjandetillståndet iakttas i fråga om de villkor som har samband med sådana kvalitativa faktorer som har påverkat valet av vinnare vid konkurrensutsättningen. Enligt *2 mom.* har tillsynsmyndigheterna vid en inspektion rätt att omhänderta dokument samt övrigt material från innehavaren av ett

utnyttjandetillstånd, om det är nödvändigt för att syftet med inspektionen ska nås. Omhändertagande kan komma i fråga när saken inte kan utredas i samband med inspektionen på det sätt som inspektionen kräver och omhändertagandet av materialet därför är nödvändigt med tanke på uppnåendet av målen för inspektionen. Materialet ska återlämnas så snart det inte längre behövs för inspektionen.

Enligt 3 mom. ska tillståndsinnehavaren bistå tillsynsmyndigheterna vid inspektionen. Detta innebär att den som är föremål för inspektion ska agera i gott samarbete med den som utför inspektionen och ge allt material som behövs för inspektionen samt de uppgifter och utredningar som behövs för inspektionen.

30 §. Vite. Om innehavaren av ett utnyttjandetillstånd bryter mot tillståndsvillkoren, kan Energimyndigheten enligt den föreslagna paragrafen förelägga tillståndshavaren att rätta sina överträdelser. Beslutet får förenas med vite. Bestämmelser om vite finns i viteslagen. Syftet med vite är att få den som saken gäller att iaktta förpliktelsen. Vite kan vara en behövlig metod för ingripande i synnerhet för att se till att villkoren i utnyttjandetillståndet iakttas i sådana situationer där det bristfälliga iakttagandet av villkoren fortfarande kan rättas till.

31 §. Rätt att få information. Enligt paragrafen har Energimyndigheten, arbets- och näringsministeriet och Gränsbevakningsväsendet trots sekretessbestämmelserna på begäran rätt att av myndigheter, dem som sköter offentliga uppdrag och verksamhetsutövare få information som är nödvändig för bedömning av anbud som lämnats vid en konkurrensutsättning, beviljande av utnyttjandetillstånd, säkerställande av att villkoren i ett utnyttjandetillstånd iakttas samt utförande av andra uppgifter enligt lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, om informationen gäller deltagare i en konkurrensutsättning, dem som ansöker om utnyttjandetillstånd, innehavare av utnyttjandetillstånd, mottagare av en överföring av utnyttjandetillstånd, deras ägare samt en eventuell ny ägare av en innehavare av utnyttjandetillstånd för vilken innehavaren av utnyttjandetillståndet har begärt förhandsbeslut i enlighet med 23 § samt verksamhet som bedrivs av nämnda aktörer. Det är framför allt fråga om avvikande från bestämmelserna om sekretess på det sätt som avses i 26 och 29 § i offentlighetslagen.

Energimyndigheten behöver informationen framför allt för bedömningen av anbud, såsom vid tillämpningen av förutsättningarna för deltagande samt kriterierna för förhandsurval och de övriga urvalskriterierna. Sådan information som är nödvändig för Energimyndigheten och som inte till alla delar är offentlig kan vara t.ex. information som gäller ägarna av deltagarna i en konkurrensutsättning eller deltagarnas ekonomiska situation eller deras tillförlitlighet. Det exakta informationsinnehållet beror på vad som senare föreskrivs om förutsättningarna för deltagande (7 §) och de kvalitativa kriterierna (5 §) genom förordning av statsrådet. Energimyndigheten ska också begära information av deltagarna, men det kan vara nödvändigt att samla in en del information också från andra källor.

Av de kvalitativa faktorer som avses i 5 § 1 mom. i den föreslagna lagen är de faktorer som gäller anbudsgivarens ekonomiska situation, erfarenhet, kompetens och övriga förmåga att främja projektet sådana att det för att säkerställa att de uppfylls kan behövas en fullgöranderapport som det föreskrivs om i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi (1207/2010, se även avsnitt 7.4). Bestämmelser om förutsättningarna för deltagande finns i 7 § 1 mom., enligt vilket deltagarna ska ha tillräckligt med kompetens och erfarenhet, vara tillräckligt tillförlitliga samt ha tillräcklig ekonomisk beredskap för att främja ett havsbaserat vindkraftsprojekt. Likaså kan en fullgöranderapport behövas för att kontrollera dessa förutsättningar. För att Energimyndigheten ska kunna bedöma anbudet och huruvida anbudet uppfyller de krav som ställs på det genom förordning måste myndigheten få en helhetsbild av

anbudsgivarens ekonomiska situation och tillförlitlighet. Det är ändamålsenligt att genomföra detta med hjälp av en fullgöranderapport.

Dessutom kan Energimyndigheten när den utövar tillsyn enligt den föreslagna 27 § behöva information för att säkerställa att framför allt de villkor i tillståndet som gäller den ekonomiska situationen, kompetensen, erfarenheten och övriga förmågan att främja projektet iakttas. Information om ägarna kan behövas, eftersom ägarens ekonomiska situation, kompetens eller erfarenhet eventuellt kan beaktas vid bedömningen av huruvida de kvalitativa kriterierna uppfylls. Likaså kan t.ex. bedömningen av tillförlitligheten förutsätta att ett projektbolags ägandekedja granskas. På Energimyndighetens rätt att få information tillämpas också 171 § i upphandlingslagen, i enlighet med den föreslagna 11 §.

Arbets- och näringsministeriet behöver få information av Energimyndigheten framför allt för beviljande av utnyttjandetillstånd och för säkerställande av att villkoren i utnyttjandetillstånden iakttas. När ett förslag till utnyttjandetillstånd utarbetas behövs det för det första information för att utarbeta tillståndsvillkor som gäller kvalitativa faktorer. I praktiken är det fråga om information som den vinnande anbudsgivaren lämnat till Energimyndigheten och information som hänför sig till Energimyndighetens bedömning. Arbets- och näringsministeriet kan också av Energimyndigheten behöva få information som gäller anbud för att utveckla lagstiftningen om konkurrensutsättningen i fråga om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen.

När utnyttjandetillstånd beviljas kan arbets- och näringsministeriet också behöva information från andra källor än Energimyndigheten. Enligt 15 § 1 mom. 4 punkten i den föreslagna lagen ska statsrådet bevilja utnyttjandetillstånd till den deltagare i en konkurrensutsättning vars anbud har vunnit konkurrensutsättningen, om det bland annat inte har framkommit att vinnaren av konkurrensutsättningen lämnat oriktiga eller bristfälliga uppgifter vid konkurrensutsättningen om sådana omständigheter som är väsentliga med tanke på konkurrensutsättningens slutresultat eller att vinnarens förmåga att agera i enlighet med det anbud som lämnats vid konkurrensutsättningen väsentligen har försämrats. Som det konstaterats i specialmotiveringen till bestämmelsen är syftet inte att statsrådet ska göra om Energimyndighetens bedömning, utan möjliggöra att utnyttjandetillstånd förvägras i en situation där det först efter konkurrensutsättningen framgår att den vinnande aktören har lämnat felaktiga eller bristfälliga uppgifter och att en annan aktör borde ha vunnit. I sådana situationer bör arbets- och näringsministeriet ha möjlighet att kontrollera uppgifternas riktighet. I detta syfte kan arbets- och näringsministeriet begära en fullgöranderapport av Skatteförvaltningen.

Arbets- och näringsministeriet kan också behöva information för att säkerställa att villkoren i utnyttjandetillståndet iakttas. Säkerställande av att villkoren i utnyttjandetillståndet iakttas är nödvändigt vid beredningen av förhandsbeslut enligt 23 § 1 mom., vid prövning av överförande av utnyttjandetillstånd (22 § 1 mom. 2 punkten) och vid prövning av återkallande (24 § 1 mom. 1 punkten). Rätten att få information behövs för att säkerställa att innehavaren av ett utnyttjandetillstånd iakttar de kvalitativa faktorer på basis av vilka innehavaren har vunnit konkurrensutsättningen. Kvalitativa faktorer – som t.ex. kan gälla aktörens ekonomiska situation eller tillförlitlighet – blir bindande för aktören genom utnyttjandetillståndet. Till exempel vid överföring av tillstånd är det nödvändigt att försäkra sig om att tillståndsvillkoren kan iakttas också efter ägarbytet. Detta kan behövas till exempel om ett tillståndsvillkor som gäller kompetens i fråga om havsbaserad vindkraft uppfylls genom ägaren.

Rätten att få information ska vara begränsad till information som gäller deltagare i en konkurrensutsättning, dem som ansöker om utnyttjandetillstånd, innehavare av utnyttjandetillstånd, mottagare av en överföring av utnyttjandetillstånd, deras ägare samt en eventuell ny ägare av en innehavare av utnyttjandetillstånd för vilken innehavaren av

utnyttjandetillståndet har begärt förhandsbeslut i enlighet med 23 § samt verksamhet som bedrivs av nämnda aktörer. Den gäller i praktiken företag som främjar havsbaserade vindkraftsprojekt, deras ägare och ägarnas verksamhet. Rätten att få information gäller också ägarna, eftersom även ägandet ska granskas vid konkurrensutsättningen för att åtminstone förutsättningarna för deltagande ska kunna tillämpas. Eftersom kriterierna för konkurrensutsättning delvis blir bindande genom utnyttjandetillståndet måste också ägandet granskas för att tillsyn över utnyttjandetillståndet ska kunna utföras och för att möjligheten att överföra tillståndet och ägarbyten ska kunna bedömas. Beroende på tillståndsvillkoren kan det också vara nödvändigt att granska ägandekedjan på en djupare nivå än den första ägandenivån. Till exempel för att bedöma tillförlitligheten räcker det inte alltid bara med information om ägarna på den första nivån, utan man bör känna till ägandekedjan på ett större djup. Eftersom rätten att få information i praktiken gäller företag och deras verksamhet, kan rätten att få information i fråga om personuppgifter främst gälla namnen på företagets ansvarspersoner och de personbeteckningar som behövs för att identifiera dem. Rätten att få information skulle inte gälla känsliga personuppgifter.

Gränsbevakningsväsendet kan behöva information om innehavaren av ett utnyttjandetillstånd för att utföra sina tillsynsuppgifter.

Enligt 2 mom. har arbets- och näringsministeriet och statsrådet trots sekretessbestämmelserna på begäran rätt att av myndigheter få information som är nödvändig för sådan bedömning av den nationella säkerheten som avses i den föreslagna lagen och för förhandsbeslut som avses i 23 § 1 mom. Med bedömning av den nationella säkerheten avses bedömning av den nationella säkerheten i enlighet med den föreslagna 15 § 1 mom. 3 punkten, 21 § 1 mom. 1 punkten, 22 § 1 mom. 1 punkten och 24 § 1 mom. 2 punkten. Enligt 23 § 1 mom. kan en tillståndsinnehavare be statsrådet meddela ett förhandsbeslut om hur en ändring i aktieinnehavet eller det motsvarande faktiska inflytandet påverkar tillståndet. Ett förhandsbeslut förutsätter i praktiken att man försäkras om att den nationella säkerheten inte äventyras. För att den nationella säkerheten ska kunna bedömas i ovannämnda situationer bör arbets- och näringsministeriet och statsrådet ha tillräcklig rätt att få information. I praktiken kan bedömningen göras till exempel genom att begära utlåtanden av myndigheter som har kompetens i fråga om den nationella säkerheten.

32 §. Ändringsökande. Enligt 1 mom. får omprövning begäras i Energimyndighetens beslut om resultatet av konkurrensutsättningen, om frigörande av en deltagandesäkerhet, om uteslutning av en deltagare ur konkurrensutsättningen och om frigörande av en säkerhet för främjande av projektet. De nämnda besluten får alltså inte överklagas genom besvär. Bestämmelser om omprövningsförfarandet finns i 7 a kap. i förvaltningslagen. Avsikten är för närvarande att begäran om omprövning ska användas i så stor utsträckning som möjligt i ärenden som det lämpar sig för. Endast sådana ärenden för vilka omprövningsförfarandet inte lämpar sig ska lämnas utanför bestämmelserna om omprövningsförfarandet.⁵⁹

Enligt 2 mom. får ett beslut med anledning av en begäran om omprövning som hänför sig till ett ärende som gäller resultatet av en konkurrensutsättning eller uteslutning från konkurrensutsättningen överklagas genom besvär hos marknadsdomstolen. Det är ändamålsenligt att besvären över sådana beslut styrs till marknadsdomstolen, eftersom det föreslagna konkurrensutsättningsförfarandet till många delar motsvarar ett upphandlingsförfarande, och upphandlingsärenden hör till marknadsdomstolens specialkompetensområde. Besvären i fråga ska behandlas skyndsamt i marknadsdomstolen.

⁵⁹ RP 230/2014 rd, s. 1.

Detta är nödvändigt för att utvecklingen av havsbaserade vindkraftsprojekt ska fördröjas så lite som möjligt av ändringssökandet. Marknadsdomstolens specialkompetens i upphandlingsärenden stöder också ärendenas skyndsamma behandling. Det är motiverat att besvaren i fråga om konkurrensutsättningarna behandlas brådsnake, eftersom havsbaserade vindkraftsprojekt är exceptionellt stora projekt som således har en betydande inverkan på ökningen av produktionen av förnybar energi. Å andra sidan är utvecklingstiden för projekten mycket lång i förhållande till tidtabellen för klimatmålen, och ändringssökande kan skjuta upp tidpunkten för när produktionen inleds ytterligare.

Dessutom innehåller 2 mom. en informativ hänvisning enligt vilken bestämmelser om handläggningen av ärenden i marknadsdomstolen finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013). I samband med propositionen föreslås ett tillägg till lagen om rättegång i marknadsdomstolen, enligt vilket Marknadsdomstolen handlägger som upphandlingsärenden de ärenden som hör till dess behörighet enligt lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Enligt 3 kap. 1 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen finns bestämmelser om förberedelsesammanträde samt muntlig förhandling i upphandlingsärenden i 4 kap. 10 och 11 § samt 14 §. Till den del något annat inte bestäms i de lagar som nämns i 1 kap. 3 § i den lagen, ska upphandlingsärenden i övrigt handläggas i marknadsdomstolen på det sätt som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Enligt propositionen tillämpas således på besvär som styrs till marknadsdomstolen lagen om rättegång i förvaltningsärenden, med undantag för de ovannämnda bestämmelserna om förberedelsesammanträde och muntlig förhandling. Bestämmelserna i 16 kap. i upphandlingslagen ska således inte tillämpas. Rättsmedelsdirektivet ger medlemsstaterna handlingsutrymme när det gäller fastställande av bestämmelser om besvär.

Enligt 3 mom. får ändring i marknadsdomstolens beslut i ett ärende som avses i 2 mom. sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Det är ändamålsenligt med besvärstillstånd, eftersom systemet med besvärstillstånd redan används i lagen om rättegång i förvaltningsärenden, enligt vilken marknadsdomstolen ska behandla ärenden enligt det föreslagna 2 mom. Saken kräver dock en särskild bestämmelse. Enligt 107 § 1 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden får ett beslut som en regional förvaltningsdomstol har fattat i ett förvaltningsprocessuellt ärende överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Enligt samma moment gäller dock vad som föreskrivs särskilt i fråga om anförande av besvär över andra förvaltningsdomstolars beslut. Enligt 7 kap. 1 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen får dessutom ändring i ett beslut av marknadsdomstolen i ett upphandlingsärende sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen på det sätt som bestäms i de lagar som nämns i 1 kap. 2 och 3 §. Det föreslås att det till 3 § i kapitlet i fråga genom denna proposition fogas en hänvisning till lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Den behövliga bestämmelsen om anförande av besvär hos högsta förvaltningsdomstolen ska för sin del tas in i det föreslagna 32 § 3 mom.

Enligt 4 mom. i den paragrafen tillämpas i övrigt på sökande av ändring i förvaltningsdomstol vad som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Övriga beslut är bland annat statsrådets beslut om ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen och konkurrensutsättningen av det samt utnyttjandestillståndet och beslut i anslutning till det, såsom beslut om ändring eller återkallande. Vid sökande av ändring i beslut som gäller föreläggande och utdömmande av vite tillämpas dock viteslagen.

Möjligheten att överklaga Energimyndighetens, arbets- och näringsministeriets och statsrådets beslut uppfyller också kravet i artikel 45 i koncessionsdirektivet på övervakning av tillämpningen av reglerna för tilldelning av koncessionskontrakt.

33 §. Skadestånd. I den föreslagna paragrafen föreskrivs det om skyldigheten att ersätta skada för den som genom ett förfarande som strider mot den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, Europeiska unionens lagstiftning eller Världshandelsorganisationens avtal om offentlig upphandling orsakar en anbudsgivare skada. Den föreslagna bestämmelsen baserar sig på artikel 2.1 c i rättsmedelsdirektivet och motsvarar till sitt innehåll 169 § i upphandlingslagen. Upphandlingslagens 169 § har motiverats på sidorna 252–253 i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om upphandlingsförfarandet (RP 108/2016 rd).

34 §. Straffbestämmelser. Enligt den föreslagna 1 mom. 1 punkten ska den som uppsåtligen eller av oaktsamhet utan ett i 15 § avsett utnyttjandetillstånd som statsrådet beviljat inleder verksamhet som enligt 1 § omfattas av tillämpningsområdet för lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen för brott mot lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen dömas till böter. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 16 § 1 mom. 1 punkten i lagen om Finlands ekonomiska zon. Den som utnyttjar vindenergi i den ekonomiska zonen eller bedriver forskning som avser utnyttjande av vindenergi utan utnyttjandetillstånd av statsrådet ska alltså dömas till böter. Eftersom det dock enligt den föreslagna 1 § på installering och användning av kablar och rör som hänför sig till utnyttjande av vindenergi samt på sådan forskning i anknytning till dem som utförs utanför ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen tillämpas 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon, kräver installering och användning av kablar och rör som hänför sig till utnyttjande av vindenergi inte utnyttjandetillstånd. Det är således inte heller straffbart enligt den föreslagna lagen. Likaså är forskning som hänför sig till dessa kablar och rör utanför ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen enligt den föreslagna lagen inte tillståndspliktig, och således inte heller straffbar. Bestämmelser om straffbarhet finns däremot i lagen om Finlands ekonomiska zon.

En förutsättning för straffbarhet är verksamhetens uppsåt eller oaktsamhet. Bestämmelsen behövs för det första eftersom Finland enligt FN:s havsrättskonvention har ensamrätt till exempelvis byggande i Finlands ekonomiska zon och det därför är nödvändigt att säkerställa att rätten inte utövas av en aktör som inte har den. Statsrådets samtycke måste vara en förutsättning för utnyttjandet redan av säkerhetsskäl. För det andra måste utnyttjande utan statsrådets samtycke med tanke på opartiskheten vara kriminaliserat oberoende av om det är fråga om havsbaserad vindkraft eller annan verksamhet som regleras i lagen om Finlands ekonomiska zon.

Enligt 1 mom. 2 punkten ska den som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar iakttagandet av ett tillståndsvillkor i utnyttjandetillståndet som gäller något annat än kvalitativa faktorer eller tidsfrister för brott mot lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen dömas till böter. Bestämmelser om villkoren för utnyttjandetillstånd finns i 17 §. Försummelse av tillståndsvillkoren som gäller tidsfrister och kvalitativa faktorer kriminaliseras inte, eftersom försummelse av dem kan leda till att man förlorar främjandesäkerheten. Enligt den föreslagna 19 § 2 mom. har Energimyndigheten dessutom rätt att inleda realiseringen av säkerheten helt eller delvis om de tillståndsvillkor som gäller kvalitativa faktorer eller tidsfrister har överträtts inom projektet och tillståndshavaren, i en situation där överträdelsen kan rättas till, trots uppmaning inte rättar till sitt förfarande inom skälig tid. Det skulle inte vara ändamålsenligt att kriminalisera försummelse där man kan ingripa i genom att realisera säkerheten. Det skulle däremot inte vara ändamålsenligt ingripa i överträdelse av de villkor i utnyttjandetillståndet som gäller något annat än kvalitativa faktorer eller tidsfrister genom att realisera främjandesäkerheten. Detta beror på att syftet med främjandesäkerheten uttryckligen hänför sig till påskyndandet av projektet och säkerställandet av att konkurrensutsättningen fungerar (se närmare specialmotiveringen till 19 §).

Försummelse att iaktta de övriga villkoren i utnyttjandetillståndet måste dock ha någon konsekvens för tillståndshavaren. Även enligt 16 § i lagen om Finlands ekonomiska zon ska den som uppsåtligt eller av oaktsamhet handlar i strid med villkoren i ett beslut som avses i 6 § (utnyttjanderätt) eller 7 § (samtycke till byggande) dömas till böter för olovlig verksamhet i den ekonomiska zonen. Enligt 24 § i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft inom den ekonomiska zonen kan ett utnyttjandetillstånd återkallas, om det är fråga om en väsentlig överträdelse av tillståndsvillkoren. Återkallande av tillstånd är dock beroende av prövning. Det är däremot inte möjligt att ålägga en tillståndsinnehavare att rätta till överträdelser av tillståndsvillkoren med stöd av den föreslagna 30 §, om det är fråga om en sådan överträdelse av tillståndsvillkoren som inte längre kan rättas till. Även om kriminalisering ska vara en sistahandsåtgärd för att ingripa är det sannolikt en sanktion som är värre än böter för tillståndshavaren om tillståndet återkallas eller främjandesäkerheten realiserar, eftersom främjandesäkerheter ska utökas och deras belopp därför kan bli relativt högt. Det är motiverat att kriminalisera överträdelser av tillståndsvillkoren för utnyttjandetillstånd, eftersom tillståndsvillkoren med stöd av den föreslagna 17 § kan gälla bl.a. omständigheter som behövs med tanke på säkerheten eller med tanke på statens rättigheter eller skyldigheter enligt lagen om Finlands ekonomiska zon. Dessutom behövs bestämmelsen för att sanktioner för överträdelser av tillståndsvillkoren ska vara så enhetliga som möjligt, oavsett om det är fråga om verksamhet som bedrivs med stöd av ett utnyttjandetillstånd i enlighet med den föreslagna lagen eller verksamhet som bedrivs med stöd av samtycke som getts med stöd av den gällande lagen om Finlands ekonomiska zon.

Enligt 1 mom. 3 punkten ska för brott mot lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen också den dömas till böter som uppsåtligt eller av oaktsamhet försummar den anmälningsskyldighet som anges i 23 § 1 mom. Anmälningsskyldigheten gäller ägarbyten hos innehavaren av ett tillstånd. Anmälningsskyldigheten har stor betydelse, eftersom ägarbyten kan påverka den nationella säkerheten och iakttagandet av tillståndsvillkoren. Försummelse av anmälningsskyldigheten kan leda till att havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen på grund av ägarbyte bedrivs utan myndigheternas vetskap av en aktör som kan äventyra den nationella säkerheten. Således är det också nödvändigt att kriminalisera försummelse av anmälningsskyldigheten. Målet är att säkerställa att den nationella säkerheten tillgodoses och att de tillståndsvillkor som hänför sig till ägande iakttas.

Enligt 2 mom. ska det för en försummelse av iakttagandet av ett tillståndsvillkor i utnyttjandetillståndet som gäller något annat än kvalitativa faktorer eller tidsfrister eller försummelse av anmälningsskyldigheten dock inte dömas till straff, om gärningen, med hänsyn till dess menlighet och skadlighet samt andra omständigheter som har samband med den, som helhet bedömd är ringa.

35 §. Ikraftträdande. I paragrafen föreslås bestämmelser om lagens ikraftträdande. Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 januari 2025.

7.2 Lag om Finlands ekonomiska zon

3 §. Lagstiftning som ska tillämpas på miljöskydd, vattenbyggande och havsplanering. Det föreslås att 2 mom. ändras så att hänvisningen till lagen om bekämpning av oljeskador ändras till en hänvisning till räddningslagen. Lagen om bekämpning av oljeskador har upphävts från och med den 1 januari 2019 genom lagen om upphävande av lagen om bekämpning av oljeskador (1358/2018) och bestämmelserna om åtgärder för bekämpning av oljeskador och fartyskemikalieolyckor i lagen om bekämpning av oljeskador har flyttats till räddningslagen.

Dessutom föreslås det att 2 mom. ändras så att avfallslagen i sin helhet ska tillämpas inom den ekonomiska zonen. Inom den ekonomiska zonen tillämpas nuförtiden avfallslagen enligt vad som föreskrivs särskilt. I 18 § i avfallslagen föreskrivs det om förbud mot förbränning av avfall i den ekonomiska zonen, men i övrigt finns det inga bestämmelser i avfallslagen om dess tillämplighet i den ekonomiska zonen. Ändringen behövs för att man vid byggande, användning och rivning av byggnader och konstruktioner som uppförs i den ekonomiska zonen ska se till att avfallet behandlas på behörigt sätt och att de övriga kraven i avfallslagen uppfylls. Syftet med ändringen är inte att ändra avfallsregleringen för fartyg som rör sig inom den ekonomiska zonen. Avfallslagen tillämpas enligt 2 § i den lagen på avfall från normal drift av fartyg enligt miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009) så snart fartyget har avlämnat avfallet i land. Avfallslagen tillämpas således inte på avfall som härrör från normal drift av fartyg i den ekonomiska zonen. Bestämmelser om förbud mot dumpning finns i 18 § i miljöskyddslagen, som också för närvarande är tillämplig i den ekonomiska zonen.

3 a §. *Lagstiftning som ska tillämpas på konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner samt rör och kablar i anslutning till deras verksamhet.* I lagen föreslås en ny paragraf genom vilken den lagstiftning som behövs för byggande av havsbaserade vindkraftverk och tillhörande konstruktioner samt för installation och användning av rör och kablar ska tillämpas på den ekonomiska zonen. I den gällande lagen om Finlands ekonomiska zon har man för informationsvärdets skull valt ett regleringssätt där den lagstiftning som ska tillämpas inom den ekonomiska zonen anges skilt och inte enbart grundar sig på kuststatens jurisdiktion i enlighet med FN:s havsrättskonvention.

Utöver vad som föreskrivs i 3 § tillämpas i fråga om konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner som uppförs i den ekonomiska zonen samt rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på sådana tillämpas enligt 1 mom. Finlands och Europeiska unionens lagstiftning om el- och gasmarknaden, lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005, nedan *kemikaliesäkerhetslagen*), lagen om tryckbärande anordningar (1144/2016), lagen om utsläppshandel (1270/2023) samt bestämmelserna om flyghinder i luftfartslagen (864/2014). Den nämnda lagstiftningen, som ska tillämpas i fråga om konstgjorda öar, konstruktioner, anläggningar samt rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på sådana, kompletterar alltså den gällande 3 §.

Avsikten är att tillstånden för havsbaserade vindkraftsprojekt i territorialvattnet och den ekonomiska zonen och övriga krav, såsom olika krav i el- och gasmarknadslagstiftningen, så långt som möjligt ska motsvara varandra. Med ordalydelsen i paragrafen (*uppförs, installeras, används och i fråga om*) avses att den lagstiftning som avses i momentet i fråga kan tillämpas redan innan en konstgjord ö, anläggning eller annan konstruktion är färdig eller en kabel eller ett rör som finns eller som kommer att finnas i anslutning till den är på plats, eftersom olika tillstånd exempelvis ofta ska sökas redan på förhand.

Begreppen ”konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner” används i FN:s havsrättskonvention. Enligt artikel 60 har kuststaten i den ekonomiska zonen exklusiv rätt att uppföra samt att bemyndiga och reglera uppförandet, driften och användningen av a) konstgjorda öar, b) anläggningar och konstruktioner för de ändamål som avses i artikel 56 och andra ekonomiska ändamål, c) anläggningar och konstruktioner som kan hindra kuststatens utövande av rättigheter i zonen. Kuststaten ska ha exklusiv jurisdiktion över dessa konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner. Havsbaserade vindkraftverk, elstationer, väteanläggningar och motsvarande ska anses omfattas av detta begreppscluster.

Med stöd av artikel 79.4 i havsrättskonventionen är det möjligt att utvidga regleringen till att omfatta rör och kablar i anslutning till konstgjorda öar, anordningar och andra konstruktioner. Artikel 79 gäller kontinentalsockeln, som i Finlands fall täcker samma geografiska område som den ekonomiska zonen. Avsikten är att förtydliga tillämpningen av lagarna endast i fråga om rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner. På sådana rör och kablar inom Finlands ekonomiska zon som inte är kopplade till konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner inom den ekonomiska zonen tillämpas finsk lag på samma sätt som för närvarande. I ljuset av FN:s havsrättskonvention är deras ställning annorlunda.

Enligt det föreslagna *I mom.* tillämpas i fråga om konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner som uppförs i den ekonomiska zonen samt rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på sådana Finlands och EU:s lagstiftning om el- och gasmarknaden. Med lagstiftningen om el- och gasmarknaden i Finland avses elmarknadslagen (588/2013), naturgasmarknadslagen (587/2017) och lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013). Med stöd av hänvisningen blir också de författningar som utfärdats med stöd av lagarna i fråga tillämpliga. Genom hänvisningen till EU:s lagstiftning om el- och gasmarknaden blir Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1227/2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/942 om inrättande av Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 om den inre marknaden för el och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den, de bestämmelser som utfärdats med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) Nr 714/2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) Nr 1228/2003, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1789 om de inre marknaderna förnybar gas, naturgas och vätgas samt om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 och beslut (EU) 2017/684 samt om upphävande av förordning (EG) Nr 715/2009 och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) Nr 715/2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av (EG) nr 1775/2005 tillämpliga.

Eftersom elmarknadslagen tillämpas behövs det ett projekttillstånd enligt 14 § i elmarknadslagen för byggande av högspänningsledning för en anslutningsledning som placeras i den ekonomiska zonen. På havsbaserade vindkraftverk ska dessutom tillämpas bland annat skyldigheten enligt 64 § i elmarknadslagen att underrätta Energimyndigheten (i bestämmelsen används myndighetens tidigare namn, Energimarknadsverket) om byggnadsplanen för ett kraftverk. Tillämpningen av elmarknadslagstiftningen inom den ekonomiska zonen innebär de facto inte att alla bestämmelser i elmarknadslagen ska tillämpas inom den ekonomiska zonen. Exempelvis anslutningsskyldigheten enligt 20 § i elmarknadslagen gäller för Fingrids del rikets territorium med undantag för landskapet Åland (44 §), vilket innebär att kraftverk inom den ekonomiska zonen för närvarande inte omfattas av anslutningsskyldigheten, eftersom den ekonomiska zonen inte hör till rikets territorium. Avsikten är att elmarknadslagen och naturgasmarknadslagen senare ska preciseras i fråga om ekonomisk verksamhet som bedrivs inom den ekonomiska zonen. Avsikten är att den ekonomiska verksamhet som bedrivs i den ekonomiska zonen ska beaktas också i den kommande lagstiftningen om vätemarknaden.

Hänvisningar till kemikaliesäkerhetslagen och lagen om tryckbärande anordningar behöver tas in i lagen framför allt i den händelse att det byggs anläggningar för vätgasproduktion i den ekonomiska zonen. I kemikaliesäkerhetslagen finns bestämmelser om bland annat industriell hantering och upplagring, överföring och förvaring av farliga kemikalier. I den lagen föreskrivs det till exempel om olika säkerhetskrav, om det tillstånd som krävs för omfattande industriell

hantering och upplagring av en farlig kemikalie (23 §) och om tillsynen över sådan verksamhet. Säkerhets- och kemikalieverket är tillstånds- och tillsynsmyndighet i fråga om produktionsanläggningar som förutsätter tillstånd. Räddningsverken övervakar anmälningsskyldiga produktionsanläggningar. En hänvisning till lagen om tryckbärande anordningar föreslås i paragrafen med tanke på tryckkärl som innehåller väte och trycksatta rör som är anslutna till havsbaserade vindkraftverk eller väteanläggningar i anslutning till dem. Lagen om tryckbärande anordningar tillämpas på tryckbärande anordningar, med vilka avses behållare, kärl, rörsystem eller någon annan teknisk helhet vars syfte är att skydda anordningen och i vilken övertryck råder eller kan utvecklas. I den lagen finns bestämmelser om bland annat registrering av tryckbärande anordningar, bedömning av överensstämmelse med kraven, tryggande av säkerheten och besiktning av dessa anordningar.

Det är nödvändigt att lagen om utsläppshandel kan tillämpas, eftersom det i anslutning till havsbaserade vindkraftverk också kan byggas väteanläggningar. Väteanläggningarna omfattas av lagen om utsläppshandel från och med ingången av 2024. Utsläppshandeln tillämpas för närvarande oberoende av om verksamheten orsakar utsläpp eller inte. Detta innebär att utsläppshandeln också kan omfatta helt utsläppsfria produktionsformer, såsom produktion av förnybart väte.

Hänvisningen till luftfartslagens bestämmelser om flyghinder tas in eftersom samma tillståndsförfaranden ska tillämpas på havsbaserad vindkraft oberoende av om projektet för havsbaserad vindkraft är beläget i territorialvattnet eller i den ekonomiska zonen, om det inte finns särskilda skäl att inte göra det. Luftfartslagens bestämmelser om flyghindertillstånd är för närvarande inte tillämpliga inom den ekonomiska zonen. Enligt 158 § i luftfartslagen får en mast, ett vindkraftverk, en lyftkran, en belysningsanläggning, en radioanläggning eller någon annan anordning, en byggnad, en konstruktion eller ett märke inte sättas upp, utformas eller riktas så att den eller det av misstag kan förväxlas med anläggningar eller märken som tjänar luftfarten. Behovet av flyghindertillstånd beror på flyghindrens höjd och avstånd till flygplatser, men till exempel för att uppföra ett vindkraftverk krävs flyghindertillstånd om det sträcker sig över 60 meter ovanför vattenytan, även om det befinner sig långt från en flygplats. Enligt 158 a § i luftfartslagen beviljar Transport- och kommunikationsverket på ansökan flyghindertillstånd som avses i 158 § 2 mom. Transport- och kommunikationsverket ska bevilja flyghindertillstånd, om flygsäkerheten inte äventyras och om den olägenhet det planerade hindret medför för flygtrafikens smidighet kan minskas med till buds stående planeringskriterier för flygprocedurerna så att hindret inte medför oskälig olägenhet för flygplatsoperatören eller försvårar smidig flygtrafik.

Enligt det föreslagna 2 mom. avses med anläggning eller konstruktion inte ett rör eller en kabel. Det är fråga om en informativ bestämmelse vars syfte är att förtydliga lagens terminologi, som till denna del härstammar från FN:s havsrättskonvention. Bestämmelserna i FN:s havsrättskonvention och lagen om Finlands ekonomiska zon skiljer sig från varandra i fråga om konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner samt i fråga om rör och kablar.

3 kap. Ekonomiskt utnyttjande av den ekonomiska zonen och forskning som avser utnyttjande av den samt byggande i den ekonomiska zonen

5 a §. Tillämpning av kapitlet. I kapitlet föreslås en ny paragraf enligt vilken kapitlet inte tillämpas på utnyttjande av vindenergi eller på forskning som avser utnyttjande av vindenergi i Finlands ekonomiska zon. På installation och användning av kablar och rör som hänför sig till utnyttjande av vindenergi och på sådan forskning i anknytning till dem som utförs utanför ett i 2 § i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen avsett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen tillämpas dock 6 §. På utnyttjande av vindenergi eller på

forskning som avser utnyttjande av vindenergi i Finlands ekonomiska zon tillämpas däremot den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Ett havsbaserat vindkraftsprojekt och ett eventuellt anknytande vätgasproduktionsprojekt behöver alltså utnyttjandetillstånd enligt den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Installation och användning av de rör och kablar som hänför sig till projektet förutsätter dock samtycke enligt 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon. Samtycke till utläggande av rör och kablar kan inte ges i ett utnyttjandetillstånd enligt den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, eftersom utnyttjandetillstånd kan beviljas redan innan placeringen av de havsbaserade vindkraftverken och andra konstruktioner och således även kablarna har fastställts.

Till följd av lagförslaget behöver havsbaserade vindkraftsprojekt i den ekonomiska zonen inte längre samtycke till byggande enligt 7 § i lagen om Finlands ekonomiska zon. Det finns alltså inget separat förfarande där statsrådet godkänner placeringen av havsbaserade vindkraftverk – platserna fastställs i vattentillståndet. Däremot ska behövliga tillståndsvillkor av statsrådet inkluderas i det utnyttjandetillstånd som avses i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen.

6 §. Utnyttjanderätt. I 4 mom. görs en teknisk uppdatering där omnämningarna av handels- och industriministeriet ersätts med arbets- och näringsministeriet. Handels- och industriministeriet finns inte längre. Dess uppgifter har överförts till arbets- och näringsministeriet.

7 §. Byggande. I 2 och 3 mom. görs en teknisk uppdatering där omnämningarna av handels- och industriministeriet ersätts med arbets- och näringsministeriet. Handels- och industriministeriet finns inte längre. Dess uppgifter har överförts till arbets- och näringsministeriet.

7 a §. Energiprojekt av gemensamt intresse inom Europeiska unionen. I paragrafen görs en teknisk uppdatering där hänvisningen till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 347/2013 ersätts med en hänvisning till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2022/869. Förordning (EU) nr 347/2013 har upphävts genom förordning (EU) 2022/869.

8 §. Marinvetenskaplig forskning. I paragrafen görs en teknisk uppdatering där omnämningarna av handels- och industriministeriet ersätts med arbets- och näringsministeriet. Handels- och industriministeriet finns inte längre. Dess uppgifter har överförts till arbets- och näringsministeriet.

9 §. Tillfälligt avbrytande av eller upphörande med marinvetenskaplig forskning. I paragrafen görs en teknisk uppdatering där omnämningarna av handels- och industriministeriet ersätts med arbets- och näringsministeriet. Handels- och industriministeriet finns inte längre. Dess uppgifter har överförts till arbets- och näringsministeriet.

10 §. Tillämpning av finsk straffrätt på brott som begåtts i den ekonomiska zonen. Hänvisningen i 1 mom. till 7 § i lagen om Finlands ekonomiska zon ska strykas så att brott som begåtts på konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen, brott som riktar sig mot dem och straffbara försök till sådana brott enligt det ändrade momentet anses begångna i Finland enligt 1 kap. 1 § i strafflagen (39/1889). Således omfattas inte bara konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner som avses i 7 § i lagen om Finlands ekonomiska zon av paragrafens tillämpningsområde, utan också konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner som uppförts med stöd av den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Dessutom fogas en ny bestämmelse till paragrafen, enligt vilken brott som riktar sig mot en kabel eller ett rör i Finlands ekonomiska zon som installeras eller används i anslutning till verksamheten på en konstgjord ö, anläggning eller annan

konstruktion i den ekonomiska zonen och straffbara försök till sådana brott anses begångna i Finland i enlighet med 1 kap. 1 § i strafflagen (39/1889). Således omfattas till exempel kablar och rör i anslutning till havsbaserade vindkraftverk av finsk straffrätt till den del de är belägna inom Finlands ekonomiska zon. Detta är möjligt med stöd av artikel 79.4 i FN:s havsrättskonvention. Rättsläget i fråga om sådana kablar och rör som inte är kopplade till en konstgjord ö, anläggning eller konstruktion inom Finlands ekonomiska zon förblir oförändrat. Den straffrättsliga behörigheten i fråga om sådana kablar och rör påverkas av flera bestämmelser, till exempel bestämmelserna om tillämpningsområdet för straffrätt i 1 kap. i strafflagen (t.ex. 1 kap. 3 §) samt artiklarna 58.2 och 113 i FN:s havsrättskonvention.

I 2 mom. görs en språklig precisering där hänvisningen till ett brott som begåtts någon annanstans i den ekonomiska zonen ändras till ett brott som i övrigt begåtts i den ekonomiska zonen. Dessutom kompletteras paragrafförteckningen med straffbestämmelser som fogas till kapitlet. Enligt det föreslagna momentet anses brott som i övrigt begåtts i den ekonomiska zonen och som nämns i 11–15, 15 a–15 d och 16 § och straffbara försök till sådana brott begångna i Finland i enlighet med 1 kap. 1 § i strafflagen. Med anledning av bestämmelsen tillämpas alltså 11–15, 15 a–15 d och 16 § till den del brottet inte har begåtts på en konstgjord ö, anläggning eller annan konstruktion eller riktar sig mot den eller mot en kabel eller ett rör i anslutning till den. I 11–16 § föreskrivs det bland annat om miljöbrott. I 5 kap. i lagen om Finlands ekonomiska zon föreslås bestämmelser om kriminalisering som till stora delar gäller försummelse av skyldigheten att ansöka om tillstånd för uppförande av konstruktioner. Föremålet för kriminaliseringen är således byggande utan tillstånd, i vilket fall brottet inte direkt begås någon annanstans inom den ekonomiska zonen, så bestämmelsens ordalydelse preciseras till ”i övrigt”.

15 a §. *Olovligt utövande av elnäts- eller naturgasnätsverksamhet i den ekonomiska zonen.* Enligt den nya paragrafen döms till straff för olovligt utövande av elnätsverksamhet i den ekonomiska zonen enligt 108 § i elmarknadslagen och till straff för olovligt utövande av naturgasnätsverksamhet i den ekonomiska zonen döms enligt 90 § i naturgasmarknadslagen. I enlighet med regleringssättet i lagen om Finlands ekonomiska zon fogas till lagen särskilda straffbestämmelser för brott mot de bestämmelser som ingår i den nya 3 a §.

15 b §. *Hälsobrott, brott mot bestämmelserna om explosiva varor, ovarsam hantering samt överträdelse av bestämmelserna om tryckbärande anordningar i den ekonomiska zonen.* Enligt det föreslagna 1 mom. döms till straff för brott i anslutning till konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen samt rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på sådana i fråga om hälsobrott i den ekonomiska zonen enligt 44 kap. 1 § 1 mom. 7 punkten i strafflagen, i fråga om brott mot bestämmelserna om explosiva varor i den ekonomiska zonen enligt 44 kap. 11 § 1 och 3 mom. i strafflagen eller 125 § i kemikaliesäkerhetslagen och i fråga om ovarsam hantering i den ekonomiska zonen enligt 44 kap. 12 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen. De bestämmelser som fogas till lagen hänför sig till att kemikaliesäkerhetslagen ska tillämpas inom den ekonomiska zonen, vilket innebär att också brott mot den lagen ska vara straffbart inom den ekonomiska zonen.

Enligt det föreslagna 2 mom. döms till straff för överträdelse av bestämmelserna om tryckbärande anordningar i den ekonomiska zonen i anslutning till konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen samt rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på sådana enligt 104 § i lagen om tryckbärande anordningar. Den bestämmelse som fogas till paragrafen hänför sig till att lagen om tryckbärande anordningar ska tillämpas inom den ekonomiska zonen, vilket innebär att också brott mot den ska vara straffbart inom den ekonomiska zonen.

15 c §. *Utsläppshandelsförseelse i den ekonomiska zonen.* Enligt den föreslagna paragrafen döms till straff för utsläppshandelsförseelse i den ekonomiska zonen enligt 97 § i lagen om utsläppshandel.

15 d §. *Luftfartsförseelse som gäller flyghinder i den ekonomiska zonen.* Enligt den föreslagna paragrafen döms till straff för luftfartsförseelse som gäller flyghinder i den ekonomiska zonen enligt 178 § 22 punkten i luftfartslagen.

17 §. *Tillämplig lag på konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner.* Paragrafen föreslås bli ändrad så att det på konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner som uppförts i den ekonomiska zonen tillämpas finsk lag på samma sätt som om konstruktionen hade funnits på den del av Finlands territorium som ligger närmast. I den gällande paragrafen talas det om konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner som uppförts ”enligt denna lag”. I och med ändringen kommer också byggnader och konstruktioner som uppförts med stöd av ett utnyttjandetillstånd enligt den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen att omfattas av tillämpningsbestämmelsen. Med stöd av 17 § tillämpas på havsbaserade vindkraftsprojekt sådana lagar som i enlighet med paragrafens ordalydelse kan anses vara tillämpliga på konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner. Arbetslagstiftningen ska till exempel tillämpas på underhållsarbete vid havsbaserade vindkraftverk, och elsäkerhetslagen ska tillämpas på elektrisk utrustning vid havsbaserade vindkraftverk.

19 §. *Övervakning och gränsbevakningsmyndighetens förelägganden.* I paragrafen görs en teknisk uppdatering där omnämningarna av handels- och industriministeriet ersätts med arbets- och näringsministeriet. Handels- och industriministeriet finns inte längre. Dess uppgifter har överförts till arbets- och näringsministeriet. Samtidigt preciseras hänvisningarna i enlighet med det rådande sättet att skriva lag så att det av hänvisningarna framgår att den 7 a § som tidigare fogades till lagen om Finlands ekonomiska zon inte omfattas av hänvisningarna.

22 §. *Ändringssökande.* I paragrafen görs en teknisk uppdatering där bestämmelserna om ändringssökande ändras så att de överensstämmer med gällande lagstiftning och nuvarande praxis för bestämmelser om ändringssökande. Förvaltningsprocesslagen (586/1996) har upphävts genom lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Bestämmelserna om besvärstillstånd stryks som onödiga, eftersom utgångspunkten i lagen om rättegång i förvaltningsärenden är att det enligt huvudregeln krävs besvärstillstånd för överklagande av förvaltningsdomstolens beslut hos högsta förvaltningsdomstolen. Således utgör hänvisningen till ändringssökande enligt lagen om rättegång i förvaltningsärenden i sig en bestämmelse om besvärstillstånd för överklagande hos högsta förvaltningsdomstolen.

23 §. *Behöriga domstolar.* Till paragrafen fogas en bestämmelse om att de tingsrätter som nämns i 21 kap. 1 § i sjölagen (674/1994) förutom brottmål enligt lagen om Finlands ekonomiska zon också ska handlägga brottmål enligt lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Behörig tingsrätt är den vars domkrets är närmast den ort där brottet med tillämpning av 4 kap. 1 § 1 och 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) kan anses ha begåtts. Vid tillämpningen av 23 § i lagen om Finlands ekonomiska zon anses gränserna för dessa tingsrätters domkretsar fortsätta från territorialvattnets yttre gräns till den ekonomiska zonens yttre gräns utan att ändra riktning. Enligt 21 kap. 1 § i sjölagen är underrätter som behandlar i sjölagen avsedda mål och ärenden (*sjörättsdomstolar*) Helsingfors och Ålands tingsrätter.

Lagen om Finlands ekonomiska zon innehåller straffrättsliga bestämmelser i fråga om den ekonomiska zonen. Eftersom brott mot en speciallag dock ska vara straffbara enligt speciallagen i fråga och inte någon annan speciallag, föreslås det att kriminaliseringsbestämmelsen om

inledande av olovlig havsbaserad vindkraftsverksamhet i den ekonomiska zonen tas in i 34 § i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. I övrigt är det dock ändamålsenligt att bestämmelserna som gäller straffrätt finns i en enda lag, dvs. i lagen om Finlands ekonomiska zon. Lagen om Finlands ekonomiska zon är en ramlag som reglerar all slags verksamhet i den ekonomiska zonen. Således är det ändamålsenligt att också bestämmelserna om behöriga domstolar i sin helhet tas in i lagen om Finlands ekonomiska zon.

7.3 Lag om Energimyndigheten

1 §. Uppgifter. I 2 mom. anges de uppgifter som Energimyndigheten sköter. I momentet föreslås en ny 20 punkt, enligt vilken Energimyndigheten sköter de uppgifter som myndigheten har enligt lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Samtidigt föreslås det att 19 punkten i momentet ändras tekniskt så att den slutar med ett kommatecken i stället för en punkt.

7.4 Lag om Enheten för utredning av grå ekonomi

6 §. Syftet med fullgöranderapporter. Till 1 mom. fogas en ny 38 punkt, enligt vilken fullgöranderapporter för det första utarbetas till stöd för bedömning av anbud som lämnats vid en konkurrensutsättning enligt lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, beviljande av utnyttjandetillstånd samt för att säkerställa att tillståndsvillkoren iakttas. Med bedömning av anbud avses Energimyndighetens bedömning av anbuden i samband med konkurrensutsättningen i enlighet med 5 och 7 § i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, där det föreskrivs om förutsättningarna för deltagande och om poängsättning av anbuden. Närmare bestämmelser om dessa faktorer utfärdas dock genom förordning av statsrådet, och därför är det behövliga informationsinnehållet ännu inte exakt känt. För att Energimyndigheten ska kunna bedöma dessa faktorer behöver den en helhetsbild av bl.a. anbudsgivarens ekonomiska situation och tillförlitlighet. Enligt 7 § 1 mom. i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen ska deltagarna ha tillräckligt med kompetens och erfarenhet, vara tillräckligt tillförlitliga samt ha tillräcklig ekonomisk beredskap för att främja ett havsbaserat vindkraftsprojekt.

För beviljande av utnyttjandetillstånd kan en fullgöranderapport behövas, om arbets- och näringsministeriet i enlighet med 15 § 1 mom. 4 punkten i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen ska kontrollera om vinnarens förmåga att agera i enlighet med det anbud som lämnats vid konkurrensutsättningen väsentligen har försämrats. Saken beskrivs närmare i specialmotiveringen till 31 § i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen.

För att säkerställa att villkoren i utnyttjandetillståndet iakttas kan en fullgöranderapport behövas för att säkerställa att villkoren i utnyttjandetillståndet de facto kan iakttas, om tillståndet överförs till någon annan (22 § i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen), om tillståndsvillkoren ändras (21 §) eller om tillståndshavarens ägande ändras (23 §). Dessutom kan prövningen av återkallande av tillstånd (24 §) grunda sig på en väsentlig överträdelse av tillståndsvillkoren. På samma sätt som ett anbud kan bedömas bl.a. utifrån ekonomiska faktorer och en aktörs tillförlitlighet – beroende på vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet – kan också utnyttjandetillståndet innehålla villkor som gäller dessa saker. Därför måste man försäkra sig om att villkoren iakttas också i olika situationer där ändringar sker. Utnyttjandetillståndet ger rätt att ekonomiskt utnyttja ett område som är av betydelse med tanke på den nationella säkerheten. Samtidigt råder det konkurrens om områdena, och vem som får utnyttjanderätten avgörs också på basis av kvalitativa faktorer där anbudsgivarna jämförs. Därför är det viktigt att säkerställa att de kvalitativa faktorer som kan vara avgörande för vem som får utnyttjanderätten också i praktiken iakttas i projektutvecklingen. För att säkerställa detta

behövs en fullgöranderapport som ger en helhetsbild av företagets verksamhet och möjliggör en effektiv bedömning i ändringssituationer.

För det andra ska fullgöranderapporter enligt den nya 1 mom. *38 punkten* utarbetas till stöd för möjligheten att kontrollera huruvida de av prövning beroende grunderna för uteslutning enligt 81 § 1 mom. i upphandlingslagen föreligger, som det hänvisas till i 11 § 1 mom. i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Enligt 11 § 1 mom. i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen tillämpas 80, 81, 88 och 171 § i upphandlingslagen också på Energimyndigheten när den ordnar konkurrensutsättning. I 81 § 1 mom. i upphandlingslagen ingår av prövning beroende grunder för uteslutning på basis av vilka en deltagare kan uteslutas från konkurrensutsättningen. Till dessa hör bland annat försummelser som hänför sig till vissa av deltagarens lagstadgade skyldigheter. I 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi ingår redan en bestämmelse enligt vilken fullgöranderapporter utarbetas till stöd för möjligheten för upphandlande enheter att kontrollera huruvida de av prövning beroende grunder för uteslutning av anbudsgivare och anbudsgivares underleverantörer som avses i 81 § 1 mom. upphandlingslagen föreligger. Bestämmelsen i fråga gäller dock endast förfaranden enligt upphandlingslagen. Eftersom upphandlingslagen inte tillämpas direkt vid konkurrensutsättning enligt den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen utan genom utvalda hänvisningar, bör det till lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi fogas en hänvisning med stöd av vilken Energimyndigheten kan få fullgöranderapporter för att vid konkurrensutsättningar kunna tillämpa de av prövning beroende grunderna för uteslutning. Rätten att få information tillgodoses genom att det i 11 § 1 mom. i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen hänvisas till tillämpningen av 171 § i upphandlingslagen, som gäller rätten att få information.

I 6 § 1 mom. *37 punkten* görs dessutom en teknisk ändring där punkten ändras till ett kommatecken.

7.5 Lag om rättegång i marknadsdomstolen

1 kap. Allmänna bestämmelser

3 §. Upphandlingsärenden. Till 1 mom. fogas en ny *4 a-punkt* enligt vilken marknadsdomstolen handlägger som upphandlingsärenden de ärenden som hör till dess behörighet enligt lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Förslaget har att göra med 32 § 2 mom. i den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, enligt vilket ett beslut med anledning av en begäran om omprövning som hänför sig till ett ärende som gäller resultatet av en konkurrensutsättning eller uteslutning från konkurrensutsättningen får överklagas genom besvär hos marknadsdomstolen. På motsvarande sätt behöver det till lagen om rättegång i marknadsdomstolen fogas en bestämmelse om vilken ärendegrupp besvären i fråga styrs till i marknadsdomstolen. Eftersom det föreslagna konkurrensutställningsförfarandet till många delar motsvarar ett upphandlingsförfarande, passar besvär i anslutning till konkurrensutsättning bäst ihop med upphandlingsärendegruppen bland marknadsdomstolens ärendegrupper.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Ordnande av konkurrensutsättning

Enligt det föreslagna 4 § 3 mom. får närmare bestämmelser om ordnandet av konkurrensutsättning utfärdas genom förordning av statsrådet. Sådana bestämmelser kan gälla till exempel information om konkurrensutställningen eller tidsfrister. Energimyndigheten kan i princip utifrån sin tidigare erfarenhet av konkurrensutställning själv bedöma hur

konkurrensutsättningen ska ordnas på detaljnivå så att anbudsgivarna har tillräckligt med tid att förbereda sig för de olika faserna av konkurrensutsättningen och att de får tillräckligt med information om dem. Eftersom konkurrensutsättning av det slag som föreslås dock inte har ordnats tidigare, kan det vara nödvändigt att utifrån tidigare erfarenheter utfärda närmare bestämmelser om ramvillkoren för förfarandet för ordnande av konkurrensutsättning, och därför föreslås ett bemyndigande att utfärda förordning i fråga om ordnande av konkurrensutsättning.

Kriterier för förhandsurval

Enligt den föreslagna 5 § 2 mom. 1 punkten om konkurrensutsättningsförfarandet får det genom förordning av statsrådet föreskrivas om kriterier för förhandsurval genom vilka antalet anbud som ska poängsättas minskas. Förslaget ligger i linje med artikel 37.3 i koncessionsdirektivet. Kriterierna för förhandsurval kan gälla kvalitativa faktorer. Det kan bli nödvändigt att tillämpa dessa kriterier om så många anbudsgivare sannolikt kommer att delta i konkurrensutsättningen att det är nödvändigt att gallra bort en del av dem innan man utför en noggrannare och mer arbetskrävande poängsättning som hänför sig till förhållandet mellan pris och kvalitet. Kriterierna för förhandsurval ska således tillämpas endast i situationer där antalet deltagare i konkurrensutsättningen gör att gallringen är nödvändig. Eftersom kriterierna för förhandsurval är kvalitativa kriterier av ett slag, bör bestämmelser om dem liksom om andra urvalskriterier utfärdas genom förordning. Vid de allra första konkurrensutsättningarna behöver man inte nödvändigtvis ännu tillämpa kriterierna för förhandsurval, eftersom antalet deltagare inte förväntas vara särskilt stort. Därför är det också ändamålsenligt att definiera innehållet i kriterierna för förhandsurval först när marknaden eventuellt har utvecklats i en riktning där flera kan förväntas delta.

Miniminivå för utnyttjandeavgiften i anbudet

Enligt den föreslagna 5 § 2 mom. 2 punkten om konkurrensutsättningsförfarandet får det genom förordning av statsrådet ställas en miniminivå för utnyttjandeavgiften i anbudet så att konkurrensutsättningen inte kan vinnas genom anbud som underskrider den. Det kan vara nödvändigt att fastställa en miniminivå för att säkerställa att ensamrätt inte beviljas för ett område för havsbaserad vindkraft i situationer där projektet inte heller i framtiden bedöms vara lönsamt. Om det finns starka tvivel om projektets lönsamhet, blir genomförandet av projektet mycket osäkert. Om genomförandet av projektet anses vara mycket osäkert, kan det inte anses ändamålsenligt att bevilja ensamrätt till området. I synnerhet vid de allra första konkurrensutsättningarna av områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen bör man dock beakta att havsbaserad vindkraft fortfarande är i sin linda och att projektens lönsamhet är förenad med betydande osäkerhetsfaktorer i synnerhet i den ekonomiska zonen, där byggnadskostnaderna för projekt sannolikt är högre än kostnaderna för havsbaserade vindkraftsprojekt i territorialvattnet. Således är det också möjligt att låta bli att ställa en miniminivå för utnyttjandeavgiften. När miniminivån för utnyttjandeavgiften ställs ska den eventuella miniminivå som Forststyrelsen tillämpar på projekt i territorialvattnet beaktas. När miniminivån för utnyttjandeavgiften ställs kan man till exempel utnyttja expertbedömningar.

Konkurrensutsättning, utvärdering av anbud, den utnyttjandeavgift som anges och urvalskriterier

Enligt den föreslagna 5 § 2 mom. 3 punkten om konkurrensutsättningsförfarandet får det genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om konkurrensutsättningsförfarandet, bedömningen av anbud, den utnyttjandeavgift som ska anges i anbudet samt urvalskriterierna. Hur själva konkurrensutsättningsmodellen genom vilken vinnaren väljs ska se ut ska alltså avgöras på förordningsnivå. Det finns olika konkurrensutsättningsmodeller, av vilka de som

vanligen används är slutna anbudsförfaranden samt förfaranden med sjunkande eller stigande anbud. Slutna anbudsförfaranden lämpar sig för situationer där konkurrensen är rätt liten och anbudsgivarna ganska väl känner till kostnaderna för den tillgång som erbjuds. Det finns mycket lite information om hur områdena för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen lämpar sig för utveckling av havsbaserad vindkraft. Fördelarna med ett slutet anbudsförfarande är dock att förfarandet är enkelt och att det gör strategiskt beteende svårare, eftersom anbudsgivarna inte är medvetna om varandras anbud. Vid konkurrensutsättningen av områden för havsbaserad vindkraft kan en del anbudsgivare genom ett tidigare beviljat forskningstillstånd ha mer information om det konkurrensutsatta området än andra anbudsgivare. Det är inte heller meningen att områdena på samma sätt som i vissa länder och territorialvatten ska undersökas eller kartläggas på förhand. Det kan således vara svårt att fastställa det verkliga värdet av utnyttjanderätten. För att säkerställa att ett slutet anbudsförfarande är rättvist kan det vara nödvändigt att ordna flera omgångar för att säkerställa en lyckad konkurrensutsättning. I modellen kan man till exempel efter den första omgången tillåta att anbudet höjs efter det att den vinnande avgiften eller fördelningen av avgifterna mellan anbuderna har offentliggjorts. I så fall är modellen en kombination av olika konkurrensutsättningsmodeller som på bästa sätt möjliggör en lyckad konkurrensutsättning.

Vid valet av konkurrensutsättningsmodell ska man beakta till exempel den administrativa bördan för både den som deltar i konkurrensutsättningen och den som ordnar konkurrensutsättningen samt risken för strategiskt beteende. Det är ändamålsenligt att utfärda bestämmelser om konkurrensutsättningsmodellen först genom förordning, eftersom det ännu inte finns erfarenhet av en sådan modell och det kan förväntas att det efter de första konkurrensutsättningarna kan bli nödvändigt att ändra på den modell som används, i synnerhet om det upptäcks att modellen inte fungerar som det var meningen.

Genom förordning kan utfärdas närmare bestämmelser om den utnyttjandeavgift som ska ingå i anbudet, bedömningen av anbudet och urvalskriterierna. Det närmare innehållet i urvalskriterierna beskrivs i specialmotiveringen till 5 § som gäller konkurrensutsättningsförfarandet. Fastställandet av den anbudsgivare som med avseende på förhållandet mellan pris och kvalitet är bäst ska grunda sig både på den utnyttjandeavgift som anges i anbudet och på kvalitativa faktorer så att poäng ges för båda. Genom förordning kan utfärdas bestämmelser om poängsättningen, bland annat i fråga om hur stor andel av de maximala poängen som består av den utnyttjandeavgift som anges i anbudet och hur stor andel som består av de kvalitativa faktorerna, samt hur många poäng som ges för varje enskild kvalitativ faktor. Avsikten är att de faktorer som inverkar på valet av vinnare definieras så noggrant som möjligt genom förordningen, så att deltagarna i konkurrensutsättningen i så stor utsträckning som möjligt känner till urvalsgrunderna i stället för att anbudet skulle jämföras utifrån en helhetsbedömning. Det är ändamålsenligt att bestämmelser om kvalitativa faktorer utfärdas genom förordning bland annat eftersom det i EU:s förordning om nettonollindustri förutsätts att kvalitativa kriterier beaktas vid auktioner för att använda förnybara energikällor och närmare bestämmelser om kriterierna utfärdas först senare genom en genomförandeakt. Nettonollförordningen ger dock också nationellt handlingsutrymme i fråga om kriterierna. Eftersom man också på nationell nivå vill basera valet av aktör inom den havsbaserade vindkraften delvis på avgiften och delvis på kvalitativa faktorer, är det med tanke på tydligheten ändamålsenligt att föreskriva om de kvalitativa faktorerna i samma rättsakt, det vill säga en förordning. De kriterier som är ändamålsenliga kommer att ändras i takt med utvecklingen inom branschen, och kriterierna kan vid behov ändras genom förordningen när man har samlat erfarenheter från den första eller de första konkurrensutsättningarna.

Den utnyttjandeavgift som anges i anbudet är inte avsedd att vara en klumpsumma, utan avgiften beräknas enligt en formel som det föreskrivs om i förordningen. En miniminivå kan dock

fastställas för utnyttjandeavgiften. Avsikten är att betalningen av utnyttjandeavgiften infaller under vindkraftsparkens produktionstid och att avgiftens belopp är bundet till produktionskapaciteten. Utnyttjandeavgiften betalas under kraftverkets hela livscykel, vilken är tiotals år lång, så det är ändamålsenligt att koppla avgiften till ett index eller referenspris som återspeglar förändringar i penningvärdet. Utnyttjandeavgiften kan bindas till exempel till ett index som återspeglar prisutvecklingen eller till ett referenspris som återspeglar det genomsnittliga värdet av produktionen vid vindkraftsparken i fråga, om produktionen i sin helhet har sålts till elbörsen i Finland. Den utnyttjandeavgift som anges i anbudet är det belopp som företaget årligen betalar till staten under projektets produktionstid. En del av fastställandet av beräkningsformeln för utnyttjandeavgiften är ett noggrannare fastställande av när betalningsskyldigheten börjar. I beräkningsformeln beaktas också produktionskapaciteten, som man ännu inte behöver känna till i konkurrensutsättningsfasen.

Valet av vinnare av jämgoda anbud

Enligt den föreslagna 5 § 2 mom. 4 punkten får det genom förordning av statsrådet föreskrivas om hur vinnaren väljs vid jämgoda anbud. Med val av vinnare av jämgoda anbud avses det sätt på vilket vinnaren fastställs, om flera anbud får lika höga poäng. Valet av vinnare av jämgoda anbud kan träffas till exempel genom lottning eller genom att betona ett eller flera urvalskriterier.

Anbud

Det föreslås i 6 § 3 mom. att närmare bestämmelser om anbud och innehållet i dem får utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning kan det vid behov utfärdas närmare bestämmelser om till exempel innehållet i anbudet, såsom de uppgifter som ska ingå i anbudet. Utgångspunkten är att anbudet ska lämnas på det sätt som Energimyndigheten meddelar i enlighet med det föreslagna 6 § 1 mom., men genom förordning av statsrådet kan det dock vid behov utfärdas närmare bestämmelser om hur anbudet ska lämnas in.

Deltagande i konkurrensutsättning

Enligt det föreslagna 7 § 4 mom. får närmare bestämmelser om förutsättningarna för deltagande i konkurrensutsättning och om de kvalifikationer som krävs av deltagarna utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt den grundläggande bestämmelsen i 1 mom. ska deltagarna ha tillräckligt med kompetens och erfarenhet, vara tillräckligt tillförlitliga samt ha tillräcklig ekonomisk beredskap för att främja ett havsbaserat vindkraftsprojekt. Genom förordning av statsrådet kan det preciseras vilken kompetens, erfarenhet, tillförlitlighet och ekonomisk beredskap deltagarna ska ha. På detta sätt kan man fastställa en miniminivå för anbudsgivare som deltar i konkurrensutsättningen för faktorer som anses vara särskilt viktiga med tanke på projektets framskridande. Förutsättningarna för deltagande kan till sitt innehåll motsvara urvalskriterierna, men skillnaden jämfört med urvalskriterierna är att det är fråga om en miniminivå som alla deltagare måste uppnå.

Deltagandesäkerhet

Enligt 9 § 3 mom. får närmare bestämmelser om säkerhetens belopp samt om tidsfristen för förnyande av säkerheten utfärdas genom förordning av statsrådet. Beloppet av den säkerhet som krävs kan alltså bestämmas genom förordning. Enligt den grundläggande bestämmelsen i det föreslagna 9 § 2 mom. ska förnyandet ske i god tid innan säkerhetens giltighetstid löper ut, om säkerhetens giltighet förlängs. Genom förordning av statsrådet får det föreskrivas om en exakt tidsfrist inom vilken säkerheten ska förnyas, om dess giltighetstid förlängs. Detta kan behövas

för att Energimyndigheten ska ha tillräckligt med tid att säkerställa att säkerhetens giltighetstid inte löper ut.

Ansökan om utnyttjandetillstånd

Med stöd av det föreslagna 16 § 3 mom. får närmare bestämmelser om den redogörelse som en ansökan om utnyttjandetillstånd ska innehålla utfärdas genom förordning av statsrådet. Det är fråga om uppgifter som kan behövas vid tillståndsprövningen och vid utarbetandet av tillståndsvillkoren. Uppgifterna kan gälla till exempel tillståndssökandens ägare och planer för undersökningar.

Säkerhet för främjande av projektet

Enligt det föreslagna 18 § 3 mom. får närmare bestämmelser om hur säkerheten räknas ut och utökas samt om tidsfristen för förnyande av säkerheten utfärdas genom förordning av statsrådet. Säkerhetens belopp kan fastställas genom förordning till exempel som en viss andel av den utnyttjandeavgift som anges i anbudet och en miniminivå för säkerheten kan även fastställas, om den avgift som anges i anbudet är låg. I bestämmelserna om utökande av säkerheten kan det till exempel ingå en bestämmelse om hur mycket säkerheten ska utökas årligen. Genom bestämmelserna om tidsfristen för förnyande av säkerheten kan det fastställas hur länge före giltighetstiden löper ut säkerheten ska förnyas, om dess giltighetstid förlängs. Detta kan behövas för att Energimyndigheten ska ha tillräckligt med tid att säkerställa att säkerhetens giltighetstid inte löper ut.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 januari 2025.

10 Verkställighet och uppföljning

10.1 Verkställighet

Genomförandet av valet och konkurrensutsättningen av sådana områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen som avses i lagförslaget förutsätter förberedande åtgärder vid arbets- och näringsministeriet och Energimyndigheten. Arbets- och näringsministeriet svarar för beredningen och föredragningen för statsrådet av de områden för havsbaserad vindkraft som ska konkurrensutsättas. För att samhällets helhetsintresse ska beaktas ska ministeriet vid beredningen av områdena samarbeta med olika ministerier och intressentgrupper. Miljökonsekvenserna av statsrådets beslut om områdesvalet ska bedömas innan beslut fattas. Konsekvenserna ska bedömas i enlighet med lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program (200/2005).

Energimyndigheten ska förbereda sig för ordnandet av konkurrensutsättning bland annat genom att utarbeta interna processer och anvisningar för deltagarna. För ett lyckat genomförande är det viktigt att också den aktör som vinner en konkurrensutsättning övervakas, till exempel i fråga om de säkerheter som ska ställas och iakttagandet av de villkor som ställs i utnyttjandetillståndet.

10.2 Uppföljning

Konsekvenserna av verkställandet av lagförslagen följs upp vid arbets- och näringsministeriet. I enlighet med regeringsprogrammet kommer regeringen att ställa upp ett ambitiöst mål för den

havsbaserade vindkraftens kapacitet för 2035. Konsekvenserna av verkställigheten av lagförslaget kommer att bedömas i samband med att målet för den havsbaserade vindkraften framskrider. Med tanke på uppföljningen av målen för den havsbaserade vindkraften är det väsentligt att upprätthålla en aktuell lägesbild om havsbaserade vindkraftsprojekt både i territorialvattnet och i den ekonomiska zonen och om marknadsläget. När det gäller att främja den havsbaserade vindkraften är det viktigt att samarbeta med flera ministerier och intressegrupper i fråga om valet av områden som ska konkurransutsättas och tidsplanen för konkurransutsättningarna, så att verksamheten är förutsägbar med tanke på branschens aktörer och så att förutsättningarna för att genomföra havsbaserade vindkraftsprojekt inte äventyras på något av dessa områden.

Åtgärderna för att främja den havsbaserade vindkraften och ökningen av dess kapacitet följs också på EU-nivå i fråga om såväl hela unionen som vissa havsområden som en del i uppföljningen av EU:s strategi för att utnyttja potentialen i havsbaserad förnybar energi samt utvecklingen av medlemsstaternas andel av förnybar energi.

11 Förhållande till andra propositioner

2.1 Samband med andra propositioner

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om genomförande av cybersäkerhetsdirektivet (NIS 2-direktivet) (RP 57/2024 rd) föreslås det att 1 § 2 mom. 19 punkten i lagen om Energimyndigheten ändras, liksom också i denna proposition. Ändringarna ska till dessa delar samordnas under riksdagsbehandlingen av propositionerna.

2.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den. Tillräckliga myndighetsresurser är en förutsättning för att konkurransutsättningen av områden för havsbaserad vindkraft ska kunna ordnas inom en snäv tidsram, vilket är viktigt med tanke på främjandet av havsbaserad vindkraft. Arbets- och näringsministeriet kommer att behöva resurser för att bereda och följa genomförandet av besluten om val av områden för havsbaserad vindkraft, besluten om utnyttjandetillstånd samt den förordning som ska utfärdas med stöd av lagen. Arbets- och näringsministeriet har behov av tilläggsresurser för beredningen av en förordning och valet av områden redan från och med år 2025. Arbets- och näringsministeriets behov av tilläggsresurser för 2025 är ett årsverke (80 000 euro). För de köpta tjänster som behövs för beredningen av valet av områden för havsbaserad vindkraft behöver det reserveras 100 000 euro samt för bedömning av miljökonsekvenserna (SMB) av beslutet om valet av områden behöver det reserveras 90 000 euro för år 2025. För ändamålet har det anvisats ett tilläggsanslag i regeringens budgetproposition för 2025.

Energimyndigheten kommer att behöva resurser för att förbereda och ordna konkurransutsättning av områden för havsbaserad vindkraft åren 2025–2026. Det är inte möjligt att täcka Energimyndighetens behov av tilläggsresurser enbart med deltagaravgifter i fråga om den första konkurransutsättningen, eftersom arbetsmängden för beredningen av konkurransutsättningen är betydande och beredningen behöver inledas redan cirka ett år innan konkurransutsättningen inleds. Intäkterna av deltagaravgifterna är också förenade med en betydande osäkerhet när det gäller antalet deltagare i konkurransutsättningen. Energimyndighetens behov av tilläggsresurser för 2025 är ett årsverke (80 000 euro). För ändamålet har det anvisats ett tilläggsanslag i regeringens budgetproposition för 2025.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

12.1 Inspektionsrätt

Inspektionsrätten enligt den föreslagna 29 § är av betydelse med tanke på den grundlagsskyddade hemfriden. Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens hemfrid tryggad. Genom lag kan det föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas.

Grundlagsutskottet har i sin praxis ansett att en åtgärd som ingriper i hemfriden kan godkännas "för att brott skall kunna utredas" om åtgärden kopplas till en konkret och specificerad anledning att misstänka att brott mot lagen har begåtts eller kommer att begås. Med tanke på proportionalitetsprincipen har grundlagsutskottet utgått från att man inte bör ingripa i skyddet för hemfriden för att utreda föga klandervärda förseelser som allra högst bestraffas med böter (t.ex. GrUU 51/2022 rd, s. 3 och GrUU 14/2013 rd, s. 2).

Med stöd av det föreslagna 29 § 1 mom. får tillsynsåtgärder utsträckas till utrymmen som är avsedda för boende av permanent natur endast om det finns anledning att misstänka att ett brott enligt 16 kap. 8 § eller 33 kap. 1 § i strafflagen (39/1889) har begåtts och inspektionen är nödvändig för att utreda de omständigheter som är föremål för inspektionen. Med stöd av de nämnda lagrummen är det möjligt att döma ut böter eller fängelsestraff. Inspektion i utrymmen som är avsedda för boende av permanent natur har bundits till nödvändighetskriteriet och till kravet att det ska finnas "anledning att misstänka" brott som kan leda till fängelse. Den föreslagna bestämmelsen kan sålunda inte anses vara problematisk med tanke på 10 § i grundlagen.

Med stöd av den föreslagna 28 § har de myndigheter som utövar tillsyn över verksamhet som bedrivs med stöd utnyttjandetillstånd rätt att komma ombord på fartyg som tillståndsinnehavaren använder när fartygen besöker ett tillsynsobjekt. Denna rätt innebär dock endast rätt att komma ombord på fartyg och inte till exempel rätt att inspektera dess utrymmen, såsom utrymmen som används för boende. Sålunda gäller den föreslagna bestämmelsen inte lokaler som omfattas av hemfriden.

12.2 Återkallelse och ändring av utnyttjandetillstånd

De föreslagna bestämmelserna om återkallande (24 §) och ändring (21 §) av utnyttjandetillstånd är av betydelse med tanke på näringsfriheten som tryggas i 18 § i grundlagen. Enligt 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Det allmänna ska sörja för skyddet av arbetskraften.

I det föreslagna utnyttjandetillståndet är det inte fråga om en ändring som gör att det börjar krävas tillstånd för en näringsverksamhet, eftersom verksamhet som gäller havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen redan nu förutsätter statsrådets samtycke och ensamrätten till produktion av havsbaserad vindkraft med stöd av FN:s havsrättskonvention tillkommer finska staten. Det är dock skäl att granska bestämmelserna om ändring och återkallande av utnyttjandetillstånd med avseende på näringsfriheten. Vad gäller innehållet har grundlagsutskottet ansett att det är viktigt att bestämmelserna om villkoren för tillstånd och tillståndets beständighet är så utformade att myndigheternas verksamhet är tillräckligt förutsägbar (t.ex. GrUU 94/2022 rd, s. 2, och GrUU 13/2014 rd, s. 2).

I samband med lagstiftning om näringsverksamhet har grundlagsutskottets praxis varit att återkallelse av tillstånd i form av en myndighetsåtgärd som ingriper i individens rättsliga ställning har en starkare effekt än avslag på tillståndsansökan. Därför har utskottet ansett det nödvändigt för att bestämmelsen ska vara rätt proportionerad att möjligheten att återkalla tillstånd binds vid allvarliga och väsentliga överträdelse eller försummelser och vid att eventuella anmärkningar eller varningar till tillståndshavaren inte har lett till att uppenbara brister i verksamheten har korrigerats. (t.ex. GrUU 96/2022 rd och GrUU 36/2021 rd). Till exempel i sitt utlåtande GrUU 14/2004 rd ansåg grundlagsutskottet att försummelse av den föreslagna anmälningsskyldigheten enligt lagen om utsläppshandel kunde anses som en väsentlig förseelse med tanke på bestämmelsens syfte och likabehandling av tillståndshavarna.

Grundlagsutskottet har i sin praxis också betonat preciserade bestämmelser om återkallelse av tillstånd (GrUU 22/2017 rd, s. 2 och GrUU 74/2014 rd, s. 3). Utskottet har ansett att bland annat sådana bestämmelser inte är problematiska i konstitutionellt hänseende enligt vilka ett tillstånd kan återkallas om verksamhet inte längre bedrivs och vilseledande uppgifter har lämnats när tillståndet söktes (GrUU 16/2003 rd, s. 2–3, RP 110/2003 rd, s. 147). Grundlagsutskottet har också ansett att bestämmelserna om återkallande av tillstånd behövde kompletteras med ett lagrum om proportionalitetsprincipen eftersom förslaget föreskriver att också obetydliga brister eller missförhållanden kan leda till att tillståndet återkallas (GrUU 59/2002 rd, s. 4).

I denna proposition är återkallande av utnyttjandetillstånd på grund av brott mot tillståndsvillkoren i enlighet med grundlagsutskottets praxis bundet till väsentliga brott mot tillståndsvillkoren och till tillståndshavarens möjlighet att rätta till sitt förfarande. Med beaktande av grundlagsutskottets praxis är återkallande förenligt med bestämmelsen om näringsfrihet i grundlagen också på den grunden att det vid konkurrensutsättningen har lämnats felaktiga eller bristfälliga uppgifter om omständigheter som är väsentliga med tanken på konkurrensutsättningen. Återkallande är också möjligt om tillståndshavaren olovligt överför tillståndet på någon annan. En överföring är enligt förslaget möjlig genom beslut av statsrådet, om mottagaren av överföringen kan iakttä tillståndsvillkoren och den nationella säkerheten inte äventyras. Sålunda begränsas inte näringsfriheten. Återkallande av ett tillstånd är också möjligt om den nationella säkerheten äventyras. Den grund som gäller den nationella säkerheten beskrivs närmare i specialmotiveringen till paragrafen om utnyttjandetillstånd (15 §). Att återkalla ett tillstånd av den anledningen att verksamheten inte längre bedrivs ska inte anses innebära ingrepp i näringsfriheten, eftersom återkallande av detta skäl är möjligt endast om tillståndshavaren inte längre använder området för det ändamål för vilket tillståndet har beviljats.

Befogenheten att ändra ett tillstånd för näringsutövning och villkoren i det bör med hänsyn till proportionaliteten i regleringen begränsas till situationer där ändringarna är nödvändiga för att verksamhetsvillkoren förändrats väsentligt (GrUU 36/2004 rd, s. 4, och GrUU 62/2002 rd, s. 3). Grundlagsutskottet har ansett att en sådan reglering är problemfri i konstitutionellt hänseende där ett villkor för beslut på myndighetens initiativ bland annat är att det finns ett vägande skäl att ändra beslutet till följd av en väsentlig förändring i omständigheterna eller på grund av att villkoren är föråldrade eller att prissättningen ska revideras (GrUU 36/2004 rd, s. 2). Tillståndshavaren bör dock kunna lita på att tillståndsvillkoren håller och är skyddade mot ändringar som inte är kopplade till särskilda orsaker eller den allmänna utveckling som inträffat efter att tillståndet beviljades (GrUU 18/2016 rd, s. 3–4, GrUU 9/2013 rd, GrUU 19/1998 rd).

En ändring av ett utnyttjandetillstånd är enligt förslaget möjlig på myndighetens initiativ i begränsade situationer, det vill säga den ovan behandlade nationella säkerheten, en ändring i Europeiska unionens lagstiftning eller i internationella avtalsförpliktelser som gjorts efter det att tillståndet beviljades samt en väsentlig förändring i verksamhetens yttre förhållanden som

skett efter det att tillståndet beviljades. I dessa situationer är det fråga om väsentliga förändringar i omständigheterna och en mera allmän utveckling i enlighet med grundlagsutskottets praxis. Dessutom ska det vara möjligt att ändra ett utnyttjandetillstånd när det gäller det att utnyttjandetillståndets giltighetstid enligt 17 § 3 mom. får begränsas så att tillståndet efter en viss tid gäller endast det område där det havsbaserade vindkraftsprojektet är beläget. Behovet av ändringen har beskrivits närmare i specialmotiveringen till 17 § 3 mom. Behovet av ändringen föranleds av att det är ändamålsenligt att begränsa ett utnyttjandetillstånd som beviljas för flera årtionden till det havsområde som faktiskt ska utnyttjas, men man vet inte nödvändigtvis ännu då tillståndet beviljas vilket område det blir. Först med stöd av utnyttjandetillståndet undersöks det vilket område som mera exakt lämpar sig för byggande.

12.3 Utnyttjandeavgift

Enligt 81 § 1 mom. i grundlagen bestäms om statsskatt genom lag, som ska innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om de skattskyldigas rättsskydd. Bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet ska enligt 2 mom. i samma paragraf utfärdas genom lag.

Bestämmelsen om utnyttjandeavgift i den föreslagna 20 § behöver granskas med tanke på bestämmelserna om statliga skatter och avgifter i 81 § i grundlagen. I synnerhet gränsdragningen mellan skatt och avgift ska granskas. Penningprestationens författningsrättsliga karaktär inverkar på det krav som grundlagen ställer på sättet att föreskriva om prestationen.

Enligt detaljmotiveringen till grundlagens 81 § i regeringens proposition RP 1/1998 rd är en skatt enligt den vedertagna definitionen en penningprestation som inte utgör ersättning eller vederlag för förmåner eller tjänster som det allmänna har givit den betalningsskyldige. Kännetecknande för en skatt är vidare att den används för finansiering av statens utgifter. När det gäller avgifter konstateras det att det genom lag ska utfärdas allmänna bestämmelser om vilka tjänsteåtgärder, tjänster och varor som kan avgiftsbeläggas eller om vilka typer av prestationer som är avgiftsfria. Genom lag ska likaså utfärdas bestämmelser om avgiftsberäkningen, till exempel vilka självkostnadsvärden eller företagsekonomiska principer som ska iaktas.

En central skillnad mellan statliga skatter och avgifter har också med avseende på 81 § i grundlagen ansetts vara avgifternas karaktär av motprestation. I bedömningen av om det finns en motprestation till betalningen eller inte bör hänsyn tas till bland annat om betalningen går att specificera, om den motsvarar kostnaderna och om den är frivillig eller obligatorisk (GrUU 49/2006 rd, s. 2).

Grundlagsutskottet har i sin praxis ansett att ju större skillnaden mellan avgiften och kostnaderna för en prestation inte minst i anknytning till ett offentligrättsligt uppdrag är, desto närmare ligger det till hands att betrakta betalningen som en konstitutionell skatt. Det kan också spela en viss roll om det är frivilligt eller obligatoriskt att ta emot prestationen. Det tyder på en skatt om det inte går att tacka nej till betalningar som det finns en skyldighet att betala och skyldigheten direkt med stöd av lag rör rättssubjekt som uppfyller vissa rekvisit. (t.ex. GrUU 47/2005 rd, s. 3 och GrUU 48/2010 rd, s. 8) Trots detta är villkoret för att en penningprestation ska karaktäriseras som avgift är inte full kostnads motsvarighet (t.ex. GrUU 53/2002 rd, s. 2).

De prestationer som det tas ut avgifter för bör gå att specificera på något vis. Enligt grundlagen ska det genom lag utfärdas allmänna bestämmelser om vilka tjänsteåtgärder, tjänster och varor

som kan avgiftsbeläggas eller vilka typer av prestationer som är helt avgiftsfria. Likaså ska det utfärdas bestämmelser genom lag om de principer som ska iakttas när avgiftens storlek bestäms. (t.ex. GrUU 66/2002 rd, s. 3).

Enligt grundlagsutskottets vedertagna praxis kan avgifter inte betraktas som sådana ersättningar eller vederlag för specificerade tjänster från det allmännas sida eller andra likartade betalningar som kännetecknar statliga avgifter enligt 81 § 2 mom. i grundlagen, om syftet med avgifterna är att på ett allmänt plan täcka kostnaderna för myndighetens verksamhet. (t.ex. GrUU 31/2018 rd, s. 6).

Den föreslagna utnyttjandeavgiften är en avgift för rätten att utnyttja vindenergi i Finlands ekonomiska zon. Som kuststat har Finland med stöd av artikel 56 i FN:s havsrättskonvention suveräna rättigheter att ekonomiskt utnyttja sin ekonomiska zon, till exempel att producera energi från vindar. Utnyttjandeavgiften utgör en ersättning för att få den rätten. Rättens pris avgörs genom konkurrensutsättning så att EU:s regler om statligt stöd iakttas. Med avseende på reglerna om statligt stöd kan beviljande av ensamrätt utan tillräcklig ersättning enligt marknadspriserna i en situation där det har betalats för motsvarande rätt i territorialvattnet innebära att förbjudet statligt stöd beviljas. Vid konkurrensutsättningen är anbudsgivaren medveten om att den som vinner konkurrensutsättningen och får utnyttjandetilstånd är skyldig att betala den utnyttjandeavgift som uppgetts i anbudet. Det skulle vara svårt att bestämma priset på utnyttjanderätten på något annat sätt än genom anbudsförfarande, eftersom det ännu inte finns några havsbaserade vindkraftsprojekt i Finlands ekonomiska zon. De priser som erbjudits i konkurrensutsättningar som gäller territorialvattnet har inte offentliggjorts, och situationen i territorialvattnet avviker på så många punkter från den ekonomiska zonen att priserna inte skulle vara jämförbara. Syftet med utnyttjandeavgiften är inte att täcka kostnaderna för myndighetsverksamheten, utan att få ett vederlag för utnyttjanderätten och på så sätt undvika att utnyttjanderätten till havsområden som är både ekonomiskt och på annat sätt betydelsefulla för Finland överläts utan vederlag.

Inom territorialvattnet och på det finländska fastlandet förvärvas utnyttjanderätten till ett vindkraftsområde i regel genom hyresavtal. I den ekonomiska zonen finns det inget fastighetssystem och områdesägande, utan vid användning av den ekonomiska zonen ska man enligt FN:s havsrättskonvention också ta andra staters rättigheter i beaktande. Därför kan en stat inte arrendera ut ett område, utan endast överlåta en begränsad rätt att utnyttja området. Grunden för systemet med motprestation är dock liknande i fråga om arrende och överlåtande av utnyttjanderätten i den ekonomiska zonen. Till den del staten beviljar ett privat företag utnyttjanderätt innebär det en avsevärd minskning av statens möjligheter att ekonomiskt utnyttja området.

På de ovan beskrivna grunderna kan utnyttjandeavgiften betraktas som en avgift enligt 81 § 2 mom. i grundlagen.

Ett jämförelseobjekt för den föreslagna utnyttjandeavgiften är också den i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) avsedda koncessionsavgift (287 §) som ett teleföretag som vunnit nätkoncession är skyldigt att betala till koncessionsmyndigheten. Koncessionsavgiften är det högsta godkända budet vid auktionen. Paragrafen om koncessionsavgift härstammar ursprungligen från lagen om auktion av vissa radiofrekvenser (462/2009). I regeringspropositionen om den lagen ansågs koncessionsavgift som en sådan avgift för användningen av frekvenser som avses i 81 § 2 mom. i grundlagen (RP 37/2009 rd, s. 36).

12.4 Bemyndiganden att utfärda förordning

Den föreslagna lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen innehåller flera förslag till bestämmelser genom vilka statsrådet bemyndigas att genom förordning utfärda närmare bestämmelser som kompletterar lagen. Det föreslås att det ska föreskrivas i förordning av statsrådet i synnerhet om förfarandet vid konkurrensutsättning och de urvalskriterier som ska tillämpas där. Regleringen bör därmed bedömas med tanke på 80 § 1 mom. i grundlagen. Enligt det momentet kan statsrådet utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Genom lag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag.

Bestämmelsen i grundlagen kräver att alla viktiga bestämmelser som påverkar individens rättsliga ställning bör utfärdas genom lag. Den som utfärdar förordning kan emellertid genom lag bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser om sådant som är av mindre betydelse för individens rättigheter och skyldigheter. (RP 1/1998 rd, s. 131–132) Den lag som innehåller bemyndigandet ska då uppfylla de krav på exakthet och noggrann avgränsning som ställs i grundlagsutskottets utlåtandep Praxis (RP 1/1998 rd, s. 131–132 och t.ex. GrUU 24/2021 rd, s. 2). Utskottet har betonat att detta innebär att när förordningar endast kan utfärdas med stöd av lagstadgad fullmakt och bemyndigande att utfärda en förordning inte kan ges i ärenden som enligt grundlagen ska föreskrivas genom lag, måste ett bemyndigande att utfärda förordning som tas in i lagen formuleras så att innehållet i bemyndigandet tydligt framgår av lagen och att det avgränsas tillräckligt noggrant. Utifrån 80 § i grundlagen är det väsentligt att det finns tillräckligt uttömmande grundläggande bestämmelser i lag om det som ska regleras och att ett bemyndigande i regel bör placeras i samband med den grundläggande bestämmelsen (GrUU 74/2022 rd, s. 2–3 och GrUU 26/2017 rd, s. 26).

Som faktorer som talar för mindre stränga delegeringsbestämmelser har grundlagsutskottet nämnt bland annat att skyldigheterna gäller näringsidkare inom specifika branscher (GrUU 24/2021 rd, s. 2 och GrUU 1/2004 rd, s. 2). Enligt grundlagsutskottet är det typiskt för till exempel miljölagstiftningen att detaljerna till stor del lämpligen regleras i författningar på lägre nivå än lag (t.ex. GrUU 24/2021 rd och GrUU 106/2022 rd, s. 6). Detta beror i stor utsträckning på att bestämmelserna behöver vara synnerligen detaljerade och av teknisk karaktär. Dessutom behövs bemyndigandena när Europeiska unionens relativt omfattande och detaljerade lagstiftning ska genomföras (GrUU 45/2016 rd, s. 4 och GrUU 24/2021 rd, s. 2).

Omfattande bemyndiganden att utfärda förordning om detaljerna i konkurrensutsättningen behövs för det första eftersom det ännu inte finns erfarenhet av motsvarande konkurrensutsättningar i den ekonomiska zonen. Allteftersom man får mera erfarenhet och branschen för havsbaserad vindkraft utvecklas kan man mellan konkurrensutsättningarna genom förordning ändra till exempel modellen för konkurrensutsättning och de kvalitativa faktorer som bedöms vid konkurrensutsättningen. Valet av en fungerande modell för konkurrensutsättning är också beroende av hur många potentiella deltagare det är i konkurrensutsättningen, vilket varierar beroende på marknadsläget. Det föreslås att det ska vara möjligt att ändra detaljerna i modellen för konkurrensutsättning genom förordning, även i fråga om varje konkurrensutsättning, så att man får en fungerande konkurrensutsättning för varje område för havsbaserad vindkraft. Till exempel den föreslagna bestämmelsen om att det genom förordning av statsrådet kan ställas en miniminivå för utnyttjandeavgiften i anbudet så att konkurrensutsättningen inte kan vinnas genom anbud som underskrider den behövs, eftersom behovet att fastställa ett minimipris beror på marknadsläget.

Dessutom medför EU:s förordning om nettonollindustri en skyldighet att tillämpa kvalitativa kriterier vid auktioner för förnybar energi. Samtidigt finns det behov av att föreskriva om kvalitativa kriterier också nationellt. Eftersom kriteriekraven i förordningen om nettonollindustri innehåller ett nationellt handlingsutrymme och det med anledning av propositionen behöver föreskrivas om kriterierna också nationellt, är det ändamålsenligt att bestämmelser om kriterier som uppfyller EU-kraven utfärdas på förordningsnivå. Så är det i synnerhet eftersom de kvalitativa kriterierna i förordningen om nettonollindustri ska preciseras genom kommissionens genomförandeakt.

Ett alternativ till konkurrensutsättning och ställande av kvalitativa kriterier kunde vara att valet av aktör grundar sig på en övergripande myndighetsprövning, som det skulle föreskrivas om i lag. Eftersom syftet med lagprojektet är att på förhand öppet och noggrant bestämma grunderna för valet, har man stannat för att föreslå att det i förordning ska föreskrivas om detaljerna och urvalskriterierna i förfarandet för konkurrensutsättning.

Förfarandet för konkurrensutsättning gäller en mycket begränsad grupp näringsidkare. Deltagarna i konkurrensutsättningen är verksamma inom branschen för havsbaserad vindkraft och det potentiella antalet deltagare är cirka tio aktörer. I lagen föreslås bestämmelser om grunderna för deltagarnas rättigheter och skyldigheter, eftersom det föreskrivs att konkurrensutsättningen grundar sig på att utifrån kvalitativa kriterier och den erbjudna utnyttjandeavgiften välja ut den anbudsgivare som har det bästa förhållandet mellan pris och kvalitet. Sålunda anses propositionen uppfylla kraven i 80 § 1 mom. i grundlagen.

12.5 Ändringssökande

I lagförslaget 32 § 3 mom. om ändringssökande ingår besvärstillstånd för ett beslut om resultatet av en konkurrensutsättning samt för ett beslut som gäller uteslutning från konkurrensutsättning till den del det är fråga om fortsatta besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

Förslaget är viktigt med tanke på det rättskydd som det föreskrivs om i 21 § i grundlagen. Enligt 21 § 1 mom. i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Enligt 2 mom. ska dessutom offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas genom lag.

I grundlagsutskottets utlåtandep Praxis har rätten att söka ändring i en myndighets beslut granskats som en rätt som tryggas i 21 § 1 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet har i sin utlåtandep Praxis (GrUU 32/2012 rd, s. 3, GrUU 34/2012 rd, s. 4 och GrUU 36/2014 rd, s. 4) ansett att det förvaltningsrättsliga systemet för att söka ändring bör ses som en helhet där möjligheten att överklaga till högsta förvaltningsdomstolen utgör en del. Utskottet har i detta sammanhang fäst särskild uppmärksamhet vid den utveckling som skett i behandlingen av förvaltningsärenden och systemet för att söka ändring (GrUU 32/2012 rd, s. 3). Grundlagsutskottet har dessutom ansett att ärendets art eller betydelse inte med nödvändighet förutsätter tillträde till högsta förvaltningsdomstolen utan besvärstillstånd ens i sådana ärendegrupper till vilka det i besvärsskedet oftast hänförs sig krävande rättsliga frågor eller som generellt har särskilt stor betydelse för parten eller samhället eller som är vittomfattande (GrUU 55/2014 rd, s. 4, GrUU 29/2017 rd, s. 3).

Grundlagsutskottet har ansett att det inte längre finns skäl att i princip förhålla sig restriktivt till systemet med besvärstillstånd eller en utvidgning av det (GrUU 32/2012 rd, s. 3). Utskottet har i stället ansett att det i övrigt är befogat att i varje enskilt fall bedöma systemets acceptabilitet och proportionalitet utifrån utskottets tidigare praxis (GrUU 16/2019 rd, s. 3). Med tanke på 21 § i grundlagen är det alltså väsentligt att se till att systemet för att söka ändring över lag garanterar både att det finns tillgänglig och tillräcklig rättssäkerhet och att ärendena behandlas så snabbt det går med hänsyn till kravet på rättssäkerhet. Tillämpningen av systemet bör därför i alla ärendekategorier bygga på en samordnad och konsekvent bedömning av behovet av rättssäkerhet. Det gäller framför allt att kontrollera om överklagandet före högsta förvaltningsdomstolen är ordnat så att de rättssäkerhetsgarantier som på grund av ärendets art och betydelse krävs i den aktuella ärendekategorin fullföljs. Det har också betydelse huruvida högsta förvaltningsdomstolens skyldighet eller möjlighet att bevilja besvärstillstånd enligt de lagfästa kriterierna räcker till för att garantera tillgången på rättssäkerhet i den aktuella ärendekategorin. I de fall där beslutet är positivt är det med hänsyn till 21 § i grundlagen i regel motiverat att tillämpa systemet med besvärstillstånd. (GrUU 32/2012 rd, s. 3–4). Grundlagsutskottet har ansett det viktigt att konsekvent föra vidare arbetet med att utveckla och utvidga systemen för omprövning och besvärstillstånd (GrUU 55/2014 rd, s. 5/II).

Det föreskrivs om besvärstillstånd också i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Enligt 107 § 1 mom. i den lagen får ett beslut som en regional förvaltningsdomstol har fattat i ett förvaltningsprocessuellt ärende överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. I sitt utlåtande om den lagen har grundlagsutskottet ansett att det trots bestämmelsen i 21 § i grundlagen kan anses möjligt och motiverat att ha systemet med besvärstillstånd som huvudregel (GrUU 50/2018 rd, s. 6). Enligt 107 § 1 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden gäller dock i fråga om anförande av besvär över andra förvaltningsdomstolars beslut vad som föreskrivs särskilt. Sålunda ska det föreskrivas särskilt om besvärstillstånd av högsta förvaltningsdomstolen, trots att i förslaget avsedda besvär över beslut om konkurrensutskärning och beslut om avbrott enligt lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen handläggs i marknadsdomstolen huvudsakligen enligt lagen om rättegång i förvaltningsärenden (se avsnitt 7.5 och 3 kap. 1 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen). Det skulle vara motiverat att samma bestämmelser om besvärstillstånd tillämpas på besvären som i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Också i upphandlingslagen föreskrivs det om besvärstillstånd för överklagande hos högsta förvaltningsdomstolen (165 § i upphandlingslagen). Grundlagsutskottet har kommit fram till att kravet på besvärstillstånd för fullföljelse av överklagande i upphandlingsärenden inte äventyrar en tillgänglig och tillräcklig rättstrygghet. Den basala lösningen i den föreslagna regleringen blir därför inte problematisk med avseende på 21 § i grundlagen. (GrUU 49/2016 rd)

I överensstämmelse med programmet för Petteri Orpos regering vill man genom lagförslaget främja en förutsägbar och sporrande verksamhetsmiljö samt en smidig projektutveckling och smidigt byggande. Långa handläggningstider vid sökande av ändring kan fördröja projektutvecklingen och genomförandet av investeringar i havsbaserad vindkraft. Ett mål med den nu föreslagna besvärstillståndsplikten är att påskynda utvecklingen av havsbaserade vindkraftsprojekt. Ett införande av systemet med besvärstillstånd kan antas förkorta de genomsnittliga handläggningstiderna i högsta förvaltningsdomstolen något (RP 43/2017 rd, s. 20).

Med beaktande av brådskan när det gäller främjande av havsbaserad vindkraft samt förenhetligandet av besvärstillståndspraxis med upphandlingslagen och lagen om rättegång i förvaltningsärenden kan det anses motiverat att det krävs besvärstillstånd för fortsatt ändringssökande. Tillgodoseendet av rättsskyddet vid ändringssökande som helhet tryggas

också genom det föreslagna omprövningsförfarandet samt genom det att besvärssärenden behandlas i marknadsdomstolen som är specialiserad på handläggning av upphandlingsärenden.

12.6 Lagstiftningsordning

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på utnyttjande av vindenergi och på forskning som avser utnyttjande av vindenergi i Finlands ekonomiska zon. På installation och användning av kablar och rör som hänför sig till utnyttjande av vindenergi samt på sådan forskning i anknytning till dem som utförs utanför ett i 2 § avsett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen tillämpas dock 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004).

2 kap

Konkurrensutsättning

2 §

Område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen

Statsrådet kan fatta beslut om att anvisa ett område inom Finlands ekonomiska zon för användning som anknyter till utnyttjande av vindenergi (*område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen*) samt fatta beslut om konkurrensutsättning av området och om villkoren för utnyttjandet av området. I valet av ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen ska hänsyn tas till samhällets helhetsintresse.

3 §

Rätt att utnyttja vindenergi

Rätten att utnyttja vindenergi i den ekonomiska zonen och bedriva forskning som avser utnyttjande av vindenergi förutsätter tillstånd av statsrådet (*utnyttjandetillstånd*). Rätten att ansöka om utnyttjandetillstånd avgörs genom konkurrensutsättning.

4 §

Ordnanande av konkurrensutsättning

Energimyndigheten ska ordna konkurrensutsättningen av ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen. Konkurrensutsättningen ska ordnas på ett opartiskt och icke diskriminerande sätt. Energimyndigheten ska informera om tidsfristerna och andra omständigheter som är av väsentlig betydelse med tanke på konkurrensutsättningen och lämnandet av anbud.

Om vinnaren av konkurrensutsättningen inte ansöker om utnyttjandetillstånd inom den tid som avses i 16 § 1 mom., kan Energimyndigheten genom sitt beslut ordna konkurrensutsättning av samma område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen en gång till.

Närmare bestämmelser om ordnandet av konkurrensutsättning får utfärdas genom förordning av statsrådet.

5 §

Förfarande för konkurrensutsättning

Vid konkurrensutsättningen utser Energimyndigheten det anbud som har det bästa förhållandet mellan pris och kvalitet till vinnare av konkurrensutsättningen genom att anbudsgivarna får poäng både för den utnyttjandeavgift som de erbjuder och för kvalitativa faktorer. De kvalitativa faktorerna kan gälla anbudsgivarens ekonomiska situation, erfarenhet, kompetens och övriga förmåga att främja projektet, projektets miljökonsekvenser, främjandet av acceptansen för projektet, främjandet av flexibiliteten i energisystemet, säkerheten samt omständigheter som krävs enligt Europeiska unionens lagstiftning. Om det samtidigt ordnas konkurrensutsättning av fler än ett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen, kan en anbudsgivare dock endast vinna en konkurrensutsättning.

Genom förordning av statsrådet får det

1) föreskrivas om kriterier för förhandsurval genom vilka antalet anbud som ska poängsättas minskas,

2) föreskrivas om en miniminivå för utnyttjandeavgiften i anbudet så att konkurrensutsättningen inte kan vinnas genom anbud som underskrider den,

3) utfärdas närmare bestämmelser om konkurrensutsättningsförfarandet, bedömningen av anbud, den utnyttjandeavgift som erbjuds och urvalskriterierna,

4) föreskrivas om hur vinnaren väljs vid jämgoda anbud.

Energimyndigheten ska meddela ett skriftligt beslut om resultatet av konkurrensutsättningen.

6 §

Anbud

För deltagande i konkurrensutsättningen ska anbudet lämnas in elektroniskt till Energimyndigheten senast den dag och på det sätt som Energimyndigheten meddelar. Anbudet ska bestå av en erbjuden utnyttjandeavgift, uppgifter som behövs för bedömningen av de kvalitativa faktorerna samt andra uppgifter om deltagaren och deltagarens verksamhet som behövs vid bedömningen av anbud.

Anbudsgivaren får inte efter den utsatta dagen på eget initiativ ändra sitt anbud eller återkalla anbudet. Om det samtidigt ordnas konkurrensutsättning av flera områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen och en anbudsgivare deltar i konkurrensutsättningen av flera områden, ska prioritetsordningen för områdena anges i anbudet.

Närmare bestämmelser om anbud och innehållet i dem får utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Deltagande i konkurrensutsättning

Rätt att delta i en konkurrensutsättning har företag och sammanslutningar samt grupper av sådana. Deltagarna ska ha tillräckligt med kompetens och erfarenhet, vara tillräckligt tillförlitliga samt ha tillräcklig ekonomisk beredskap för att främja ett havsbaserat vindkraftsprojekt. Av en koncern som avses i 1 kap. 6 § i bokföringslagen (1336/1997) får endast ett företag delta antingen på egen hand eller som en del av en grupp.

Rätt att delta i en konkurrensutsättning på egen hand eller som en del av en grupp saknas om en sammanslutning, ett företag eller dess koncernföretag ensamma eller tillsammans har minst tre utnyttjandetillstånd för sådana områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen där en vindkraftspark inte har tagits i planerad drift eller om sammanslutningen, företaget eller dess koncernföretag tidigare har vunnit en konkurrensutsättning som till största delen gäller det område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen som nu konkurrensutsätts, men inte har tagit en vindkraftspark i planerad drift i området.

De som deltar i konkurrensutsättningen får inte bedriva förbjudet samarbete när det gäller konkurrensutsättningen. Som förbjudet samarbete betraktas

- 1) att ingå avtal om anbudens innehåll,
- 2) utbyte av information om anbudens innehåll under konkurrensutsättningen eller före den,
- 3) annan sådan verksamhet mellan deltagarna som syftar till att påverka konkurrensutsättningens förlopp och slutresultat än den verksamhet som avses i 1 och 2 punkten.

Närmare bestämmelser om förutsättningarna för deltagande i konkurrensutsättning och om de kvalifikationer som förutsätts av deltagarna får utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §

Deltagaravgift

För att täcka de totala kostnaderna för en konkurrensutsättning är den som deltar i konkurrensutsättningen senast den dag som avses i 6 § 1 mom. skyldig att till Energimyndigheten betala en deltagaravgift, som inte återbetalas. Avgiften är direkt utsökbar. Bestämmelser om indrivning av avgiften finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

Bestämmelser om deltagaravgiftens storlek utfärdas genom förordning av arbets- och näringsministeriet.

9 §

Deltagandesäkerhet

Den som deltar i en konkurrensutsättning ska senast den dag som avses i 6 § 1 mom. till förmån för Energimyndigheten lämna en deltagandesäkerhet. Om en deltagare deltar i flera konkurrensutsättningar som ordnas samtidigt, behöver deltagaren inte ställa fler än en deltagandesäkerhet. Säkerhetens belopp ska vara tillräckligt stort för att garantera att deltagaren förbinder sig till att främja projektet. Om en deltagare inte har ställt en säkerhet senast på den utsatta dagen, ska Energimyndigheten lämna deltagarens anbud obeaktat.

Som säkerhet godkänns proprieborgen, en pantsatt insättning eller en säkerhet som Energimyndigheten får ta i anspråk på begäran. Den som ställer säkerheten ska vara ett sådant kreditinstitut, en sådan försäkringsanstalt eller ett sådant annat yrkesmässigt finansiellt institut som har hemort i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Säkerheten ska gälla 12 månader från den dag som avses i 6 § 1 mom. Säkerheten för vinnaren av konkurrensutsättningen ska dock gälla tills det att den säkerhet för främjande av projektet som

avses i 18 § har ställts. Om säkerhetens giltighet förlängs, ska förnyandet ske i god tid innan säkerhetens giltighetstid löper ut.

Närmare bestämmelser om säkerhetens belopp samt om tidsfristen för förnyande av säkerheten får utfärdas genom förordning av statsrådet.

10 §

Frigörande och realisering av deltagandesäkerheten

Energimyndigheten ska frigöra

1) deltagandesäkerheterna för andra deltagare än den som lämnat det vinnande anbudet inom tre månader från det att myndigheten har fattat beslut om resultatet av konkurrensutsättningen,

2) deltagandesäkerheten för den deltagare som lämnat det vinnande anbudet när den säkerhet för främjande av projektet som avses i 18 § har ställts,

3) alla deltagares deltagandesäkerheter när myndigheten fattat beslut om att avbryta konkurrensutsättningen.

Energimyndigheten har rätt att inleda realiseringen av den deltagandesäkerhet som vinnaren av konkurrensutsättningen ställt, om vinnaren har försummat skyldigheten enligt 9 § att se till att deltagandesäkerheten är giltig eller inte har ställt en säkerhet för främjande av projektet inom den tid som föreskrivs i 18 § 1 mom. eller om statsrådet har fattat ett nekande beslut om utnyttjandetillstånd.

11 §

Grunder för uteslutning

Vad som föreskrivs i 80, 81, 88 och 171 § i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016), nedan *upphandlingslagen*, tillämpas också på Energimyndigheten när den ordnar konkurrensutsättning.

Energimyndigheten ska ur konkurrensutsättningen utesluta en deltagare vars ägande under tiden för konkurrensutsättningen ändras så att deltagaren inte längre uppfyller förutsättningarna för deltagande i konkurrensutsättningen. Om fler än ett företag i en i 1 kap. 6 § i bokföringslagen avsedd koncern deltar i en konkurrensutsättning, ska Energimyndigheten utesluta alla dessa företag ur konkurrensutsättningen.

Energimyndigheten kan utesluta en deltagare ur konkurrensutsättningen, om denna har lämnat väsentligt oriktiga uppgifter om omständigheter som är relevanta för konkurrensutsättningen eller har bedrivit sådant förbjudet samarbete som avses i 7 § 3 mom.

Beslutet om uteslutning får verkställas trots att besvär har anförts, om inte fullföljdsdomstolen bestämmer något annat.

12 §

Skyldighet att underrätta Energimyndigheten om ändringar

Den som deltar i en konkurrensutsättning ska omedelbart underrätta Energimyndigheten om mer än ringa ändringar i deltagarens aktieinnehav, ändringar i motsvarande faktiskt inflytande, ändringar som gäller medlemmar i deltagarens förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan eller personer med representations-, beslutande- eller tillsynsbefogenheter samt andra ändringar som kan påverka konkurrensutsättningen.

13 §

Avbrytande av en konkurrensutsättning

Energimyndigheten ska avbryta konkurrensutsättningen om en miniminivå enligt 5 § 2 mom. 2 punkten har föreskrivits för den utnyttjandeavgift som erbjuds och den nivån inte uppnås.

14 §

Offentlighet

Bestämmelser om anbudens offentlighet finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Med avvikelse från vad som föreskrivs i 11 § 1 mom. i den lagen har en part inte rätt att ta del av uppgifter om en annan anbudsgivares eller statens företagshemligheter.

Trots sekretessbestämmelserna får Energimyndigheten efter andra anbudsomgångar än den sista lämna ut uppgift om beloppet för varje anbud samt i anslutning till anbudsbeloppen uppgift om huruvida anbudsgivaren har beviljats utnyttjanderätt enligt 6 § i lagen om Finlands ekonomiska zon i fråga om havsbaserad vindkraft som åtminstone delvis gäller det område som konkurrensutsätts.

3 kap.

Utnyttjandetillstånd

15 §

Beviljande av utnyttjandetillstånd

Statsrådet ska bevilja den deltagare i en konkurrensutsättning vars anbud har vunnit konkurrensutsättningen utnyttjandetillstånd, om

1) vinnaren har lämnat in tillståndsansökan inom den tid som avses i 16 § och en i 9 § avsedd deltagandesäkerhet är i kraft,

2) vinnaren har lämnat de uppgifter som behövs för bedömning av ansökan,

3) beviljande av tillstånd inte bedöms äventyra den nationella säkerheten, och

4) det inte har framkommit att vinnaren lämnat oriktiga eller bristfälliga uppgifter vid konkurrensutsättningen om sådana omständigheter som är väsentliga med tanke på konkurrensutsättningens slutresultat eller att vinnarens förmåga att agera i enlighet med det anbud som lämnats vid konkurrensutsättningen väsentligen har försämrats.

Utnyttjandetillstånd kan dock inte beviljas grupper. Om vinnaren av en konkurrensutsättning är en grupp, kan utnyttjandetillstånd endast beviljas ett företag eller en sammanslutning som bildats av alla medlemmar i gruppen.

Utnyttjandetillstånd kan beviljas villkorligt även om det beslut om resultatet av konkurrensutsättningen som avses i 5 § 3 mom. inte vunnit laga kraft. Utnyttjandetillstånd kan dock inte beviljas om omprövning av beslutet om konkurrensutsättningens resultat har begärts och beslut med anledning av begäran om omprövning inte har fattats.

16 §

Ansökan om utnyttjandetillstånd

Utnyttjandetillstånd ska sökas senast fyra månader efter att beslutet om resultatet av konkurrensutsättningen vunnit laga kraft. Utnyttjandetillstånd får sökas även om beslutet inte vunnit laga kraft.

Ansökan om utnyttjandetillstånd lämnas in till arbets- och näringsministeriet. Ansökan ska innehålla en redogörelse som behövs för att säkerställa att förutsättningarna för beviljande av tillstånd enligt 15 § är uppfyllda samt för meddelande av de tillståndsvillkor som avses i 17 §.

Närmare bestämmelser om den redogörelse som ansökan ska innehålla får utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 §

Villkor för utnyttjandetillstånd

Ett utnyttjandetillstånd ska förenas med behövliga villkor om

- 1) betalning av den avgift för utnyttjande som angetts i det anbud som vunnit konkurrensutsättningen,
- 2) iakttagande av de kvalitativa faktorer som angetts i det anbud som vunnit konkurrensutsättningen,
- 3) de tidsfrister som ska iaktas i projektet, andra omständigheter som är relevanta med tanke på projektets framskridande samt rapporteringen om dem,
- 4) forskning som hänför sig till utnyttjandet och lämnande av uppgifter i anslutning till den,
- 5) säkerheten för främjande av projektet,
- 6) andra omständigheter än de som avses i 1–5 punkten som behövs med tanke på säkerheten eller med tanke på statens rättigheter eller skyldigheter enligt lagen om Finlands ekonomiska zon.

Resultaten av forskning som bedrivits med stöd av utnyttjandetillståndet samt forskningsmaterialet ska lämnas till arbets- och näringsministeriet.

Ett utnyttjandetillstånd beviljas för viss tid. Tillståndets giltighet kan begränsas så att tillståndet efter en viss tid gäller endast det område där det havsbaserade vindkraftsprojektet är beläget. I utnyttjandetillståndet kan det bestämmas att den energi som producerats eller en del av den ska föras in i Finland.

18 §

Säkerhet för främjande av projektet

Innehavaren av ett utnyttjandetillstånd ska inom tre månader från det att beslutet om tillståndet meddelades till förmån för Energimyndigheten lämna en säkerhet för att garantera att det havsbaserade vindkraftsprojektet aktivt utvecklas och att de villkor som gäller kvalitativa faktorer och tidsfrister i utnyttjandetillståndet iaktas. Säkerhetens belopp ska vara tillräckligt stort för att garantera att tillståndsinnehavaren förbinder sig till att främja projektet på det sätt som bestäms i utnyttjandetillståndet.

Som säkerhet godkänns proprieborgen, en pantsatt insättning eller en säkerhet som Energimyndigheten får ta i anspråk på begäran. Den som ställer säkerheten ska vara ett sådant kreditinstitut, en sådan försäkringsanstalt eller ett sådant annat yrkesmässigt finansiellt institut som har hemort i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Säkerheten ska gälla tills vindkraftsparken är i planerad drift. Om säkerhetens giltighet förlängs, ska förnyandet ske i god tid innan säkerhetens giltighetstid löper ut.

Säkerheten ska utökas med ett års mellanrum fram till den tidpunkt som bestämts i utnyttjandetillståndet. Närmare bestämmelser om hur säkerheten räknas ut och utökas samt om tidsfristen för förnyande av säkerheten får utfärdas genom förordning av statsrådet.

19 §

Frigörande och realisering av säkerheten för främjande av projektet

Energimyndigheten ska på ansökan frigöra säkerheten när vindkraftsparken är i planerad drift och innehavaren av utnyttjandetillståndet har uppfyllt sina skyldigheter i fråga om kvalitativa faktorer och tidsfrister.

Energimyndigheten har rätt att inleda realiseringen av säkerheten om utnyttjandetillståndet har återkallats eller frånträtts. Energimyndigheten har dessutom rätt att inleda realiseringen av säkerheten helt eller delvis om de tillståndsvillkor som gäller kvalitativa faktorer eller tidsfrister har överträtts inom projektet och tillståndshavaren, i en situation där överträdelsen kan rättas till, trots uppmaning inte rättar till sitt förfarande inom skälig tid.

20 §

Utnyttjandeavgift

Innehavaren av ett utnyttjandetillstånd är skyldig att till Energimyndigheten betala en utnyttjandeavgift för rätten att utnyttja vindenergi i den ekonomiska zonen. Utnyttjandeavgiften är den utnyttjandeavgift som angetts i det anbud som vunnit konkurrensutsättningen. Skyldighet att betala utnyttjandeavgift föreligger dock inte, om den utnyttjandeavgift som angetts i det vinnande anbudet är noll.

Energimyndigheten ska redovisa utnyttjandeavgiften till staten.

Om avgiften inte betalas senast på förfalldagen, tas årlig dröjsmålsränta ut på det obetalda beloppet enligt den räntesats som avses i 4 § i räntelagen (633/1982). Avgiften är direkt utsökbar. Bestämmelser om indrivning av avgifter finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter.

21 §

Ändring av utnyttjandetillstånd

Villkoren i utnyttjandetillståndet får ändras, om det behövs

- 1) för att säkerställa att den nationella säkerheten inte äventyras,
- 2) på grund av en ändring i Europeiska unionens lagstiftning eller i internationella avtalsförpliktelser som gjorts efter det att tillståndet beviljades,
- 3) på grund av att verksamhetens yttre förhållanden väsentligt har förändrats efter det att tillståndet beviljades,
- 4) på grund av en sådan områdesbegränsning som avses i 17 § 3 mom.

Villkoren i utnyttjandetillståndet kan också ändras på ansökan av tillståndshavaren. Villkor som gäller uppfyllelse av kvalitetsfaktorer får dock ändras endast i situationer som avses i 1 mom. av särskilda skäl. Ansökan ska lämnas in till arbets- och näringsministeriet.

Beslut enligt denna paragraf som hänför sig till den nationella säkerheten fattas av statsrådet. I övriga fall fattas besluten av arbets- och näringsministeriet.

22 §

Överförande av utnyttjandetillstånd

Statsrådet kan på ansökan av tillståndshavaren överföra ett utnyttjandetillstånd till ett annat företag eller en annan sammanslutning om

- 1) överföringen inte bedöms äventyra den nationella säkerheten, och
- 2) verksamheten kan fortsätta i enlighet med tillståndsvillkoren och statsrådet inte har några skäl att misstänka att mottagaren av överföringen inte kan iaktta villkoren.

Tillståndshavaren kan be statsrådet meddela ett förhandsbeslut om överföringen. Ansökan om överföring och förhandsbeslut lämnas till arbets- och näringsministeriet.

Genom ett beslut om överföring övergår alla de rättigheter och skyldigheter som ingår i utnyttjandetillståndet och som gäller innehavaren av ett utnyttjandetillstånd enligt denna lag på mottagaren av överföringen.

Utnyttjandetillstånd får inte överföras till företag eller sammanslutningar som ensamma eller tillsammans med sina koncernföretag har minst tre utnyttjandetillstånd för sådana områden för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen där en vindkraftspark inte är i planerad drift.

23 §

Anmälningsskyldighet och skyldighet att lämna uppgifter

Innehavaren av ett utnyttjandetillstånd ska omedelbart underrätta arbets- och näringsministeriet om mer än ringa ändringar i innehavarens aktieinnehav samt om ändringar i motsvarande faktiskt inflytande. Tillståndsinnehavaren kan be statsrådet meddela ett förhandsbeslut om hur en ändring i aktieinnehavet eller det motsvarande faktiska inflytandet påverkar tillståndet.

Tillståndshavaren ska lämna riktiga och tillräckliga uppgifter till arbets- och näringsministeriet för prövning som gäller överföring, ändring och återkallande av utnyttjandetillstånd och till Energimyndigheten och Gränsbevakningsväsendet för tillsyn över efterlevnaden av tillståndsbeslutet.

24 §

Återkallande av utnyttjandetillstånd

Statsrådet kan återkalla ett utnyttjandetillstånd om

- 1) tillståndsinnehavaren har brutit mot bestämmelserna i denna lag eller väsentligt överträtt villkoren i utnyttjandetillståndet och trots uppmaning inte inom skäligen tid rättar till sitt förfarande,
- 2) det bedöms att den nationella säkerheten äventyras,
- 3) tillståndshavaren vid konkurrensutsättningen har lämnat oriktiga eller bristfälliga uppgifter om omständigheter som är väsentliga med tanke på konkurrensutsättningens slutresultat,
- 4) tillståndshavaren överför tillståndet till någon annan i strid med 22 §,
- 5) ingen verksamhet bedrivs med stöd av tillståndet.

Statsrådet ska återkalla ett utnyttjandetillstånd, om tillståndshavaren inte ställer en säkerhet för främjande av projektet eller inte utökar säkerheten inom den tid som föreskrivs i 18 § eller trots uppmaning inte rättar till sitt förfarande inom skäligen tid.

25 §

Frånträde av utnyttjandetillstånd

Tillståndshavaren kan frånträda utnyttjandetillståndet genom att meddela arbets- och näringsministeriet om saken.

4 kap.

Särskilda bestämmelser

26 §

Tillämpning av upphandlingslagen

Utöver vad som föreskrivs i 2 kap. tillämpas på förfarandet för konkurrensutsättning 28, 68, 69 och 82 §, 92 § 2–4 mom., 120 och 121 § samt 123 § 1–2 mom. i upphandlingslagen.

Utöver vad som föreskrivs i 3 kap., tillämpas på processen för utnyttjandetillstånd och utnyttjandetillståndet vad som i 77 § 2 mom., 117 och 120 §, 129 § 1 mom. samt 136 och 137 § i upphandlingslagen föreskrivs om upphandlingsförfarande, upphandlingskontrakt och koncessioner.

På Energimyndigheten tillämpas vad som föreskrivs i 172 § 2 mom. i upphandlingslagen.

27 §

Tillsyn

Tillsynsmyndigheter enligt denna lag är Gränsbevakningsväsendet och Energimyndigheten. Gränsbevakningsväsendet övervakar att utnyttjandetillståndet iakttas i den ekonomiska zonen och att verksamhet som kräver utnyttjandetillstånd har ett sådant. Till övriga delar övervakas efterlevnaden av denna lag av Energimyndigheten.

En gränsbevakningsmyndighet har rätt att meddela föreläggande om att verksamhet som kräver utnyttjandetillstånd men bedrivs utan sådant tillstånd omedelbart ska upphöra.

Arbets- och näringsministeriet ska underrätta tillsynsmyndigheterna om ett beslut om utnyttjandetillstånd, ett beslut om ändring enligt 21 §, ett beslut om överföring enligt 22 §, ett återkallande enligt 24 § och ett frånträde enligt 25 §.

28 §

Tillsynsmyndigheternas rätt att få tillträde till fartyg

De myndigheter som med stöd av denna lag eller någon annan lag utövar tillsyn över verksamhet som bedrivs med stöd av ett utnyttjandetillstånd har rätt att komma ombord på fartyg som tillståndsinnehavaren använder när fartygen besöker ett tillsynsobjekt.

29 §

Inspektionsrätt

Tillsynsmyndigheterna har rätt att få tillträde till utrymmen som innehavaren av utnyttjandetillstånd har i sin besittning, om det behövs för den tillsyn som avses i denna lag, samt utföra inspektioner i utrymmena och vidta andra åtgärder som tillsynen förutsätter. Vid inspektionen ska bestämmelserna i 39 § i förvaltningslagen (434/2003) iakttas. Tillsynsåtgärder får dock utsträckas till utrymmen som är avsedda för boende av permanent natur endast om det finns anledning att misstänka att ett brott enligt 16 kap. 8 § eller 33 kap. 1 § i strafflagen (39/1889) har begåtts och inspektionen är nödvändig för att utreda de omständigheter som är föremål för inspektionen.

Vid en inspektion har tillsynsmyndigheterna rätt att omhänderta dokument samt övrigt material från innehavaren av ett utnyttjandetillstånd, om det är nödvändigt för att syftet med inspektionen ska nås. Materialet ska återlämnas utan dröjsmål när det inte längre behövs för inspektionen.

Tillståndsinnehavaren ska bistå tillsynsmyndigheterna vid inspektionen.

30 §

Vite

Om innehavaren av ett utnyttjandetillstånd bryter mot tillståndsvillkoren, kan Energimyndigheten ålägga tillståndshavaren att rätta saken. Villkoren i beslutet får förenas med vite. Bestämmelser om vite finns i viteslagen (1113/1990).

31 §

Rätt att få information

Energimyndigheten, arbets- och näringsministeriet och Gränsbevakningsväsendet har trots sekretessbestämmelserna på begäran rätt att av myndigheter, dem som sköter offentliga uppdrag och verksamhetsutövare få information som är nödvändig för bedömning av anbud som lämnats vid en konkurrensutsättning, beviljande av utnyttjandetillstånd, säkerställande av att villkoren i ett utnyttjandetillstånd iakttas samt utförande av andra uppgifter enligt denna lag, om informationen gäller deltagare i en konkurrensutsättning, dem som ansöker om utnyttjandetillstånd, innehavare av utnyttjandetillstånd, mottagare av en överföring av utnyttjandetillstånd, deras ägare samt en eventuell ny ägare av en innehavare av utnyttjandetillstånd för vilken innehavaren av utnyttjandetillståndet har begärt förhandsbeslut i enlighet med 23 § samt verksamhet som bedrivs av nämnda aktörer.

Arbets- och näringsministeriet och statsrådet har trots sekretessbestämmelserna på begäran rätt att av myndigheter få information som är nödvändig för sådan bedömning av den nationella säkerheten som avses i denna lag och för förhandsbeslut som avses i 23 § 1 mom.

32 §

Ändringssökande

Omprövning får begäras av Energimyndighetens i 5 § 3 mom. avsedda beslut om resultatet av konkurrensutsättningen, i 10 § 1 mom. avsedda beslut om frigörande av deltagarsäkerhet, i 11 § avsedda beslut om uteslutning ur konkurrensutsättningen och i 19 § 1 mom. avsedda beslut om frigörande av säkerheten för främjande av projektet. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen.

Ett beslut med anledning av en begäran om omprövning som hänför sig till ett ärende som gäller resultatet av en konkurrensutsättning enligt 5 § 3 mom. eller ett ärende som gäller uteslutning ur konkurrensutsättningen enligt 11 § får överklagas genom besvär hos marknadsdomstolen. Besvären ska behandlas skyndsamt. Bestämmelser om handläggningen av ärenden i marknadsdomstolen finns i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013).

Ändring i marknadsdomstolens beslut i ett ärende som avses i 2 mom. får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

I övrigt tillämpas på sökande av ändring i förvaltningsdomstol vad som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Vid sökande av ändring i beslut som gäller föreläggande och utdömande av vite tillämpas dock viteslagen.

33 §

Skadestånd

Den som genom ett förfarande som strider mot denna lag, Europeiska unionens lagstiftning eller Världshandelsorganisationens avtal om offentlig upphandling orsakar en anbudsgivare skada är skyldig att ersätta skadan.

När ett skadeståndsyrkande gäller kostnader som orsakats av anbudsförfarandet är det tillräckligt att anbudsgivaren leder ett oriktigt förfarande som avses i 1 mom. i bevis och att

anbudsgivaren, om förfarandet hade varit felfritt, skulle ha haft en realistisk möjlighet att vinna anbudsförfarandet.

Behörig domstol i skadeståndsärenden är en tingsrätt enligt 10 kap. i rättegångsbalken.

34 §

Straffbestämmelser

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) utan ett i 15 § avsett utnyttjandetillstånd som statsrådet beviljat inleder verksamhet som i enlighet med 1 § omfattas av tillämpningsområdet för denna lag,

2) försummar iakttagandet av ett sådant tillståndsvillkor i ett i 15 § avsett utnyttjandetillstånd som gäller något annat än kvalitativa faktorer eller tidsfrister, eller

3) försummar den anmälningsskyldighet som anges i 23 § 1 mom.

ska för *brott mot lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen* dömas till böter.

För en sådan gärning som avses i 1 mom. 2 eller 3 punkten döms det dock inte ut straff, om gärningen, med hänsyn till dess menlighet och skadlighet samt andra omständigheter som har samband med den, som helhet bedömd är ringa.

35 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

2.

Lag

om ändring av lagen om Finlands ekonomiska zon

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004) 3 § 2 mom., 6 § 4 mom., 7 § 2 och 3 mom. samt 7 a, 8–10, 17, 19, 22 och 23 §,

av dem 3 § 2 mom. sådant det lyder i lag 656/2011, 7 a § sådan den lyder i lag 687/2014 och 22 § sådan den lyder i lag 897/2015, samt

fogas till lagen nya 3 a, 5 a och 15 a–15 d § som följer:

3 §

Lagstiftning som ska tillämpas på miljöskydd, vattenbyggande och havsplanering

Bestämmelser om förhindrande av sådan miljöförorening i den ekonomiska zonen som orsakas av normal drift av fartyg finns i miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009) och bestämmelser om åtgärder i samband med bekämpning av oljeskador och

fartygskemikalieolyckor i den ekonomiska zonen i räddningslagen (379/2011). I den ekonomiska zonen tillämpas dessutom avfallslagen (646/2011).

3 a §

Lagstiftning som ska tillämpas på konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner samt rör och kablar i anslutning till deras verksamhet

Utöver vad som föreskrivs i 3 § tillämpas i fråga om konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner som uppförs i den ekonomiska zonen samt rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på sådana tillämpas Finlands och Europeiska unionens lagstiftning om el- och gasmarknaden, lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005), lagen om tryckbärande anordningar (1144/2016), lagen om utsläppshandel (1270/2023) samt bestämmelserna om flyghinder i luftfartslagen (864/2014).

Som anläggningar eller konstruktioner betraktas inte rör eller kablar.

3 kap.

Ekonomiskt utnyttjande av den ekonomiska zonen och forskning som avser utnyttjande av den samt byggande i den ekonomiska zonen

5 a §

Tillämpning av kapitlet

Detta kapitel tillämpas inte på utnyttjande av vindenergi eller på forskning som avser utnyttjande av vindenergi i Finlands ekonomiska zon. På installation och användning av kablar och rör som hänför sig till utnyttjande av vindenergi och på sådan forskning i anknytning till dem som utförs utanför ett i 2 § i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen (/) avsett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen tillämpas dock 6 §.

6 §

Utnyttjanderätt

Beslutet om samtycke kan ses över om verksamheten inte motsvarar de villkor som har meddelats i beslutet. Under samma förutsättningar kan verksamheten även avbrytas. Arbets- och näringsministeriet beslutar om avbrytande av verksamheten. Beslutet om samtycke kan också återkallas om verksamheten väsentligt strider mot de villkor som har meddelats i beslutet. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål underrätta arbets- och näringsministeriet om uppdagade överträdelser.

7 §

Byggande

Den som erhåller samtycke ska i beslutet åläggas att av sjöfartssäkerhetsskäl avlägsna anläggningar och konstruktioner som inte längre används, om det är möjligt att avlägsna dem. Den som erhåller samtycke ska dessutom åläggas att underrätta arbets- och näringsministeriet

om djup, läge och dimensioner för alla de anläggningar och konstruktioner som inte har avlägsnats i sin helhet.

Samtycket kan lämnas för en bestämd tid eller tills vidare. I beslutet ska anges de villkor som anses nödvändiga med tanke på säkerheten eller för att trygga statens rättigheter enligt denna lag. Om verksamheten inte motsvarar de villkor som har meddelats i beslutet eller om förhållandena har förändrats väsentligt efter det att beslutet om samtycke meddelades, kan villkoren i beslutet ändras eller samtycket återkallas. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål underrätta arbets- och näringsministeriet om uppdagade överträdelser.

7 a §

Energiprojekt av gemensamt intresse inom Europeiska unionen

Om ett energiprojekt av gemensamt intresse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2022/869 om riktlinjer för transeuropeisk energiinfrastruktur, om ändring av förordningarna (EG) nr 715/2009, (EU) 2019/942 och (EU) 2019/943 och direktiven 2009/73/EG och (EU) 2019/944, och om upphävande av förordning (EU) nr 347/2013 förutsätter samtycke av statsrådet enligt 6 eller 7 § ska på behandlingen av samtycket, med undantag av ett samtycke till forskning, utöver 6 eller 7 § tillämpas nämnda förordning av Europaparlamentet och rådet samt lagen om tillståndsförfarandet för energiprojekt av gemensamt intresse inom Europeiska unionen (684/2014).

8 §

Marinvetenskaplig forskning

I fråga om annan forskning än sådan på vilken 4 eller 6 § tillämpas ska en anmälan göras till arbets- och näringsministeriet. Om arbets- och näringsministeriet anser att det forskningsprojekt som avses i anmälan om marinvetenskaplig forskning omfattas av 6 eller 7 §, ska ministeriet snarast möjligt meddela detta till den som gjort anmälan och senast inom fyra månader från det att anmälan mottagits. Ett forskningsprojekt om vilket anmälan gjorts kan i annat fall inledas tidigast sex månader efter det att anmälan har mottagits, om inte arbets- och näringsministeriet beslutar att det kan inledas tidigare. Bestämmelser om innehållet i anmälan om marinvetenskaplig forskning utfärdas genom förordning av statsrådet.

Arbets- och näringsministeriet kan förbjuda att ett forskningsprojekt inleds, om anmälan innehåller oriktiga uppgifter om projektet eller om den som ska inleda forskningsprojektet inte bedöms ha förmåga att uppfylla kraven enligt artikel 249 i Förenta Nationernas havsrättskonvention (FördrS 49–50/1996) därför att den som ämnar inleda forskningsprojektet tidigare har underlåtit att uppfylla motsvarande krav. Arbets- och näringsministeriet ska meddela om beslut om avslag inom fyra månader från det att anmälan mottagits.

9 §

Tillfälligt avbrytande av eller upphörande med marinvetenskaplig forskning

Arbets- och näringsministeriet kan besluta att forskning som avses i 8 § ska avbrytas, om forskningen bedrivs på ett sätt som avviker från de uppgifter som lämnats i anmälan enligt 1 mom. i den nämnda paragrafen, eller om den som bedriver forskningen inte följer bestämmelserna i artikel 249 i Förenta Nationernas havsrättskonvention beträffande kuststatens rättigheter när det gäller det marinvetenskapliga forskningsprojektet. Beslutet om avbrytande

ska återkallas genast när den som bedriver forskningen lämnar riktiga uppgifter om forskningen eller iakttar vad som bestäms i den nämnda artikeln.

Arbets- och näringsministeriet kan besluta att marinvetenskaplig forskning ska upphöra helt och hållet, om avvikelserna från de uppgifter som lämnats i anmälan enligt 8 § 1 mom. innebär en betydande förändring av forskningsprojektet eller forskningsverksamheten, eller om de brister som avses i 1 mom. i denna paragraf inte avhjälpas inom skäligen tid.

Tillsynsmyndigheten ska omedelbart anmäla överträdelse eller försummelser som den observerat till arbets- och näringsministeriet.

10 §

Tillämpning av finsk straffrätt på brott som begåtts i den ekonomiska zonen

Brott som begåtts på konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen, brott som riktar sig mot dem och straffbara försök till sådana brott samt brott som riktar sig mot en kabel eller ett rör i Finlands ekonomiska zon som installeras eller används i anslutning till verksamheten på en konstgjord ö, anläggning eller annan konstruktion och straffbara försök till sådana brott anses begångna i Finland i enlighet med 1 kap. 1 § i strafflagen (39/1889).

Brott som i övrigt begåtts i den ekonomiska zonen och som nämns i 11–15, 15 a–15 d och 16 § och straffbara försök till sådana brott anses begångna i Finland i enlighet med 1 kap. 1 § i strafflagen.

Om ett i 2 mom. avsett brott har begåtts från ett utländskt fartyg medan det befinner sig i Finlands ekonomiska zon, får brottmålet inte prövas i Finland utan riksåklagarens åtalsförordnande, om det inte är fråga om något av de fall som avses i 1 kap. 12 § 2 mom. i strafflagen.

15 a §

Olovligt utövande av elnäts- eller naturgasnätsverksamhet i den ekonomiska zonen

Till straff för olovligt utövande av elnätsverksamhet i den ekonomiska zonen döms enligt 108 § i elmarknadslagen (588/2013) och till straff för olovligt utövande av naturgasnätsverksamhet i den ekonomiska zonen döms enligt 90 § i naturgasmarknadslagen (587/2017).

15 b §

Hälsobrott, brott mot bestämmelserna om explosiva varor, ovarsam hantering samt överträdelse av bestämmelserna om tryckbärande anordningar i den ekonomiska zonen

Till straff för brott i anslutning till konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen samt rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på sådana döms i fråga om hälsobrott i den ekonomiska zonen enligt 44 kap. 1 § 1 mom. 7 punkten i strafflagen, i fråga om brott mot bestämmelserna om explosiva varor i den ekonomiska zonen enligt 44 kap. 11 § 1 och 3 mom. i strafflagen eller 125 § i lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor och i fråga om ovarsam hantering i den ekonomiska zonen enligt 44 kap. 12 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen.

Till straff för överträdelse av bestämmelserna om tryckbärande anordningar i den ekonomiska zonen i anslutning till konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen samt rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på sådana döms enligt 104 § i lagen om tryckbärande anordningar.

15 c §

Utsläppshandelsförseelse i den ekonomiska zonen

Till straff för utsläppshandelsförseelse i den ekonomiska zonen döms enligt 97 § i lagen om utsläppshandel.

15 d §

Luftfartsförseelse som gäller flyghinder i den ekonomiska zonen

Till straff för luftfartsförseelse som gäller flyghinder i den ekonomiska zonen döms enligt 178 § 22 punkten i luftfartslagen.

17 §

Tillämplig lag på konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner

På konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner som uppförts i den ekonomiska zonen tillämpas finsk lag på samma sätt som om konstruktionen hade funnits på den del av Finlands territorium som ligger närmast.

19 §

Övervakning och gränsbevakningsmyndighetens förelägganden

Verksamhet som avses i 6, 7 och 8 § övervakas av Gränsbevakningsväsendet. Den som fattar ett beslut enligt 6, 7, 8 och 9 § ska utan dröjsmål underrätta staben för Gränsbevakningsväsendet om beslutet. Arbets- och näringsministeriet ska utan dröjsmål underrätta staben för Gränsbevakningsväsendet också om en anmälan som avses i 8 §, om ministeriet inte anser att det forskningsprojekt som anmälan avser omfattas av tillämpningsområdet för 6 eller 7 §. Underrättelsen ska samtidigt också tillkännages den som gjort anmälan.

En gränsbevakningsmyndighet har rätt att meddela föreläggande om att sådan i 6, 7 och 8 § avsedd verksamhet som idkas utan samtycke av statsrådet eller anmälan till arbets- och näringsministeriet omedelbart ska upphöra, samt om att sådan verksamhet som fortgår i strid med ett beslut som avses i 9 § omedelbart ska upphöra.

22 §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

23 §

Behöriga domstolar

Brottmål enligt denna lag och lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen handläggs av de i 21 kap. 1 § i sjölagen (674/1994) nämnda tingsrätterna. Behörig tingsrätt är den vars domkrets är närmast den ort där brottet med tillämpning av 4 kap. 1 § 1 och 2 mom. i

lagen om rättegång i brottmål (689/1997) kan anses ha begåtts. Vid tillämpningen av denna paragraf anses gränserna för dessa tingsrätters domkretsar fortsätta från territorialvattnets yttre gräns till den ekonomiska zonens yttre gräns utan att ändra riktning.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

3.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Energimyndigheten (870/2013) 1 § 2 mom. 19 punkten, sådan den lyder i lag 804/2020, samt
fogas till 1 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 634/2020, 804/2020, 606/2021 och 500/2023, en ny 20 punkt, som följer:

1 §

Uppgifter

Energimyndigheten sköter de uppgifter som myndigheten har enligt

19) lagen om främjande av användningen av biobränsel (418/2019),
20) lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi (1207/2010) 6 § 1 mom. 37 punkten, sådan den lyder i lag 190/2024, samt,

fogas till 6 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2019, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 1112/2017, 404/2018, 414/2018, 722/2019, 1399/2019, 624/2020, 1264/2020, 488/2021, 690/2021, 1134/2021, 495/2022, 713/2022, 1119/2022, 1327/2022, 1340/2022, 1355/2022, 743/2023 och 190/2024, en ny 38 punkt som följer:

6 §

Syftet med fullgöranderapporter

Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för

37) utredning och tillsyn i fråga om uppfyllandet av de allmänna villkoren för bedrivande av privat småbarnspedagogik som anges i 43 a § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018),

38) bedömning av anbud som lämnats vid en konkurrensutsättning, beviljande av utnyttjandetillstånd och säkerställande av att villkoren i ett utnyttjandetillstånd iaktas enligt lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen (/) samt för möjligheten att kontrollera huruvida de av prövning beroende grunderna för uteslutning enligt 81 § 1 mom. i lagen om offentlig upphandling och koncession föreligger, som det hänvisas till i 11 § 1 mom. i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 1 kap. 3 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 1 kap. 3 § 1 mom. i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) en ny 4 a-punkt som följer:

3 §

Upphandlingsärenden

Marknadsdomstolen handlägger som upphandlingsärenden de ärenden som hör till dess behörighet enligt

4 a) lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen (/),

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 3 oktober 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Miljö- och klimatminister Kai Mykkänen

2.

Lag

om ändring av lagen om Finlands ekonomiska zon

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004) 3 § 2 mom., 6 § 4 mom., 7 § 2 och 3 mom. samt 7 a, 8–10, 17, 19, 22 och 23 §,
av dem 3 § 2 mom. sådant det lyder i lag 656/2011, 7 a § sådan den lyder i lag 687/2014 och 22 § sådan den lyder i lag 897/2015, samt
fogas till lagen nya 3 a, 5 a och 15 a–15 d § som följer:

Gällande lydelse

3 §

*Lagstiftning som ska tillämpas på
miljöskydd, vattenbyggande och
havsplanering*

Föreslagen lydelse

3 §

*Lagstiftning som ska tillämpas på
miljöskydd, vattenbyggande och
havsplanering*

Bestämmelser om förhindrande av sådan miljöförorening i den ekonomiska zonen som orsakas av normal drift av fartyg finns i miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009) och bestämmelser om åtgärder i samband med bekämpning av oljeskador och fartygskemikalieolyckor i den ekonomiska zonen i lagen om bekämpning av oljeskador (1673/2009). I den ekonomiska zonen tillämpas dessutom avfallslagen (646/2011) enligt vad som föreskrivs särskilt.

Bestämmelser om förhindrande av sådan miljöförorening i den ekonomiska zonen som orsakas av normal drift av fartyg finns i miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009) och bestämmelser om åtgärder i samband med bekämpning av oljeskador och fartygskemikalieolyckor i den ekonomiska zonen i räddningslagen (379/2011). I den ekonomiska zonen tillämpas dessutom avfallslagen (646/2011).

3 a §

*Lagstiftning som ska tillämpas på
konstgjorda öar, anläggningar och
konstruktioner samt rör och kablar i
anslutning till deras verksamhet*

Utöver vad som föreskrivs i 3 § tillämpas i fråga om konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner som uppförs i den ekonomiska zonen samt rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på sådana tillämpas Finlands och Europeiska unionens lagstiftning om el- och

Gällande lydelse

3 kap.

Ekonomiskt utnyttjande av den ekonomiska zonen och forskning som avser utnyttjande av den samt byggande i den ekonomiska zonen

6 §

Utnyttjanderätt

Beslutet om samtycke kan ses över om verksamheten inte motsvarar de villkor som har meddelats i beslutet. Under samma förutsättningar kan verksamheten även avbrytas. Handels- och industriministeriet beslutar om avbrytande av verksamheten. Beslutet om samtycke kan också återkallas om verksamheten väsentligt strider mot de villkor som har meddelats i beslutet. Tillsynsmyndigheten skall utan dröjsmål underrätta handels- och industriministeriet om uppdagade överträdelser.

Föreslagen lydelse

gasmarknaden, lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005), lagen om tryckbärande anordningar (1144/2016), lagen om utsläppshandel (1270/2023) samt bestämmelserna om flyghinder i luftfartslagen (864/2014).

Som anläggningar eller konstruktioner betraktas inte rör eller kablar.

3 kap.

Ekonomiskt utnyttjande av den ekonomiska zonen och forskning som avser utnyttjande av den samt byggande i den ekonomiska zonen

5 a §

Tillämpning av kapitlet

Detta kapitel tillämpas inte på utnyttjande av vindenergi eller på forskning som avser utnyttjande av vindenergi i Finlands ekonomiska zon. På installation och användning av kablar och rör som hänför sig till utnyttjande av vindenergi och på sådan forskning i anknytning till dem som utförs utanför ett i 2 § i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen (/) avsett område för havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen tillämpas dock 6 §.

6 §

Utnyttjanderätt

Beslutet om samtycke kan ses över om verksamheten inte motsvarar de villkor som har meddelats i beslutet. Under samma förutsättningar kan verksamheten även avbrytas. Arbets- och näringsministeriet beslutar om avbrytande av verksamheten. Beslutet om samtycke kan också återkallas om verksamheten väsentligt strider mot de villkor som har meddelats i beslutet. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål underrätta arbets- och näringsministeriet om uppdagade överträdelser.

Gällande lydelse

7 §

Byggande

Den som erhåller samtycke skall i beslutet åläggas att av sjöfartssäkerhetsskäl avlägsna anläggningar och konstruktioner som inte längre används, om det är möjligt att avlägsna dem. Den som erhåller samtycke skall dessutom åläggas att underrätta handels- och industriministeriet om djup, läge och dimensioner för alla de anläggningar och konstruktioner som inte har avlägsnats i sin helhet. Samtycket kan lämnas för en bestämd tid eller tills vidare. I beslutet skall anges de villkor som anses nödvändiga med tanke på säkerheten eller för att trygga statens rättigheter enligt denna lag. Om verksamheten inte motsvarar de villkor som har meddelats i beslutet eller om förhållandena har förändrats väsentligt efter det att beslutet om samtycke meddelades, kan villkoren i beslutet ändras eller samtycket återkallas. Tillsynsmyndigheten skall utan dröjsmål underrätta handels- och industriministeriet om uppdagade överträdelser.

7 a §

Energiprojekt av gemensamt intresse inom Europeiska unionen

Om ett energiprojekt av gemensamt intresse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 347/2013 om riktlinjer för transeuropeiska energiinfrastrukturer och om upphävande av beslut nr 1364/2006/EG och om ändring av förordningarna (EG) nr 713/2009, (EG) nr 714/2009 och (EG) nr 715/2009 förutsätter ett samtycke av statsrådet enligt 6 eller 7 § ska på behandlingen av samtycket, med undantag av ett samtycke till forskning, utöver 6 eller 7 §

Föreslagen lydelse

7 §

Byggande

Den som erhåller samtycke ska i beslutet åläggas att av sjöfartssäkerhetsskäl avlägsna anläggningar och konstruktioner som inte längre används, om det är möjligt att avlägsna dem. Den som erhåller samtycke ska dessutom åläggas att underrätta arbets- och näringsministeriet om djup, läge och dimensioner för alla de anläggningar och konstruktioner som inte har avlägsnats i sin helhet.

Samtycket kan lämnas för en bestämd tid eller tills vidare. I beslutet ska anges de villkor som anses nödvändiga med tanke på säkerheten eller för att trygga statens rättigheter enligt denna lag. Om verksamheten inte motsvarar de villkor som har meddelats i beslutet eller om förhållandena har förändrats väsentligt efter det att beslutet om samtycke meddelades, kan villkoren i beslutet ändras eller samtycket återkallas. Tillsynsmyndigheten ska utan dröjsmål underrätta arbets- och näringsministeriet om uppdagade överträdelser.

7 a §

Energiprojekt av gemensamt intresse inom Europeiska unionen

Om ett energiprojekt av gemensamt intresse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2022/869 om riktlinjer för transeuropeisk energiinfrastruktur, om ändring av förordningarna (EG) nr 715/2009, (EU) 2019/942 och (EU) 2019/943 och direktiven 2009/73/EG och (EU) 2019/944, och om upphävande av förordning (EU) nr 347/2013 förutsätter samtycke av statsrådet enligt 6 eller 7 § ska på behandlingen av samtycket, med undantag av ett samtycke till

Gällande lydelse

tillämpas nämnda förordning av Europaparlamentet och rådet samt lagen om tillståndsförfarandet för energiprojekt av gemensamt intresse inom Europeiska unionen (684/2014).

8 §

Marinvetenskaplig forskning

I fråga om annan forskning än sådan på vilken 4 eller 6 § tillämpas skall en anmälan göras till handels- och industriministeriet. Om handels- och industriministeriet anser att det forskningsprojekt som avses i anmälan om marinvetenskaplig forskning omfattas av 6 eller 7 §, skall ministeriet snarast möjligt meddela detta till den som gjort anmälan och senast inom fyra månader från det att anmälan mottagits. Ett forskningsprojekt om vilket anmälan gjorts kan i annat fall inledas tidigast sex månader efter det att anmälan har mottagits, om inte handels- och industriministeriet beslutar att det kan inledas tidigare. Bestämmelser om innehållet i anmälan om marinvetenskaplig forskning utfärdas genom förordning av statsrådet.

Handels- och industriministeriet kan förbjuda att ett forskningsprojekt inleds, om anmälan innehåller oriktiga uppgifter om projektet eller om den som skall inleda forskningsprojektet inte bedöms ha förmåga att uppfylla kraven enligt artikel 249 i Förenta Nationernas havsrättskonvention (FördrS 49–50/1996) därför att den som ämnar inleda forskningsprojektet tidigare har underlåtit att uppfylla motsvarande krav. Handels- och industriministeriet skall meddela om beslut om avslag inom fyra månader från det att anmälan mottagits.

9 §

Tillfälligt avbrytande av eller upphörande med marinvetenskaplig forskning

Handels- och industriministeriet kan besluta att forskning som avses i 8 § skall avbrytas, om forskningen bedrivs på ett sätt som avviker från de uppgifter som lämnats i

Föreslagen lydelse

forskning, utöver 6 eller 7 § tillämpas nämnda förordning av Europaparlamentet och rådet samt lagen om tillståndsförfarandet för energiprojekt av gemensamt intresse inom Europeiska unionen (684/2014).

8 §

Marinvetenskaplig forskning

I fråga om annan forskning än sådan på vilken 4 eller 6 § tillämpas ska en anmälan göras till *arbets- och näringsministeriet*. Om *arbets- och näringsministeriet* anser att det forskningsprojekt som avses i anmälan om marinvetenskaplig forskning omfattas av 6 eller 7 §, ska ministeriet snarast möjligt meddela detta till den som gjort anmälan och senast inom fyra månader från det att anmälan mottagits. Ett forskningsprojekt om vilket anmälan gjorts kan i annat fall inledas tidigast sex månader efter det att anmälan har mottagits, om inte *arbets- och näringsministeriet* beslutar att det kan inledas tidigare. Bestämmelser om innehållet i anmälan om marinvetenskaplig forskning utfärdas genom förordning av statsrådet.

Arbets- och näringsministeriet kan förbjuda att ett forskningsprojekt inleds, om anmälan innehåller oriktiga uppgifter om projektet eller om den som ska inleda forskningsprojektet inte bedöms ha förmåga att uppfylla kraven enligt artikel 249 i Förenta Nationernas havsrättskonvention (FördrS 49–50/1996) därför att den som ämnar inleda forskningsprojektet tidigare har underlåtit att uppfylla motsvarande krav. *Arbets- och näringsministeriet* ska meddela om beslut om avslag inom fyra månader från det att anmälan mottagits.

9 §

Tillfälligt avbrytande av eller upphörande med marinvetenskaplig forskning

Arbets- och näringsministeriet kan besluta att forskning som avses i 8 § ska avbrytas, om forskningen bedrivs på ett sätt som avviker från de uppgifter som lämnats i anmälan enligt

Gällande lydelse

anmälan enligt 1 mom. i den nämnda paragrafen, eller om den som bedriver forskningen inte följer bestämmelserna i artikel 249 i Förenta Nationernas havsrättskonvention beträffande kuststatens rättigheter när det gäller det marinvetenskapliga forskningsprojektet. Beslutet om avbrytande skall återkallas genast när den som bedriver forskningen lämnar riktiga uppgifter om forskningen eller iakttar vad som bestäms i den nämnda artikeln.

Handels- och industriministeriet kan besluta att marinvetenskaplig forskning skall upphöra helt och hållet, om avvikelserna från de uppgifter som lämnats i anmälan enligt 8 § 1 mom. innebär en betydande förändring av forskningsprojektet eller forskningsverksamheten, eller om de brister som avses i 1 mom. i denna paragraf inte avhjälpas inom skälig tid.

Tillsynsmyndigheten skall omedelbart anmäla överträdelser eller försummelser som den observerat till handels- och industriministeriet.

10 §

Tillämpning av finsk straffrätt på brott som begåtts i den ekonomiska zonen

Brott som begåtts på i 7 § avsedda konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen, brott som riktar sig mot dem och straffbara försök till sådana brott anses begångna i Finland enligt 1 kap. 1 § i strafflagen (39/1889).

Brott som begåtts någon annanstans i den ekonomiska zonen och som nämns i 11–16 § och straffbara försök till sådana brott anses begångna i Finland enligt 1 kap. 1 § i strafflagen.

Har ett i 2 mom. avsett brott begåtts från ett utländskt fartyg medan det befinner sig i Finlands ekonomiska zon, får brottmålet inte prövas i Finland utan riksåklagarens

Föreslagen lydelse

1 mom. i den nämnda paragrafen, eller om den som bedriver forskningen inte följer bestämmelserna i artikel 249 i Förenta Nationernas havsrättskonvention beträffande kuststatens rättigheter när det gäller det marinvetenskapliga forskningsprojektet. Beslutet om avbrytande ska återkallas genast när den som bedriver forskningen lämnar riktiga uppgifter om forskningen eller iakttar vad som bestäms i den nämnda artikeln.

Arbets- och näringsministeriet kan besluta att marinvetenskaplig forskning ska upphöra helt och hållet, om avvikelserna från de uppgifter som lämnats i anmälan enligt 8 § 1 mom. innebär en betydande förändring av forskningsprojektet eller forskningsverksamheten, eller om de brister som avses i 1 mom. i denna paragraf inte avhjälpas inom skälig tid.

Tillsynsmyndigheten ska omedelbart anmäla överträdelser eller försummelser som den observerat till *arbets- och näringsministeriet*.

10 §

Tillämpning av finsk straffrätt på brott som begåtts i den ekonomiska zonen

Brott som begåtts på konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen, brott som riktar sig mot dem och straffbara försök till sådana brott samt brott som riktar sig mot en kabel eller ett rör i Finlands ekonomiska zon som installeras eller används i anslutning till verksamheten på en konstgjord ö, anläggning eller annan konstruktion och straffbara försök till sådana brott anses begångna i Finland i enlighet med 1 kap. 1 § i strafflagen (39/1889).

Brott som i övrigt begåtts i den ekonomiska zonen och som nämns i 11–15, 15 a–15 d och 16 § och straffbara försök till sådana brott anses begångna i Finland i enlighet med 1 kap. 1 § i strafflagen.

Om ett i 2 mom. avsett brott har begåtts från ett utländskt fartyg medan det befinner sig i Finlands ekonomiska zon, får brottmålet inte prövas i Finland utan riksåklagarens

Gällande lydelse

åtalsförordnande, om det inte är fråga om något av de fall som avses i 1 kap. 12 § 2 mom. i strafflagen.

Föreslagen lydelse

åtalsförordnande, om det inte är fråga om något av de fall som avses i 1 kap. 12 § 2 mom. i strafflagen.

15 a §

Olovligt utövande av elnäts- eller naturgasnätsverksamhet i den ekonomiska zonen

Till straff för olovligt utövande av elnätsverksamhet i den ekonomiska zonen döms enligt 108 § i elmarknadslagen (588/2013) och till straff för olovligt utövande av naturgasnätsverksamhet i den ekonomiska zonen döms enligt 90 § i naturgasmarknadslagen (587/2017).

15 b §

Hälsobrott, brott mot bestämmelserna om explosiva varor, ovarsam hantering samt överträdelse av bestämmelserna om tryckbärande anordningar i den ekonomiska zonen

Till straff för brott i anslutning till konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen samt rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på sådana döms i fråga om hälsobrott i den ekonomiska zonen enligt 44 kap. 1 § 1 mom. 7 punkten i strafflagen, i fråga om brott mot bestämmelserna om explosiva varor i den ekonomiska zonen enligt 44 kap. 11 § 1 och 3 mom. i strafflagen eller 125 § i lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor och i fråga om ovarsam hantering i den ekonomiska zonen enligt 44 kap. 12 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen.

Till straff för överträdelse av bestämmelserna om tryckbärande anordningar i den ekonomiska zonen i anslutning till konstgjorda öar, anläggningar eller andra konstruktioner i den ekonomiska zonen samt rör och kablar som installeras eller används i samband med verksamheten på sådana döms enligt 104 § i lagen om tryckbärande anordningar.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

15 c §

Utsläppshandelsförseelse i den ekonomiska zonen

Till straff för utsläppshandelsförseelse i den ekonomiska zonen döms enligt 97 § i lagen om utsläppshandel.

15 d §

Luftfartsförseelse som gäller flyghinder i den ekonomiska zonen

Till straff för luftfartsförseelse som gäller flyghinder i den ekonomiska zonen döms enligt 178 § 22 punkten i luftfartslagen.

17 §

Tillämplig lag på konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner

På konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner som uppförts enligt denna lag tillämpas finsk lag på samma sätt som om konstruktionen hade funnits på den del av Finlands territorium som ligger närmast.

17 §

Tillämplig lag på konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner

På konstgjorda öar, anläggningar och andra konstruktioner som uppförts i den ekonomiska zonen tillämpas finsk lag på samma sätt som om konstruktionen hade funnits på den del av Finlands territorium som ligger närmast.

19 §

Övervakning och gränsbevakningsmyndighetens förelägganden

Verksamhet som avses i 6–8 § övervakas av gränsbevakningsväsendet. Den som fattar ett beslut enligt 6–9 § skall utan dröjsmål underrätta staben för gränsbevakningsväsendet om beslutet. Handels- och industriministeriet skall utan dröjsmål underrätta staben för gränsbevakningsväsendet också om en anmälan som avses i 8 §, om ministeriet inte anser att det forskningsprojekt som anmälan avser omfattas av tillämpningsområdet för 6

19 §

Övervakning och gränsbevakningsmyndighetens förelägganden

Verksamhet som avses i 6, 7 och 8 § övervakas av Gränsbevakningsväsendet. Den som fattar ett beslut enligt 6, 7, 8 och 9 § ska utan dröjsmål underrätta staben för Gränsbevakningsväsendet om beslutet. Arbets- och näringsministeriet ska utan dröjsmål underrätta staben för Gränsbevakningsväsendet också om en anmälan som avses i 8 §, om ministeriet inte anser att det forskningsprojekt som anmälan avser omfattas av tillämpningsområdet för 6

Gällande lydelse

eller 7 §. Underrättelsen skall samtidigt också tillkännages den som gjort anmälan.

En gränsbevakningsmyndighet har rätt att meddela föreläggande om att sådan i 6–8 § avsedd verksamhet som idkas utan samtycke av statsrådet eller anmälan till handels- och industriministeriet omedelbart skall upphöra, samt om att sådan verksamhet som fortgår i strid med ett beslut som avses i 9 § omedelbart skall upphöra.

22 §

Ändringsökande

Ett beslut av statsrådet eller arbets- och näringsministeriet får överklagas genom besvär på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Ett beslut av förvaltningsdomstolen i ett i 6 § avsett ärende som gäller avbrytande av verksamhet eller återkallande av ett beslut eller i ett i 9 § avsett ärende som gäller tillfälligt avbrytande av eller upphörande med marinvetenskaplig forskning får överklagas genom besvär på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen. Över andra beslut av förvaltningsdomstolen får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

I fråga om sökande av ändring i andra beslut som behövs för att genomföra ett projekt som avses i denna lag föreskrivs särskilt.

23 §

Behöriga domstolar

Brottmål enligt denna lag handläggs av de i 21 kap. 1 § i sjölagen (674/1994) nämnda tingsrätterna. Behörig tingsrätt är den vars domkrets är närmast den ort där brottet med tillämpning av 4 kap. 1 § 1 och 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) kan anses ha begåtts. Vid tillämpningen av denna paragraf anses gränserna för dessa tingsrätters domkretsar fortsätta från territorialvattnets yttre gräns till den ekonomiska zonen yttre gräns utan att ändra riktning.

Föreslagen lydelse

eller 7 §. Underrättelsen ska samtidigt också tillkännages den som gjort anmälan.

En gränsbevakningsmyndighet har rätt att meddela föreläggande om att sådan i 6, 7 och 8 § avsedd verksamhet som idkas utan samtycke av statsrådet eller anmälan till *arbets- och näringsministeriet* omedelbart ska upphöra, samt om att sådan verksamhet som fortgår i strid med ett beslut som avses i 9 § omedelbart ska upphöra.

22 §

Ändringsökande

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

23 §

Behöriga domstolar

Brottmål enligt denna lag *och lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen* handläggs av de i 21 kap. 1 § i sjölagen (674/1994) nämnda tingsrätterna. Behörig tingsrätt är den vars domkrets är närmast den ort där brottet med tillämpning av 4 kap. 1 § 1 och 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) kan anses ha begåtts. Vid tillämpningen av denna paragraf anses gränserna för dessa tingsrätters domkretsar fortsätta från territorialvattnets yttre gräns till

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

den ekonomiska zonens yttre gräns utan att ändra riktning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Energimyndigheten (870/2013) 1 § 2 mom. 19 punkten, sådan den lyder i lag 804/2020, samt
fogas till 1 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 634/2020, 804/2020, 606/2021 och 500/2023, en ny 20 punkt, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Uppgifter

Energimyndigheten sköter de uppgifter som myndigheten har enligt

19) lagen om främjande av användningen av biobrännolja (418/2019).

Föreslagen lydelse

1 §

Uppgifter

Energimyndigheten sköter de uppgifter som myndigheten har enligt

19) lagen om främjande av användningen av biobrännolja (418/2019),
20) lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi (1207/2010) 6 § 1 mom. 37 punkten, sådan den lyder i lag 190/2024, samt,
fogas till 6 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2019, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 1112/2017, 404/2018, 414/2018, 722/2019, 1399/2019, 624/2020, 1264/2020, 488/2021, 690/2021, 1134/2021, 495/2022, 713/2022, 1119/2022, 1327/2022, 1340/2022, 1355/2022, 743/2023 och 190/2024, en ny 38 punkt som följer:

Gällande lydelse

6 §

Syftet med fullgöranderapporter

Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för

37) utredning och tillsyn i fråga om uppfyllandet av de allmänna villkoren för bedrivande av privat småbarnspedagogik som anges i 43 a § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018).

Föreslagen lydelse

6 §

Syftet med fullgöranderapporter

Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för

37) utredning och tillsyn i fråga om uppfyllandet av de allmänna villkoren för bedrivande av privat småbarnspedagogik som anges i 43 a § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018),

38) *bedömning av anbud som lämnats vid en konkurrensutsättning, beviljande av utnyttjandetillstånd och säkerställande av att villkoren i ett utnyttjandetillstånd iakttas enligt lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen (/) samt för möjligheten att kontrollera huruvida de av prövning beroende grunderna för uteslutning enligt 81 § 1 mom. i lagen om offentlig upphandling och koncession föreligger, som det hänvisas till i 11 § 1 mom. i lagen om havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 1 kap. 3 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 1 kap. 3 § 1 mom. i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) en ny 4 a-punkt som följer:

Gällande lydelse

3 §

Upphandlingsärenden

Marknadsdomstolen handlägger som
upphandlingsärenden de ärenden som hör till
dess behörighet enligt

Föreslagen lydelse

3 §

Upphandlingsärenden

Marknadsdomstolen handlägger som
upphandlingsärenden de ärenden som hör till
dess behörighet enligt

*4 a) lagen om havsbaserad vindkraft i den
ekonomiska zonen (/),*

Denna lag träder i kraft den 20 .